พระปริตรสังเขป พร้อมทั้ง บทสวดมนต์พิเศษบางบท

พระปริตรสังเขป

(บทเจริญพระพุทธมนต์ย่อ)

ฉบับวัดพลับพลาชัย พร้อมทั้ง บทสวดมนต์พิเศษบางบท

จัดพิมพ์โดย

วัดพลับพลาชัย เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

อกฺขรํ เอกเมกญฺจ พุทฺธรูปสมํ สิยา

สร้างอักขระตัวหนึ่ง เท่ากับสร้างพระพุทธรูปองค์หนึ่ง

นามผู้สร้าง

ข้าพเจ้า..

....

สร้างถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา

ประจำวัด..

ตำบล/แขวง..อำเภอ/เขต....................................

จังหวัด.. พ.ศ. ๒๕................

อุทิศกุศลแด่...

มารดา บิดา ตลอดผู้มีพระคุณ และเจ้ากรรมนายเวรทั้งหลาย ขอให้ข้าพเจ้ามีกายินทรีย์งามบริสุทธิ์สะอาดผ่องใส มีปัญญาว่องไว ทรงจำดุจพระสารีบุตร จงทุกภพทุกชาติ ตราบเท้านิพพานในอนาคตกาลโน้นเทอญ

นิพฺพานปจฺจโย โหตุ เม อนาคเต กาเล นาม

รัตนตรัยประณามสยามพากย์

ไหว้องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
สถิตเกล้าร่มเย็นเป็นปฐม
ผ่องใสบริสุทธิ์เอกอุดม
เป็นบรมเวทีคัมภีรญาณ
พระองค์คือศาสดาพาสัตว์โลก
ข้ามพ้นโอฆกันดารไกลอันไพศาล
ดังสารถีชาญวิธีทรมาน
ให้ใจพาลกลับร้ายกลายเป็นดีฯ
ไหว้พระธรรมวินัยพิไลเลิศ
แสนประเสริฐศาสนามุนีศรี
เหมือนประทีปแสงประเทืองเรืองสุรีย์
ส่องวิถีนรชาติสามารถแล
แสงพระธรรมล้ำภพกลบแสงสูรย์
ซ้ำประมูลแสงสว่างกว่าดวงแข
ผู้เที่ยงธรรมจารีไม่มีแพ้
ฤๅว่าแม้พบภยันบ่พรั่นภัยฯ
ไหว้พระสงฆ์ทรงศีลวโรภาส
รับพจนารถศาสดามาไว้ได้
อุตสาหะทรงจำธรรมวินัย
เพื่อสอนให้นรชาติฉลาดความ
ปฏิบัติล้วนดีไม่มีหย่อน
อินทรีย์สังวรบาลทวารสาม
ประพฤติเป็นตัวอย่างในทางงาม
ทุกโมงยามเป็นสง่าน่าสักการฯ

พระปริตรสังเขป
(บทเจริญพระพุทธมนต์ย่อ)

ฉบับวัดพลับพลาชัย
เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร
พร้อมทั้ง

บทสวดมนต์พิเศษบางบท

เด่นในเล่ม

บทเจริญพระพุทธมนต์ย่อ

- มีเชิงอรรถคำอธิบายวิธีใช้ทุกบท
- ตรวจคำบาลีถูกต้องตรงตามไวยากรณ์

บทสวดมนต์พิเศษ

- นำพระคาถาเก่าแก่บางบทที่ยังไม่ได้พิมพ์เผยแพร่มาลงไว้
- ค้นคว้าประวัติความเป็นมาของพระคาถาแต่ละบท อย่างละเอียดโดยอาศัยหลักฐานจากคัมภีร์ใบลาน
- ครระหะสันติคาถา “คาถาสะเดาะเคราะห์ หรือบทสวดส่งนพเคราะห์ด้วยตนเอง”
- สัมพุทธะคาถามาจากไหน ทำไมจึงเรียกคาถาขอฝน
- เปิดตำนานคาถาปะโชตา “พระคาถาประจำพระองค์พระเจ้าติโลกราชแห่งนครเชียงใหม่” ที่หายสาบสูญ (ฉบับสมบูรณ์)
- รวมคาถาชินบัญชรทุกฉบับไว้ในเล่มพร้อมทั้งคำวินิจฉัยอย่างครบถ้วน

ชื่อหนังสือ	พระปริตรสังเขป / บทสวดมนต์พิเศษบางบท
ที่ปรึกษา	พระเทพสิทธิโกศล เจ้าอาวาสวัดพลับพลาชัย
เรียบเรียง/เขียน	พระมหาญาณธวัช ญาณทฺธโช
คณะทำงาน	พระมหาญาณธวัช ญาณทฺธโช
	พระครูวินัยธรประดิษฐ์ พุทฺธิเมธี
ประสานงาน	พระครูวินัยธรประดิษฐ์ พุทฺธิเมธี
จัดทำต้นฉบับ	หจก. ปันชะยา ครีเอชั่น
พิสูจน์อักษร	พระมหาญาณธวัช ญาณทฺธโช
กราฟิกดีไซน์	ทิวากร โปสาวาท
พิมพ์ครั้งที่ ๑	๒๕ เมษายน ๒๕๕๔
จำนวนหน้า	๒๑๒ หน้า
จำนวนพิมพ์	๖๐๐ เล่ม (เท่าจำนวนยอดบริจาค)
สถานที่พิมพ์	หจก. ปันชะยา ครีเอชั่น ๗๒ ลาดปลาเค้า ๑๔
	แขวงจรเข้บัว เขตลาดพร้าว กรุงเทพ ๑๐๒๓๐

สงวนลิขสิทธิ์สำหรับการพิมพ์จำหน่าย
ท่านที่ต้องการหนังสือนี้เพื่อเผยแพร่เป็นธรรมทาน หรือมีความประสงค์จะบริจาคค่าจัดพิมพ์ครั้งต่อไป เชิญร่วมบริจาคได้ตามกำลังศรัทธา

สถานที่ติดต่อ; วัดพลับพลาชัย ๕ ถนนไมตรีจิตต์
เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐
โทร. ๐-๒๒๒๒-๕๓๙๖
หรือติดต่อได้ที่
พระมหาญาณธวัช ญาณทฺธโช โทร. ๐๘-๖๐๖๑-๙๑๔๔

คำนำ

การสวดมนต์ไหว้พระหรือการเจริญพระพุทธมนต์ถือเป็นกิจวัตรจำเป็นอย่างหนึ่งของพุทธศาสนิกชนที่จะต้องให้ความสำคัญพอๆ กับศาสนกิจอื่นๆ และมีมาช้านานตั้งแต่ครั้งพุทธกาลแล้วจนถึงยึดถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติไปในที่สุด แท้ที่จริงแล้วการสวดมนต์ก็คือการสวดสรรเสริญคุณพระรัตนตรัยนั่นเอง ซึ่งประกอบด้วยบทพุทธมนต์ต่างๆ ที่ปรากฏในบทสุตตันตปิฎก เรียกว่า พระสูตร ก็มี เป็นพระปริตร คือบทสวดสำหรับคุ้มครองป้องกันภัย ก็มี เป็นคาถาปาฐะต่างๆ ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ก็มี หรือเป็นบทสวดที่ครูบาอาจารย์ในชั้นหลังๆ แต่งเพิ่มเติมเข้ามา ก็มี ซึ่งแต่ละบทล้วนมีใจความที่พรรณนาถึงคุณพระรัตนตรัย และขออำนาจพระไตรรัตน์มาช่วยปกป้องคุ้มครองตน ดลบันดาลให้เกิดสิริมงคลเจริญรุ่งเรืองแก่ผู้สวดสาธยายทั้งสิ้น

นอกจากนี้การสวดมนต์ไหว้พระยังถือเป็นอุบายวิธีอย่างหนึ่งสำหรับฝึกจิตและเจริญสมาธิภาวนาได้เป็นอย่างดี เพราะขณะที่สวดมนต์อยู่นั้นจิตของผู้สวดจะต้องจดจ่ออยู่กับบทสวดจึงจะสวดได้อย่างถูกต้อง ถ้าหากจิตฟุ้งซ่านแล้ว ก็มักจะสวดผิดอยู่บ่อยๆ ผู้ที่สวดมนต์เป็นประจำ จะได้รับอานิสงส์มีประการต่างๆ เป็นต้นว่า **ตัดความทุกข์ใจกังวลต่างๆ ได้ เพราะขณะที่สวดจิตระลึกถึงแต่บทสวดอย่างเดียว ปล่อยวางความคิดอย่างอื่นเสียได้ เมื่อจิตระลึกถึงพระพุทธคุณและคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ย่อมก่อให้เกิดศรัทธาปสาทะในรสพระธรรมคำสอนยิ่งขึ้น มีจิตเป็นสมาธิมั่นคงแน่วแน่อยู่ในอารมณ์เดียว (เอกัคคตารมณ์) มีสติครองใจอยู่เสมอส่งผลให้การปฏิบัติภารกิจหน้าที่ต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเกิดความผิดพลาดน้อยเหตุเพราะมีจิตแน่วแน่**

เป็นสมาธิคอยระมัดระวังอยู่ตลอดเวลานั่นเอง ทำให้เป็นคนมีจิตใจสงบเยือกเย็นและสุขุมรอบคอบ ช่วยให้เป็นผู้มีสติปัญญาสามารถทรงจำได้ดี ฯลฯ

การสวดมนต์จึงมีคุณานิสงส์มากมาย สำหรับผู้ที่ไม่มีศรัทธาจึงมองการสวดมนต์เป็นเรื่องน่าเบื่อ ซึ่งที่จริงเป็นการสั่งสมบารมีธรรมเสริมสร้างคุณงามความดีให้กับตนเอง จึงมักผลัดวันประกันพรุ่ง และอ้างเลศต่างๆ เช่นไม่มีเวลาบ้าง รอให้แก่ก่อนบ้าง บุคคลประเภทนี้ ถึงแม้จะเกิดมาพบพระพุทธศาสนาก็นับว่าเป็นผู้อาภัพอับโชค หมดโอกาสวาสนาที่จะได้สวดสาธยายพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ซึ่งเท่ากับได้เข้าเฝ้าชมพุทธบารมี ทำให้คลาดจากทิฏฐธัมมิกประโยชน์ และสัมปรายิกประโยชน์โดยแท้

การสวดมนต์เป็นการเจริญกัมมัฏฐานอย่างหนึ่งโดยเฉพาะพุทธานุสสติกัมมัฏฐาน คือ ระลึกถึงพระพุทธคุณเป็นเบื้องต้น เป็นบาทฐานแห่งการเจริญสมาธิภาวนาอย่างแท้จริง การสวดมนต์จึงคู่กับการภาวนาและถือเป็นกิจสำคัญที่จะขาดเสียมิได้ ก่อนที่จะมีการเจริญภาวนาทุกครั้ง จะต้องมีการไหว้พระ สมาทานศีล และเจริญพระพุทธมนต์เป็นเบื้องแรกก่อน มีคำกล่าวเปรียบเทียบเอาไว้ว่า **"สวดมนต์เป็นยาทาวิปัสสนาเป็นยากิน"** ก็คงจะไม่ผิดนัก เพราะถึงแม้ว่าทั้งสองอย่างจะทำหน้าที่ต่างกันแต่ก็เกื้อกูลกัน เปรียบได้ดังยาที่ใช้ภายนอกและภายในควบคู่กันไปฉะนั้น เหตุผลอีกประการหนึ่งของการสวดมนต์ก็คือ เป็นการสาธยายพระพุทธพจน์ เพื่อสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาและรักษาคำสอนไว้มิให้สูญหาย เนื่องจากสมัยพุทธกาลนิยมเล่าเรียนทรงจำพระพุทธพจน์ด้วยวิธีที่เรียกว่า "มุขปาฐะ" คือท่องจำให้ขึ้นใจด้วยปากเปล่า เท่ากับได้ช่วยกันอนุรักษ์สืบต่อโบราณธรรมเนียมนี้ไว้อีกโสดหนึ่งด้วย

ที่มาของการสวดมนต์นั้นมีต้นเค้ามาจากพระสูตร คือ พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๒ อัน เป็นคำสอนของพระพุทธองค์ในปัญจกนิบาต ว่าด้วยชุมนุมธรรมหมวด ๕ ซึ่งมีอยู่มากมายหลายข้อ ข้อหนึ่งนั้นได้แก่ วิมุตตายตนะ คือ เหตุแห่งความหลุดพ้น พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ว่า บุคคลจะหลุดพ้นจากอาสวกิเลสกองทุกข์ทั้งปวงได้ก็ด้วยอาศัยเหตุ ๕ ประการคือ

๑. **การฟังธรรม** คือ การฟังเทศน์ ฟังปาฐกถา ฯลฯ (สดับ)

๒. **การบรรยายธรรม** คือ การให้ธรรมเป็นทานแก่ผู้อื่น (แสดง)

๓. **การสาธยายธรรม** คือ การท่องบ่น, สวดมนต์ (สวดท่อง)

๔. **ธรรมวิจัย** คือ การตรึกตรองธรรม หรือ เลือกเฟ้นธรรม (สังเกต)

๕. **การเจริญสมาธิภาวนา** คือ การทำจิตให้สงบ (สมาธิ)

รวมเรียกว่า "หลัก ๕ ส." ดังนั้นการสวดมนต์จึงมีที่มาจากข้อ ๓ ของ วิมุตตายตนะสูตร ในพระสุตตันตปิฎก ปัญจกนิบาต อังคุตตรนิกาย

ทางวัดพลับพลาชัย เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร เล็งเห็นความสำคัญของการสาธยายธรรมหรือสวดมนต์ตามนัยแห่งพระบาลีดังกล่าว จึงได้จัดกิจกรรมพิเศษที่เป็นประโยชน์ขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้ศรัทธาสาธุชนทั่วไปได้เข้าวัดชำระจิตใจให้สะอาดหมดจดตามแบบอย่างพุทธศาสนิกชนที่ดี โดยมีกิจกรรมหลักคือเจริญพระพุทธมนต์และปฏิบัติสมาธิภาวนาเบื้องต้น ณ อุโบสถวัดพลับพลาชัย ทุกวันอาทิตย์ของสัปดาห์อาทิตย์ละหนึ่งชั่วโมง เริ่มตั้งแต่เวลา ๑๘.๐๐ น. - ๑๙.๐๐ น. โดยประมาณ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีคู่มือสำหรับปฏิบัติศาสนกิจไว้เป็นแบบฉบับโดยเฉพาะหนังสือสวดมนต์ ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกันและอำนวยความสะดวกแก่ศรัทธาญาติโยม อุบาสก อุบาสิกาที่มาร่วมไหว้พระ สวดมนต์ รักษาศีล ปฏิบัติธรรมกับทาง

คณะสงฆ์วัดพลับพลาชัย จึงได้มอบหมายให้คณะทำงานเรียบเรียงหนังสือบทเจริญพระพุทธมนต์ย่อ ฉบับวัดพลับพลาชัยขึ้น สำหรับเป็นคู่มือปฏิบัติของญาติโยมได้ใช้เป็นแบบสวดตามเพื่อให้คล่องปากเสียก่อน เป็นบทสวดเบื้องต้นไม่พิสดารจนเกินไป โดยได้รวบรวมเอาบทสวดที่พระสงฆ์ใช้เจริญพระพุทธมนต์ในงานมงคลทั่วไปมาลงไว้ในเล่มนี้ นอกจากนี้ยังได้เพิ่มบทสวดพิเศษบางบทไว้ในตอนท้ายเล่ม สำหรับสาธุชนผู้ใฝ่ในธรรมปฏิบัติจะได้นำไปสวดที่บ้านหลังจากไหว้พระเช้าเย็นในแต่ละวันเสร็จแล้ว เพื่อความเป็นสิริมงคลอีกด้วย อนึ่งขอชี้แจงว่าในการพิมพ์ครั้งต่อไปจะปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นโดยเฉพาะการเพิ่มคำแปลบทสวดเพื่อให้ผู้สวดได้รู้ว่าความหมายของบทสวดแต่ละบท อันจะก่อให้เกิดประโยชน์โสตถิผลแก่ผู้สวดอีกทางหนึ่ง

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือสวดมนต์ฉบับนี้ คงจะอำนวยประโยชน์ให้กับท่านผู้ใช้เป็นอย่างดี ขออนุโมทนาต่อกุศลเจตนาของทางเจ้าภาพผู้มีจิตศรัทธาบริจาคทรัพย์เพื่อจัดพิมพ์ไว้เป็นสมบัติในบวรพุทธศาสนา ขอให้ทุกท่านที่ได้บำเพ็ญบุญร่วมกันในครั้งนี้ จงประสพแต่สุขสวัสดิ์พิพัฒนมงคลและเจริญรุ่งเรืองในธรรมของององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยทั่วกันเทอญ.

เจ้าอาวาสวัดพลับพลาชัย
เจ้าคณะเขตป้อมปราบฯ – ปทุมวัน
กรุงเทพมหานคร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	(๑)
คำชี้แจงวิธีอ่านภาษาบาลี	(๑๑)
ภาคพิธีกรรม	
คำบูชาพระรัตนตรัย	๑
บทกราบพระรัตนตรัย	๑
คำอาราธนาศีล ๕	๑
คำนมัสการพระพุทธเจ้า	๒
คำปฏิญญาถึงพระรัตนตรัย	๒
คำสมาทานเบญจศีล	๓
คำอาราธนาพระปริตร	๓
คาถาไหว้ครู	๔
ภาคเจริญพระพุทธมนต์	
ชุมนุมเทวดา	๗
นะมะการะปาฐะ	๘
สะระณะคะมะนะปาฐะ	๘
นะมะการะสิทธิคาถา (เก่า)	๙
นะมะการะสิทธิคาถา (ใหม่)	๑๐
นะโมการะอัฏฐะกะคาถา	๑๑
ธัมมะจักกัปปะวัตตะนะสูตร	๑๒
มงคลสูตร (ย่อ)	๑๗
รัตนสูตร (ย่อ)	๑๘

เรื่อง	หน้า
ขันธะปริตร (ย่อ)	๑๙
กะระณียะเมตตะสูตร (ย่อ)	๒๐
วัฏฏะกะปริตร	๒๐
อาฏานาฏิยะสูตร (ย่อ)	๒๑
โพชฌังคะปริตร	๒๒
อะภะยะปริตร	๒๓
สักกัต์วา	๒๔
เทวะตาอุยโยชะนะคาถา	๒๕
ธะชัคคะปริตร (ย่อ)	๒๕
พุทธะชะยะมังคะละคาถา	๒๖
ชะยะปริตร	๒๘
สัพพะมังคะละคาถา	๒๙
คำอธิษฐานหลังสวดมนต์ (ของเก่า)	๓๐
คำสมาทานพระกัมมัฏฐาน	๓๑
วิธีเจริญสมาธิภาวนา	๓๓
คำอธิษฐานหลังจากออกจากสมาธิ	๓๖
อุทิสะนาธิฏฐานะคาถา (กรวดน้ำอิมินา)	๓๗
อุทิสะนาธิฏฐานะคาถาแปล	๓๘
บทสวดมนต์พิเศษ	
คระหะสันติคาถา (ไชยะคุรุง)	๔๗, ๕๙
สัมพุทธะคาถา (คาถาขอฝน)	๔๙, ๗๑
จุทะสะคาถา (คาถาปะโชตา)	๕๒, ๘๓
ชะยะปัญชะระปริตร (ไชยะเบ็งชร)	๕๔, ๑๔๑

พระพุทธมงคล

พระประธานในอุโบสถวัดพลับพลาชัย กรุงเทพมหานคร

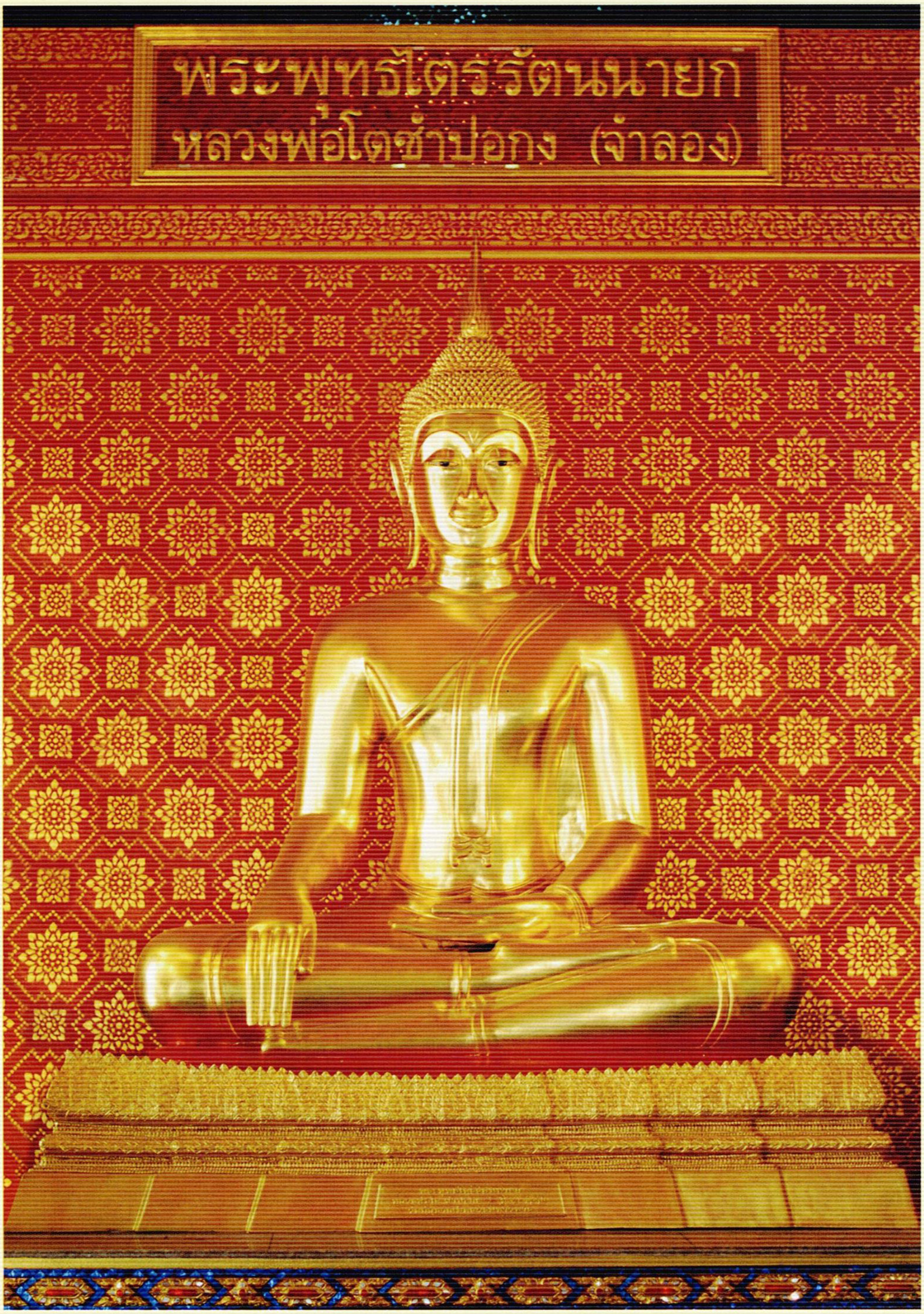

พระพุทธไตรรัตนนายก
หลวงพ่อโตซำปอกง (จำลอง)
ประดิษฐาน ณ วิหารหลวงพ่อโต

พระศีลขันธโสภิต (เหลียงคึ้ง สิริทตฺโต)

อดีตเจ้าอาวาสวัดพลับพลาชัย ผู้บุกเบิกพัฒนาวัดพลับพลาชัยยุคแรก

พระเทพสิทธิโกศล (ใหญ่ ชวโน)
เจ้าอาวาสวัดพลับพลาชัย รูปปัจจุบัน
เจ้าคณะเขตป้อมปราบ ฯ – ปทุมวัน
กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจงวิธีอ่านภาษาบาลี
(ใช้อักขรวิธีแบบบาลีสะกดคำไทย)

๑. ในที่มีเครื่องหมายยมักการ (๎) กำกับให้อ่านเป็นอัฑฒสระ (ออกเสียงอะกึ่งหนึ่ง) โดยว่าเร็ว ๆ ดังนี้

ส๎วากขาโต	อ่านว่า	สฺวาก-ขา-โต (ไม่อ่าน สะหวาก)
หันต๎วา	อ่านว่า	หัน-ตฺวา (ไม่อ่าน ตะวา)
ปูเรต๎วา	อ่านว่า	ปู-เรด-ตฺวา
เท๎ว	อ่านว่า	เทฺว (ไม่อ่าน ทะเว)
ท๎วาทะสัญจะ	อ่านว่า	ทฺวา-ทะ-สัน-จะ (ไม่อ่าน ทะวา)
เต๎ววะ	อ่านว่า	เตฺว-วะ (ไมอ่าน ตะเว)
ทิส๎วา	อ่านว่า	ทิด-สฺวา (ไม่อ่าน สะหวา)
ต๎วัง	อ่านว่า	ตฺวัง (ไม่อ่าน ตะวัง)
โอมาต๎ยา	อ่านว่า	โอ-มาด-ตฺยา (ไม่อ่าน ตะยา)
สัก๎ยานัง	อ่านว่า	สัก-กฺยา-นัง (ไม่อ่าน กะยา)
เอกัส๎มิง	อ่านว่า	เอ-กัด-สฺมิ๎ง (ไม่อ่าน สะหมิง)
ตัส๎มา	อ่านว่า	ตัด-สฺม๎า (ไม่อ่าน สะหมา) เป็นต้น

๒. ถ้ายมักการอยู่หน้าพยัญชนะ ร ให้อ่านควบกล้ำ เช่น

พ๎รูถะ	อ่านว่า	พฺรู-ถะ (ไม่อ่าน พะรู)
ตัต๎ระ	อ่านว่า	ตัด-ตฺระ (ไม่อ่าน ตะระ)
พ๎รัห๎มะ	อ่านว่า	พฺรำ-มะ
ค๎รีเมขะลัง	อ่านว่า	คฺรี-เม-ขะ-ลัง (ไม่อ่าน คะรี) เป็นต้น

๓. พยัญชนะ ฑ ให้ออกเสียง ด. เช่น

โกณฑัญโญ อ่านว่า โกน-ดัน-โย (ไม่อ่าน โกนทัน)

ปัณฑิตานัญจะ อ่านว่า ปัน-ดิ-ตา-นัน-จะ (ไม่อ่าน ปันทิ)

เป็นต้น

๔. พยัญชนะ ย ซ้อนกัน (ยย) ทำหน้าที่สะกดคำที่ผสมสระเอ นิยมออกเสียง ไอย เช่น

เสยยะถีทัง อ่านว่า ไสย-ยะ-ถี-ทัง

ทักขิเณยโย อ่านว่า ทัก-ขิ-ไณย-โย เป็นต้น

๕. พยัญชนะ ยย ที่อยู่หลังสระอิ ให้ออกเสียง อิ เป็น อี เช่น

นิยยานิโก อ่านว่า นี-ยา-นิ-โก

๖. สระอีที่อยู่หลังพยัญชนะ ห นิยมออกเสียง ห เป็น ฮ. เช่น

ปะหีนา อ่านว่า ปะ-ฮี-นา

วิญญูหีติ อานว่า วิน-ยู-ฮี-ติ เป็นต้น

๗. คำบาลีที่เหลือมีวิธีใช้ตัวสะกดและอ่านอย่างภาษาไทย

อนึ่งการใช้ **มิ** หรือ **มะ** ในคำบูชาพระรัตนตรัยเป็นต้น ขอชี้แจงว่าใช้ได้ทั้งสองแบบไม่ถือว่าผิดแต่อย่างใด ต่างแต่ใช้เป็นเอกพจน์หรือพหูพจน์เท่านั้น เพราะบางบทใช้กันมาจนเป็น "มุขารุฬหะ" คือคล่องปากหรือขึ้นใจแล้วจึงให้คงไว้อย่างนั้น ที่เป็นเอกพจน์หมายถึงคนเดียวใช้ **มิ** ส่วนที่เป็นพหูพจน์หมายถึงคนมากใช้ **มะ** ดังนั้นการจะใช้ **มิ** หรือ **มะ** ก็ขอให้เป็นแบบฉบับเดียวกัน ถึงจะมีคนมากก็ใช้ **มิ** ได้โดยให้ถือว่า ต่างคนต่างว่าแต่ในเวลาปฏิบัติต้องพร้อมเพรียงกัน

ภาคพิธีกรรม

คำบูชาพระรัตนตรัย

อิมินา สักกาเรนะ พุทธัง อะภิปูชะยามะฯ

อิมินา สักกาเรนะ ธัมมัง อะภิปูชะยามะฯ

อิมินา สักกาเรนะ สังฆัง อะภิปูชะยามะฯ

บทกราบพระรัตนตรัย

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา พุทธัง ภะคะวันตัง อะภิวาเทมิฯ

(กราบ)

ส๎วากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม ธัมมัง นะมัสสามิฯ

(กราบ)

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สังฆัง นะมามิฯ

(กราบ)

คำอาราธนาศีล ๕

มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะฯ

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะฯ

ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะฯ

เมื่อกล่าวคำอาราธนาศีลเสร็จแล้ว ต่อแต่นี้พระสงฆ์จะให้ศีล โดยกล่าวนำให้ผู้สมาทานว่าตาม พึงตั้งใจเปล่งคำนมัสการพระพุทธเจ้า คำปฏิญญาถึงพระรัตนตรัยและพึงตั้งวิรัติเจตนา กล่าวคำสมาทานเบญจศีลตามลำดับโดยหยุดตามเครื่องหมายดังนี้

คำนมัสการพระพุทธเจ้า

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ
นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ
นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะฯ

คำปฏิญญาถึงพระรัตนตรัย
(ไตรสรณคมน์)

พุทธัง สะระณัง คัจฉามิฯ
ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิฯ
สังฆัง สะระณัง คัจฉามิฯ
ทุติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิฯ
ทุติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิฯ
ทุติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิฯ
ตะติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิฯ
ตะติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิฯ
ตะติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิฯ

คำสมาทานเบญจศีล

ปาณาติปาตา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทิยามิฯ

อทินนาทานา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทิยามิฯ

กาเมสุมิจฉาจารา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทิยามิฯ

มุสาวาทา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทิยามิฯ

สุราเมระยะ,มัชชะปะมาทัฏฐานา เวระมะณีสิกขาปะทัง สะมาทิยามิฯ

หลังจากนี้พระสงฆ์จะได้สรุปอานิสงส์ศีล ให้ประณมมือฟังอย่างเดียวไม่ต้องว่าตาม

อิมานิ ปัญจะ สิกขาปะทานิ

ลีเลนะ สุคะติง ยันติ ลีเลนะ โภคะสัมปะทา

สีเลนะ นิพพุติง ยันติ ตัส์มา สีลัง วิโสธะเยฯ

(รับสาธุพร้อมกัน)

คำอาราธนาพระปริตร

วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา

สัพพะ**ทุกขะ**วินาสายะ ปะริตตัง พ์รูถะ มังคะลังฯ

วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา

สัพพะ**ภะยะ**วินาสายะ ปะริตตัง พ์รูถะ มังคะลังฯ

วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา

สัพพะ**โรคะ**วินาสายะ ปะริตตัง พ์รูถะ มังคะลังฯ

ปณามคาถา
(คาถาไหว้ครู)

วนฺทิตฺวา สิรสา พุทฺธํ　　สพฺพธมฺมคณุตฺตมํ
อิทมฺปิ ปริตฺตสงฺเขปํ　　ปวกฺขามิ ยถาพลํ.

บังคมด้วยเศียรเกล้า　　สรรเพชญ์เจ้าแลพระธรรม
สังฆะนาบุญนำ　　ทางประโยชน์โสตถิผล
จะกล่าวพระปริตร-　　สังเขปคิดประดิษฐ์ยล
ยถาสัตติพล　　จะสมรรถบัดนี้เทอญฯ

(ญ.ญ.ม.)

ข้าพเจ้าขออภิวาทก้มกราบพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ อันอุดมเลิศกว่าสิ่งใดแล้วจะกล่าว (แสดง) พระปริตรสังเขป (บทเจริญพระพุทธมนต์ย่อ) นี้ ตามสติกำลังความสามารถ

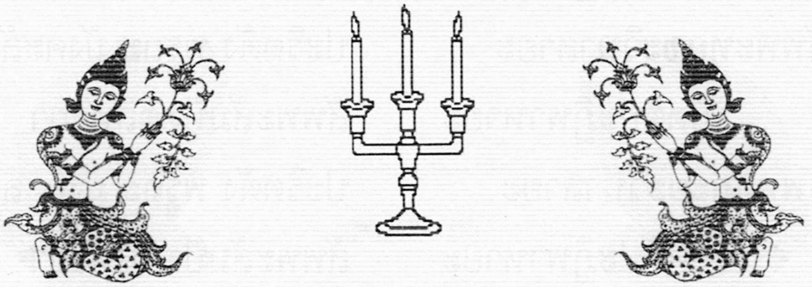

ภาคเจริญพระพุทธมนต์

เทวะตาสันนิปาตะนะคาถา[๑]

(คาถาชุมนุมเทวดา)

สะรัชชัง สะเสนัง สะพันธุง นะรินทัง
ปะริตตานุภาโว สะทา รักขะตูติ
ผะริต์วานะ เมตตัง สะเมตตา ภะทันตา
อะวิกขิตตะจิตตา ปะริตตัง ภะณันตุฯ[๒]

สัคเค กาเม จะ รูเป, คิริสิขะระตะเฏ, จันตะลิกเข วิมาเน ทีเป รัฏเฐ จะ คาเม, ตะรุวะนะคะหะเน, เคหะวัตถุมหิ เขตเต ภุมมา จายันตุ เทวา, ชะละถะละวิสะเม, ยักขะคันธัพพะนาคา ติฏฐันตา สันติเก ยัง, มุนิวะระวะจะนัง, สาธะโว เม สุณันตุฯ[๓]

ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา
ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา
ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตาฯ

---

๑ สำหรับสวดประกาศอัญเชิญเทวดาทั้งหลายมาชุมนุมฟังธรรม และร่วมอนุโมทนาก่อนที่จะมีการเจริญพระพุทธมนต์ทุกครั้ง

๒ ภุชงคประยาต ๑๒ (ภุชงฺคปฺปยาตํ ภเว เวทเยหิ - วุตฺโตทย)

๓ สัทธรา ๒๑ (ดูสูตรฉันท์จากคัมภีร์วุตโตทัยในหน้าที่ ๑๖๑)

นะมะการะปาฐะ
(นะโม)

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ
นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ
นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะฯ

สะระณะคะมะนะปาฐะ
(สรณคมน์)

พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ
ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ
สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ
ทุติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ
ทุติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ
ทุติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ
ตะติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ
ตะติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ
ตะติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิฯ

นะมะการะสิทธิคาถา (เก่า)[๑]

(สัมพุทเธ)

สัมพุทเธ อัฏฐะวีสัญจะ ท์วาทะสัญจะ สะหัสสะเก
ปัญจะสะตะสะหัสสานิ นะมามิ สิระสา อะหัง
เตสัง ธัมมัญจะ สังฆัญจะ อาทะเรนะ นะมามิหัง
นะมะการานุภาเวนะ หันต์วา สัพเพ อุปัททะเว
อะเนกา อันตะรายาปิ วินัสสันตุ อะเสสะโตฯ

สัมพุทเธ ปัญจะปัญญาสัญจะ จะตุวีสะติสะหัสสะเก
ทะสะสะตะสะหัสสานิ นะมามิ สิระสา อะหัง
เตสัง ธัมมัญจะ สังฆัญจะ อาทะเรนะ นะมามิหัง
นะมะการานุภาเวนะ หันต์วา สัพเพ อุปัททะเว
อะเนกา อันตะรายาปิ วินัสสันตุ อะเสสะโตฯ

สัมพุทเธ นะวุตตะระสะเต อัฏฐะจัตตาฬีสะสะหัสสะเก
วีสะติสะตะสะหัสสานิ นะมามิ สิระสา อะหัง
เตสัง ธัมมัญจะ สังฆัญจะ อาทะเรนะ นะมามิหัง
นะมะการานุภาเวนะ หันต์วา สัพเพ อุปัททะเว
อะเนกา อันตะรายาปิ วินัสสันตุ อะเสสะโตฯ

---

๑ สวดนมัสการขออำนาจคุณพระรัตนตรัยคุ้มครองรักษาตนเอง เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า อะเนกะสัมพุทธะนะมะการะคาถา

นะมะการะสิทธิคาถา (ใหม่)[๑]
(โยจักขุมา)

โย จักขุมา โมหะมะลาปะกัฏโฐ
สามัง วะ พุทโธ สุคะโต วิมุตโต
มารัสสะ ปาสา วินิโมจะยันโต
ปาเปสิ เขมัง ชะนะตัง วิเนยยัง
พุทธัง วะรันตัง สิระสา นะมามิ
โลกัสสะ นาถัญจะ วินายะกัญจะ
ตันเตชะสา เต ชะยะสิทธิ โหตุ
สัพพันตะรายา จะ วินาสะเมนตุฯ

ธัมโม ธะโช โย วิยะ ตัสสะ สัตถุ
ทัสเสสิ โลกัสสะ วิสุทธิมัคคัง
นิยยานิโก ธัมมะธะรัสสะ ธารี
สาตาวะโห สันติกะโร สุจิณโณ
ธัมมัง วะรันตัง สิระสา นะมามิ
โมหัปปะทาลัง อุปะสันตะทาหัง
ตันเตชะสา เต ชะยะสิทธิ โหตุ
สัพพันตะรายา จะ วินาสะเมนตุฯ

---

๑ สวดนมัสการขออำนาจคุณพระรัตนตรัยคุ้มครองรักษาผู้อื่น (พระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส)

สัทธัมมะเสนา สุคะตานุโค โย
โลกัสสะ ปาปูปะกิเลสะเชตา
สันโต สะยัง สันตินิโยชะโก จะ
ส๎วากขาตะธัมมัง วิทิตัง กะโรติ
สังฆัง วะรันตัง สิระสา นะมามิ
พุทธานุพุทธัง สะมะสีละทิฏฐิง
ตันเตชะสา เต ชะยะสิทธิ โหตุ
สัพพันตะรายา จะ วินาสะเมนตุฯ

นะโมการะอัฏฐะกะคาถา[๑]
(นะโมแปดบท)

นะโม อะระหะโต สัมมา- สัมพุทธัสสะ มะเหสิโน
นะโม อุตตะมะธัมมัสสะ ส๎วากขาตัสเสวะ เตนิธะ
นะโม มะหาสังฆัสสาปิ วิสุทธะสีละทิฏฐิโน
นะโม โอมาต๎ยารัทธัสสะ ระตะนัตตะยัสสะ สาธุกัง
นะโม โอมะกาตีตัสสะ ตัสสะ วัตถุตตะยัสสะปิ
นะโมการัปปะภาเวนะ วิคัจฉันตุ อุปัททะวา
นะโมการานุภาเวนะ สุวัตถิ โหตุ สัพพะทา
นะโมการัสสะ เตเชนะ วิธิมหิ โหมิ เตชะวาฯ

---

๑ สวดชุบตัวให้กล้ามีพลังเข้มขลังก่อนประกอบมงคลพิธี (พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔)

ธัมมะจักกัปปะวัตตะนะสูตร[๑]

(ธรรมจักร)

เอวัมเม สุตังฯ เอกัง สะมะยัง ภะคะวา พาราณะสิยัง วิหะระติ อิสิปะตะเน มิคะทาเย ตัต์ระ โข ภะคะวา ปัญจะวัคคิเย ภิกขู อามันเตสิ

เท์วเม ภิกขะเว อันตา ปัพพะชิเตนะ นะ เสวิตัพพา โย จายัง กาเมสุ กามะสุขัลลิกานุโยโค หีโน คัมโม โปถุชชะนิโก อะนะริโย อะนัตถะสัญหิโต โย จายัง อัตตะกิละมะถานุโยโค ทุกโข อะนะริโย อะนัตถะสัญหิโตฯ

เอเต เต ภิกขะเว อุโภ อันเต อะนุปะคัมมะ มัชฌิมา ปะฏิปะทา ตะถาคะเตนะ อะภิสัมพุทธา จักขุกะระณี ญาณะกะระณี อุปะสะมายะ อะภิญญายะ สัมโพธายะ นิพพานายะ สังวัตตะติฯ

กะตะมา จะ สา ภิกขะเว มัชฌิมา ปะฏิปะทา ตะถาคะเตนะ อะภิสัมพุทธา จักขุกะระณี ญาณะกะระณี อุปะสะมายะ อะภิญญายะ สัมโพธายะ นิพพานายะ สังวัตตะติฯ

อะยะเมวะ อะริโย อัฏฐังคิโก มัคโคฯ เสยยะถีทังฯ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปโป สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว สัมมาวายาโม สัมมาสะติ สัมมาสะมาธิฯ

อะยัง โข สา ภิกขะเว มัชฌิมา ปะฏิปะทา ตะถาคะเตนะ อะภิสัมพุทธา จักขุกะระณี ญาณะกะระณี อุปะสะมายะ อะภิญญายะ สัมโพธายะ นิพพานายะ สังวัตตะติฯ

---

๑ สวดเพื่อความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าในกิจการทั้งปวงและเสริมชะตาอายุ ใช้สวดในโอกาสพิเศษแล้วแต่ประธานผู้นำสวดจะเห็นสมควร ถ้ามีเวลาไม่มากก็ให้ตัดข้ามไปสวดบทถัดไป

อิทัง โข ปะนะ ภิกขะเว ทุกขัง อะริยะสัจจัง ชาติปิ ทุกขา ชะราปิ ทุกขา มะระณัมปิ ทุกขัง โสกะปะริเทวะทุกขะโทมะนัสสุปายาสาปิ ทุกขา อัปปิเยหิ สัมปะโยโค ทุกโข ปิเยหิ วิปปะโยโค ทุกโข ยัมปิจฉัง นะ ละภะติ ตัมปิ ทุกขัง สังขิตเตนะ ปัญจุปาทานักขันธา ทุกขาฯ

อิทัง โข ปะนะ ภิกขะเว ทุกขะสะมุทะโย อะริยะสัจจังฯ ยายัง ตัณหา โปโนภะวิกา นันทิราคะสะหะคะตา ตัต์ระ ตัต์ราภินันทินีฯ เสยยะถีทังฯ กามะตัณหา ภะวะตัณหา วิภะวะตัณหาฯ

อิทัง โข ปะนะ ภิกขะเว ทุกขะนิโรโธ อะริยะสัจจังฯ โย ตัสสาเยวะ ตัณหายะ อะเสสะวิราคะนิโรโธ จาโค ปะฏินิสสัคโค มุตติ อะนาละโยฯ

อิทัง โข ปะนะ ภิกขะเว ทุกขะนิโรธะคามินี ปะฏิปะทา อะริยะสัจจังฯ อะยะเมวะ อะริโย อัฏฐังคิโก มัคโคฯ เสยยะถีทังฯ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปโป สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว สัมมาวายาโม สัมมาสะติ สัมมาสะมาธิฯ

อิทัง ทุกขัง อะริยะสัจจันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ อาโลโก อุทะปาทิฯ

ตัง โข ปะนิทัง ทุกขัง อะริยะสัจจัง ปะริญเญยยันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ อาโลโก อุทะปาทิฯ

ตัง โข ปะนิทัง ทุกขัง อะริยะสัจจัง ปะริญญาตันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ อาโลโก อุทะปาทิฯ

อิทัง ทุกขะสะมุทะโย อะริยะสัจจันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ อาโลโก อุทะปาทิฯ

ตัง โข ปะนิทัง ทุกขะสะมุทะโย อะริยะสัจจัง ปะหาตัพพันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ อาโลโก อุทะปาทิฯ

ตัง โข ปะนิทัง ทุกขะสะมุทะโย อะริยะสัจจัง ปะหีนันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ อาโลโก อุทะปาทิฯ

อิทัง ทุกขะนิโรโธ อะริยะสัจจันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ อาโลโก อุทะปาทิฯ

ตัง โข ปะนิทัง ทุกขะนิโรโธ อะริยะสัจจัง สัจฉิกาตัพพันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ อาโลโก อุทะปาทิฯ

ตัง โข ปะนิทัง ทุกขะนิโรโธ อะริยะสัจจัง สัจฉิกะตันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ อาโลโก อุทะปาทิฯ

อิทัง ทุกขะนิโรธะคามินี ปะฏิปะทา อะริยะสัจจันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ อาโลโก อุทะปาทิฯ

ตัง โข ปะนิทัง ทุกขะนิโรธะคามินี ปะฏิปะทา อะริยะสัจจัง ภาเวตัพพันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ อาโลโก อุทะปาทิฯ

ตัง โข ปะนิทัง ทุกขะนิโรธะคามินี ปะฏิปะทา อะริยะสัจจัง ภาวิตันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ อาโลโก อุทะปาทิฯ

ยาวะกีวัญจะ เม ภิกขะเว อิเมสุ จะตูสุ อะริยะสัจเจสุ เอวัน-ติปะริวัฏฏัง ท์วาทะสาการัง ยะถาภูตัง ญาณะทัสสะนัง นะ สุวิสุทธัง อะโหสิฯ

เนวะ ตาวาหัง ภิกขะเว สะเทวะเก โลเก สะมาระเก สะพ์รัห์มะเก สัสสะมะณะพ์ราห์มะณิยา ปะชายะ สะเทวะมะนุสสายะ อะนุตตะรัง สัมมาสัมโพธิง อะภิสัมพุทโธ ปัจจัญญาสิงฯ

ยะโต จะ โข เม ภิกขะเว อิเมสุ จะตูสุ อะริยะสัจเจสุ เอวัน-ติปะริวัฏฏัง ท์วาทะสาการัง ยะถาภูตัง ญาณะทัสสะนัง สุวิสุทธัง อะโหสิฯ

อะถาหัง ภิกขะเว สะเทวะเก โลเก สะมาระเก สะพ์รัห์มะเก สัสสะมะณะพ์ราห์มะณิยา ปะชายะ สะเทวะมะนุสสายะ อะนุตตะรัง สัมมาสัมโพธิง อะภิสัมพุทโธ ปัจจัญญาสิงฯ

ญาณัญจะ ปะนะ เม ทัสสะนัง อุทะปาทิ อะกุปปา เม วิมุตติ อะยะมันติมา ชาติ นัตถิทานิ ปุนัพภะโวติฯ อิทะมะโวจะ ภะคะวาฯ อัตตะมะนา ปัญจะวัคคิยา ภิกขู ภะคะวะโต ภาสิตัง อะภินันทุงฯ อิมัส์มิญจะ ปะนะ เวยยากะระณัส์มิง ภัญญะมาเน อายัส์มะโต โกณฑัญญัสสะ วิระชัง วีตะมะลัง ธัมมะจักขุง อุทะปาทิ ยังกิญจิ สะมุทะยะธัมมัง สัพพันตัง นิโรธะธัมมันติฯ

ปะวัตติเต จะ ภะคะวะตา ธัมมะจักเก ภุมมา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ์ราห์มะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พ์รัห์มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส์มินติฯ

ภุมมานัง เทวานัง สัททัง สุต์วา จาตุมมะหาราชิกา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุงฯ

จาตุมมะหาราชิกานัง เทวานัง สัททัง สุต์วา ตาวะติงสา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุงฯ

ตาวะติงสานัง เทวานัง สัททัง สุต์วา ยามา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุงฯ

ยามานัง เทวานัง สัททัง สุต์วา ตุสิตา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุงฯ

ตุสิตานัง เทวานัง สัททัง สุต์วา นิมมานะระตี เทวา สัททะมะนุสสาเวสุงฯ

นิมมานะระตีนัง เทวานัง สัททัง สุต์วา ปะระนิมมิตะวะสะวัตตี เทวา สัททะมะนุสสาเวสุงฯ

ปะระนิมมิตะวะสะวัตตีนัง เทวานัง สัททัง สุต์วา พ์รัห์มะกายิกา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุงฯ

เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ์ราห์มะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พ์รัห์มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส์มินติฯ

อิติหะ เตนะ ขะเณนะ เตนะ มุหุตเตนะ ยาวะ พ์รัห์มะโลกา สัทโท อัพภุคคัจฉิฯ อะยัญจะ ทะสะสะหัสสี โลกะธาตุ สังกัมปิ สัมปะกัมปิ สัมปะเวธิฯ อัปปะมาโณ จะ โอฬาโร โอภาโส โลเก ปาตุระโหสิ อะติกกัมเมวะ เทวานัง เทวานุภาวังฯ อะถะโข ภะคะวา อุทานัง อุทาเนสิ อัญญาสิ วะตะ โภ โกณฑัญโญ อัญญาสิ วะตะ โภ โกณฑัญโญติ อิติหิทัง อายัส์มะโต โกณฑัญญัสสะ อัญญาโกณฑัญโญเต์วะ นามัง อะโหสีติฯ

มงคลสูตร (ย่อ)[๑]
(อะเสวะนา)

อะเสวนา จะ พาลานัง ปัณฑิตานัญจะ เสวะนา
ปูชา จะ ปูชะนียานัง เอตัมมังคะละมุตตะมังฯ
ปะติรูปะเทสะวาโส จะ ปุพเพ จะ กะตะปุญญะตา
อัตตะสัมมาปะณิธิ จะ เอตัมมังคะละมุตตะมังฯ
พาหุสัจจัญจะ สิปปัญจะ วินะโย จะ สุสิกขิโต
สุภาสิตา จะ ยา วาจา เอตัมมังคะละมุตตะมังฯ
มาตาปิตุอุปัฏฐานัง ปุตตะทารัสสะ สังคะโห
อะนากุลา จะ กัมมันตา เอตัมมังคะละมุตตะมังฯ
ทานัญจะ ธัมมะจะริยา จะ ญาตะกานัญจะ สังคะโห
อะนะวัชชานิ กัมมานิ เอตัมมังคะละมุตตะมังฯ
อาระตี วิระตี ปาปา มัชชะปานา จะ สัญญะโม
อัปปะมาโท จะ ธัมเมสุ เอตัมมังคะละมุตตะมังฯ
คาระโว จะ นิวาโต จะ สันตุฏฐิ จะ กะตัญญุตา
กาเลนะ ธัมมัสสะวะนัง เอตัมมังคะละมุตตะมังฯ
ขันตี จะ โสวะจัสสะตา สะมะณานัญจะ ทัสสะนัง
กาเลนะ ธัมมะสากัจฉา เอตัมมังคะละมุตตะมังฯ
ตะโป จะ พ์รัห์มะจะริยัญจะ อะริยะสัจจานะ ทัสสะนัง
นิพพานะสัจฉิกิริยา จะ เอตัมมังคะละมุตตะมังฯ
ผุฏฐัสสะ โลกะธัมเมหิ จิตตัง ยัสสะ นะ กัมปะติ
อะโสกัง วิระชัง เขมัง เอตัมมังคะละมุตตะมังฯ
เอตาทิสานิ กัต์วานะ สัพพัตถะมะปะราชิตา
สัพพัตถะ โสตถิง คัจฉันติ ตันเตสัง มังคะละมุตตะมันติฯ

---

๑ สวดเพื่อความเป็นสิริมงคล, เทพยดาคุ้มครองรักษา

รัตนสูตร (ย่อ)[๑]

(ยังกิญจิ)

ยังกิญจิ วิตตัง อิธะ วา หุรัง วา
สัคเคสุ วา ยัง ระตะนัง ปะณีตัง
นะ โน สะมัง อัตถิ ตะถาคะเตนะ
อิทัมปิ พุทเธ ระตะนัง ปะณีตัง
เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุฯ

ขะยัง วิราคัง อะมะตัง ปะณีตัง
ยะทัชฌะคา สัก์ยะมุนี สะมาหิโต
นะ เตนะ ธัมเมนะ สะมัตถิ กิญจิ
อิทัมปิ ธัมเม ระตะนัง ปะณีตัง
เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุฯ

ยัมพุทธะเสฏโฐ ปะริวัณณะยี สุจิง
สะมาธิมานันตะริกัญญะมาหุ
สะมาธินา เตนะ สะโม นะ วิชชะติ
อิทัมปิ ธัมเม ระตะนัง ปะณีตัง
เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุฯ

เย ปุคคะลา อัฏฐะ สะตัง ปะสัตถา
จัตตาริ เอตานิ ยุคานิ โหนติ
เต ทักขิเณยยา สุคะตัสสะ สาวะกา
เอเตสุ ทินนานิ มะหัปผะลานิ

---

๑ สวดระงับโรคันตรภัย (โรคระบาดต่างๆ) อมนุสสภัย และ ทุพภิกขภัย เป็นต้น

อิทัมปิ สังเฆ ระตะนัง ปะณีตัง
เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุฯ

เย สุปปะยุตตา มะนะสา ทัฬ์เหนะ
นิกกามิโน โคตะมะสาสะนัมหิ
เต ปัตติปัตตา อะมะตัง วิคัยหะ
ลัทธา มุธา นิพพุติง ภุญชะมานา
อิทัมปิ สังเฆ ระตะนัง ปะณีตัง
เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุฯ

ขีณัง ปุราณัง นะวัง นัตถิ สัมภะวัง
วิรัตตะจิตตายะติเก ภะวัส์มิง
เต ขีณะพีชา อะวิรุฬ์หิฉันทา
นิพพันติ ธีรา ยะถายัมปะทีโป
อิทัมปิ สังเฆ ระตะนัง ปะณีตัง
เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุฯ

ขันธะปริตร (ย่อ)[๑]

(อัปปะมาโณ)

อัปปะมาโณ พุทโธ อัปปะมาโณ ธัมโม อัปปะมาโณ สังโฆ ปะมาณะวันตานิ สิริงสะปานิ อะหิ วิจฉิกา สะตะปะที อุณณานาภี สะระพู มูสิกา กะตา เม รักขา กะตา เม ปะริตตา ปะฏิกกะมันตุ ภูตานิ โสหัง นะโม ภะคะวะโต นะโม สัตตันนัง สัมมาสัมพุทธานังฯ

---

๑ สวดป้องกันอสรพิษและสัตว์ร้ายนานาชนิด

กะระณียะเมตตะสูตร (ย่อ)[๑]

(เมตตัญจะ)

เมตตัญจะ สัพพะโลกัส์มิง มานะสัมภาวะเย อะปะริมาณัง
อุทธัง อะโธ จะ ติริยัญจะ อะสัมพาธัง อะเวรัง อะสะปัตตัง
ติฏฐัญจะรัง นิสินโน วา สะยาโน วา ยาวะตัสสะ วิคะตะมิทโธ
เอตัง สะติง อะธิฏเฐยยะ พ์รัห์มะเมตัง วิหารัง อิธะมาหุ
ทิฏฐิญจะ อะนุปะคัมมะ สีละวา ทัสสะเนนะ สัมปันโน
กาเมสุ วิเนยยะ เคธัง นะ หิ ชาตุ คัพภะเสยยัง ปุนะเรตีติฯ

วัฏฏะกะปริตร[๒]

(อัตถิโลเก)

อัตถิ โลเก สีละคุโณ สัจจัง โสเจยยะนุททะยา
เตนะ สัจเจนะ กาหามิ สัจจะกิริยะมะนุตตะรัง
อาวัชชิต์วา ธัมมะพะลัง สะริต์วา ปุพพะเก ชิเน
สัจจะพะละมะวัสสายะ สัจจะกิริยะมะกาสะหัง
สันติ ปักขา อะปะตะนา สันติ ปาทา อะวัญจะนา
มาตา ปิตา จะ นิกขันตา ชาตะเวทะ ปะฏิกกะมะ
สะหะ สัจเจ กะเต มัยหัง มะหาปัชชะลิโต สิขี

---

๑ สวดแผ่เมตตาให้อมนุษย์ที่คิดเบียดเบียน, ป้องกันอมนุษย์ภูตผีหลอกหลอน

๒ สวดป้องกันอัคคีภัย, อยู่เย็นเป็นสุข โบราณเรียก คาถานกคุ้ม

วัชเชสิ โสพะสะ กะรีสานิ อุทะกัง ปัต์วา ยะถา สิขี
สัจเจนะ เม สะโม นัตถิ เอสา เม สัจจะปาระมีติฯ

อาฏานาฏิยะสูตร (ย่อ)[๑]
(วิปัสสิสสะ)

วิปัสสิสสะ นะมัตถุ จักขุมันตัสสะ สิรีมะโต
สิขิสสะปิ นะมัตถุ สัพพะภูตานุกัมปิโน
เวสสะภุสสะ นะมัตถุ น์หาตะกัสสะ ตะปัสสิโน
นะมัตถุ กะกุสันธัสสะ มาระเสนัปปะมัททิโน
โกนาคะมะนัสสะ นะมัตถุ พ์ราห์มะณัสสะ วุสีมะโต
กัสสะปัสสะ นะมัตถุ วิปปะมุตตัสสะ สัพพะธิ
อังคีระสัสสะ นะมัตถุ สัก์ยะปุตตัสสะ สิรีมะโต
โย อิมัง ธัมมะมะเทเสสิ สัพพะทุกขาปะนูทะนัง
เย จาปิ นิพพุตา โลเก ยะถาภูตัง วิปัสสิสุง
เต ชะนา อะปิสุณา มะหันตา วีตะสาระทา
หิตัง เทวะมะนุสสานัง ยัง นะมัสสันติ โคตะมัง
วิชชาจะระณะสัมปันนัง มะหันตัง วีตะสาระทัง
วิชชาจะระณะสัมปันนัง พุทธัง วันทามะ โคตะมันติฯ

---

๑ สวดป้องกันการทำร้ายจากเหล่าอมนุษย์ผู้เป็นบริวารท้าวมหาราชทั้ง ๔

โพชฌังคะปริตร[๑]
(โพชฌังโค)

โพชฌังโค สะติสังขาโต ธัมมานัง วิจะโย ตะถา
วิริยัมปีติปัสสัทธิ- โพชฌังคา จะ ตะถาปะเร
สะมาธุเปกขะโพชฌังคา สัตเตเต สัพพะทัสสินา
มุนินา สัมมะทักขาตา ภาวิตา พะหุลีกะตา
สังวัตตันติ อะภิญญายะ นิพพานายะ จะ โพธิยา
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ โสตถิ เต โหตุ สัพพะทาฯ

เอกัสมิง สะมะเย นาโถ โมคคัลลานัญจะ กัสสะปัง
คิลาเน ทุกขิเต ทิส๎วา โพชฌังเค สัตตะ เทสะยิ
เต จะ ตัง อะภินันทิต๎วา โรคา มุจจิงสุ ตังขะเณ
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ โสตถิ เต โหตุ สัพพะทาฯ

เอกะทา ธัมมะราชาปิ เคลัญเญนาภิปีฬิโต
จุนทัตเถเรนะ ตัญเญวะ ภะณาเปต๎วานะ สาทะรัง
สัมโมทิต๎วา จะ อาพาธา ตัมหา วุฏฐาสิ ฐานะโส
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ โสตถิ เต โหตุ สัพพะทาฯ

ปะหีนา เต จะ อาพาธา ติณณันนัมปิ มะเหสินัง
มัคคาหะตะกิเลสา วะ ปัตตานุปปัตติธัมมะตัง
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ โสตถิ เต โหตุ สัพพะทาฯ

---

๑ สวดให้คนป่วยฟังเป็นคาถาต่ออายุ, สวดเป็นประจำป้องกันโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ถ้าสวดให้ตนเองเปลี่ยน **เต** เป็น **เม** ทุกแห่ง

อะภะยะปริตร[๑]

(ยันทุน)

ยันทุนนิมิตตัง อะวะมังคะลัญจะ
โย จามะนาโป สะกุณัสสะ สัทโท
ปาปัคคะโห ทุสสุปินัง อะกันตัง
พุทธานุภาเวนะ วินาสะเมนตุฯ
ยันทุนนิมิตตัง อะวะมังคะลัญจะ
โย จามะนาโป สะกุณัสสะ สัทโท
ปาปัคคะโห ทุสสุปินัง อะกันตัง
ธัมมานุภาเวนะ วินาสะเมนตุฯ
ยันทุนนิมิตตัง อะวะมังคะลัญจะ
โย จามะนาโป สะกุณัสสะ สัทโท
ปาปัคคะโห ทุสสุปินัง อะกันตัง
สังฆานุภาเวนะ วินาสะเมนตุฯ

---

๑ สวดป้องกันลางร้าย ภัยพิบัติ อวมงคลต่างๆ เช่น เสียงนกแสกร้อง, บาปเคราะห์, ฝันร้าย เป็นต้น ที่ทำให้ไม่สบายใจ

สักกัต์วา[๑]

สักกัต์วา พุทธะระตะนัง โอสะถัง อุตตะมัง วะรัง
หิตัง เทวะมะนุสสานัง พุทธะเตเชนะ โสตถินา
นัสสันตุปัททะวา สัพเพ ทุกขา วูปะสะเมนตุ เตฯ
สักกัต์วา ธัมมะระตะนัง โอสะถัง อุตตะมัง วะรัง
ปะริฬาหูปะสะมะนัง ธัมมะเตเชนะ โสตถินา
นัสสันตุปัททะวา สัพเพ ภะยา วูปะสะเมนตุ เตฯ
สักกัต์วา สังฆะระตะนัง โอสะถัง อุตตะมัง วะรัง
อาหุเนยยัง ปาหุเนยยัง สังฆะเตเชนะ โสตถินา
นัสสันตุปัททะวา สัพเพ โรคา วูปะสะเมนตุ เตฯ
นัตถิ เม สะระณัง อัญญัง พุทโธ เม สะระณัง วะรัง
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ โหตุ เต ชะยะมังคะลังฯ
นัตถิ เม สะระณัง อัญญัง ธัมโม เม สะระณัง วะรัง
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ โหตุ เต ชะยะมังคะลังฯ
นัตถิ เม สะระณัง อัญญัง สังโฆ เม สะระณัง วะรัง
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ โหตุ เต ชะยะมังคะลังฯ
ยังกิญจิ ระตะนัง โลเก วิชชะติ วิวิธัง ปุถุ
ระตะนัง พุทธะสะมัง นัตถิ ตัส์มา โสตถี ภะวันตุ เตฯ
ยังกิญจิ ระตะนัง โลเก วิชชะติ วิวิธัง ปุถุ
ระตะนัง ธัมมะสะมัง นัตถิ ตัส์มา โสตถี ภะวันตุ เตฯ
ยังกิญจิ ระตะนัง โลเก วิชชะติ วิวิธัง ปุถุ
ระตะนัง สังฆะสะมัง นัตถิ ตัส์มา โสตถี ภะวันตุ เตฯ

---

๑ สวดนอบน้อมคุณพระรัตนตรัยเพื่อให้บังเกิดเป็นธรรมโอสถ ขจัดทุกข์โศกโรคภัย ถ้าสวดให้ตนเองเปลี่ยน **เต** เป็น **เม** ทุกแห่ง

เทวะตาอุยโยชะนะคาถา[๑]

(ทุกขัปปัตตา)

ทุกขัปปัตตา จะ นิททุกขา ภะยัปปัตตา จะ นิพภะยา
โสกัปปัตตา จะ นิสโสกา โหนตุ สัพเพปิ ปาณิโน
เอตตาวะตา จะ อัมเหหิ สัมภะตัง ปุญญะสัมปะทัง
สัพเพ เทวานุโมทันตุ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา
ทานัง ทะทันตุ สัทธายะ สีลัง รักขันตุ สัพพะทา
ภาวะนาภิระตา โหนตุ คัจฉันตุ เทวะตาคะตาฯ
สัพเพ พุทธา พะลัปปัตตา ปัจเจกานัญจะ ยัง พะลัง
อะระหันตานัญจะ เตเชนะ รักขัง พันธามิ สัพพะโสฯ

ธะชัคคะปริตร(ย่อ)[๒]

(อะนุสสะระณะปาฐะ)

อิติปิ โส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ วิชชาจะระณะ-สัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ สัตถา เทวะมะนุสสานัง พุทโธ ภะคะวาติฯ

ส๎วากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม สันทิฏฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหีติฯ

---

๑ สวดส่งเทวดากลับวิมาน และแผ่เมตตาให้สรรพสัตว์

๒ สวดป้องกันภัยมีตกจากที่สูงเป็นต้น สยบความหวาดเสียว สะดุ้งกลัว ขนพองสยองเกล้าให้ระงับไป

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อุชุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ญายะปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สามีจิ-ปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ยะทิทัง จัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัฏฐะ ปุริสะปุคคะลา เอสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิเณยโย อัญชะลิกะระณีโย อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติฯ

พุทธะชะยะมังคะละคาถา[๑]

(พาหุง)

๑. พาหุง สะหัสสะมะภินิมมิตะ,สาวุธันตัง
ครีเมขะลัง อุทิตะโฆระ,สะเสนะ,มารัง
ทานาทิธัมมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิฯ

๒. มาราติเรกะมะภิยุชฌิตะ,สัพพะรัตติง
โฆรัมปะนาฬะวะกะมักขะมะ,ถัทธะ,ยักขัง
ขันตีสุทันตะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิฯ

๓. นาฬาคิริง คะชะวะรัง อะติมัตตะภูตัง
ทาวัคคิจักกะมะสะนีวะ สุทารุณันตัง
เมตตัมพุเสกะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิฯ

---

๑ สวดป้องกันภัยนานาชนิด ที่มาจากทิศต่างๆ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า บทถวายพรพระ เพราะแต่งถวายพรพระเจ้าแผ่นดินเพื่อให้ทรงชนะศึก สวดให้ตนเอง เปลี่ยน **เต** เป็น **เม** ทุกบท

๔. อุกขิตตะขัคคะมะติหัตถะ,สุทารุณันตัง
ธาวันติโยชะนะปะถังคุลิมาละวันตัง
อิทธีภิสังขะตะมะโน ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิฯ

๕. กัต์วานะ กัฏฐะมุทะรัง อิวะ คัพภินียา
จิญจายะ ทุฏฐะวะจะนัง ชะนะกายะมัชเฌ
สันเตนะ โสมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิฯ

๖. สัจจัง วิหายะ มะติ,สัจจะกะ,วาทะเกตุง
วาทาภิโรปิตะมะนัง อะติอันธะภูตัง
ปัญญาปะทีปะชะลิโต ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิฯ

๗. นันโทปะนันทะ,ภุชะคัง วิพุธัง มะหิทธิง
ปุตเตนะ เถระภุชะเคนะ ทะมาปะยันโต
อิทธูปะเทสะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิฯ

๘. ทุคคาหะทิฏฐิภุชะเคนะ สุทัฏฐะหัตถัง
พ์รัห์มัง วิสุทธิชุติมิทธิ,พะกาภิธานัง
ญาณาคะเทนะ วิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิฯ

๙. เอตาปิ พุทธะชะยะมังคะละอัฏฐะคาถา
โย วาจะโน ทินะทิเน สะระเตมะตันที
หิต์วานะเนกะวิวิธานิ จุปัททะวานิ
โมกขัง สุขัง อะธิคะเมยยะ นะโร สะปัญโญฯ

ชะยะปริตร[๑]

(มะหาการุณิโก)

มะหาการุณิโก นาโถ หิตายะ สัพพะปาณินัง
ปูเรต์วา ปาระมี สัพพา ปัตโต สัมโพธิมุตตะมัง
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ โหตุ เต[๒] ชะยะมังคะลังฯ
ชะยันโต โพธิยา มูเล สัก์ยานัง นันทิวัฑฒะโน
เอวัง ต์วัง วิชะโย โหหิ[๓] ชะยัสสุ ชะยะมังคะเล[๓]
อะปะราชิตะปัลลังเก สีเส ปะฐะวิโปกขะเร
อะภิเสเก สัพพะพุทธานัง อัคคัปปัตโต ปะโมทะติฯ
สุนักขัตตัง สุมังคะลัง สุปะภาตัง สุหุฏฐิตัง
สุขะโณ สุมุหุตโต จะ สุยิฏฐัง พ์รัห์มะจาริสุ
ปะทักขิณัง กายะกัมมัง วาจากัมมัง ปะทักขิณัง
ปะทักขิณัง มะโนกัมมัง ปะณิธี เต ปะทักขิณา
ปะทักขิณานิ กัต์วานะ ละภันตัตเถ ปะทักขิเณฯ

---

๑ สวดให้เกิดความสวัสดีมีชัย สร้างขวัญกำลังใจให้กับตนเองและผู้อื่น

๒ สวดให้ตนเอง เปลี่ยน **เต** เป็น **เม**

๓-๓ ถ้าสวดให้ตนเองเปลี่ยนเป็น **เอวาหัง วิชะโย โหมิ ชะยามิ ชะยะมังคะเล**

สัพพะมังคะละคาถา[๑]

(ภะวะตุสัพ)

ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง	รักขันตุ สัพพะเทวะตา
สัพพะพุทธานุภาเวนะ	สะทา โสตถี ภะวันตุ เตฯ[๒]
ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง	รักขันตุ สัพพะเทวะตา
สัพพะธัมมานุภาเวนะ	สะทา โสตถี ภะวันตุ เตฯ
ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง	รักขันตุ สัพพะเทวะตา
สัพพะสังฆานุภาเวนะ	สะทา โสตถี ภะวันตุ เตฯ

(จบบทเจริญพระพุทธมนต์ย่อแต่เพียงเท่านี้)

๑ สวดขออำนาจพระรัตนตรัยและเทพยดามาบังเกิดเป็นสรรพมงคลคุ้มครองรักษา

๒ สวดให้ตนเอง เปลี่ยน **เต** เป็น **เม** ทุกบท

คำอธิษฐานหลังจากสวดมนต์เสร็จ (ของเก่า)

อิมินา ธัมมะสัชฌาเยนะ ปัญญะวาส์มิ[๑] วิสาระโท
สังสะรันโตปิ สังสาเร กุเล อุตตะมะเก อะหัง
ยะทา อะริยะเมตเตยโย พุทโธ เหสสะติ อะนาคะเต
อะหัมปิ สาสะเน ชาโต ปัพพะชิโต[๒] / สุตะธัมโม[๓] อะนาคะเต
ปุญญะวา อิทธิสัมปันโน ปากะโฏเยวะ จันทิมา
ธาเรยยะ ปิฏะกัตตะเย สาสะเน สานิยานิเกติฯ

คำแปล

ด้วยอานิสงส์ผลบุญแห่งการสวดสาธยายพระธรรมคำสอนนี้ ขอให้ข้าพเจ้ามีสติปัญญาแกล้วกล้าสามารถ แม้หากว่ายังท่องเที่ยวไปในวัฏฏะสงสารอยู่ไซร้ ขอให้ได้บังเกิดในตระกูลสูงศักดิ์ประกอบด้วยสัมมาทิฏฐิ ปางเมื่อสมเด็จพระศรีอริยะเมตไตรยเจ้าเสด็จอุบัติตรัสรู้เป็นพระพุทธในอนาคตกาล ขอให้พบพานพระศาสนาของพระองค์ และขอให้ได้ออกบวช (คฤหัสถ์ว่า และขอให้ได้ฟังธรรม) ในพุทธสำนักภายหน้าโน้น ให้เพียบพร้อมด้วยบุญญาอิทธาภินิหาร โด่งดังปรากฏประดุจดังจันทราแจ่มจ้ากลางนภากาศ กับทั้งมีสติปัญญาสามารถทรงจำพระไตรปิฎกอันเป็นคำสอนนำสัตว์ออกพ้นจากทุกข์ด้วยเทอญฯ

---

๑ อ่านว่า ปัน-ยะ-วาด-สฺมิ
๒ สำหรับพระสงฆ์ว่า
๓ สำหรับคฤหัสถ์ว่า

คำสมาทานพระกัมมัฏฐาน

พุทโธ เม นาโถ พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งของข้าพเจ้า **ธัมโม เม นาโถ** พระธรรมเป็นที่พึ่งของข้าพเจ้า **สังโฆ เม นาโถ** พระสงฆ์เป็นที่พึ่งของข้าพเจ้า

อิมาหัง ภันเต ภะคะวา อัตตะภาวัง ตุมหากัง ปะริจจะชามิ ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอมอบกายถวายชีวิตนี้ แด่พระผู้มีพระภาคเจ้า เพื่อเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา แล้วจะขอสมาทานเอาซึ่งพระกัมมัฏฐานต่อไป

อุกาสะ อุกาสะ ณ โอกาสบัดนี้ ข้าพเจ้าขอสมาทานเอาซึ่งพระกัมมัฏฐาน ขอขณิกสมาธิ, อุปจารสมาธิ, อัปปนาสมาธิ และวิปัสสนาญาณดวงประเสริฐ จงมาบังเกิดขึ้น ในขันธสันดานของข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าจะตั้งสติกำหนดไว้ที่ลมหายใจเข้า-ออก ลมหายใจเข้ารู้ ลมหายใจออกรู้ สามหนหรือเจ็ดหน ร้อยหนหรือพันหน จนกว่าจิตของข้าพเจ้าจะรวมเป็นอารมณ์เดียว ด้วยความไม่ประมาท นับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปเทอญฯ

วิธีเจริญสมาธิภาวนา

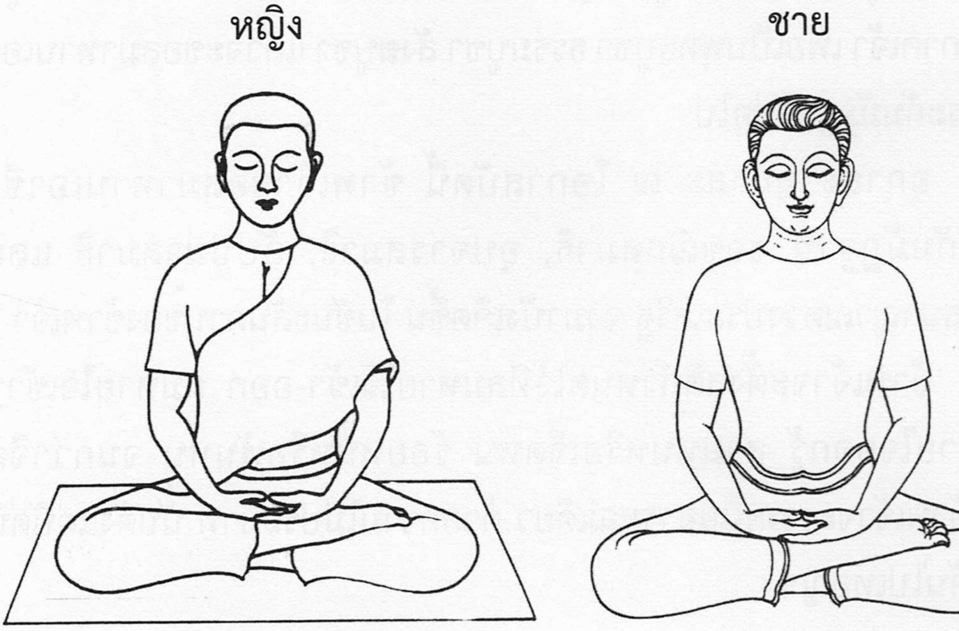

ภาพประกอบท่านั่งสมาธิที่ถูกต้อง

คำแนะนำเบื้องต้นก่อนการเจริญสมาธิภาวนา

หลังจากกล่าวคำสมาทานขอเอาพระกัมมัฏฐานแล้วให้ผู้ปฏิบัติดำเนินตามแนวทางขั้นตอนวิธีการปฏิบัติดังนี้

จากหลักฐานที่มาในพระบาลีต่างๆ ท่านได้วางหลักใหญ่ๆ ของการทำสมาธิเอาไว้ว่า

๑. นิสีทติ ปลฺลงฺกํ อาภุชิตฺวา - นั่งคู้บัลลังก์ คือ ขัดสมาธิ

๒. อุชุํ กายํ ปณิธาย - ตั้งกายให้ตรง

๓. ปริมุขํ สตึ อุปฏฺฐเปตฺวา - ดำรงสติไว้เฉพาะหน้า คือ ตั้งใจมั่น

ขยายความพระบาลี

๑. **นั่งคู้บัลลังก์หรือขัดสมาธิ** ก็คือ นั่งโดยเอาแข้งขวาทับแข้งซ้ายแล้วเอามือขวาวางทับมือซ้ายให้ปลายนิ้วหัวแม่มือทั้งสองข้างจรดกัน (ถ้าเป็นสุภาพสตรีอนุโลมให้นั่งพับเพียบหรือท่าพรหมก็ได้)

๒. **ตั้งกายให้ตรง** ก็คือ อย่าให้โอนเอียงไปข้างหน้าหรือเอนเอียงไปข้างหลัง ให้นั่งสบายๆ อย่าเกร็งตัวเพราะจะทำให้ปวดหลังได้ ว่าโดยหลักก็คือ อกยืด ไหล่ตรง และคอตรง

๓. **ดำรงสติไว้เฉพาะหน้า** ก็คือ ให้ตั้งหน้าปฏิบัติ อย่าว่อกแว่กหรือส่งจิตไปในอารมณ์อื่น คืออย่าส่งจิตออกนอกกายไปคิดถึงอดีตหรืออนาคต แต่ให้มีสติจับอยู่ที่ปัจจุบันคือลมหายใจเข้าออกเท่านั้น เพราะการกำหนดสติอยู่ในปัจจุบันเป็นสิ่งสำคัญมากในการฝึกจิต

วิธีปฏิบัติในขั้นตอนปลีกย่อย และข้อแนะนำบางประการ

๑. เมื่อจัดแจงแต่งท่าสำหรับนั่งสมาธิเป็นที่เรียบร้อยแล้วให้หลับตาลงช้าๆ เบาๆ แล้วเริ่มบริกรรมภาวนาในใจเพื่อให้จิตเป็นสมาธิตามรูปแบบวิธีการที่ตนเองถนัดหรือเคยฝึกปฏิบัติมา เช่น

พุท หายใจเข้า **โธ** หายใจออก (สายพระอาจารย์มั่น)

สัมมา หายใจเข้า **อะระหัง** หายใจออก (สายหลวงพ่อวัดปากน้ำ)

พองหนอ หายใจเข้า **ยุบหนอ** หายใจออก (สายวัดมหาธาตุฯ) เป็นต้น

ให้เลือกเอาวิธีใดวิธีหนึ่งที่เหมาะแก่จริตตนเอง คำบริกรรมเป็นเพียงวิธีกำหนดจิตให้เป็นสมาธิเท่านั้น เวลาหลับตาให้หลับแต่พอดีและสนิท อย่าหรี่ตาทั้งนี้เพื่อป้องกันรูปารมณ์ภายนอกมากระทบจักขุประสาท และอย่าบีบตาหรือกดเปลือกตาจนเกินไปเพราะจะทำให้ปวดตาได้ง่าย

๒. การกำหนดลมหายใจเข้าออกก็คือ การปฏิบัติตามแนวทางแห่งอานาปานสติกัมมัฏฐาน ตามลักษณะนี้ให้กำหนดอาการพองยุบที่หน้าท้อง โดยเอาสติไปกำหนดไว้ที่ท้องน้อย มิใช่ตามดูลมหายใจที่ปลายจมูก เพราะไม่สามารถกำหนดลักษณะอาการเข้า-ออกเช่นนั้นได้

๓. การตามดูเวทนาก็คือ การรู้เท่าทันเวทนา มาในสติปัฏฐาน ข้อที่ ๒ คือ เวทนานุปัสสนา เวทนาคือการเสวยอารมณ์แห่งจิตมี ๓ อย่าง คือ

สุขเวทนา (รู้สึกเป็นสุข) ๑ ทุกขเวทนา (รู้สึกเป็นทุกข์) ๑ อทุกขมสุขเวทนา (รู้สึกเฉยๆ คือ ไม่สุขไม่ทุกข์) ๑ อีกนัยหนึ่งเวทนามี ๕ อย่างคือ

สุขเวทนา ๑ ทุกขเวทนา ๑ โสมนัสเวทนา ๑ โทมนัสเวทนา ๑ อุเบกขาเวทนา ๑ ใน ๕ อย่างนั้น อุเบกขาเวทนามีนัยอย่างอทุกขมสุขเวทนาต่างกันเพียงรูปศัพท์ ส่วนโสมนัสเวทนาได้แก่ ความรู้สึกรื่นเริง

บันเทิงใจ โทมนัสเวทนาได้แก่ ความรู้สึกขัดแค้นเคืองใจ เมื่อเวทนาแต่ละอย่างเกิดขึ้นก็ให้กำหนดรู้ในแต่ละเวทนานั้นแล้วพยายามละเสีย

๔. อารมณ์คือ สิ่งที่มาปรากฏทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ให้ตามดูอารมณ์เหล่านั้น (ยกเว้นรูปารมณ์ อารมณ์คือรูป และรสารมณ์ อารมณ์คือรสเสีย เพราะขณะปฏิบัติจะต้องหลับตาและงดการรับประทานอยู่แล้ว) ให้พิจารณาโดยนัยเป็นต้นว่า เมื่อสัททารมณ์มากระทบโสตประสาท หูได้ยินเสียงก็กำหนดอาการสักแต่ว่าได้ยิน ไม่เอาจิตไปจดจ่อกับเสียงนั้น จนกว่าเสียงที่ได้ยินนั้นจะหายไป ในการกำหนดคันธารมณ์เป็นต้นก็ให้พิจารณาโดยนัยนี้

๕. เนื่องจากกัมมัฏฐานมีอยู่มากมายหลายประเภท ดังนั้นจึงมีวิธีการปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป ในเบื้องต้นผู้ปฏิบัติควรเจริญพุทธานุสสติ-กัมมัฏฐานระลึกถึงพระพุทธคุณ โดยน้อมระลึกเอาพระพุทธคุณเข้ามาไว้ในตนจนเห็นเป็นภาพพุทธนิมิตติดตาติดใจ เมื่อทำให้คล่องแคล่วชำนาญดีแล้วจึงค่อยเจริญกัมมัฏฐานอย่างอื่นต่อไป

๖. การเจริญกัมมัฏฐานในเบื้องต้นอย่างน้อยขอให้ฝึกทำจิตให้สงบเป็นสมาธิก่อนประมาณครั้งละ ๕-๑๐ นาทีก็ถือว่าใช้ได้

๗. การที่ผู้ปฏิบัติจะได้บรรลุมรรคผลถึงขั้นไหนหรือระดับใดนั้นเป็นเรื่องของอุปนิสัยหรือวาสนาบารมีซึ่งได้สั่งสมอบรมมาตั้งแต่อดีตชาติตลอดถึงความตั้งใจในการปฏิบัติเป็นสำคัญ ไม่ควรจะกังวลในเรื่องนี้ จุดมุ่งหมายสูงสุดของการปฏิบัติก็คือ ความพ้นทุกข์ มิใช่มุ่งหวังอิทธิปาฏิหาริย์แต่อย่างใด แต่อย่างน้อยก็ถือว่าเป็นการสั่งสมกุศลบารมีแก่ตนเองในปัจจุบันชาตินี้และย่อมจะเป็นปัจจัยแก่ภพชาติหน้าอย่างแน่นอน

ลักษณะวิธีการดังกล่าวที่ได้ประมวลรวบรวมไว้ในเบื้องต้นนั้นเป็นแนวทางการปฏิบัติกัมมัฏฐานแบบประยุกต์ ขอให้ผู้ปฏิบัติได้ลองฝึกปฏิบัติหลายๆ วิธีเมื่อเห็นว่าวิธีใดปฏิบัติแล้วได้ผลเร็วและเข้ากับจริต ก็ให้เลือกปฏิบัติตามวิธีนั้นเถิด

คำอธิษฐานหลังจากออกจากสมาธิ

ด้วยมหากุศลที่ข้าพเจ้าได้เจริญพระกัมมัฏฐานมานี้ ขอจงเป็นพลวะปัจจัยเป็นอุปนิสัยตามส่งให้ข้าพเจ้าเกิดปัญญาญาณทั้งชาตินี้และชาติหน้า ตลอดชาติอย่างยิ่ง จนถึงความพ้นทุกข์ได้บรรลุมรรคผลนิพพานในอนาคตกาลเบื้องหน้าโน้น เทอญฯ

หลังจากออกจากสมาธิแล้วให้ตั้งกัลยาณจิตแผ่เมตตาไม่มีปริมาณให้แก่สรรพสัตว์ตลอดถึงเจ้ากรรมนายเวรทั้งในอดีตชาติและปัจจุบันชาติ พร้อมทั้งขออโหสิกรรมอย่าได้พยาบาทเบียดเบียนและมีเวรภัยต่อกันอีก การแผ่เมตตานั้นสามารถทำได้ทุกเวลาขึ้นอยู่กับความสะดวกจะว่าแบบเปล่งเสียงหรืออธิษฐานจิตเอาก็ได้ แต่ถ้าจะให้ดีควรว่าออกเสียงเพื่อให้ผู้ที่รับทราบได้อนุโมทนา หลังจากนี้ให้ตั้งใจสวดคาถากรวดน้ำ (หรือตรวจน้ำ) แผ่ส่วนบุญกุศลให้กับบิดามารดา ครูบาอาจารย์ผู้มีพระคุณ ญาติมิตร ตลอดจนสรรพสัตว์ทุกหมู่เหล่า เทพาอารักษ์ พระภูมิเจ้าที่ เป็นต้น ให้เป็นผู้มีส่วนแห่งกุศลกรรมที่ตนเองได้บำเพ็ญแล้วนั้นต่อไป

อุทฑิสะนาธิฏฐานะคาถา[๑]

(กรวดน้ำอิมินา)

อิมินา ปุญญะกัมเมนะ	อุปัชฌายา คุณุตตะรา
อาจะริยูปะการา จะ	มาตา ปิตา จะ ญาตะกา / ปิยา มะมัง
สุริโย จันทิมา ราชา	คุณะวันตา นะราปิ จะ
พ์รัห์มะมารา จะ อินทา จะ-	ตุโลกะปาลา จะ เทวะตา[๒]
ยะโม มิตตา มะนุสสา จะ	มัชฌัตตา เวริกาปิ จะ
สัพเพ สัตตา สุขี โหนตุ	ปุญญานิ ปะกะตานิ เม
สุขัง จะ ติวิธัง เทนตุ	ขิปปัง ปาเปถะ โวมะตังฯ
อิมินา ปุญญะกัมเมนะ	อิมินา อุททิเสนะ จะ
ขิปปาหัง สุละเภ เจวะ	ตัณหุปาทานะเฉทะนัง
เย สันตาเน หินา ธัมมา	ยาวะ นิพพานะโต มะมัง
นัสสันตุ สัพพะทาเยวะ	ยัตถะ ชาโต ภะเว ภะเว
อุชุจิตตัง สะติปัญญา	สัลเลโข วิริยัมหินา
มารา ละภันตุ โนกาสัง	กาตุญจะ วิริเยสุ เม
พุทธาธิปะวะโร นาโถ	ธัมโม นาโถ วะรุตตะโม
นาโถ ปัจเจกะพุทโธ จะ	สังโฆ นาโถตตะโร มะมัง
เตโสตตะมานุภาเวนะ	มาโรกาสัง ละภันตุ มาฯ
(ทะสะปุญญานุภาเวนะ	มาโรกาสัง ละภันตุ มาฯ)

---

๑ สวดอุทิศแผ่เมตตาและส่วนบุญกุศล ใช้แทนการกรวดน้ำเรียกว่า "กรวดน้ำแห้ง" คือกรวดน้ำโดยไม่ต้องใช้น้ำ แต่เวลาสวดจะกรวดน้ำด้วยก็ได้

๒ บางฉบับเป็น พ์รัห์มะมารา จะ อินทา จะ โลกะปาลา จะ เทวะตา

อุททิสะนาธิฏฐานะคาถาแปล

ด้วยบุญนี้อุทิศให้ อุปัชฌาย์ผู้เลิศคุณ
แลอาจารย์ผู้เกื้อหนุน ทั้งพ่อแม่แลปวงญาติ
สูรย์จันทร์แลราชา ผู้ทรงคุณหรือสูงชาติ
พรหมมารและอินทราช ทั้งทวยเทพและโลกบาล
ยมราชมนุษย์มิตร ผู้เป็นกลางผู้จ้องผลาญ
ขอให้เป็นสุขศานต์ิ ทุกทั่วหน้าอย่าทุกข์ทน
บุญผองที่ข้าทำ จงช่วยอำนวยศุภผล
ให้สุขสามอย่างล้น ให้ลุถึงนิพพานพลัน
ด้วยบุญนี้ที่เราทำ แลอุทิศให้ปวงสัตว์
เราพลันได้ซึ่งการตัด ตัวตัณหาอุปาทาน
สิ่งชั่วในดวงใจ กว่าเราจะถึงนิพพาน
มลายสิ้นจากสันดาน ทุกทุกภพที่เราเกิด
มีจิตตรงและสติ ทั้งปัญญาอันประเสริฐ
พร้อมทั้งความเพียรเลิศ เป็นเครื่องขูดกิเลสหาย
โอกาสอย่าพึงมี แก่หมู่มารสิ้นทั้งหลาย
เป็นช่องประทุษร้าย ทำลายล้างความเพียรจม
พระพุทธผู้บวรนาถ พระธรรมที่พึ่งอุดม
พระปัจเจกพุทธะสม- ทบ พระสงฆ์ที่พึ่งผยอง
ด้วยอานุภาพนั้น ขอหมู่มารอย่าได้ช่อง
(ด้วยเดชบุญทั้งสิบป้อง อย่าเปิดช่องแก่มาร เทอญฯ)

บทสวดมนต์พิเศษ

ประกอบด้วย

๑. ครระหะสันติคาถา (ไชยะคุรุง)
๒. สัมพุทธะคาถา (คาถาขอฝน)
๓. จุททะสะคาถา (คาถาปะโชตา)
๔. ชะยะปัญชะระปริตร (ไชยะเบ็งชร)

พุทธคุณวัณณนาคาถาจตุกกะ
สี่พระคาถาพรรณนาพุทธคุณ

วรรณกรรมบาลีลังกาที่ตกทอดมาสู่ล้านนาไทย
พร้อมทั้งตำนาน

สมโภช ๖๐๐ ปี ชาตกาล พระเจ้าติโลกราช พ.ศ.๒๕๕๒

รวบรวม เรียบเรียง ตรวจชำระ ปริวรรต และแปล

โดย

พระมหาญาณธวัช ญาณทุธโช ป.ธ.๗, ศศ.บ.

คำนำ
(ในการพิมพ์ครั้งที่ ๑)

บรรดาวรรณกรรมบาลีลังกาที่ตกทอดมาสู่ล้านนาไทยในสมัยที่ยังเจริญรุ่งเรืองหรือเมื่อประมาณกว่าห้าหกร้อยปีมาแล้วนั้น ซึ่งปรากฏว่ารุ่งเรืองสูงสุดกว่ายุคสมัยใดของล้านนาทั้งทางด้านพุทธจักร และอาณาจักรก็คือในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชมหาราช แห่งนครเชียงใหม่อันเป็นราชธานีของล้านนาในอดีต เนื่องจากมีการสังคายนาพระธรรมวินัยหรือพระไตรปิฎกครั้งที่ ๘ ของโลก และครั้งแรกของไทยเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาดังกล่าวด้วย และเจริญสืบต่อมาโดยลำดับจนถึงรัชสมัยของพระเมืองแก้ว (พระรัตนราช) มีพระเถระผู้เป็นปราชญ์ทางด้านภาษาบาลีสามารถรจนาคัมภีร์เป็นหนังสือบาลีเล่มโตๆ มีชื่อเสียงปรากฏมากมายหลายรูป พุทธศาสนาช่วงระยะเวลาดังกล่าวในยุคแรกรับเอาอิทธิพลลัทธิลังกาวงศ์หรือสิงหลนิกายแบบรามัญสายพระมหาสุมนเถระซึ่งเผยแผ่ขึ้นมาจากสุโขทัยอีกต่อหนึ่งตั้งแต่รัชสมัยพระเจ้ากือนาเข้ามานับถือปฏิบัติก่อน ภายหลังจึงได้มีการติดต่อกับทางลังกาโดยตรง มีการส่งสมณทูตไปมาหาสู่กันหลายครั้ง เมื่อลัทธิลังกาวงศ์ใหม่หรือสิงหลนิกายสายพระมหาเมธังกรเถระเจริญแพร่หลายขึ้นในนครเชียงใหม่แทนนิกายพื้นเมืองเดิม (คือลังกาวงศ์เก่าสายรามัญ วัดสวนดอก) มีพระลังกาสิงหลเข้ามาพำนักอาศัยมากขึ้นจึงได้มีการสร้างอารามขึ้นที่เชิงดอยสุเทพคือวัดป่าแดงหลวง หรือมหารัตตวนารามถวายพระภิกษุนิกายสิงหล (ลังกาวงศ์ใหม่) ซึ่งมีชื่อเรียกแบบสามัญทั่วไปว่าสีหพาราม หรือวัดสิงหล (ปัจจุบันมีสภาพเป็นวัดร้าง)

นอกจากวรรณกรรมหลักทางศาสนาคือพระไตรปิฎก อรรถกถาและฎีกาเป็นต้นที่ได้รับสืบทอดจากทางลังกามาศึกษาเล่าเรียนแล้ว

วรรณกรรมเบ็ดเตล็ดที่เข้ามาพร้อมกันในช่วงระยะเวลาดังกล่าวก็คือ วรรณกรรมด้านบทสวดหรือคาถาต่างๆ ซึ่งน่าจะมีอยู่มากมายหลายบท แต่เท่าที่สืบค้นที่มาที่ไปได้มีอยู่ด้วยกันจำนวน ๔ บท คือ คาถาคระหะทั้ง ๙, คาถาสัมพุทธะ, คาถาปะโชตา และ คาถาชินบัญชร[๑] ซึ่งแต่ละบทได้ทยอยพิมพ์ออกมาเผยแพร่บ้างแล้ว แต่ยังกระจัดกระจายอยู่คนละเล่มกัน จึงเกิดความคิดขึ้นว่าน่าจะรวบรวมพระคาถาทั้ง ๔ บท เข้าไว้ในเล่มเดียวกันเพื่อจะได้เป็นประโยชน์สำหรับผู้ต้องการนำไปใช้ภาวนาท่องบ่นจะได้ไม่ต้องลำบากในการพกพาหนังสือหลายเล่มอันนี้ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งเพื่อเผยแพร่วรรณกรรมบาลีลังกาที่เข้ามาในสมัยอาณาจักรล้านนาซึ่งยังคงปรากฏหลงเหลือมาจนถึงทุกวันนี้ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายสู่สายตาพุทธศาสนิกชนมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อประกาศเกียรติคุณของท่านผู้ประพันธ์คาถาทั้ง ๔ บทนี้ด้วยประการหนึ่ง แม้ว่าคาถาบางบทจะไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งโดยตรงก็ตามดังเช่นคระหะสันติคาถาในประวัติความเป็นมาบอกเพียงว่า เทพบุตร ๙ องค์กล่าวองค์ละบท ถึงแม้จะเป็นเรื่องที่พิสูจน์ได้ยาก กระนั้นก็ควรนับว่าเป็นผลงานของโบราณาจารย์ชาวลังกาสิงหล เพราะพระคาถาบทนี้มีต้นกำเนิดมาจากศรีลังกา จึงควรยกประโยชน์ให้ชาวลังกาไป เฉพาะ ๓ บทหลังมีผู้ชำระและพิมพ์เผยแพร่มาก่อนหน้าบ้างแล้ว แต่ก็ยังมีที่พิรุธตกหล่นเป็นบางที่ ข้าพเจ้าจึงนำมาชำระสอบทานใหม่อีกครั้งและลงเชิงอรรถกำกับไว้ในที่มีปาฐะแตกต่างกันทุกแห่ง โดยการชำระสอบทานนั้นได้อาศัยต้นฉบับอักษรล้านนาเป็นหลัก ร่วมกับฉบับอักษรสิงหลและฉบับพม่า

---

๑ เฉพาะสามบทหลัง มีชื่อเรียกพิเศษตามจำนวนคาถาอีกด้วย คือคาถาสัมพุทธะเรียก **ทวาทะสะคาถา** (คาถา๑๒ บท) คาถาปะโชตาเรียก **จุททะสะคาถา** (คาถา ๑๔ บท) คาถาชินบัญชรเรียก **ปัณณะระสะคาถา** (คาถา ๑๕ บท) ในการพิมพ์ครั้งนี้ได้เรียงลำดับบทสวดตามจำนวนของคาถาแต่ละบท

ส่วนบทต้นคือ คระหะสันติคาถา หรือ คาถาคระหะทั้ง ๙ นั้น ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดชำระขึ้นไว้ก่อน ข้าพเจ้าเพิ่งนำมาชำระสอบทานและพิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรก เมื่อคราวสมโภช ๖๐๐ ปี วัดพระธาตุช้างค้ำ วรวิหาร อำภอเมือง จังหวัดน่าน เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นต้นมานี่เอง

พระคาถาทั้ง ๔ บทนี้มีเนื้อความที่พรรณนาถึงพระพุทธคุณและอัญเชิญคุณพระรัตนตรัยให้เข้ามาดำรงอยู่ในกายเพื่อพิทักษ์คุ้มครองให้มีความสวัสดีเสมือนหนึ่งเป็นเกราะแก้วกำบังป้องกันภัย ดังนั้นจึงตั้งชื่อหนังสือว่า **“พุทธคุณวัณณนาคาถาจตุกกะ”** แปลว่า สี่พระคาถาพรรณนาพุทธคุณ ซึ่งบทที่พรรณนาพุทธคุณโดยตรงนั้นมีสองบท คือ คระหะสันติคาถา และสัมพุทธะคาถา การสวดมนต์โดยน้อมระลึกเอาคุณของพระรัตนตรัยเข้ามาไว้ในตนท่านกล่าวว่าเป็นการเจริญกัมมัฏฐานอย่างหนึ่งในบรรดาอนุสสติกัมมัฏฐานทั้ง ๑๐ คือพุทธานุสสติ, ธัมมานุสสติ และสังฆานุสสติ ย่อมส่งผลให้ผู้สวดสาธยายมีสติอารมณ์มั่นคง มีจิตตั้งมั่นไม่หวั่นไหว จะคิดอ่านประการใดก็สำเร็จดังใจนึก เหตุที่จิตระลึกมั่นถึงพระรัตนตรัยเป็นอารมณ์ ดังปรากฏในอานิสงส์และอุปเทสวิธีของพระคาถาแต่ละบท ซึ่งได้นำมาพิมพ์รวมไว้พร้อมทั้งประวัติความเป็นมา โดยได้แบ่งหนังสือออกเป็นสองภาคคือ ภาคแรกประกอบด้วยบทสวดอย่างเดียว และภาคหลังประกอบด้วยบทสวดพร้อมทั้งอธิบายและตำนานความเป็นมา โดยใช้อักขรวิธีแบบบาลีสะกดคำไทยทั้งหมด อนึ่งขอชี้แจงว่าการลงชื่อหรือวันที่กำกับไว้ท้ายข้อเขียนทุกๆ แห่งนั้น ทั้งนี้เป็นเพราะได้บันทึกไว้กันคนละครา และได้เพิ่มเติมเข้ามาในวาระที่ต่างกัน เพราะแต่เดิมมิได้ประสงค์จะให้เป็นเล่มหนังสือแต่อย่างใด

ในการพิมพ์ครั้งนี้นอกจากจุดประสงค์หลักสองประการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีจุดประสงค์สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เพื่อร่วมเฉลิมฉลอง ๖๐๐ ปี แห่งชาตกาลของพระเจ้าติโลกราชมหาราช (พุทธศักราช ๒๕๕๒)

อีกด้วย เนื่องด้วยมหาราชพระองค์นั้นเป็นผู้ที่มีคุณูปการอย่างยิ่งใหญ่ต่อผืนแผ่นดินล้านนา ในรัชสมัยของพระองค์ปรากฏว่าพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองอย่างสูงสุดทั้งบ้านเมืองก็สงบสุขร่มเย็นเป็นปึกแผ่นภายใต้ร่มเงาแห่งพระพุทธศาสนาและพระบรมโพธิสมภาร แสนยานุภาพของพระองค์แผ่ปกคลุมทั่วทั้ง ๕๗ หัวเมืองล้านนา มีนักปราชญ์ราชบัณฑิตเกิดขึ้นมากมาย อีกทั้งมีการสังคายนาพระธรรมวินัยเกิดขึ้นในรัชกาลนี้ด้วย

ขออนุโมทนากุศลจิตสามเณรฉลอง ยอดออน (เปรียญ) ที่ช่วยเขียนภาพลายเส้นแบบจำลองเรือนยันต์ลงในหนังสือเล่มนี้ ขอขอบคุณกุศลเจตนาอาจารย์เกษม ศิริรัตน์พิริยะ ที่ช่วยเอื้อเฟื้อเอกสารอักษรล้านนาในการชำระสอบทาน พร้อมด้วยสาธุชนผู้มีจิตศรัทธาบริจาคทรัพย์เพื่อจัดพิมพ์ไว้เป็นสมบัติในบวรพระพุทธศาสนา ขอให้ทุกท่านที่ได้บำเพ็ญบุญร่วมกันในครั้งนี้จงมีความสุขสวัสดีและเจริญรุ่งเรืองในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยทั่วกัน

บุญกุศลใดอันเป็นส่วนกัลปนาซึ่งเกิดจากการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้จะพึงมี ขอถวายเป็นราชพลีอุทิศแด่สมเด็จบรมบพิตรพระองค์นั้นมาตรแม้นจะเสด็จสถิตยังทิพยสถานพิมานใด หากทรงรับทราบด้วยพระญาณวิถีอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วไซร้ โปรดจงทรงอนุโมทนาด้วยเทอญ.

พม. ฌาน (ลายมือชื่อ)

พระมหาญาณธวัช ญาณทฺธโช

๓ มีนาคม ๒๕๕๓

หมายเหตุ ในการพิมพ์ครั้งนี้เป็นครั้งที่ ๓ ได้ตัดเชิงอรรถบางส่วนที่เห็นว่าไม่จำเป็นออกไป และปรับปรุงเนื้อหาบางส่วนเพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๑. ครระหะสันติคาถา

(คาถาคระหะทั้ง ๙ หรือ ไชยะคุรุง)

๑. นะระเทวะคุรุง ภะวะปาระคะตัง
นะระเทวะปิยัง ภะวะสันติกะรัง
นะระเทวะปะสังสิตะ,พุทธะวะรัง
นะระเทวะสุภัง ปะณะมามิ ชินังฯ

๒. วะระโพธิทุเม ทุมะราชะวะเร
สุนิสินนะมะตุล์ยะคุโณ* สุคะโต
อะติโฆระตะเร พะหุมาระพะเล
สุชินาติ ชิโน ปะณะมามิ ชินังฯ

๓. กะรุณายุตะสีตะมะนัง สุคะตัง
วะระญาณะปะภายะ ตะมัง วิหะตัง
สะนะรามะระโลกะหิตัง อะสะมัง
กะรุณานิละยัง ปะณะมามิ ชินังฯ

๔. ปะระทุกขะนุทัง ปะระโภคะกะรัง
ปะระโสกะนุทัง ปะระสิทธิกะรัง
ปะระสัตตะหิตายะ ทะเม กุสะลัง
ปะระโลกะหิตัง ปะณะมามิ ชินังฯ

๕. นะระมัชฌะสุภัง มะรุมัชฌะสุภัง
ยะติมัชฌะสุภัง กุสะเล กุสะลัง
นะระอัตถะกะรัง มะรุอัตถะกะรัง
ติภะวัตถะกะรัง ปะณะมามิ ชินังฯ

๖. กะระวีกะสะรัง วะระพ์รัห์มะสะรัง*
อะติวัคคุสะรัง สะวะนียะสะรัง
วะระพุทธะวะรัง วะระธัมมะวะรัง
นะระเทวะหิตัง ปะณะมามิ ชินังฯ

๗. วะระสีสะทะทัง วะระจักขุทะทัง
วะระปุตตะทะทัง วะระทาระทะทัง
วะระรัชชะทะทัง วะระสาระทะทัง
วะระกามะทะทัง ปะณะมามิ ชินังฯ

๘. สุปะติฏฐิตะปาทะตะลัง* สุคะตัง
วะระลักขะณะรัญชิตะปาทะตะลัง
มุทุทีฆะวะฎังคุลิตามพะนะขัง
อะติตุงคะนะขัง ปะณะมามิ ชินังฯ

๙. สุวิสุทธะวะรัง สุคะตัง อะมะลัง
อะวิสุทธะชะนัสสะ สุโธตะกะรัง
อะติอันธะชะนานะมะนันธะกะรัง
ปะริปุณณะปะภัง ปะณะมามิ ชินังฯ

ค์ระหะสันติคาถา* ปะริปุณณา นิฏฐิตาฯ

*** คำชี้แจง**

ตุล์ยะ	อ่านว่า	ตุน-ลฺยะ (ละ ต้องออกเสียงให้เร็ว) คาถาที่ ๒
พ์รัห์มะ	อ่านว่า	พรำ-มะ คาถาที่ ๖
สุปะติฏฐิตะ	อ่านว่า	สุ-ปะ-ติด-ถิ-ตะ คาถาที่ ๘
ค์ระหะ	อ่านว่า	คฺระ-หะ (ให้อ่านควบกล้ำ มิใช่ คะ-ระ-หะ)

๒. สัมพุทธะคาถา (คาถาขอฝน)

๑. สัมพุทธะมุตตะมะมุทาระมะนันตะญาณัง
สัตตุตตะมัง ทะสะพะลัง กะรุณาธิวาสัง
สักการะภาชะนะมะภาชะนะมังคะณานัง
สัทธานะเตนะ สะตะตัง สิระสา นะมามิฯ[๑]

๒. วีรัง วิสาระทะมะปาระคุณัมพุราสิง
ธีรันธะโรปะมะธิติง ถิระธัมมะกายัง
ปารังคะตัง ภะวะภะยากะระสาคะรัสสะ
สารัญชะเนสุ สุคะตัง สิระสา นะมามิฯ

๓. โลเกกะจักขุมะตุลามะละปัญจะจักขุง
โลเกกะสาระมะชะรามะระธัมมะสารัง
โลเกกะพันธุมะระวินทะสะหายะพันธุง
โลเกกะจารุติละกัง สิระสา นะมามิ ฯ

๔. วีโตปะมานะมะปะมานะมะนาถะนาถัง
สุทธัง สุสุทธะนะยะนัง นะยะนาภิรามัง
สังสาระจักกะมะถะนัง วะระธัมมะจักกัง
จักกังกิโตรุจะระณัง สิระสา นะมามิฯ

๕. เนกขัมมะมันตะพะละวาริตะราคะยักขัง
เมตตัมพุสา สะมิตะโกธะมะหาหุตาสัง
ปัญญาปะทีปะหะตะโมหะมะหันธะการัง
โลกัตถะจารุจะตุรัง สิระสา นะมามิฯ

---

๑ วสันตดิลก ๑๔ ตั้งแต่คาถา ๑-๑๑ (วุตฺตา วสนฺตติลกา ตภชา ชคา โค - วุตฺโตทย)

๖. สัทธัมมะราชะมะปะราชิตะธัมมะเสนัง
สัทธัมมะเตชะหะตะมาระสุโฆระเสนัง
สัทธัมมะเทสะนะมะโนหะระเภริโฆสัง
สัทธัมมะสาระมะกุฏัง สิระสา นะมามิฯ

๗. ยุตตัง คุเณหิ สะกะเลหิ สุนิมมะเลหิ
โทเสหิ มุตตะมะขิเลหิ สะวาสะเนหิ
พ์ยามัปปะภากะจิตะภาสุระลักขะณาภา-
มาโลปะโสภิตะตะนุง สิระสา นะมามิฯ

๘. ปัญญาทิวากะระวินิคคะตะเทสะนาภา-
นิทธุตตะสัพพะปะระวาทะฆะนันธะการัง
การุญญะวาริทะนิวาริตะโลกะตาปัง
ทุกขัคคิชาละวิสะรัง สิระสา นะมามิฯ

๙. เญยยัญชะนัง สะกะละเมวะ ปะริคคะเหต์วา
ชาตาหิ ญาณะกะรุณาหิ มะหาชะวาหิ
โลกัสสะ ทุกขะมะวะธุยยะ สุขัปปะทายิง
โลกัคคะนาถะมะตุลัง สิระสา นะมามิฯ

๑๐. พ์ยามัปปะภาวะละยะจารุสุรินทะจาปะ-
มุณโฌรุรังสิวิสะรุชชะละวิชชุชาลัง
ธัมมัมพุวุฏฐิชะนิตามิตะสาธุสัสสัง
สัพพัญญุเมฆะมะนะฆัง สิระสา นะมามิฯ

๑๑. ปาโปปะตาปะนะปะรันนะปะรันตะปันตะ-
มัจจันตะสันตะชะนะนัง ชะนะนัง ชะนัคคัง
สัมภัคคะสัพพะสะระณัง สะระณัญชะนานัง
สัพพาภิภุง ทะสะพะลัง สิระสา นะมามิฯ

๑๒. สุคะตะมะมิตะพุทธิง โลกะนาถัง นะมิต์วา
กุสะละมุปะจิตัง ยันเตนะ เตชุสสะเทนะ
วิละยะมุปะนะยันตา โรคะทุพภิกขะทุกขา
วิปุละสะลิละธารา วัสสิโน โหนตุ เมฆาฯ[๑]

พุทธะคุณะวัณณะนา ท์วาทะสะคาถา นิฏฐิตาฯ
(ท์วาทะสะสัมพุทธะคาถา สะมัตตาฯ)

๑ มาลินี ๑๕ (ดูสูตรฉันท์จากคัมภีร์วุตโตทัยในหน้าที่ ๘๕)

๓. จุททะสะคาถา (คาถาปะโชตา)

๑. ปะโชตา ธัมมาภา โหตุ โชติวะโร สะตาวะโห
ตาวะริโย สุวะตาภา- ธะโรโยโค จะ สุสัมมาฯ

๒. โภ โนชิโย โย ชิโน โภ โน ปาตุ โส โสตุปาโน
ชิตุโนมะมะโนตุชิ โย โสมะภิภิมะโสโยฯ

๓. นะมามิ ตัง นะระวะรัง นะเยหิ สะนะรามะรัง
เนต์วามะตัง* ปะระตีรัง นิพพุโต สัพภิ โย ปะรังฯ

๔. โน ธิโร มุนิโน มะโน โน มะโนทะมะโน ธิโน
โนธิโนตถังคะมา เตโน' โน เต มาโร วิโรธิ โนฯ

๕. กะรุณาธิกะจิตตัตโถ กะตาตโถ* สะกะธัมมะโท
กะตะนะเมกะพุทธัสสะ กะตัญชะลิง กะโรมิหังฯ

๖. มะโนชิโตมะโต ชิโน มะโนภิโต มะโต ภิโน
มะโนธิโรมะโรธิ โน' มะโนตตะโรมะโรตตะโนฯ

๗. นะมามิ นาถัง วะระทัง วะราทัง
อะโนมะเกหาภินะตัง ภะวัคคัง
กุมาระนาสัง วะระทัง นะรานัง
อะกามะเทหาภินะตัง ภะชัคคังฯ

๘. โย โพธิปัตโต วะระโทมะรานัง
เทวาติเทโว ภิตะมาระนาโส
โยคาธิมุตโต สะระโสมะรานัง
โอวาทะเทตังภินะมามิ นาถังฯ

๙. โย เทติ เทวะเทโวคคัง มัคคัง โนคคัง ผะลัง ตะโต
นะมามิ ตังระหะมัคคัง โน โส ปาเลต์วาปายะโตฯ*

๑๐. นะมามิ พุทธัง ตะมะหัง ธิโย ธิ โย
นะมามิ ธัมมัง ตะมะหังชิโยชิ โย
นะมามิ สังฆัง ตะมะหังริโย ริ โย

นะมามิ ติคคัง ตะมะหัง ภิโย ภิ โยฯ

๑๑. นะมามิ ตัง โย วินะยัสสะ นายะโก
นะรามะเรหาภินะโต วินายะโก
ชิโนริเชยโย วิมะโล วิโมจะโก
ปะชามพุเชภาภิพุโธ* ปะโพธะโกฯ

๑๒. มุนิโน วะทะนาภายะ ปะโพเธตุ ปะชาปะชัง
มุนิโน วะทะนาภายะ ปะโพเธตุ ปะชาปะชังฯ

๑๓. สิริกิระณะกิรีโฏ'ภาสะปาทัท์วะยัคคัง*
สิริกิระณะภิมานัง มาระมันตัง วิธัส์ตัง*
สิริกิระณะนิเกตัง เกตุเมกัง ติโลเก
สิริกิระณะกะรัคคัง โลกะนาถัง นะมามิฯ

๑๔. ติโลกะมัคคาหะนะโก มะตัง นะเย
สะวาสะนัง โยหะ มะลัง ปะธังสะยิ
ติโลกะมัคคาหะนะโกมะตัง นะเย
ปะเควะ นิพพานะปุรัง ปะเวสิ โยติฯ

*** คำชี้แจง**

เนต์วา	อ่านว่า	เนด-ตฺวา (ตะ ต้องออกเสียงให้เร็ว) คาถาที่ ๓
กะตาตโถ	อ่านว่า	กะ-ตาด-โถ คาถาที่ ๕
ปาเลต์วา	อ่านว่า	ปา-เลด-ตฺวา (ตะ ต้องออกเสียงให้เร็ว) คาถาที่ ๙
ปะชามพุเช	อ่านว่า	ปะ-ชาม-พุ-เช (มิใช่ ปะ-ชา-มะ) คาถาที่ ๑๑
ปาทัท์วะ	อ่านว่า	ปา-ทัด-ทฺวะ (ทะ ต้องออกเสียงให้เร็ว) คาถาที่ ๑๓
วิธัส์ตัง	อ่านว่า	วิ-ธัด-สฺตัง (สะ ต้องออกเสียงให้เร็ว) คาถาที่ ๑๓

๔. ชินะปัญชะระปริตร หรือ ชะยะปัญชะระคาถา

(ไชยะเบ็งชร - ชินบัญชรฉบับล้านนา)

๑.	ชะยาสันนาคะตา พุทธา	เชต์วา มารัง สะวาหะนัง
	จะตุสัจจามะตะระสัง	เย ปิวิงสุ นะราสะภา
๒.	ตัณหังกะราทะโย พุทธา	อัฏฐะวีสะติ นายะกา
	สัพเพ ปะติฏฐิตา มัยหัง	มัตถะเก เต มุนิสสะราฯ
๓.	สิเร ปะติฏฐิโต มัยหัง	พุทโธ ธัมโม ตุ โลจะเน
	สังโฆ ปะติฏฐิโต มัยหัง	อุเร สัพพะคุณากะโรฯ
๔.	หะทะเย อะนุรุทโธ จะ	สาริปุตโต จะ ทักขิเณ
	โกณฑัญโญ ปุพพะภาคัส์มิง	โมคคัลลาโน จะ วามะเกฯ
๕.	ทักขิเณ สะวะเน มัยหัง	อาสุง อานันทะราหุลา
	กัสสะโป จะ มะหานาโม	อุโภปิ วามะโสตะเกฯ
๖.	เกสันเต ปิฏฐิภาคัส์มิง	สุริโยวะ ปะภังกะโร
	นิสินโน สิริสัมปันโน	โสภิโต มุนิปุงคะโวฯ
๗.	กุมาระกัสสะโป นามะ	มะเหสี จิต์ระวาทะโก
	โส มัยหัง วะทะเน นิจจัง	ปะติฏฐาสิ คุณากะโรฯ
๘.	ปุณโณ อังคุลิมาโล จะ	อุปาลีนันทะสิมพะลี
	เถรา ปัญจะ อิเม ชาตา	นะลาเฏ ติละกา มะมะฯ
๙.	เสสาสีติ มะหาเถรา	ชิตะวันโต ชิโนระสา
	ชะลันตา สีละเตเชนะ	อังคะมังเคสุ สัณฐิตาฯ
๑๐.	ระตะนัง ปุระโต อาสิ	ทักขิเณ เมตตะสุตตะกัง
	ธะชัคคัง ปัจฉะโต อาสิ	วาเม อังคุลิมาละกังฯ

๑๑. ขันธะโมระปะริตตัญจะ อาฏานาฏิยะสุตตะกัง
อากาเส ฉะทะนัง อาสิ เสสา ปาการะสัญญิตาฯ

๑๒. ชินานัง พะละสังยุตเต สุตตะปาการะลังกะเต
วะสะโต เม สะกิจเจนะ สะทา สัมพุทธะปัญชะเรฯ

๑๓. วาตะปิตตะกะสัญชาตา พาหิรัชฌัตตุปัททะวา
อะเสสา วิละยัง ยันตุ อะนันตะชินะเตชะสาฯ

๑๔. ชินะปัญชะระมัชฌัมหิ วิหะรันตัง มะหีตะเล
สะทา ปาเลนตุ มัง สัพเพ เต มะหาปุริสาสะภาฯ

๑๕. อิจเจวะมันโต สุคุตโต สุรักโข
พุทธานุภาเวนะ ชิตูปัททะโว
ธัมมานุภาเวนะ จัตตาริสังโฆ
สังฆานุภาเวนะ ชิตันตะราโย
จะรามิ สัทธัมมะนุภาวะปาลิโตติฯ

ชินะปัญชะระปะริตตังฯ

(ชะยะปัญชะระปัณณะระสะคาถา นิฏฐิตาฯ)

สิ่งที่มีค่ายามจำเป็น

โปตฺถเกสุ จ ยํ สิปฺปํ　　ปรหตฺเถสุ ยํ ธนํ
ยทา กิจฺเจ สมุปฺปนฺเน　　น ตํ สิปฺปํ น ตํ ธนํ.

(โลกนีติปาฬิ)

บ่จำความรู้ไว้　　ใบลาน
ทรัพย์ฝากท่านสาธารณ์　　ป่นปี้
คาบใดกิจบันดาล　　ดลเกิด บ้างแฮ
ทรัพย์และความรู้นี้　　ห่อนได้เป็นคุณฯ

(โลกนิติ)

มีเงินให้เขากู้ มีความรู้อยู่ในตำรา เกิดความจำเป็นขึ้นมา ก็เอาใช้ไม่ได้ทั้งสองอย่าง

ตำนานคระหะสันติ

ครระหะสันติคาถา

(คาถาครระหะทั้ง ๙ หรือ ไชยะคุรุง)

๑. นะระเทวะคุรุง ภะวะปาระคะตัง
นะระเทวะปิยัง ภะวะสันติกะรัง
นะระเทวะปะสังสิตะ[๑] พุทธะวะรัง
นะระเทวะสุภัง[๒] ปะณะมามิ ชินังฯ

๒. วะระโพธิทุเม ทุมะราชะวะเร
สุนิสินนะมะตุล์ยะคุโณ สุคะโต
อะติโฆระตะเร พะหุมาระพะเล
สุชินาติ ชิโน ปะณะมามิ ชินังฯ

๓. กะรุณายุตะสีตะมะนัง สุคะตัง
วะระญาณะปะภายะ[๓] ตะมัง วิหะตัง
สะนะรามะระโลกะหิตัง อะสะมัง
กะรุณานิละยัง ปะณะมามิ ชินังฯ

๔. ปะระทุกขะนุทัง ปะระโภคะกะรัง
ปะระโสกะนุทัง ปะระสิทธิกะรัง
ปะระสัตตะหิตายะ ทะเม กุสะลัง
ปะระโลกะหิตัง ปะณะมามิ ชินังฯ

๕. นะระมัชฌะสุภัง[๔] มะรุมัชฌะสุภัง[๔]
ยะติมัชฌะสุภัง[๔] กุสะเล กุสะลัง
นะระอัตถะกะรัง มะรุอัตถะกะรัง
ติภะวัตถะกะรัง ปะณะมามิ ชินังฯ

๖. กะระวีกะสะรัง วะระพ์รัห์มะสะรัง
อะติวัคคุสะรัง สะวะนียะสะรัง
วะระพุทธะวะรัง วะระธัมมะวะรัง
นะระเทวะหิตัง ปะณะมามิ ชินังฯ

๗. วะระสีสะทะทัง วะระจักขุทะทัง
วะระปุตตะทะทัง วะระทาระทะทัง
วะระรัชชะทะทัง วะระสาระทะทัง
วะระกามะทะทัง ปะณะมามิ ชินังฯ

๘. สุปะติฏฐิตะปาทะตะลัง สุคะตัง
วะระลักขะณะรัญชิตะปาทะตะลัง
มุทุทีฆะวะฏังคุลิ๕ตามพะนะขัง[๖]
อะติตุงคะนะขัง ปะณะมามิ ชินังฯ

๙. สุวิสุทธะวะรัง สุคะตัง อะมะลัง
อะวิสุทธะชะนัสสะ สุโธตะกะรัง
อะติอันธะชะนานะมะนันธะกะรัง
ปะริปุณณะปะภัง ปะณะมามิ ชินังฯ

ค์ระหะสันติคาถา ปะริปุณณา นิฏฐิตาฯ

---

๑ บางฉบับเป็น ปะสังสิตัง แต่ควรเป็น ปะสังสิตะ เพื่อให้ต้องตามฉันทลักษณ์ บทนี้จะเข้าสมาสหรือแยกกันก็ได้ โดยถือว่าเป็นทุติยันตบทที่ลบ อํ วิภัตติ เหมือนในคาถาพาหุง

๒ บางฉบับเป็น ภูตัง ควรเป็น สุภัง เพราะต้องตามฉันทลักษณ์

๓ ทุกฉบับเป็น ....ปะภัง ยะตะมัง น่าจะคัดลอกมาผิด เพราะถ้าเป็น ปะภัง บทว่า ยะตะมัง ก็จะไม่มีความหมาย แต่เมื่อเร็วๆ นี้ ได้พบฉบับที่ถูกต้อง แล้วเป็น ....ปะภายะ ตะมัง จึงยุติตามนี้

๔-๔-๔ บางฉบับเป็น คะตัง ก็มี

๕ บางฉบับเป็น มุทุวัณณะวะรังคุลิ – มุทุวัฏฏะวะรังคุลิ ก็มี ใช้ได้เหมือนกัน

๖ เป็น ตัมพะนะขัง ก็มี มีคำแปลอย่างเดียวกัน

ครระหะสันติคาถา (แปล)

๑. ข้าพเจ้าขอประณตน้อมพระชินเจ้าผู้เป็นครูของมนุษย์และเทวดา เสด็จถึงฝั่งแห่งภพ ทรงเป็นที่รักของมนุษย์และเทวดา กระทำความร่มเย็นแก่ภพ เป็นพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐที่มนุษย์และเทวดาพากันสรรเสริญ ทรงสง่างามในหมู่มนุษย์และเทวดาฯ

๒. ข้าพเจ้าขอประณตน้อมพระชินมาร ผู้ประทับนั่งที่ต้นพระศรีมหาโพธิ์อันเป็นพญาพฤกษา มีพระคุณหาผู้เสมอเหมือนมิได้ เสด็จดำเนินไปด้วยดี (หรือมีพระดำเนินที่งดงาม) ทรงชนะมารและพลมารเป็นอันมากซึ่งร้ายกาจยิ่งนักได้อย่างราบคาบฯ

๓. ข้าพเจ้าขอประณตน้อมพระสุคตชินสีห์ ผู้มีพระหฤทัยเยือกเย็นกอปรด้วยพระกรุณา ทรงกำจัดความมืด [คือโมหะ] ด้วยรัศมีแห่งพระญาณ ทรงเกื้อกูลชาวโลกทั้งมนุษย์และเทวดา ปราศจากผู้เสมอเหมือน มีพระกรุณาดังเรือนที่อาศัยฯ

๔. ข้าพเจ้าขอประณตน้อมพระชินวร ผู้ทรงบำบัดทุกข์โศก อำนวยโภคสมบัติและความสำเร็จแก่ประชาสัตว์ ทรงฉลาดในอุบายสำหรับสั่งสอนเพื่อเกื้อกูลประชาสัตว์ ทรงเกื้อกูล [ประชาสัตว์] ถึงโลกหน้าฯ

๕. ข้าพเจ้าขอประณตน้อมพระชินเรศ ผู้สง่างามในท่ามกลางหมู่มนุษย์ เทวดา (และ) ภิกษุสงฆ์ ทรงฉลาดในกุศลธรรม บำเพ็ญประโยชน์แก่มวลมนุษย์ เทวดา (และ) ไตรภพฯ

๖. ข้าพเจ้าขอประณตน้อมพระชินมุนี ผู้มีพระสุรเสียงดั่งนกการะเวกและพระพรหม ไพเราะชวนฟังยิ่งนัก ทรงเป็นพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐมีพระธรรมอันดีเลิศ ทรงเกื้อกูลหมู่มนุษย์และเทวดาฯ

๗. ข้าพเจ้าขอประณตน้อมพระชินบพิตร ผู้ทรงสละพระเศียร, พระนัยนา, พระโอรสธิดา, พระชายา [เป็นทาน] ประทานพระไอศวรรย์สมบัติ[๑] ประทานพระสาระธรรม (และ) ความสำเร็จสมประสงค์อันดีเลิศฯ

๘. ข้าพเจ้าขอประณตน้อมพระสุคตชิโนภาส ผู้มีพื้นฝ่าพระบาทคู่ตั้งอยู่ด้วยดี (คือราบเรียบ) มีพื้นฝ่าพระบาทงดงามด้วยพระวรลักษณ์ มีนิ้วพระบาทและนิ้วพระหัตถ์ นวลนุ่ม แฉล้มยาว กลมกลึง มีพระนขาชูช้อนขึ้นข้างบน โก่งงามยิ่งนักฯ

๙. ข้าพเจ้าขอประณตน้อมพระสุคตชิโนดม ผู้เลิศด้วยพระบริสุทธิคุณ ไม่มีมลทินแปดเปื้อน ทรงขัดสีชนผู้ไม่หมดจด [จากกิเลสมลทิน] ให้หมดจดดี ชี้ทางสว่างแก่หมู่ชนผู้มืดมนอย่างยิ่ง มีพระรัศมีเต็มเปี่ยม[พระวรกาย]ฯ

คาถาเป็นเครื่องสงบระงับเคราะห์ จบบริบูรณ์ฯ

ความเป็นมาของคระหะสันติคาถา
(คาถาคระหะทั้ง ๙ หรือไชยะคุรุง)

คระหะสันติคาถาแปลว่า "คาถาสำหรับสงบระงับเคราะห์" หรือ "คาถาอันนำมาซึ่งสันติของพระเคราะห์" หรือจะแปลให้ใกล้กับคำไทยที่สุดว่า "คาถาสะเดาะเคราะห์" ดังนี้ก็น่าจะได้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "คาถาคระหะทั้ง ๙" หรือ "นวคราสทั้ง ๙" และนับเข้าในไชยทั้ง ๗ ของล้านนาเรียกว่า "ไชยะคุรุง" คาถาทั้ง ๙ นี้ ตามที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลานอักษรภาษาล้านนาว่าสืบทอดมาแต่ลังกาทวีปดังนี้

---

๑ แต่ครั้งบำเพ็ญโพธิสมภาร

“ทีนี้จักกล่าวอุปเทสวิธีแห่งคระหะสันติคาถาไว้ให้ปุคละยิงชาย คระหัฏฐ์ และนักบวชเจ้าทังหลายหื้อได้รู้สืบไปพายหน้าก่อนแลฯ

ขณะเมื่อพระพุทธเจ้าอธิษฐานธาตุไว้ยังถ้ำแก้วผลึกในลังกาทวีป มีประตู ๙ อัน เพื่อจักหื้อคระหะทัง ๙ ไข ก็เหตุจักหื้อเปนประโยชนะแก่คนและเทวดาทังหลาย เมื่อพระพุทธเจ้านิพพานแล้ว พระยาลังการู้ข่าวว่าธาตุมีในถ้ำ ปล่องไขบ่ได้ พระยาอินทร์รู้เหตุอันนั้นจิ่งเอาเทวบุตร ๙ ตน มาแล้วกล่าวว่า ‘กาละอันไขประตูถ้ำไว้หนักแก่เจ้าทังหลายทีน’[๑] คระหะทังหลายมีสุริยเทวบุตรเปนต้นก็รับเอาทิพพะราชอาชญาพระยาอินทร์ว่า ‘สาธุเทวะ’ แล้วประณมอัญชุลีกล่าวคาถาอันต้นว่า ‘นะระเทวะคุรุง’ นี้ ยอคุณพระพุทธเจ้า ครั้นแล้วประตูมีแซว่และกลอนหากกระจัดออกได้ไว้ดีนัก เทวบุตรทังหลายมีจันทิมเทวบุตรเปนต้นก็กล่าวคาถาด้วยลำดับกันสันเดียว ประตูก็ไขไว้ดีนัก คนและเทวดาทังหลายก็ได้ไหว้และปูชาวันนั้นแลฯ ปุคละยิงชายผู้ใดจำเริญเปนธัมมะสังวาธดั่งอั้น คระหะฤกษ์ยินดีจักหื้อมีสรีสุขะสวัสดีมีทีฆาอายุหมั้นยืนหาไภยะบ่ได้ วุฒิจำเริญมากนักแล” (ฉบับวัดน้ำล้อม อำเภอเมือง จังหวัดน่าน)

“คาถาคระหะทัง ๙ นี้ ไหว้พระเจ้าชุวัน คระหัฏฐ์[๒]เพิงใจยิ่งนัก เสมอดั่งเราได้แต่งเข้าพุ่นคู่ปีปูชาพระเจ้าชุวัน หายอุปปัทหวะ อายุสวัสดีแล” (ฉบับวัดนาเหลืองใน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน)

“คาถาคระหัฏฐ์[๒]ทัง ๙ จำเริญสิทธิบอระมวรเข้าของหาพยาธิบ่ได้ แม้นอุปปัทหวะอันจักมาบังเกิดก็ร่ำงับกับหาย อันบ่มาบังเกิดเทื่อก็บ่อาจจักมาใกล้ได้แล” (ฉบับวัดเชตวัน อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน)

---

๑ ทีน – เทอญ , เถิด เป็นภาษาเก่าโดยทั่วไปใช้ เทิอะ (เต๊อะ) ไทยขึนในเชียงตุงยังใช้อยู่ ส่วนไทยยวน (ล้านนา) ไม่ใช้แล้ว มีแต่ในภาษาหนังสือเท่านั้น

๒-๒ คระหัส, คระหะ (?)

คาถาคระหะทั้ง ๙ นี้ ได้ตรวจสอบชำระจากต้นฉบับใบลาน ๓ ฉบับด้วยกันกว่าจะได้ฉบับสมบูรณ์อย่างที่เห็น เนื่องจากต้นฉบับเดิมมีที่พิรุธผิดพลาดเป็นอันมาก แต่เดิมเข้าใจว่าเป็นคาถาคระหัฏฐ์ (คฤหัสถ์) ทั้ง ๙ ตามที่บางฉบับกล่าวไว้ เข้าใจว่าคงเรียกเพี้ยนไปเพราะคำว่าคระหะกับคระหัฏฐ์นั้นมีเสียงใกล้กัน คำว่าคฤหัสถ์ทางล้านนาเรียกคระหัฏฐ์ หรือ คระหัฏฐะ จึงขอชี้แจงไว้ในที่นี้ แต่ถ้าจะเรียกอย่างนัยหลังควรเขียนใหม่ว่า คระหัส เพราะคำนี้แผลงมาจาก คฺรหสฺ ในสันสกฤต และมีความหมายเหมือนคำว่า คระหะ ต่างกันแต่รูปเดิมเป็น ส การันต์ เมื่อนำมาใช้ในบาลีจึงปริวรรตเป็น คฺรห เพราะในบาลีไม่มีพยัญชนะการันต์ มีแต่สระการันต์เท่านั้น โบราณเรียก คระหัส นั้นถูกต้องแล้ว แต่เกิดความผิดเพี้ยนทางด้านอักขรวิธีซึ่งคัดลอกต่อๆ กันมาในภายหลังจึงกลายเป็นคระหัฏฐ์ไป ดังนั้นจึงควรเป็น "คระหะ" หรือ "คระหัส" แต่ไม่ใช่ "คระหัฏฐ์" เพราะตามตำนานท่านกล่าวถึงคระหะทั้ง ๙ คือเทพบุตร ๙ องค์ มีสุริยเทพบุตร เป็นต้น อันได้แก่พระนพเคราะห์ (นวัคคหะ) นั่นเอง ซึ่งทางล้านนาเรียกนวคราสทั้ง ๙ คำว่า คระหะในที่นี้เป็นคำที่ยืมมาจากสันสกฤต (คฺรห) บาลีจริงๆ ใช้คะหะ (คห) จะใช้อย่างบาลีก็ได้ แต่ต้องการรักษาอักขรวิธีตามต้นฉบับเดิมเอาไว้ จึงคงใช้ตามนั้น นอกจากนี้คำว่า คฺรุง ในคาถาที่ ๑ ก็เป็นคำที่ยืมมาจากสันสกฤตเช่นกัน บาลีจริง ๆ ใช้ คะรุง นี่คืออิทธิพลของสันสกฤตที่มีต่อบาลี คาถาทั้ง ๙ นี้ท่านประพันธ์ด้วยโตฏกคาถาทั้งหมด ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มชคตีฉันท์ ๑๒ พยางค์ ในแต่ละบาทประกอบด้วย ส คณะ ๔ คณะ คือ ๑๑๒, ๑๑๒, ๑๑๒, ๑๑๒ (อิห โตฏกมมฺพุธิเสหิ มิตํ - วุตฺโตทย) ตามตำนานพรรณนาคุณานิสงส์ของพระคาถาเหล่านี้ไว้ว่า

อานิสงส์ครระหะสันติ

“บุคคลใดไม่ว่าหญิงชาย คฤหัสถ์หรือนักบวชสังวัธยายพระคาถาทั้ง ๙ นี้ อย่างสม่ำเสมอหรือทุกๆ วัน เท่ากับได้ถวายข้าวบูชาพระพุทธเป็นประจำ จะทำให้พระเคราะห์ทั้ง ๙ ยินดีโปรดปรานดลบันดาลประทานพร ให้บุคคลนั้นเจริญด้วยสิริสุขสวัสดี มีอายุมั่นยืนยาวบริบูรณ์รุ่งเรืองด้วยข้าวของสมบัติ ปราศจากโรคาพยาธิ แคล้วคลาดอุปัทวันตราย แม้คราวเกิดเคราะห์ภัยทุกข์เข็ญให้เจริญสาธยายพระคาถาบทนี้ จะสามารถสงบระงับเหตุเภทภัยต่างๆ ได้ เคราะห์ภัยที่ยังมาไม่ถึงจะนิราศร้างห่างหายไปในที่สุด”

พระเคราะห์ตามตำราของพราหมณ์ก็คือเทวดาทั้ง ๙ องค์ ที่มาเสวยอายุของคนเรา มีอำนาจบันดาลให้ดีหรือร้าย รับโชคหรืออับโชคตามปรารถนา ซึ่งแต่ละองค์เสวยอายุไม่เท่ากันดังนี้

๑.	พระอาทิตย์เสวยอายุอยู่	๖	ปี
๒.	พระจันทร์เสวยอายุอยู่	๑๕	ปี
๓.	พระอังคารเสวยอายุอยู่	๘	ปี
๔.	พระพุธเสวยอายุอยู่	๑๗	ปี
๕.	พระพฤหัสบดีเสวยอายุอยู่	๑๙	ปี
๖.	พระศุกร์เสวยอายุอยู่	๒๑	ปี
๗.	พระเสาร์เสวยอายุอยู่	๑๐	ปี
๘.	พระราหูเสวยอายุอยู่	๑๒	ปี
๙.	พระเกตุเสวยอายุอยู่	๙	ปี

เพราะฉะนั้นจึงมีธรรมเนียมการสวดส่งนพเคราะห์ สำหรับผู้ที่ไม่เคยเข้าร่วมพิธีเลย ใช้ครระหะสันติคาถาทั้ง ๙ บทนี้สวดแทนจะดีมาก เป็นการ

สวดส่งนพเคราะห์ให้กับตัวเองด้วยตัวของเราเองและประหยัดเวลาด้วย จะสวดวันละกี่จบก็ได้เพราะท่านไม่ได้กำหนดไว้ แต่อย่างน้อยต้องหนึ่งจบและสวดทุกวัน หรือถ้าสวดได้ครั้งละ ๙ จบ หรือตามกำลังวันก็ยิ่งดี กำลังวันนั้นให้นับเท่าจำนวนปีที่พระเคราะห์เสวยอายุ อีกนัยหนึ่งถ้านับตามเกณฑ์กำลังวันทั้ง ๗ (ทินเกณฑ์) มีดังนี้

อาทิตย์ ๖, จันทร์ ๒, อังคาร ๘, พุธ ๑, พฤหัสบดี ๕, ศุกร์ ๗, เสาร์ ๓ ซึ่งเป็นที่มาแห่งโศลกวันเสียประจำเดือนของล้านนา โดยแบ่งกลุ่มเดือนออกเป็น ๔ กลุ่มๆ ละ ๓ เดือน และจัดกลุ่มเดือนคี่ไว้ในจำพวกเดือนคี่กลุ่มเดือนคู่ไว้ในจำพวกเดือนคู่ ในแต่ละกลุ่มจึงเว้นระยะห่างของเดือนไว้ที่ ๓ เดือน ดังนี้

เดือน	วันเสียประจำเดือน
เกี๋ยง ห้า เก้า	รวิ, จนฺทํ - อาทิตย์กับจันทร์
ยี่ หก สิบ	องฺคารํ - อังคารวันเดียว
สาม เจ็ด สิบเอ็ด	โสริ, คุรุ - เสาร์กับพฤหัสบดี
สี่ แปด สิบสอง	สุโกฺร (สุโข), พุธา - ศุกร์กับพุธ

จากตารางแสดงโศลกดังกล่าวข้างต้น มักจะมีผู้ตั้งคำถามว่า ทำไมยี่, หก, สิบ จึงต้องเสียอังคารวันเดียวเท่านั้น ผิดกับเดือนอื่นๆ ที่มีวันเสียตั้งสองวัน ถ้าพูดตามหลักความเป็นจริงไม่ต้องเสียเวลาหาเหตุผลก็ตอบได้ทันทีว่า เพราะวันมีอยู่เพียงเจ็ดวัน เมื่อจับคู่กันก็จะได้สามคู่ ดังนั้นจึงมีวันเศษอยู่หนึ่งวัน แต่เมื่อว่าตามเหตุผลก็เป็นเรื่องชวนคิดอยู่ว่า ทำไมต้องเจาะจงเฉพาะวันอังคารล่ะ ก็ขอเฉลยว่า สาเหตุที่เดือนยี่, หก, สิบ เสียอังคารวันเดียวนั้น คงเนื่องมาจากว่าวันอังคารมีกำลังวันมากกว่าวันอื่นๆ นั่นเอง

ถ้าลองเอากำลังวันที่เหลือในแต่ละเดือนมาบวกกันก็จะได้กำลังวันเท่ากับวันอังคารวันเดียว (คือ ๘) ดังนี้

อาทิตย์ + จันทร์ (๖+๒ = ๘)

เสาร์ + พฤหัสบดี (๓+๕ = ๘)

ศุกร์ + พุธ (๗+๑ = ๘)

ดังนั้นเดือนยี่, หก, สิบ จึงเสียวันอังคารวันเดียว

เดือนเกี๋ยงหรือเดือนเจี๋ยงของล้านนาเทียบได้กับเดือนอ้าย (๑) ของทางภาคกลาง แต่ชาวล้านนานับเดือนเร็วกว่าทางภาคกลางสองเดือน เดือนเกี๋ยงหรือเดือนอ้ายของล้านนาจึงตรงกับเดือนสิบเอ็ดของทางภาคกลาง ส่วนเดือนยี่ตรงกับเดือนสิบสอง ดังนี้เป็นต้น

คาถาทั้ง ๙ นี้ ตำนานว่าเทพบุตร ๙ องค์กล่าวตามลำดับ ดังนี้

คาถาที่ ๑ พระอาทิตย์กล่าว

คาถาที่ ๒ พระจันทร์กล่าว

คาถาที่ ๓ พระอังคารกล่าว

คาถาที่ ๔ พระพุธกล่าว

คาถาที่ ๕ พระพฤหัสบดีกล่าว

คาถาที่ ๖ พระศุกร์กล่าว

คาถาที่ ๗ พระเสาร์กล่าว

คาถาที่ ๘ พระราหูกล่าว

คาถาที่ ๙ พระเกตุกล่าว

ใจความของพระคาถาทั้ง ๙ นี้ เป็นบทนมัสการพระพุทธเจ้าและกล่าวสรรเสริญพระพุทธคุณ เป็นวรรณกรรมบทสวดบาลีของศรีลังกา สันนิษฐานว่า เข้ามาสู่ล้านนาในรัชสมัยพระเจ้าติโลกราช แห่งนครเชียงใหม่ (รัชกาลที่ ๑๑ แห่งราชวงศ์มังราย ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๑๙๘๕-๒๐๓๐) ข้าพเจ้าค้นพบในคัมภีร์ใบลานอักษรล้านนาจึงได้ทำการปริวรรต และชำระ

ตรวจสอบนำออกเผยแพร่ เพื่อหวังให้สำเร็จประโยชน์แก่สาธุชนทั้งหลายผู้ใคร่ในภาวนามัยกุศล และเพื่ออนุรักษ์บทสวดโบราณอันทรงคุณค่าเหล่านี้ไว้มิให้สูญหาย ซึ่งนับเป็นการนำของดีล้านนากลับมาเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายกว้างขวางมากยิ่งขึ้น แม้หากได้ทรงจำท่องบ่นสาธยายพระคาถาทั้ง ๙ นี้ เป็นประจำ ถือเป็นการเจริญพุทธานุสสติไปในตัว คือรำลึกนึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้าด้วย จักเป็นสิริมงคลแก่ตนเองทุกเมื่อ ดังที่อานิสงส์พรรณนาไว้ทุกประการ

พระมหาญาณธวัช ญาณทฺธโช

๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๙

หมายเหตุ ครระหะสันติคาถา (คาถาครระหะทั้ง ๙) หรือไชยะคุรุงนี้ไม่ปรากฏว่ามีพบในสวดมนต์ฉบับอื่นๆ ของจังหวัดล้านนา ใน ๘ จังหวัดภาคเหนือตอนบนมาก่อน คงพบเฉพาะในสวดมนต์ฉบับใบลานของเมืองน่านเท่านั้น (ข้อมูลปัจจุบัน) โบราณาจารย์ได้ถอดอักขระต้นของแต่ละบทออกไว้เป็นหัวใจคาถาและเรียกว่า “หัวใจนวคราสทั้ง ๙” สำหรับเขียนใส่โป่งเทียนบูชาสะเดาะเคราะห์ ดังนี้

นะ วะ กะ ปะ นะ กะ วะ สุ สุ

เวลาจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ก็ให้สวดครระหะสันติคาถานี้ด้วยทุกครั้ง จะหายจากเคราะห์นามและทุกข์โศกโรคภัยทั้งปวง

ตำนานสัมพุทธะ

สัมพุทธะคาถา (คาถาขอฝน)

๑. สัมพุทธะมุตตะมะมุทาระ[๑]มะนันตะญาณัง
สัตตุตตะมัง ทะสะพะลัง กะรุณาธิวาสัง
สักการะภาชะนะมะภาชะนะมังคะณานัง
สัทธานะเตนะ[๒] สะตะตัง สิระสา นะมามิฯ

๒. วีรัง วิสาระทะมะปาระคุณัมพุราสิง
ธีรันธะโรปะมะธิติง ถิระธัมมะกายัง
ปารังคะตัง ภะวะภะยากะระสาคะรัสสะ
สารัญชะเนสุ สุคะตัง สิระสา นะมามิฯ

๓. โลเกกะจักขุมะตุลามะละปัญจะจักขุง
โลเกกะสาระมะชะรามะระธัมมะสารัง
โลเกกะพันธุมะระวิน[๓]ทะสะหายะพันธุง
โลเกกะจารุติละกัง สิระสา นะมามิฯ

๔. วีโตปะมานะมะปะมานะ[๔]มะนาถะนาถัง
สุทธัง สุสุทธะนะยะนัง นะยะนาภิรามัง
สังสาระจักกะมะถะนัง วะระธัมมะจักกัง
จักกังกิโตรุจะระณัง สิระสา นะมามิฯ

๕. เนกขัมมะมันตะพะละวาริตะราคะยักขัง
เมตตัมพุสา สะมิตะโกธะมะหาหุตาสัง
ปัญญาปะทีปะหะตะโมหะมะหันธะการัง
โลกัตถะจารุจะตุรัง[๕] สิระสา นะมามิฯ

๖. สัทธัมมะราชะมะปะราชิตะธัมมะเสนัง
สัทธัมมะเตชะหะตะมาระสุโฆระเสนัง
สัทธัมมะเทสะนะมะโนหะระเภริโฆสัง
สัทธัมมะสาระมะกุฏัง สิระสา นะมามิฯ

๗. ยุตตัง คุเณหิ สะกะเลหิ สุนิมมะเลหิ
โทเสหิ มุตตะมะขิเลหิ สะวาสะเนหิ
พ์ยามัปปะภากะจิตะ[๖]ภาสุระลักขะณาภา-
มาโลปะโสภิตะตะนุง สิระสา นะมามิฯ

๘. ปัญญาทิวากะระวินิคคะตะเทสะนาภา-
นิทธุตตะสัพพะปะระวาทะฆะนันธะการัง
การุญญะวาริทะ[๗]นิวาริตะโลกะตาปัง[๘]
ทุกขัคคิชาละวิสะรัง สิระสา นะมามิฯ

๙. เญยยัญชะนัง[๙] สะกะละเมวะ ปะริคคะเหต์วา[๑๐]
ชาตาหิ ญาณะกะรุณาหิ มะหาชะวาหิ
โลกัสสะ ทุกขะมะวะธุยยะ สุขัปปะทายิง
โลกัคคะนาถะมะตุลัง สิระสา นะมามิ ฯ

๑๐. พ์ยามัปปะภาวะละยะจารุสุรินทะจาปะ[๑๑]-
มุณ[๑๑]โณรุรังสิวิสะรุชชะละวิชชุชาลัง
ธัมมัมพุวุฏฐิชะนิตามิตะสาธุสัสสัง[๑๒]
สัพพัญญุเมฆะมะนะฆัง[๑๓] สิระสา นะมามิฯ

๑๑. ปาโปปะตาปะนะปะรันนะปะรันตะปันตะ[๑๔]-
มัจจันตะ[๑๔]สันตะชะนะนัง ชะนะนัง[๑๕] ชะนัคคัง
สัมภัคคะสัพพะสะระณัง[๑๖] สะระณัญชะนานัง
สัพพาภิภุง ทะสะพะลัง สิระสา นะมามิฯ

๑๒. สุคะตะมะมิตะพุทธิง โลกะนาถัง นะมิต์วา
กุสะละมุปะจิตัง ยันเตนะ เตชุสสะเทนะ
วิละยะมุปะนะยันตา[๑๗] โรคะทุพภิกขะทุกขา
วิปุละสะลิละธารา วัสสิโน โหนตุ เมฆาฯ

พุทธะคุณะวัณณะนา ท์วาทะสะคาถา นิฏฐิตาฯ
(ท์วาทะสะสัมพุทธะคาถา สะมัตตาฯ)

---

๑ ฉบับไทยกลางเป็น ....มุหาระ มีความหมายอย่างเดียวกันใช้ได้เหมือนกัน
๒ เป็น สัทธาณะเตนะ ก็มี มีคำแปลเหมือนกัน ตามนัยนี้แปลง น เป็น ณ อีกนัยหนึ่งแปลว่า อันศรัทธาบังคับแล้ว (สทฺธา+อาณเตน)
๓ ฉบับไทยกลางเป็น ....ระวินทุ
๔ ตัดบทว่า วีต+อุปมาน+ (ม อาคม) +อปมานํ+อนาถนาถํ เป็น ....มะปะมาณะ ก็มี ตามนัยนี้ตัดบทว่า วีต+อุปมานํ+อปมาณํ +อนาถนาถํ มีคำแปลว่า เป็นที่พึ่งของผู้ยากไร้ หาประมาณมิได้ โดยแปล อปมาณํ เป็นวิเสสนะของ อนาถนาถํ (ดูคำแปลในบทที่ ๔)
๕ ฉบับไทยกลางเป็น ....ปะฏะรัง น่าจะเป็นปาฐะที่เพี้ยนมาจาก จะตุรัง
๖ ฉบับไทยกลางเป็น ....ขะจิตะ
๗ ฉบับไทยกลางเป็น ....วารินะ โดยรัสสะ อา ของนาวิภัตติเป็น อ (วารินา = วารินะ) ในกรณีนี้ให้เรียงแยกไว้คนละบทไม่ต้องเข้าสมาส
๘ น่าจะเป็นบทสมาสว่า ....โลกะตาปะ-
๙ เป็น เนยยัญชะนัง ก็มี
๑๐ ฉบับไทยกลางเป็น ....ปะริคคะหีตัง
๑๑-๑๑ ฉบับไทยกลางเป็น .... สุรินทะจาปัง อุณณารุ....
๑๒ ฉบับไทยกลางเป็น ....ชะนิตัง มิตะสาธุสัสสัง
๑๓ ตัดบทว่า สพฺพญฺญุเมฆํ+อนคฺฆํ ในที่นี้ลดสังโยคาทิครุเพื่อรักษาฉันท์ ฉบับไทยกลางเป็น ....มะฆะนัง
๑๔-๑๔ ฉบับไทยกลางเป็น .... ตะปันตัง อัจจันตะ....
๑๕ มาจากรูปเดิมว่า ชนานํ รัสสะ อา เป็น อ เพื่อรักษาฉันท์
๑๖ ฉบับไทยกลางเป็น ....สัพพะปะปะกัง
๑๗ ฉบับไทยกลางเป็น ....นะยันตะ เป็นปาฐะที่ผิดคณะฉันท์

สัมพุทธะคาถา (แปล)

๑. ข้าพเจ้าขอนมัสการเนืองๆ ด้วยเศียรเกล้า อันน้อมลงด้วยศรัทธา ซึ่งพระสัมพุทธเจ้าผู้อุดมเลิศ มีพระญาณหาที่สุดมิได้ เป็นผู้ประเสริฐสุดกว่าหมู่สัตว์ ทรงพระทศพลญาณ เป็นที่สถิตอยู่แห่งพระกรุณา เป็นประดุจเครื่องรองรับสักการะ แต่ไม่ทรงเป็นภาชนะแห่งกิเลสทั้งหลายฯ

๒. ข้าพเจ้าขอนมัสการด้วยเศียรเกล้า ซึ่งพระสัมพุทธเจ้าผู้มีพระดำเนินงดงาม มีความเพียรแกล้วกล้า มีหมู่กองน้ำคือพระคุณอันหาฝั่งมิได้ เป็นนักปราชญ์มีปรีชาเปรียบดังแผ่นดิน มีพระธรรมกายมั่นคง เสด็จข้ามฝั่งสาครอันเป็นแดนเกิดแห่งภัยคือภพได้แล้ว ทรงเป็นแก่นในหมู่ชนฯ

๓. ข้าพเจ้าขอนมัสการด้วยเศียรเกล้า ซึ่งพระสัมพุทธเจ้าผู้เป็นดังนัยนาอันประเสริฐแห่งโลก มีพระเบญจจักษุกระจ่างหาที่เปรียบมิได้ เป็นแก่นสารอันประเสริฐแห่งชาวโลก มีธรรมอันไม่แก่ไม่ตายเป็นแก่นสาร เป็นเผ่าพันธุ์แห่งพระอาทิตย์[๑] อันเป็นเผ่าพันธุ์ประเสริฐแห่งโลก เป็นประดุจเครื่องประดับอันงามเลิศแห่งโลกฯ

๔. ข้าพเจ้าขอนมัสการด้วยเศียรเกล้า ซึ่งพระสัมพุทธเจ้าผู้ปราศจากบุคคลผู้ควรเปรียบ (หรือสิ่งที่ควรเปรียบ) และการดูหมิ่น เป็นที่พึ่งของผู้ยากไร้ เป็นผู้หมดจด (จากกิเลสธรรม) นำ (สัตว์) ไปสู่ความบริสุทธิ์

---

๑ อรวินฺทสหายพนฺธุ แปลตามศัพท์ว่า ผู้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งผู้เป็นสหายกับดอกบัว (หรือผู้มีดอกบัวเป็นสหาย) แปลเอาความว่า ผู้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งพระอาทิตย์ ท่านกล่าวหมายเอาอาการที่รัศมีพระอาทิตย์ทำให้ดอกบัวคลี่บานในยามเช้า ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์กันของทั้งสองสิ่ง ศัพท์นี้มีอรรถเท่ากับ อาทิจฺจพนฺธุ

หมดจด (หรือมีพระเนตรอันหมดจดดี) เป็นขวัญนัยนา (หรือเป็นที่จำเริญตา) ของชาวโลก มีพระธรรมจักรอันประเสริฐเป็นเครื่องย่ำยีสังสารจักร มีพระยุคลบาทงดงามประดับด้วยจักรลักษณะ (มีลายเป็นรูปจักร)ฯ

๕. ข้าพเจ้าขอนมัสการด้วยเศียรเกล้า ซึ่งพระสัมพุทธเจ้าผู้ปราบยักษ์คือความกำหนัดเสียได้ด้วยกำลังแห่งมนต์คือเนกขัมมะ ผู้ดับกองไฟใหญ่คือความโกรธเสียได้ด้วยน้ำคือพระเมตตา ผู้ขจัดความมืดใหญ่คือโมหะเสียได้ด้วยประทีปคือพระปัญญา ผู้ฉลาดในการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชาวโลก (หรือผู้ฉลาดในประโยชน์ที่งดงามของชาวโลก)ฯ

๖. ข้าพเจ้าขอนมัสการด้วยเศียรเกล้า ซึ่งพระสัมพุทธเจ้าผู้เป็นพระสัทธรรมราชา มีธรรมเสนาอันไม่พ่ายแพ้ ทรงผจญมารและเสนามารผู้หยาบช้าเสียได้ด้วยเดชแห่งพระสัทธรรม มีเสียงเภรีอันน่าเจริญใจคือพระสัทธรรมเทศนา ทรงพระมงกุฎคือพระสัทธรรมสาระฯ

๗. ข้าพเจ้าขอนมัสการด้วยเศียรเกล้า ซึ่งพระสัมพุทธเจ้าผู้ประกอบด้วยพระคุณทั้งปวงอันปราศจากมลทินด้วยดี ผู้พ้นจากโทษทั้งปวงพร้อมทั้งวาสนา (คือความเคยชินได้แก่อาจิณณกรรมที่เคยประพฤติมา) มีพระวรกายงดงามด้วยท่องแถวแห่งพระรัศมีเปล่งออกจากมหาปุริสลักษณะอันมีประภามณฑลส่องสว่างรุ่งเรืองแผ่ออกไปข้างละวาฯ

๘. ข้าพเจ้าขอนมัสการด้วยเศียรเกล้า ซึ่งพระสัมพุทธเจ้าผู้ทรงกำจัดความมืดคือปรวาทะทั้งปวง (ลัทธิอื่นได้แก่อัญญเดียรถีรย์) เสียได้ด้วยพระรัศมีคือเทศนาญาณที่เปล่งออกจากดวงอาทิตย์คือพระปัญญา ผู้ทรงป้องกันความเดือดร้อนเพราะเปลวไฟคือทุกข์ซึ่งแผดเผาสัตว์โลก ด้วยเมฆคือพระกรุณาฯ

๙. ข้าพเจ้าขอนมัสการด้วยเศียรเกล้า ซึ่งพระสัมพุทธเจ้าผู้ทรงกำหนดชนที่ควรตรัสรู้ทั้งสิ้นทีเดียว ด้วยพระกำลังที่ยิ่งใหญ่อันเกิดแต่พระญาณและพระกรุณา ทรงบำบัดทุกข์แล้วประทานสุขแก่ชาวโลก ทรงเป็นอัครนาถะของโลก หาผู้เปรียบปานมิได้ฯ

๑๐. ข้าพเจ้าขอนมัสการด้วยเศียรเกล้า ซึ่งพระสัมพุทธเจ้าผู้มีวลัยคือพระรัศมีแผ่ออกข้างละวา งดงามดุจสายรุ้ง มีพระรัศมีมากมายพวยพุ่งออกจากพระอุณณาโลมอันรุ่งเรืองดุจประกายสายฟ้า ผู้มีข้าวกล้าคือสาธุชนอ่านนับไม่ได้ซึ่งให้เกิดด้วยน้ำฝนคือพระธรรม มีเมฆฝนคือพระสัพพัญญุตญาณอันประมาณค่ามิได้ฯ

๑๑. ข้าพเจ้าขอนมัสการด้วยเศียรเกล้า ซึ่งพระสัมพุทธทศพลเจ้า ผู้ทรงยังบาปให้เร่าร้อนอย่างยิ่ง แต่ไม่ทรงเดือดร้อนบุคคลอื่น (หรือผู้ทรงเผาบาปอย่างยิ่งแต่ไม่เผาบุคคลอื่น) ทรงให้เกิดแต่ศานติอย่างเดียวแก่ประชุมชน ทรงเป็นยอดแห่งปวงชน มีบาปอันสรณธรรมทั้งปวงทำลายแล้ว เป็นที่พึ่งแห่งประชุมชน ทรงครอบงำเสียซึ่งบาปธรรมทั้งปวงฯ

๑๒. กุศลใดที่ข้าพเจ้านมัสการพระสุคตโลกนาถเจ้าผู้มีพระปัญญาหาที่เปรียบมิได้สั่งสมไว้แล้ว ด้วยเดชอันกล้าแข็งแห่งกุสลนั้นขอโรค, ทุพภิกขภัยและทุกข์ทั้งหลาย จงถึงความพินาศไป ขอเมฆทั้งหลายอันมีสายน้ำไพบูลย์ จงบังเกิดเป็นห่าฝนตกลงมาเถิดฯ

จบพรรณนาพระพุทธคุณอันประดับด้วยคาถา ๑๒ บทฯ

(หรือ จบสัมพุทธะคาถา ๑๒ บทฯ)

ความเป็นมาของสัมพุทธะคาถา[๑]

สัมพุทธะคาถาเป็นคาถาที่แต่งนมัสการพรรณนาพุทธคุณมีอยู่ทั้งหมด ๑๒ บท ซึ่งในตอนท้ายของแต่ละคาถาจะลงท้ายด้วยคำว่า **สิริสานะมามิ** ทุกๆ แห่ง (ยกเว้นคาถาที่ ๑๒) เป็นคาถาที่แต่งดีอีกบทหนึ่ง ๑๑ คาถาแรกท่านประพันธ์ด้วยวสันตดิลกคาถา ส่วนคาถาสุดท้ายประพันธ์ด้วยมาลินีคาถา ทางภาคกลางใช้เป็นบทสวดในพระราชพิธีพิรุณศาสตร์และเรียกว่า "คาถาขอฝน" เพราะในบาทสุดท้ายของคาถาสุดท้ายมีการตั้งสัจจาธิษฐานอ้างเอาพุทธคุณดังกล่าวมาใน ๑๑ คาถาข้างต้นเพื่อขอให้ฝนตกอีกด้วย (ดูคาถาที่ ๑๒) ส่วนทางล้านนาเรียก "สัมพุทธะคาถา" แปลว่าคาถาที่ขึ้นต้นด้วยบทว่า สัมพุทธะ โดยนำบทต้นของคาถาแรกมาตั้งเป็นชื่อ

เกี่ยวกับความเป็นมาของสัมพุทธะคาถานี้ตำนานว่าสืบทอดมาแต่ลังกาในรัชสมัยพระเจ้าติโลกราชแห่งนครเชียงใหม่ดังปรากฏประวัติความเป็นมาอยู่ในสมุดพับสาอักษรธรรมล้านนาฉบับหนึ่งว่า

"ยังมีในกาละคาบนึ่งเมืองลังกาทวีปฝนบ่ตกแล้งนัก อรหันตาเจ้า ๑๒ ตน จิ่งพร้อมกันขอดยังพระคาถา ๑๒ บทนี้ หื้อเปนคุณ ๗ ประการ แล้วสวาทธิยาย ฝนจิ่งตกจำเริญในลังกาทวีป มีอานุภาวะมากนักแลฯ

---

๑ สัมพุทธะคาถานี้มีฉบับที่แปลเป็นไทยก่อนหน้านี้แล้ว แปลโดย น.อ.เมฆ อำไพจริต ป.๙ และเรียกชื่อว่า คาถาขอฝน แต่เห็นว่าสำนวนคำแปลบางบทไม่ตรงกับฉบับนิสสัยล้านนา จึงได้นำมาแปลใหม่ดังปรากฏข้างต้นนั้น เพื่อให้ถูกต้องตามไวยากรณ์และสอดคล้องกับสมัยนิยม ยกตัวอย่างในคาถาที่ ๗ ปาฐะว่า **โทเสหิ มุตตะมะขิเลหิ สะวาสะเนหิ** ไม่ควรจะแปลว่า ผู้พ้นจากโทษทั้งหลาย คือกิเลสดุจตาปูตรึงจิตกับทั้งวาสนา เพราะคำว่า **มุตตะมะขิเลหิ** ตัดบทว่า **มุตตํ+อขิเลหิ** คำว่า **อขิเลหิ** เป็นศัพท์ไวพจน์ (Synonym) ของ **สกเลหิ** แปลว่า ทั้งปวง ไม่ได้หมายถึงตาปูแต่อย่างใด นอกจากนี้คำว่า **สุรินทะจาปัง** ในคาถาที่ ๑๐ ก็ไม่ควรแปลว่า ธนูพระอินทร์ แต่ควรแปลว่า สายรุ้ง เป็นต้น

หมื่นด้ำพร้าสีหะโฆสะ[๑] ไปเมืองลังกาทวีปจิ่งได้สืบเอามา จิ่งปรากฏในเมืองเชียงใหม่แต่เช่นพระยาติโลกะโมลี[๒] วันนั้นสืบมาเถิงกาละบัดนี้แล"

จากตำนานดังกล่าวข้างต้นทำให้ทราบว่าสัมพุทธะคาถาแต่งขึ้นที่ประเทศลังกาโดยพระอรหันต์ ๑๒ องค์ช่วยกันแต่งขึ้น (คงจะแต่งองค์ละบท) และถูกนำมาเผยแพร่ยังล้านนาไทยในรัชสมัยพระเจ้าติโลกราช โดยหมื่นด้ามพร้าคดพร้อมทั้งคณะสงฆ์ที่เดินทางไปลังกาเป็นผู้นำเข้ามาเมื่อครั้งไปสืบพระศาสนาในลังกาทวีป[๓] นี่ก็เป็นหลักฐานอีกชิ้นหนึ่งที่เป็นเครื่องยืนยันอย่างดี แสดงให้เห็นว่าในรัชสมัยพระเจ้าติโลกราชมีการส่งราชทูตไปลังกาเพื่อเจริญสัมพันธไมตรีทางด้านศาสนาและปรากฏว่ามีพระสงฆ์จากทางล้านนาเดินทางไปศึกษาต่อยังลังกาในสมัยนี้มีชื่อเสียงหลายองค์และเจริญรุ่งเรืองสืบต่อมาโดยลำดับจนถึงรัชสมัยพระเมืองแก้ว (พระรัตนราช) จึงได้มีการรจนาคัมภีร์บาลีขึ้นมากมายหลายเล่ม เหตุการณ์ดังกล่าวนี้เกิดขึ้นภายหลังอัฏฐมสังคายนา (พ.ศ.๒๐๒๐) ปรากฏตามตำนานพงศาวดารเชียงใหม่ว่า เมื่อปี พ.ศ. ๒๐๒๒ พระเจ้าติโลกราชโปรดให้หมื่นด้ามพร้าคดไปลังกา[๓] เพื่อจำลองแบบ

---

๑ หมื่นด้ำพร้าสีหโฆส ในชินกาลมาลีปกรณ์ พระสิริรัตนปัญญาเถระผู้รจนาคัมภีร์ผูกศัพท์เป็นบาลีว่า สีหโคตฺตเสนาปติ (สีหโคตรเสนาบดี) แปลว่า ผู้เป็นเหล่ากอของสีหะ ความไทยน่าจะเป็นลูกหลานของนายสิงห์อะไรทำนองนั้น แต่ในที่นี้เป็นสีหโฆส ซึ่งแปลว่า มีเสียงกึกก้องดังราชสีห์ ก็มีความหมายดีไปอีกแบบหนึ่ง ส่วนในพงศาวดารโยนกของพระยาประชากิจกรจักร (แช่ม บุนนาค) เรียกหมื่นด้ามพร้าคด ลางทีผู้แต่งหนังสือต้องการเลียนเสียงภาษาถิ่นให้ใกล้เคียงกับคำว่า คด มากที่สุด เวลาผูกศัพท์เป็นบาลีจึงยักเยื้องรูปไปเป็นโคตรบ้าง โฆสบ้างดังนี้ก็ได้

๒ หมายถึงพระเจ้าติโลกราชรัชกาลที่ ๑๑ แห่งราชวงศ์มังราย ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๑๙๘๕-๒๐๓๐

๓-๓ การเดินทางไปลังกาของหมื่นด้ามพร้าคดและคณะสงฆ์ล้านนาคงจะมีหลายคราทั้งก่อนหน้าและช่วงรัชกาลพระเจ้าติโลกราช

โลหปราสาทและรัตนมาลีเจดีย์ (น่าจะเป็นสุวรรณมาลิกเจดีย์) มาก่อเสริมราชกูฏ (พระเจดีย์หลวง) กลางเมืองเชียงใหม่ให้มีความใหญ่โตโอ่อ่าและแข็งแรงกว่าเดิมและสามารถมองเห็นได้ในระยะที่ไกลออกไป ซึ่งสร้างมาแต่ครั้งรัชกาลพระเจ้าแสนเมืองมา พร้อมกันนั้นพระองค์ยังโปรดให้ถ่ายแบบมหาโพธิเจดีย์จากเมืองพุกาม (Bagan) ซึ่งจำลองจากองค์จริงในอินเดียมาสร้างเป็นเจดีย์เจ็ดยอดไว้ ณ วัดมหาโพธารามหรือวัดเจ็ดยอดปัจจุบันอีกด้วย หลักฐานใหม่ที่ค้นพบก็คือในเวลาขากลับจากลังกาครั้งนั้นหมื่นด้ามพร้าคดได้อัญเชิญสัมพุทธะคาถานี้กลับมาด้วย และได้นำมาเผยแพร่ในดินแดนล้านนาจนเป็นที่รู้จักแพร่หลายสืบมาถึงทุกวันนี้ ซึ่งนักปราชญ์บาลีในชั้นหลังๆ เข้าใจว่าเป็นบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ เพราะคาถาบทนี้มีปรากฏอยู่ในพระราชพิธีพิรุณศาสตร์ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๔ เข้าใจว่าพระองค์ทรงนำมาดัดแปลงแก้ไขใหม่เพราะมีปาฐะแตกต่างกันเป็นบางแห่ง

คาถาทั้ง ๑๒ บทนี้เชื่อกันว่ามีอานุภาพทางทำให้ฝนตกและพืชพันธุ์ธัญญาหารบริบูรณ์งอกงาม นำไปสวดในสถานที่ใดจะบังเกิดความชุ่มเย็นสงบสุขขึ้นในสถานที่นั้น ดังนั้นโบราณาจารย์จึงนิยมนำมาสวดคู่กับคาถาปลาช่อนในพิธีขอฝนด้วย ในคราวที่บ้านเมืองเกิดทุพภิกขภัยทุกข์เข็ญควรนำพระคาถานี้มาเจริญสาธยายอย่างสม่ำเสมอก็จะดีมาก โบราณาจารย์ได้ถอดอักขระย่อของพระคาถานี้ออกไว้เป็นหัวใจคาถาและเรียกว่า “หัวใจสัมพุทธะ” ดังนี้ **สัมภัคคะสัพพะสะระ** (อยู่ในบทที่ ๑๑)

พิธีกรรมขอฝนนี้มีธรรมเนียมสืบเนื่องมาแต่อดีตกาลเมื่อครั้งที่พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาปลาช่อนอาศัยอยู่ ณ หนองหลวง

แห่งหนึ่งพร้อมกับพวกญาติบริวารด้วยความผาสุกสืบมา ต่อมาในช่วงฤดูแล้งของปีหนึ่ง น้ำในหนองหลวงนั้นเกิดแห้งขอดมากกว่าทุกปี จึงเป็นโอกาสดีของพวกแร้งกาพญาอินทรีและรุ้งเหยี่ยวเที่ยวโฉบล่าหากินฝูงปลาในหนองน้ำนั้นเป็นประจำทุกวัน ยิ่งประมาณน้ำในสระหนองนั้นเริ่มแห้งขอดลดลงเรื่อยๆ พร้อมกับจำนวนประชากรฝูงปลา หมู่มัจฉาก็ยิ่งได้รับความลำบากเดือดร้อนเพิ่มมากขึ้น จึงพากันไปเฝ้าพระโพธิสัตว์เพื่อขอให้ช่วยบรรเทาทุกข์ร้อนของพวกตน พญาปลาช่อนจึงตั้งสัจจะอธิษฐานอ้างเอาบุญญาบารมีที่ตนเองได้บำเพ็ญมาตั้งแต่ต้นโดยกระทำสัจจกิริยาว่า “นับแต่เรารู้จักตัวเองมาและจำความได้ ยังไม่เคยคิดเบียดเบียนชีวิตผู้อื่นแม้แต่เพียงชีวิตเดียว ด้วยสัจจะวาจานี้ขอฝนจงตกลงมาทำลายขุมทรัพย์ของพวกแร้งกา ปลดเปลื้องฝูงปลาจากทุกข์โศกด้วยเถิด” พร้อมกับการตั้งสัจจกิริยา มหาเมฆก็ได้คำรามขึ้นและบันดาลให้ฝนห่าใหญ่ตกลงบนภาคพื้นทั้งที่ลุ่มที่ดอนจนท่วมท้นล้นเอ่อทั่วทุกแห่งหนฝูงปลาก็ได้รอดพ้นจากหายนภัยในคราครั้งนั้นเพราะบารมีธรรมของพระโพธิสัตว์ เรื่องนี้มีปรากฏในมัจฉราชจริยา (จริยาปิฎก)

พุทธศาสนาสนิกชนทางล้านนาคงจะได้รับอิทธิพลมาจากคตินิยมในเรื่องดังกล่าวจึงนำเอาคาถาที่พระโพธิสัตว์ตั้งสัจจกิริยา (คาถาปลาช่อน) พร้อมทั้งคาถาอื่นๆ เช่น คาถาฝนแสนห่า, คาถาพระอรหันต์สุภูตเถระ เป็นต้น มาใช้สวดขอฝนในยามที่บ้านเมืองเกิดทุพภิกขภัยแห้งแล้งร่วมกับสัมพุทธะคาถานี้และมักจะสัมฤทธิ์ผลทุกครั้ง จึงถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน ต่อมาทางบ้านเมืองเห็นความสำคัญจึงบรรจุพิธีกรรมดังกล่าวเข้าไว้ในราชพิธีและเรียกว่า “พระราชพิธีพิรุณศาสตร์”

ตำนานปะโชตา

จุททะสะคาถา (คาถาปะโชตา)

๑. ปะโชตา ธัมมาภา โหตุ โชติวะโร สะตาวะโห
ตาวะริโย สุวะตาภา- ธะโรโยโค จะ สุสัมมาฯ

๒. โภ โนชิโย โย ชิโน โภ โน ปาตุ โส โสตุปาโน
ชิตุโนมะมะโนตุชิ โย โสมะภิภิมะโสโยฯ

๓. นะมามิ ตัง นะระวะรัง นะเยหิ สะนะรามะรัง
เนต์วามะตัง ปะระตีรัง นิพพุโต สัพภิ โย ปะรังฯ

๔. โน ธิโร มุนิโน มะโน โน มะโนทะมะโน ธิโน
โนธิโนตถังคะมา เตโน' โน เต มาโร วิโรธิ โนฯ

๕. กะรุณาธิกะจิตตัตโถ กะตาตโถ สะกะธัมมะโท
กะตะนะเมกะพุทธัสสะ กะตัญชะลิง กะโรมิหังฯ

๖. มะโนชิโตมะโต ชิโน มะโนภิโต มะโต ภิโน
มะโนธิโรมะโรธิ โน' มะโนตตะโรมะโรตตะโนฯ[๑]

๗. นะมามิ นาถัง วะระทัง วะราทัง
อะโนมะเกหาภินะตัง ภะวัคคัง
กุมาระนาสัง วะระทัง นะรานัง
อะกามะเทหาภินะตัง ภะชัคคังฯ

๘. โย โพธิปัตโต วะระโทมะรานัง[๒]
เทวาติเทโว ภิตะมาระนาโส
โยคาธิมุตโต สะระโสมะรานัง
โอวาทะเทตังภินะมามิ นาถังฯ

๙. โย เทติ เทวะเทโวคคัง มัคคัง โนคคัง ผะลัง ตะโต
นะมามิ ตังระหะมัคคัง โน โส ปาเลต์วาปายะโตฯ

๑๐. นะมามิ พุทธัง ตะมะหัง ธิโย ธิโย
นะมามิ ธัมมัง ตะมะหังชิโยชิ โย
นะมามิ สังฆัง ตะมะหังริโย ริ โย
นะมามิ ติคคัง ตะมะหัง ภิโย ภิ โยฯ

๑๑. นะมามิ ตัง โย วินะยัสสะ นายะโก
นะรามะเรหาภินะโต วินายะโก
ชิโนริเชยโย วิมะโล วิโมจะโก
ปะชามพุเชภาภิพุโธ ปะโพธะโกฯ

๑๒. มุนิโน วะทะนาภายะ ปะโพเธตุ ปะชาปะชัง
มุนิโน วะทะนาภายะ ปะโพเธตุ ปะชาปะชังฯ

๑๓. สิริกิระณะกิรีโฏ'ภาสะปาทั่วะยัคคัง
สิริกิระณะภิมานัง มาระมันตัง วิธัสตัง[๓]
สิริกิระณะนิเกตัง เกตุเมกัง ติโลเก
สิริกิระณะกะรัคคัง โลกะนาถัง นะมามิฯ[๔]

๑๔. ติโลกะมัคคาหะนะโก มะตัง นะเย
สะวาสะนัง โยหะ มะลัง ปะธังสะยิ
ติโลกะมัคคาหะนะโกมะตัง นะเย
ปะเควะ นิพพานะปุรัง ปะเวสิ โยติฯ

---

๑ บางฉบับเป็น มะโรตตะโนมะโนตตะโร ใช้ได้เหมือนกัน (ดูในอธิบายวิธีตัดบทสนธิ คาถาที่ ๖ หน้า ๑๒๗)

๒ ตัดบทว่า วะระโท+อะมะรานัง บางฉบับเป็น วะระโท นะรานัง ปาฐะว่า วะระโทมะรานัง คิดว่าถูกต้องกว่า เพราะคำว่า นะรานัง ท่านได้แสดงไว้ในคาถาก่อนหน้านั้นแล้วว่า วะระทัง นะรานัง จึงไม่จำเป็นต้องแสดงไว้ในคาถานี้อีก นอกจากนี้เวลาจัดรูปคาถาเป็นสองแถว คือ ๑ ๒ และ ๓ ๔ คำว่า มะ ในบาทที่ ๑ จะตรงลำดับกับ มะ ในบาทที่ ๓ พอดี ซึ่งวิธีเช่นนี้เรียกว่า โคมุตตาวะหี (ดูแบบจำลองเรือนยันต์คาถาที่ ๘ หน้าที่ ๑๑๘ ประกอบ)

๓ รูปปกติเป็น วิทธังสิตัง ในที่นี้ทำการย่ออักษรเพื่อรักษาฉันท์ เรียกวิธีชนิดนี้ว่า วัณณสังโกจนนัย (วิธีย่ออักษร)

๔ ต้นฉบับเดิมเป็น นะมามิหัง โดยตัดบทว่า นะมามิ + อะหัง เข้าใจว่าเกินมา เพราะคาถานี้เรียกว่ามาลินีคาถา ที่มี ๑๕ พยางค์ ซึ่งในแต่ละบาทประกอบด้วย น คณะ สองคณะ, ม คณะ, และ ย คณะ สองคณะ กล่าวคือ ๑๑๑ ๑๑๑, ๒๒๒, ๑๒๒ ๑๒๒ (นนมยยยุตายํ มาลินี โภคิสีหิ - วุตฺโตทย) คำว่า นะมามิ ในที่นี้โดยปกติทั่วไปถือว่าเป็น ช คณะ แต่ในที่นี้ถือว่าเป็น ย คณะ เพราะ มิ ถึงแม้จะเป็นลหุก็นับเป็นครุได้และเรียกว่าปาทันตครุ (ครุท้ายบาท) อนึ่งคำว่า นะมามิ ในที่นี้ถึงแม้จะไม่มี อะหัง อยู่ด้วย ก็ไม่ทำให้เสียความหรือผิดหลักภาษา แต่อย่างใด ทั้งนี้ฉบับของ ส. ธรรมภักดีและอาจารย์เทพย์ สาริกบุตร ก็ปรากฏ ปาฐะที่ไม่เชื่อมสนธิกับ อะหัง เช่นกัน

ต้นข้าวคราวสุกน้อม รวงลง
รวงลีบชูรวงตรง สู่ฟ้า
เฉกเช่นปราชญ์ฉลาดยง ยิ่งถ่อม ตนแฮ
คนโง่ย่อมโอ่อ้า อวดอ้างฤทธีฯ

จุททะสะคาถา (แปล)

๑. ขอรัศมีแห่งพระสัทธรรมอันรุ่งเรืองจงบังเกิด ตราบเท่าที่อริยธรรมยังรุ่งเรืองส่องสว่าง นำมาซึ่งภาวะแห่งสัตบุรุษ เป็นที่รองรับแห่งสัมมาปฏิบัติ (หรือเป็นที่ทรงไว้ซึ่งความรุ่งเรืองคือสัมมาปฏิบัติ) และเป็นธรรมที่ปราศจากโยคะ โดยราบคาบฯ

(อีกนัยหนึ่ง) ขอรัศมีแห่งพระสัทธรรม จงรุ่งเรือง ขอพระอริยเจ้าผู้ประเสริฐด้วยความรุ่งเรืองนำภาวะคือความยินดีมาให้ มีพรตงดงาม (หรือมีวัตรปฏิบัติงดงาม) ทรงไว้ซึ่งความรุ่งเรืองและมีความเพียรโดยชอบ จงรุ่งเรือง ประดุจดังรัศมีแห่งพระสัทธรรมนั้นฯ

๒. ดูกรชาวเรา พระชินเจ้าของพวกเรา ผู้อันข้าศึก [คือกิเลส] ไม่อาจผจญได้ ทรงมีพระสัทธรรมรัศมี ทรงยังมวลสาวกให้ดูดดื่มรสพระสัทธรรม โปรดจงทรงรักษาปวงข้าพระองค์ด้วยเถิด พระองค์ทรงมีพระรัศมีอันเย็นฉ่ำ มีพระคติคือทางไปปราศจากความหวาดหวั่นครั่นคร้าม ทรงผจญเสียซึ่งไฟ [คือราคาทิกิเลส] ด้วยพระทัยอันอุดมขอจงทรงชนะด้วยเถิดฯ

๓. ขอน้อมไหว้พระองค์ผู้ทรงประเสริฐกว่านรชน ทรงนำประชาสัตว์ทั้งมนุษย์และเทวดาไปสู่ฟากฝั่งโน้นคืออมตะนิพพาน ด้วยวิธีแนะนำของสัตบุรุษ เสด็จปรินิพพานแล้วฯ

๔. พระทัยที่ประกอบด้วยปรีชาญาณ แห่งพระมุนีผู้ทรงปรีชาญาณของพวกเรา สามารถที่จะสั่งสอนใจปวงข้าพระองค์ได้ เพราะเหตุที่สั่งสอนใจได้นั้น อวิชชาโมหะก็ได้ดับเสียแล้ว มารผู้ต่ำช้าก็มิได้เป็นข้าศึกแก่พระองค์ฯ

๕. พระองค์ทรงตั้งพระทัยอันยิ่งด้วยพระกรุณาไว้ ทรงบำเพ็ญประโยชน์ [คืออัตถจริยา ๓] ประทาน[โลกุตตร]ธรรมของพระองค์ [แก่ชาวโลก] ข้าพระองค์จะกระทำอัญชลีน้อมไหว้ที่มนุษย์และเทพยดาต่างก็กระทำแก่พระพุทธองค์ผู้เอกอุฯ

๖. พระชินเจ้าทรงเอาชนะพระทัยพระองค์เองได้แล้ว ปราชญ์กล่าวว่าผู้ปราศจากมตะ [คือเสด็จปรินิพพานด้วยอนุปาทิเสสนิพพานธาตุ] ทรงประกอบด้วยพระรัศมีที่รุ่งเรืองในพระทัย ประดุจดังพระอาทิตย์อันทรงรัศมี มีปรีชาญาณเกิดพร้อมกับมโนวิญญาณ ปราศจากความประพฤติผิด ทรงเป็นเทพไม่มีเทพอื่นยิ่งกว่าพระองค์เลยฯ

๗. ขอน้อมไหว้พระนาถะเจ้าผู้ประทานพระนิพพานอันประเสริฐ ทรงรับเอาพระนิพพานที่ดีเลิศ อันเหล่าสัตบุรุษผู้ไม่ต่ำทรามนบนอบแล้ว ทรงเป็นยอดแห่งภพ (หรือเป็นเลิศในภพ) กำจัดมารชั่วได้แล้ว ประทานพระนิพพานอันประเสริฐแก่เหล่านรชน อันหมู่มารผู้หยิบยื่นสิ่งไม่น่าปรารถนานอบน้อมยิ่งแล้ว ทรงเป็นยอดแห่งการเสพคบ (หรือผู้ที่ควรเสพคบ)ฯ

๘. ขอนอบน้อมอย่างยิ่งซึ่งพระนาถะเจ้าผู้บรรลุพระโพธิญาณ ประทานพระนิพพานอันประเสริฐแก่ทวยเทพ ทรงเป็นพระเทวาดิเทพ กำจัดมารผู้น่าสะพรึงกลัว (หรือผู้ไม่เกรงขาม) ได้แล้ว น้อมพระทัยไปในเพียรภาวนา อันเป็นไปกับด้วย [วิมุตติ]รส ประทานโอวาทแก่ทวยชนผู้ปราศจากมลทิน (หรือแก่ทวยเทพ)ฯ

๙. ขอน้อมไหว้พระเทวเทพผู้ทรงประทานมรรคและผลอันเลิศกว่ามรรคนั้น แก่ข้าพระองค์ ทรงเป็นอัครบุคคล ขอจงทรงรักษาข้าพระองค์จากทางอบายด้วยเถิดฯ

๑๐. ขอน้อมไหว้พระพุทธองค์ผู้ทรงปรีชาญาณ มีปรีชาญาณยิ่งกว่าบรรดาปราชญ์ ขอน้อมไหว้พระสัทธรรมอันไม่มีโอชารสอย่างอื่นจะชนะได้ ขอน้อมไหว้พระอริยสงฆ์ผู้เพียบพร้อมด้วยอริยทรัพย์ ๗ ประการ ขอน้อมไหว้พระรัตนตรัยอันประเสริฐ มีรัศมีคือพระคุณอันน่าชื่นชมฯ

๑๑. ขอน้อมไหว้พระองค์ผู้ทรงแนะนำหมู่สัตว์ผู้ควรแนะนำ อันหมู่มนุษย์และทวยเทพนอบน้อมยิ่งแล้ว ทรงนำหมู่สัตว์เข้าสู่พระนิพพาน ทรงชนะข้าศึก [คือมารห้า] ได้แล้วจึงได้รับการเฉลิมพระนามว่า "ชินะ" ทรงปราศจากกิเลสมลทิน ปลดเปลื้องหมู่สัตว์ ตรัสรู้ยิ่งแล้ว ทรงปลุกประทุมชาติคือประชาสัตว์ให้ตื่นขึ้นฯ

๑๒. ขอพระมุนีโปรดทรงปลุกประชาสัตว์น้อยใหญ่ให้ตื่นขึ้น ด้วยพระโอษฐ์อันรุ่งเรือง [คือธรรมเทศนาอันเปรียบด้วยรัศมี] ของพระมุนี ขอพระจันทร์คือพระมุนีจงยังประทุมชาติคือประชาสัตว์ให้แย้มบานด้วยรัศมีจันทร์คือพระพักตร์ของพระมุนีฯ

๑๓. ขอน้อมไหว้พระโลกนาถผู้มีพระอัครยุคลบาทรุ่งเรืองด้วยเครื่องถนิมพิมพาภรณ์คือมกุฏาลังการ [แห่งมนุษย์และทวยเทพ] อันทรงสิริรัศมี ทรงกำจัดมารผู้ต่ำช้าซึ่งกระทำมานะอันยิ่งด้วยสิริรัศมี ทรงเป็นที่ตั้งอยู่แห่งสิริรัศมี (หรือทรงเปรียบประดุจเรือนแห่งสิริรัศมี) ทรงเป็นดุจธงชัยอันเอกในไตรโลก ทรงเป็นยอดบ่อเกิดแห่งสิริรัศมี (หรือเป็นเลิศกว่าผู้กระทำสิริรัศมี)ฯ

๑๔. พระองค์ทรงกำจัดเสียซึ่ง[กิเลส]มลทิน พร้อมทั้งวาสนา(ความเคยชิน) ในโลกนี้ได้แล้ว ทรงฆ่าไฟ [๓ กอง คือราคะ โทสะ โมหะ] แห่งไตรโลก ทรงนำ[หมู่สัตว์] ไปสู่สถานที่น่าปรารถนา เสด็จเข้าสู่เวียงนิพพานก่อนทีเดียว ทรงยังไตรโลกให้บ่ายหน้าสู่[โลกุตตร]มรรค (แล้ว) นำไปสู่อมตะนิพพาน ฉะนี้แล ฯ

ความเป็นมาของคาถาปะโชตา[๑]
หรือ จุททะสะคาถา (คาถา ๑๔ บท)

คาถาปะโชตาเป็นคาถาที่แต่งพรรณนาพุทธคุณมีทั้งหมด ๑๔ บท เป็นวรรณกรรมบทสวดบาลีลังกาที่ตกทอดมาสู่ล้านนาไทย เป็นคาถาแต่งดีเทียบได้กับบทสวดพรรณนาพุทธคุณอื่นๆ เช่น คระหะสันติคาถา (ไชยะคุรุง), สัมพุทธะคาถา, ชินะปัญชะระปริตร (ไชยะเบ็งชร) เป็นต้น สันนิษฐานว่าน่าจะแต่งขึ้นในยุคเดียวกันหรือไล่เลี่ยกัน ซึ่งเป็นยุคทองแห่งวรรณกรรมบาลีของลังกา และถูกนำมาเผยแพร่ยังดินแดนล้านนาประเทศก่อนที่แห่งอื่น เนื่องจากสมัยอาณาจักรล้านนานับตั้งแต่รัชกาลพระเจ้าสิริธรรมจักรพรรดิดิลกราชาธิราช (พระเจ้าติโลกราชมหาราช) เป็นต้นมา การพระศาสนาเจริญรุ่งเรืองถึงขั้นขีดสุด ได้มีการจัดส่งพระสงฆ์ไปเล่าเรียนพระไตรปิฎกยังเกาะลังกามากมายหลายองค์ด้วยกัน ซึ่งแต่ละองค์ล้วนแล้วแต่ทรงพระไตรปิฎกทั้งสิ้น และแตกฉานในคัมภีร์ทางศาสนาเป็นจำนวนมาก เห็นได้จากการที่สามารถทำสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ ๘ ของโลก ณ วัดโพธารามมหาวิหาร (วัดเจ็ดยอด) ในรัชสมัยของพระองค์ได้สำเร็จ และการเกิดวรรณกรรมบาลีที่สำคัญๆ ทางศาสนาจนถึงยุคเฟื่องฟูในรัชกาลพระเมืองแก้ว (พระรัตนราช) พระราชนัดดาของพระองค์ มีพระเถระผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาบาลีมากมายหลายรูปและมีผลงานด้านรจนาคัมภีร์บาลีหลายท่าน อาทิ พระสิริมังคลาจารย์เถระ พระโพธิรังสีเถระ เป็นต้น อันเป็นผลพวงมาจากการทำสังคายนาครั้งดังกล่าว

หนึ่งในศาสนทูตที่เดินทางไปยังเกาะลังกาครั้งนั้นมีฆราวาสอยู่ท่านหนึ่งซึ่งเป็นธัมมิกอุบาสกเดินทางร่วมไปกับคณะสงฆ์ด้วย ซึ่งท่าน

---

๑ เรียกชื่อตามบทเริ่มแรกของคาถา แปลว่า คาถาที่ทำให้บังเกิดความเจริญรุ่งเรือง

ผู้นี้ต่อมาถือว่ามีบทบาทสำคัญอย่างมาก ทั้งทางด้านพุทธจักรและอาณาจักร เป็นสถาปนิกในการก่อสร้างพระมหาเจดีย์วัดเจดีย์หลวง นครเชียงใหม่ ซึ่งจำลองแบบมาจากเมืองลังกา และพระมหาโพธิเจดีย์วัดเจ็ดยอด เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นกำลังสำคัญของพระยาติโลกราช[๑] ในการเผยแผ่พระศาสนา และขยายพระราชอาณาเขต ท่านผู้นี้คือ "หมื่นด้ามพร้าคด" หรือ "สีหโคตรเสนาบดี" (บางแห่งเรียกสีหโฆสก็มี) เป็นพระสหายของพระยาติโลกราชมาตั้งแต่ครั้งยังทรงพระเยาว์ ประวัติหมื่นด้ามพร้าคดนั้นปรากฏในตำนานเมืองเชียงใหม่ตอนหนึ่งว่า

"ลูนนั้นมาเถิงพระยาติโลกะราชะ เมื่อพระยายังเปนกุมารกับหมื่นด้ำพร้าคดยังเป็นเด็กน้อยเหล้นกับกัน ห้อปฏิญาณแก่กันว่า 'คันกูได้เปนพระยา กูจักเลี้ยงมึงหื้อเปนเสนาใหญ่ชะแล' ว่าอั้น หมื่นด้ำพร้าคดใหญ่แล้วไปสู่เมืองลังกากับด้วยเถรเจ้าอันได้เรียนธัมม์ หมื่นด้ำพร้าคดลวดเรียนสาตรเพท[๒]จบแล้วคืนมา ลวดจวบติโลกะราชบุตรได้เปนพระยาแทนพ่อแท้ เมื่อนั้นพระยาติโลกะราชจิ่งเลี้ยงหื้อเปนเสนามหาอามาตย์ใหญ่แล้วจิ่งชุ่มนุมเสนาทังหลายมาชู่คนว่า 'จักใคร่ส้างเจติยะอันใหญ่นา ผู้ใดจักอาสาแก่กูได้ชา' ว่าอั้น ทีนั้นด้ำพร้าคดจิ่งไหว้ว่า 'ข้าขออาสาและ' ว่าอั้น จิ่งบอกสาตรเพทอันตนได้เรียนแก่เจิ่งเจ้าติโลกะราชหั้นแล้ว จิ่งส้างเจติยะหลวง ก่อได้สิบวาแล้ว ก่อรูปช้างสวาทธิยายมนต์ทังหลายใส่ยังสาตรเพท[๒]ทังหลายในหัวช้างทัง ๘ ตัวแล้วแปลงหุ่นขี่และตัวและคนนุ่งเครื่องเสิ้กพร้อมแล้ว ประดับช้างแล้ว

---

๑ หมายถึงพระเจ้าติโลกราชมหาราช ตำแหน่งพระยาของทางล้านนาสูงกว่าของภาคกลางเทียบได้กับ พระมหากษัตริย์ ส่วนพระเจ้าของทางล้านนานั้นเป็นคำเรียกพระพุทธเจ้า

๒-๒ หมายถึงศิลปศาสตร์ด้านพระเวทมนต์ยันต์ ลักษณะพิธีการในที่นี้คล้ายการสร้างหุ่นพยนต์

ปูชาตัวไหน เบี้ยหมื่น เงินพัน คำพัน ผ้าขาว ๒ รำ, ผ้าแดง ๒ รำ, ฉัตร ๒, พัด ๒, อาสนา ๒, เข้าตอกดอกไม้ เทียนเงิน เทียนคำ ขันหมาก ๒, กล้วย ๒, พล้าว ๒, อ้อย ๒, หญ้า ๒ หาบ อ่างบวยใหม่ ๒, ปูชาชู่ตัว ปูชาตัวแจ่งอีสานก่อน ล่ำดับไปอุตตระไปพะยัพ และได้ ๓ ปีก่อแล้วแล แล้วจิ่งไปก่อช้างเผือก ๒ ตัวหัวเวียงแล้วลวดปูชา ไปชู่ปีแล พระ(ยา)ติโลกะราชะลวดมีเตชะอานุภาวะ ได้บ้านเมือง ทังหลายและเข้าของสมบัติมากนักแล”

รูปช้างที่หมื่นด้ามพร้าคดก่อสร้างไว้ที่พระเจดีย์หลวงยังปรากฏอยู่จนถึงทุกวันนี้ เฉพาะที่ท่านผูกมนต์กำกับมีอยู่ทั้งหมด ๘ เชือกเท่านั้น ที่เหลือนอกจากนี้เป็นช้างบริวาร ท่านไม่ได้สาธยายมนต์กำกับไว้ เพราะไม่มีกล่าวถึงในตำนานการสร้างพระเจดีย์หลวง ช้างทั้ง ๘ เชือกที่พระเจดีย์หลวงนั้นประจำอยู่ทิศทั้ง ๘ หมื่นด้ามพร้าคดให้นายช่างก่อทางทิศอีสานก่อนแล้วเวียนไปทางอุดร, พายัพ ตามลำดับ และมีชื่อปรากฏ ดังนี้

๑. เมฆบังวัน (ประจำทิศอีสาน)

๒. ข่มพลแสน (ประจำทิศอุดร)

๓. ดาบแสนด้ำ (ประจำทิศพายัพ)

๔. หอกแสนลำ (ประจำทิศปัศจิม)

๕. ก้องแสนแหล้ง (ประจำทิศหรดี)

๖. หน้าไม้แสนเกียง (ประจำทิศทักษิณ)

๗. แสนเขื่อนค้าน (ประจำทิศอาคเนย์)

๘. ไฟแสนเตา (ประจำทิศบูรพา)

นอกจากนี้แล้วยังได้ไปก่อไว้ที่ประตูช้างเผือกอีก ๒ เชือก โดยให้ก่อเชือกที่อยู่ทางประตูเวียงด้านใต้ก่อน แล้วจึงก่อเชือกที่อยู่ทางด้านเหนือตามลำดับ ทั้ง ๒ เชือกมีชื่อปรากฏ ดังนี้

๑. ปราบจักรวาฬ (ประจำประตูเวียงด้านใต้)

๒. ปราบเมืองมารเมืองยักษ์ (ประจำประตูเวียงด้านเหนือ)

ถ้าหากมีข้าศึกมารุกรานตกบ้านตกเมืองในยามใดก็ให้แต่งเครื่องพลีกรรมบูชาช้างทั้ง ๑๐ เชือกนี้ โดยท่านได้พรรณนาอานุภาพของช้างแต่ละเชือกไว้ว่า

หากข้าศึกยกมาแต่ทิศทั้ง ๔ ให้แต่งเครื่องบูชาเชือกที่ ๑ ก็จะเกิดมืดฟ้ามัวดิน ข้าศึกจะแตกพ่ายหนีไป เหตุนั้นจึงได้ชื่อว่า "เมฆบังวัน"

ถ้าแต่งเครื่องบูชาเชือกที่ ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘ แม้ข้าศึกยกมามีพลราบ, ดาบ, หอก, ปืน, หน้าไม้, ช้าง, คบเพลิงตั้งแสนก็แตกพ่ายเหตุนั้นจึงได้ชื่อว่าข่มพลแสน, ดาบแสนด้ำ, หอกแสนลำ, ก้องแสนแหล้ง (แล่ง), หน้าไม้แสนเกียง, แสนเขื่อนค้าน, ไฟแสนเตา ตามลำดับ

ถึงช้างเผือก ๒ เชือกที่หัวเวียงก็ให้แต่งเครื่องบูชาพลีกรรมเชือกที่ชื่อปราบจักรวาฬ และปราบเมืองมารเมืองยักษ์ตามลำดับ ทั้ง ๒ เชือกนี้ก็เช่นกันปรากฏอานุภาพตามชื่อที่ตั้งแล้วนั้น

หมื่นด้ามพร้าคดถึงแก่อนิจจกรรมในรัชกาลพระเจ้าติโลกราชนั่นเอง เหตุที่ได้ล่วงเกินพระเสื้อเมือง เลยถูกกุมภัณฑ์ฆ่าเสีย ดังปรากฏในตำนานเมืองเชียงใหม่ว่า

"พระยาติโลกะราชะหื้อหมื่นด้ำพร้าคดลิด[๑]รูปกุมภัณฑ์ ๒ ตนเสีย เอาไปไว้หน้าวิหารหลวงเจติยะเจ้า หมื่นด้ำพร้าคดก็ลวดฉิบหายตายบ่นาน อันนี้เปน (เตชะ)วิธีแห่งกุมภัณฑ์ ๔ ตน อันอยู่ ๔ ด้านนั้น พระยามังรายหื้อราทธะนาไปอยู่กลางเวียงหั้นวันนั้นแล"

---

๑ ลิด หมายถึง ลดบทบาท, ลดความสำคัญลง ในที่นี้น่าจะหมายถึง โยกย้ายจากที่แห่งหนึ่งไปไว้ยังที่อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นวิธีการหรือขั้นตอนของการลิดนั้น

บรรดาวรรณกรรมบาลีลังกาที่แพร่หลายเข้ามาสู่ดินแดนล้านนาดูเหมือนคาถาชินบัญชรจะได้รับความนิยมแพร่หลายมากกว่าพระคาถาบทอื่นๆ คนทั้งหลายจึงรู้จักแต่คาถาชินบัญชรเท่านั้น ส่วนคาถาปะโชตา คาถาคระหะทั้ง ๙ (คระหะสันติคาถา หรือไชยะคุรุง) คาถาสัมพุทธะนั้นมีคนรู้จักน้อยเต็มที หรือแทบไม่มีใครรู้จักเลย ทั้งนี้เป็นเพราะอาจถูกจำกัดอยู่ในวงแคบ คือใช้กันเฉพาะในราชสำนักหรือในหมู่พระภิกษุสงฆ์เท่านั้น กล่าวกันว่า คาถาปะโชตาเป็น **"พระคาถาประจำพระองค์"** ของพระเจ้าติโลกราชมหาราชด้วย และเจ้านายทุกพระองค์ในราชสำนักล้านนาก็ได้ทรงจำสืบต่อกันมาโดยลำดับ นิยมนับถือว่าเป็นของสูงควรค่าเมืองเลยทีเดียว จึงไม่ถูกนำไปเผยแพร่ยังนานาประเทศหรือดินแดนใกล้เคียงล้านนาเลย เหตุฉะนี้คาถาปะโชตาจึงถูกปกปิดเป็นความลับ ไม่แพร่หลายแก่สาธารณชน เป็นมรดกตกทอดที่ถ่ายทอดจากบิดาสู่บุตรหลานหรือครูบาอาจารย์สู่ลูกศิษย์เท่านั้น ในหมู่พระสงฆ์ก็เช่นกัน คงรู้จักกันเฉพาะในแวดวงพระเถระผู้ใหญ่ระดับสังฆราชา สวามี ราชครูหรือโมฬีเท่านั้น สาธารณชนทั่วไปที่รู้จักพระคาถานี้ ก็เฉพาะแต่ผู้ที่ใกล้ชิดเจ้านายหรือพระสงฆ์องค์เจ้าโดยมาก คาถาปะโชตาเริ่มเผยแพร่ออกมาสู่สาธารณชนภายนอกบ้าง จากเดิมที่ถูกจำกัดอยู่แต่ในกลุ่มเจ้านายหรือนักปราชญ์ราชบัณฑิต แต่ก็ถือเป็นสิ่งหวงแหนสำหรับผู้ที่ได้ทรงจำ เล่าบ่นสักการะบูชาพระคาถานี้ เพราะนับถือว่าเป็นของสูงจึงไม่ยอมถ่ายทอดให้ผู้ใดง่ายๆ คาถาปะโชตาจึงถูกปกปิดเป็นความลับตลอดมา อาจกล่าวได้ว่าคาถาปะโชตารู้จักกันแพร่หลายมากที่สุด เฉพาะในยุคที่นครเชียงใหม่เป็นราชธานีของอาณาจักรล้านนาเท่านั้น ถ้ามิเช่นนั้นในยุคที่พม่าเข้ามายึดครองล้านนาไทย คงจะได้ต้นฉบับคาถาปะโชตาไปเก็บไว้ในเมืองพม่าเหมือนอย่างคาถาชินบัญชรและอุปปาตสันติเป็นแน่ ต่อเมื่อสิ้นสุด

อำนาจอาณาจักรล้านนา และล้านนาถูกผนวกเข้ากับกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ในฐานะหัวเมืองประเทศราชแล้ว คาถาปะโชตาจึงถูกนำมาเผยแพร่อีกครั้งหนึ่ง แต่ก็เป็นที่น่าเสียดาย กลับกลายเป็นว่าไม่ค่อยจะมีผู้ใดรู้จักพระคาถานี้มากนัก หรือรู้จักแต่น้อยคน จะรู้จักกันเฉพาะในหมู่เกจิอาจารย์ผู้เล่าเรียนทางด้านวิทยาคมเท่านั้น คาถาปะโชตายังคงถูกปกปิดเป็นความลับ แต่ก็นับว่าโชคยังดีอยู่บ้าง พอตกมาถึงสมัยปัจจุบันในยุคที่อุปกรณ์ทางด้านการพิมพ์ทันสมัย ได้มีการพิมพ์พระคาถานี้ออกมาเผยแพร่โดยผู้ที่ริเริ่มและเห็นความสำคัญของคาถาปะโชตาเป็นท่านแรกก็คือ อาจารย์อินสม ไชยชมภู (เปรียญหก) แห่งร้านบุญผดุง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย (ปัจจุบันถึงแก่กรรมแล้ว) ได้บรรจุคาถาปะโชตาเข้าไว้ในหนังสือสวดมนต์ที่ท่านเรียบเรียงขึ้นด้วย ซึ่งได้พิมพ์เผยแพร่มาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๑๔ จึงขอชื่นชมในกุศลวิริยะและประกาศเกียรติคุณของท่านไว้ ณ ที่นี้ ภายหลังจากนั้นมาก็มีครูบาอาจารย์ท่านอื่นๆ ทยอยพิมพ์ออกมาเรื่อยๆ แต่เนื่องจากคาถาปะโชตามีอยู่มากมายหลายฉบับจึงมีผิดเพี้ยนกันไปบ้างตามที่ทรงจำสืบต่อกันมา แต่ฉบับที่นับว่าเกือบสมบูรณ์ที่สุดก็คือ ฉบับของอาจารย์อินสม ไชยชมภู เพราะมีคาถาสรุปแสดงอานิสงส์ และประวัติความเป็นมาของคาถาปะโชตาเป็นภาษาบาลีอยู่ข้างท้ายด้วย (คาถาสรุปนี้เข้าใจว่าแต่งเพิ่มเติมทีหลังโดยเกจิอาจารย์) ทำให้ทราบว่าพระคาถานี้แต่งที่ลังกาโดยนักปราชญ์ราชบัณฑิตทั้งหลายช่วยกันแต่งขึ้น (แต่ในประวัติความเป็นมาที่เป็นภาษาล้านนาบอกว่าพระอรหันต์ในลังกาทวีปผูกขึ้น) ในการพิมพ์ครั้งนี้จึงได้นำคาถาสรุปจากฉบับของอาจารย์อินสมมาลงไว้ด้วย โดยได้จัดรูปแบบของฉันทลักษณ์ใหม่ และขัดเกลาไวยากรณ์เป็นบางแห่งเพื่อให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (ดูหน้าที่ ๑๐๔ - ๑๐๕)

ประวัติคาถาปะโชตา และการมาสู่ล้านนาไทย

คาถาปะโชตานี้เข้ามาสู่ดินแดนล้านนาในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราช โดยพระมหาเถรชยมังคละ (ชัยมงคล) อยู่วัดพระธาตุหริภุญชัยเมืองลำพูนได้ไปไหว้พระเขี้ยวแก้วยังเมืองลังกาแล้วอัญเชิญกลับมาพร้อมทั้งคาถาบทอื่นๆ ได้ถวายแก่พระเจ้าติโลกราช สำหรับไว้ทรงสาธยายในเวลาไหว้พระสวดมนต์ ดังปรากฏหลักฐานตำนานความเป็นมาของคาถาปะโชตาเป็นภาษาล้านนาอยู่ในสมุดพับสาของขนานอริยวงศ์ วัดหนองเงือก ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ดังนี้

"จุททะสะมะคาถา[๑] ๑๔ บทนี้เกิดในเมืองลังกา อรหันตาเจ้าขอดไว้ในเมืองลังกาหื้อพระยาสัทธาติสสะ[๒]จำเริญไหว้ พระยาสัทธาติสสะ[๒] ได้จำเริญยังคาถา ๑๔ บทนี้ก็วุฒินัก เสวยราชสัมปัตติในเมืองลังกาทวีปเสี้ยงจิรกาลเมินนาน อายุก็ยืน หาพยาธิโรคาบ่ได้ ปราบแพ้ข้าเสิกทังมวลแลฯ กาละนั้นพระเจ้าเรานิพพานแล้วได้ ๒๑๘ ปีแล ตั้งอยู่ในเมืองลังกาเมินนานลำดับสืบสืบมาเถิงกาละเมื่อจุฬสกราชได้ ๘๐๐ ปาย พระยาติโลกได้เสวยสัมปัตติในเมืองเชียงใหม่ ยังมีมหาเถรเจ้าตน ๑ ชื่อว่าเชยยมังคละอยู่วัดมหาธาตุเจ้าหริภุญเชยยะได้ไปไหว้พระทันตธาตุในเมืองลังกาแล้วแสวงหายังสวาตรสิปปะธัมม์อันประเสริฐในสำนักแห่งครูบานักปราชญ์เจ้าทังหลาย และครูบานักปราชญ์เจ้าทังหลายก็หื้อคาถา ๑๔ บทนี้แก่มหาเถรเจ้าตนชื่อเชยยมังคละ และเชยยมังคละเถรเจ้าก็แต้มเขียนเรียนเอาทังคุรุปเทสวิธีทังมวลแล้วก็คืนมาสู่เมืองหริภุญเชยยะ อยู่วัดหลวงเปนตนอุปัฏฐากมหาธาตุเจ้าหริภุญเชยยะได้หื้อพระยาติโลกจำเริญสวาทธิยาย

---

๑ จุททะสะคาถา (?)

๒-๒ เทวานัมปิยติสสะ (?)

พระยาติโลกได้จำเริญสวาทธิยายไหว้พระเจ้าด้วยคาถาทังหลาย ๑๔ บท ฝูงนี้ก็วุฒินัก เสวยราชสัมปัตติในเมืองเชียงใหม่เสี้ยงจิรกาลเมินนาน อายุก็ยืนหาพยาธิโรคาบ่ได้ ปราบแพ้ข้าเสิ้กทังมวล ได้เลิกยกยอส้างแปงยังพุทธสาสะนาเมืองเชียงใหม่หื้อรุ่งเรืองมีมหาธาตุเจ้าหริภุญเชยยะเปนต้นแลฯ ถัดนั้นแม้นเสนาอามาตย์ เจ้าขุนผู้น้อยผู้ใหญ่ผู้ใดจำเริญถือทือก็วุฒิด้วยโภคะเข้าของสัมปัตติ ยสะ สิริ เตชะ อายุ วัณณะ สุขะ พละ ชู่อันฯ แม้นไพร่ชาวเมืองผู้ใดได้จำเริญถือทือวุฒินัก บ่ถ่อยจากสัมปัตติฯ แม้นสมณะชีป่ามหานาคเจ้าทังหลายคือ สมเด็จราชครู สังฆราช สามี ชีเถรเจ้าทังหลายขึ้นใจจำเริญส้างเปนยันต์ทือก็วุฒิจำเริญในสาสะนา จำเริญด้วยสิกโยมคุรุปัฏฐากมากหลาย มีวิสารทะธารณะปัญญาแลฯ อันนี้ว่าตามอัตถะบาฬีอันโปราณะจริยะเจ้าแต้มเปนบาฬีไว้ในใบลาน ปัญญาวชิระอรัญญวาสี หากพิจจะระณาปล่านไขแต่บาฬีออกไว้ในใบลานเพื่อให้เปนหิตะสุขะประโยชนะแก่คระหัฏฐ์และนักบวชเจ้าทังหลายแล”

จากประวัติความเป็นมาข้างต้นถอดเป็นใจความได้ว่า

คาถาปะโชตานี้พระอรหันต์ในเมืองลังกาผูกประพันธ์ขึ้นหลังจากพุทธปรินิพพาน ๒๑๘ ปี เพื่อถวายแก่พระเจ้าสัทธาติสสะ (ที่จริงคือพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในท้ายเรื่องคาถาปะโชตา) ได้ให้พระองค์ไว้ทรงสาธยายนมัสการพระพุทธเจ้า เมื่อพระองค์ทรงสาธยายพระคาถาบทนี้ก็ทำให้บ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองสงบสุข มีพระชนมายุยืนนานปราศจากโรคาพาธ เสวยราชย์อยู่เป็นเวลาช้านาน จำเนียรกาลล่วงมาครั้นถึงปีจุลศักราช ๘๐๔ (พ.ศ. ๑๙๘๕) พระเจ้าติโลกราชได้เสวยราชย์ในนครเชียงใหม่ พระมหาชยมังคละเถรแห่งวัดพระธาตุหริภุญชัยเมืองลำพูนได้จาริกไปนมัสการพระทันตธาตุ (พระเขี้ยวแก้ว) เมืองลังกา ระหว่างที่พำนักอยู่ในเมืองลังกานั้นก็ได้เสาะแสวงหาพระคาถาที่วิเศษจากสำนักครูบา

อาจารย์ต่างๆ และได้พบพระคาถาบทนี้ จึงขออนุญาตคัดลอกแล้วอัญเชิญมายังล้านนาประเทศในเวลาขากลับ และได้ถวายแก่พระเจ้าสิริธรรมจักรพรรดิดิลกราชาธิราช (พระเจ้าติโลกราช) แห่งนครเชียงใหม่ สำหรับไว้ทรงสาธยายไหว้พระสวดมนต์เป็นนิจกาลค่ำเช้า พระองค์ก็ได้เจริญในสิริราชสมบัติ มีพระชนมายุยั่งยืนนาน ทรงมีชัยชนะเหนืออริราชศัตรูทั้งมวล มีพระเกียรติยศยิ่งใหญ่ลือชาปรากฏไปในทิศทั้งปวง สามารถปราบเอาหัวเมืองล้านนาทั้งสิ้นไว้ได้ในพระราชอำนาจ นอกจากนี้พระองค์ยังได้แผ่แสนยานุภาพลงมาทางตอนใต้จนถึงเมืองพิษณุโลกสองแคว แม้แต่พระยายุทธิษเสฐียร (ยุทธิฏฐิระ) เจ้าเมืองสองแคว[๑] ยังเข้ามาสวามิภักดิ์ไม่ยอมขึ้นตรงต่ออยุธยา เหตุเพราะขัดเคืองพระบรมไตรโลกนาถมิทรงรักษาสัตย์ปฏิญาณว่าถ้าได้ขึ้นครองราชย์จะสถาปนาไว้ในตำแหน่งอุปราช จึงมาขอเข้าเป็นข้าขอบขัณฑสีมากับทางล้านนา และพระองค์ทรงชุบเลี้ยงไว้ในฐานะพระราชบุตรบุญธรรม ภายหลังโปรดให้ไปครองเมืองพะเยา พระบรมเดชานุภาพของพระองค์เป็นที่กริ่งเกรงแก่พระบรมไตรโลกนาถแห่งกรุงศรีอยุธยาเป็นอย่างมาก เป็นเหตุให้พระบรมไตรโลกนาถทรงย้ายฐานการเมืองการปกครองขึ้นมาไว้ที่เมืองสองแควเพื่อเป็นปราการตั้งรับกับฝ่ายเชียงใหม่ และอยุธยากับเชียงใหม่ก็ได้ทำศึกขับเคี่ยวกันหลายครั้งตลอดรัชสมัยของทั้ง ๒ พระองค์ อีกทั้งพระองค์ยังทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาปฏิสังขรณ์วัดวาอารามต่างๆ ในแคว้นล้านนาให้เจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมากมีพระธาตุเจ้าหริภุญชัยเป็นต้น หลังจากนั้นได้ทรงให้เสนามาตย์ราชบริพารท้าวขุนมูลนาย ผู้ใหญ่ผู้น้อย ไพร่ราษฎร์ทั้งมวลในพระองค์นำไปจำเริญสาธยาย ก็บริบูรณ์ด้วยข้าวของ สมบัติ ยศ สิริ เดช อายุ วรรณะ สุขะ พละ ทุกประการ ทางฝ่าย

---

๑ เป็นโอรสของพระมหาธรรมราชาที่ ๕ แห่งกรุงศรีอยุธยาและพระนางกุนตี

บรรพชิตมีสมเด็จราชครูเป็นต้น ได้จำเริญและสร้างเป็นตะกรุดยันต์ไว้ติดตัว ก็เจริญรุ่งเรืองในพระพุทธศาสนา มีญาติโยมอุปัฏฐากมากมายกับทั้งมีปัญญาทรงจำเฉียบแหลมยิ่งนัก

จากประวัติข้างต้นทำให้เราพออนุมานทราบได้ว่า คาถาปะโชตา คาถาชินบัญชร[๑] คาถาคระหะทั้ง ๙ เป็นต้น น่าจะถูกอัญเชิญเข้ามาพร้อมกันในช่วงระยะเวลาดังกล่าวหรือก่อนหน้านั้นเล็กน้อย เพียงแต่คาถาชินบัญชรเป็นคาถาที่ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลายมากกว่าคาถาบทอื่นๆ เท่านั้น คนทั้งหลายจึงรู้จักคาถาปะโชตาน้อยกว่าคาถาชินบัญชร ภายหลังเมื่อคาถาปะโชตาเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายมากขึ้น เกจิอาจารย์ทางด้านวิทยาคม จึงนำเอาพระคาถาแต่ละบทไปตั้งชื่อใหม่ สำหรับใช้ภาวนาเฉพาะบทก็มีเช่น บทที่ ๑ เรียก **ผะตื้ดแสนผาง** (ประทีปแสนปราง) บทที่ ๕ เรียก **ดอกบัวแก้วพระยา** ฉบับอาจารย์อินสมเรียก **ปะทุมะผุลละ** แปลว่า ดอกบัวบาน บทที่ ๖ เรียก **น้ำบ่อทรายคำ** บทที่ ๙ ฉบับอาจารย์อินสมเรียก **ขัคคะเชยยะ** แปลว่า สะหรีกัญไชย หรือ พระขรรค์ชัยศรี บทที่ ๑๒ ฉบับอาจารย์อินสมเรียก **นาคะปาสะ** แปลว่า นาคบาศก์ เป็นต้น (ต้องการทราบอุปเทสวิธีแห่งคาถาปะโชตาโดยละเอียดให้หาอ่านได้จากหนังสือสวดมนต์ของอินสม ไชยชมภู ฉบับอักษรล้านนา) นอกจากนี้ยังได้ทราบว่า อาจารย์เทพย์ สาริกบุตร เกจิอาจารย์ด้านไสยเวทย์ชื่อดังของไทย ได้นำไปลงไว้ในตำราเลขยันต์ที่ท่านรวบรวมขึ้นด้วย ดังปรากฏข้อความในหนังสือพุทธรัตน์มหายันต์ ๑๐๘ ดังนี้[๒]

---

๑ เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของคาถาชินบัญชรนี้นักปราชญ์บางท่านเชื่อว่าแต่งขึ้นที่เชียงใหม่ของไทยแต่ยังไม่พบหลักฐานที่เป็นเอกสารอ้างอิงทางฝ่ายเรา ในที่นี้ถือเอาตามหลักฐานที่พบในคัมภีร์ใบลานอักษรล้านนา ว่าแต่งขึ้นในลังกา

๒ รักษาอักขรวิธีตามต้นฉบับเดิม

อานุภาพพระคาถา ๑๔ บท

สิทธิการิยะ พระคาถาทั้ง ๑๔ บทนี้ บังเกิดในเมืองลังกาทวีป นักปราชญ์แลผู้วิเศษทั้งหลายมีความปรารถนาจักให้บังเกิดความเจริญแก่พระมหากษัตริย์ คือพระเจ้าเทวานัมปิยะดิษ จึงเลือกเอาพระพุทธคุณที่วิเศษประกอบขึ้นเป็นพระคาถา ๑๔ บทนี้ ถวายแก่พระเจ้าเทวานัมปิยะดิษพร้อมทั้งอุปเท่ห์ด้วย พระเจ้าเทวานัมปิยะดิษเธอก็ทรงเล่าเรียนพระคาถานี้ไว้ แล้วทรงสวดมนต์ภาวนาเป็นเนืองนิจก็ได้บังเกิดพระยศพระเกียรติ ตะบะเดชะ ปรากฏไปทั่วทิศานุทิศ เสวยราชสมบัติยืนนานจีรังกาลอยู่ในเมืองอนุราธบุรีลังกานั้น

จึงมีพระมหาเถรเจ้าองค์หนึ่งชื่อพระมหาชัยมงคลเถรเจ้า[๑] เธอมีศีลบริสุทธิ์ได้ไปไหว้พระทันตธาตุถึงเมืองลังกา เธอมีความปรารถนาจะให้เป็นผลประโยชน์แก่พระมหากษัตริย์ในชมภูทวีป เธอจึงขอเอาพระคาถาทั้ง ๑๔ บทนี้ มาถวายแก่สมเด็จพระพรหมไตรโลกเจ้า สมเด็จพระพรหมไตรโลกเจ้า จึงถวายแก่พระมหากษัตริย์ในชมภูทวีปและพระมหากษัตริย์ก็ได้เล่าเรียนทรงเอาไว้ สวดมนต์ภาวนาเป็นนิจกาลก็ได้จำเริญพระยศพระเกียรติปรากฏไปทั่วต่างประเทศ ต่างก็อ่อนน้อมมาสู่พระราชสมภารมิอาจจะขัดแย้งอยู่ได้เลย ด้วยเดชานุภาพพระพุทธมนต์ทั้ง ๑๔ บทนี้แลฯ

---

๑ พระมหาเถรองค์นี้คงจะเป็นองค์เดียวกันกับที่กล่าวถึงในประวัติข้างต้นนั้น ถ้าความเข้าใจดังนี้ถูกต้อง สมเด็จพระพรหมไตรโลกเจ้าก็คือพระเจ้าติโลกราชนั่นเอง บางท่านแสดงความเห็นว่า ได้แก่ พระบรมไตรโลกนาถแห่งกรุงศรีอยุธยาไม่น่าจะเป็นไปได้ แสดงว่าคาถาปะโชตาได้เข้ามายังดินแดนล้านนาก่อนที่แห่งอื่นและถือเป็นคาถาสำหรับพระมหากษัตราธิราชจึงไม่แพร่หลายแก่สาธารณชน

อธิบายว่าท้าวพระมหากษัตราธิราช และสมณพราหมณ์เศรษฐีคหบดีกฎุมภีทั้งหลาย ผู้ใดปรารถนาซึ่งประโยชน์และสุขในโลกทั้งสามนี้ไซร้ให้เรียนซึ่งพระคาถานี้ โดยอุปเทศกระทำให้ชำนาญและสังวัธยายไว้ทุกวันเป็นเนืองนิจมิได้ประมาท และกษัตริย์พราหมณ์เศรษฐีกฎุมภีทั้งหลายนั้นก็จะถึงซึ่งความศิริสวัสดิภาพ หาโรคาพาธมิได้แล อาจจะกระทำให้เป็นที่เกรงขามแก่ข้าศึกศัตรู มีอายุยืนยาววัฒนาถาวร มีชัยชนะแก่ข้าศึก ปรากฏไปในทิศานุทิศต่างๆ บรรดาคนทั้งปวงมาอยู่ในอำนาจแห่งตนด้วยเดชะพระคาถานี้คนทั้งหลายต่างก็น้อมนำเอาบรรณาการมาให้ ได้รับความสุขตราบเท้าถึงกาลกำหนดสิ้นชนมายุ ด้วยอำนาจพระคาถา ๑๔ บทนี้แลฯ

พระคาถาทั้ง ๑๔ บทนี้ชื่อ จุทัศสะคาถา ไหว้นมัสการพระพุทธคุณพระธรรมคุณ พระสังฆคุณ แก้วทั้งสามประการเป็นมหาวิเศษนักแล สำหรับองค์พระมหากษัตริย์เจ้าได้ทรงสาธยายสวดมนต์ภาวนาทุกวันทุกค่ำเช้าเป็นนิจไป จะได้บังเกิดกุศลผลบุญยิ่งนัก ด้วยเดชะพระคาถา ๑๔ บทนี้ให้จำเริญเกียรติยศ รักษาศิริสมบัติ บังเกิดธนลาภ ประสิทธิ ชัยชำนะตบะเดชะ สวัสดิมงคล ศัตรูพินาศและเทพยดาทั้งหลายย่อมคุ้มครองรักษา ครั้นถึงกาลดับขันธ์จะได้ผ่านสวรรค์เทวโลก แล้วจะได้มาผ่านพิภพในมนุษย์โลกนี้ และแม้จะไปเกิดในที่ใดๆ ก็จะได้เป็นใหญ่กว่าคนทั้งหลายแลฯ

อนึ่งในหนังสือเวทย์มนต์ ๑๐๘ ฉบับพิสดารที่รวบรวมโดยสำนักงาน ส.ธรรมภักดี ก็ได้นำพระคาถาบทนี้ไปลงไว้โดยใช้ชื่อว่า **"คาถาจุลทัสสะ ๑๔ บท"** นอกจากนี้พระคาถาบทนี้ยังเป็นคาถาที่พระเดชพระคุณพระธรรมปริยัติเวที แห่งวัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม นับถือมากบทหนึ่งและเรียกชื่อว่า **"กำลังจักรพรรดิ"** เพราะปรากฏชื่อดังกล่าวอยู่ในโสฬสมงคลคาถา (คาถากล่าวถึงสิ่งอันเป็นมงคล

๑๖ ประการ) ว่า **จุททะสะ จักกะวัตติ จะ** (พระเจ้าจักรพรรดิ ๑๔ พระองค์) ซึ่งได้รับการประพันธ์ขึ้นในรัชสมัยพระเจ้าจักรพรรดิอโศกมหาราชแห่งอินเดีย คาถาปะโชตาก็ถูกประพันธ์ขึ้นที่ศรีลังกาในช่วงระยะเวลาดังกล่าวด้วย เป็นไปได้ว่า คำว่า **จุททะสะ** ในโสฬสมงคลคาถา อาจหมายถึงคาถาปะโชตาทั้ง ๑๔ บทนี้ ซึ่งเรียกกันว่า **จุททะสะคาถา** นอกจากนี้บางอาจารย์ก็เรียกชื่อพระคาถาบทนี้ว่า **"สังวาลย์เพชรพระพุทธเจ้า"** ซึ่งคู่กันกับ **"เกราะแก้วพระพุทธเจ้า"** คือ **"คาถาชินบัญชร"** ดังนี้บ้าง ส่วนคำว่า **จักกะวัตติ** อาจหมายถึงคาถาที่ทำความเป็นพระราชาจักรพรรดิ ทำนองว่าสวดแล้วจะได้เป็นใหญ่เป็นโต มีมหิทธาเดชานุภาพที่ยิ่งใหญ่เกียงไกรเช่นนี้กระมัง เพราะปรากฏว่าเป็นพระคาถาประจำพระองค์ของจักรพรรดิล้านนาคือพระเจ้าสิริธรรมจักรพรรดิดิลกราชาธิราช (พระเจ้าติโลกราชมหาราช) เคยได้ทรงใช้สาธยายสร้างความรุ่งเรืองเกรียงไกรให้กับพระองค์เมื่อครั้งอดีตก็ด้วยอานุภาพแห่งพระคาถาบทนี้

ปรากฏว่าคาถาปะโชตานี้นอกจากนำไปใช้ในทางภาวนาท่องบ่นแล้ว โบราณาจารย์ยังนิยมนำไปจารลงบนแผ่นโลหะทำเป็นตะกรุด สำหรับไว้ติดตัวหรือบ้านเรือนเพื่อใช้ปกป้องคุ้มภัยและเจริญข้าวของสมบัติเป็นต้นอีกด้วย อุปเทสวิธี (หรืออุปเท่ห์) และอานุภาพของคาถาปะโชตาตามฉบับล้านนานั้นไม่สามารถนำมากล่าวในที่นี้ได้ทั้งหมด เพราะมีครูบาอาจารย์หลายสำนักรวบรวมไว้มากมายหลายฉบับแตกต่างกันออกไป โดยมากจะบอกไว้รวมๆ ขอนำมาลงไว้ในที่นี้สัก ๒ ฉบับ ดังนี้

"นี้ชื่อปะโชตาแล ปุคละผู้ใดมีคำอุสสาหะ ขึ้นใจหื้อได้แล้วสังวาธสวาทธิยายชุวัน จำเริญ มีสัมปัตติและชุอันได้ดั่งใจมักแล บ่ห่อนว่าจักตกเสียสักเทื่อ แม่นว่าเปนจ่าหญ้าม้า[๑]ก็จักได้เปนนายท่านแล" (ฉบับคัดลอกจากสมุดพับสาของพระมหาญาณธวัช)

---

๑ หมายถึง คนเลี้ยงม้ามีหน้าที่เอาหญ้าให้ม้ากินซึ่งเป็นบ่าวหรือข้ารับใช้เจ้านาย

"ปะโชตาจบเท่านี้ มี ๑๔ บทตั้งหน้าหื้อเสมอแล้ว มือก่ายหัวเข่าทัง ๒ สวาธ[๑] ๔ ที มีผะหยาว่องไวฯ ยามค่ำมียะสะปะริวารแลฯ วัน ๕ (พฤหัสบดี) สวาธเมื่อเช้า ๕ ที มีผะหยาฯ ยามเที่ยงวันคนทังหลายรักฯ ยามค่ำผู้ยิงรักฯ ผู้อื่นเทียรย่อมหื้อสัมปัตติบ่ขาด มีหมู่ญาติพี่น้องมากนักแลฯ วัน ๖ (ศุกร์) สวาธเมื่อเช้า ๖ ที จำเริญแก่สัตว์ ๔ ตีน ๒ ตีน จำเริญอายุปัญญาแลฯ สวาธ ๖ ที เพิงใจท้าวพระยาฯ สวาธ ๗ ที เพิงใจนางพระยาแลฯ สวาธ ๘ ทีเพิงใจอามาตย์แลฯ สวาธ ๙ ที เพิงใจเจ้าทังหลายแลฯ วัน ๗ (เสาร์) สวาธเมื่อเช้า ๗ ที หายพยาธิแลฯ ยามเที่ยงวันนางพระยารักฯ เอามือไว้ใต้ท้องสวาธรักแก่สัตว์ทังหลายฯ หนปุพพะมีเตชะฯ[๒] จักหื้อสมริทธิสูตร ๗ ทีฯ มีลาภะสูตร ๓ คาบฯ จักหื้อแพ้สัตรู[๓] สวาธ ๑๐ คาบ เทวดาก็รักฯ ๑๑ คาบสมริทธิฯ ๑๒ คาบ มีผะหยามากนักแลเจ้าทังหลายเฮย" (ฉบับคัดลอกจากสมุดพับสาของอาจารย์เกษม ศิริรัตน์พิริยะ)

ส่วนอุปเทสวิธีที่ท่านกล่าวไว้พร้อมกับยันต์ของแต่ละบทได้แปลโดยถอดใจความจากภาษาล้านนา ดังนี้

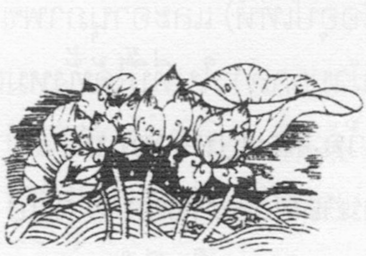

๑ อ่านกล้ำ (ตามสำเนียงล้านนา) ไม่อ่าน สะหวาด หมายถึง การสวดสาธยาย

๒ หมายความว่า เวลาสวดให้หันหน้าไปทางทิศตะวันออกจะมีเดชานุภาพ

๓ หมายถึง ชนะศัตรู คำว่าแพ้ แปลว่า ชนะ เป็นภาษาเก่ามีปรากฏในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงด้วย

อุปเท่ห์แห่งคาถาปะโชตา

บทที่ ๑,๒	ค้ำชูยศสิริสมบัติทั้งปวง
บทที่ ๓,๔	ห้ามอุปัทวันตรายทุกอย่าง
บทที่ ๕,๑๓,๑๔	เป็นที่รักและเจริญใจแก่มนุษย์และเทวดาทั้งหลาย, ชนะศัตรูหมู่มารทั้งปวง, เจริญด้วยยศเดชและข้าวของสมบัติทุกประการ
บทที่ ๖,๗,๘,๙	เจริญด้วยข้าวของสมบัติ,ชนะข้าศึกศัตรูและผู้ที่คิดไม่ซื่อต่อเรา
บทที่ ๑๐	ค้ำชูสิริเดชาให้รุ่งเรือง,ไปรณรงค์สงครามชนะข้าศึก
บทที่ ๑๑	ข้าศึกมีใจอ่อนน้อมยอมสวามิภักดิ์
บทที่ ๑๒	รักษาข้าวของสมบัติไว้มิให้ข้าศึกศัตรูโจรกรรมแย่งชิงไปได้

อีกอุปเท่ห์หนึ่งท่านกล่าวไว้ดังนี้

บทที่ ๑,๒	ทำให้คนอ่อนน้อมต่อเรา ศัตรูทำอันตรายมิได้
บทที่ ๓,๔	ระงับทุกข์โศกโรคภัย ผ่อนหนักให้กลายเป็นเบา
บทที่ ๕	เทพยดาคุ้มครองรักษา, เมตตามหานิยม
บทที่ ๖	คนที่คิดร้ายจักมีอันเป็นไป, เจริญด้วยข้าวของสมบัติ
บทที่ ๗,๘	มีชื่อเสียงโด่งดัง รวมทั้งยศถาบรรดาศักดิ์
บทที่ ๙,๑๐	ป้องกันคุณไสย ขจัดสิ่งชั่วร้าย

บทที่ ๑๑ เด่นด้านโชคลาภ, ทำมาค้าขาย

บทที่ ๑๒ มีอำนาจวาสนา, รักษาทรัพย์

บทที่ ๑๓ มีคนนำลาภสักการะ และบรรณาการของฝากมาให้ประจำ

บทที่ ๑๔ ชนะศัตรูหมู่มารทั้งสิบทิศ

ดังนั้น ถ้าจะให้เกิดประโยชน์โสตถิผลอย่างเต็มที่ควรท่องจำให้ขึ้นใจและสาธยายให้ครบหมดทุกบทในการสวดแต่ละครั้ง จะเพิ่มอิทธิพลังและประสิทธิคุณมากยิ่งขึ้น

ต่อแต่นี้จะได้แปลคาถาสรุปแสดงอานิสงส์และอุปปัตตินิทาน (เหตุเกิด) แห่งคาถาปะโชตาจากต้นฉบับของอาจารย์อินสม ไชยชมภู เพื่อให้ทราบถึงอานิสงส์ และประวัติความเป็นมาของคาถาทั้ง ๑๔ บท ดังนี้

อานิสงส์

อิมา คาถา จะตุททะสะ พุทธะปะณามะการะณา
เย จะ ทิวา จะ รัตโต จะ สัชฌายันตา อะตันทิตา
เตสัง ทิวา จะ รัตโต จะ สะทา ปุญญัง ปะวัฑฒะติ
อิเธวะ เน[๑] ปะสังสันติ เปจจะ สัคเค ปะโมทะเร
ชะยะโสตถิ สิทธิเตโช ธะนะลาโภ จะ สัมปัตติ
อิมาสัง อานุภาเวนะ เตสัง วัฑฒะติ สัพพะทาติฯ

สิชฌะตุฯ

---

๑ ต้นฉบับเดิมเป็น นัง

คำแปล

พระคาถาทั้ง ๑๔ บทนี้ เป็นเครื่องแสดงความนอบน้อมพระพุทธเจ้า ชนเหล่าใดไม่เกียจคร้านหมั่นสาธยายทุกทิพาราตรี บุญย่อมเจริญแก่ชนเหล่านั้นประจำทุกวันคืน มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ย่อมได้รับสรรเสริญ ละโลกนี้ไปย่อมบันเทิงในสวรรค์ ชัยชนะ ความสวัสดี ความสำเร็จ เดช (อำนาจวาสนา) ทรัพย์สมบัติและลาภสักการะ ย่อมเจริญแก่ชนเหล่านั้นทุกเมื่อด้วยอานุภาพแห่งพระคาถาเหล่านี้แลฯ

ขอจงสัมฤทธิ์ผลฯ

อุปปัตตินิทาน

คาถายิมา จะตุททะสะ	ลังกาทีเป สะมุฏฐิตา
วิจิต์ระคัมภีราสุทธา	กะวีหิ สุรัมมะจิตตาฯ
สุนักขัตเต จะ สัมปุณเณ	สุทธะเก ทินะวาระเก
วาจะยิต์วานะ เต กะวี	ติสสัสสะ ราชิโน อะทุงฯ
ตะทา ติสโส มะหาราชา	ลังกาทีปัมหิ อิสสะโร
สักการัง อะกะริ เตสัง	กะวีนัง ตุฏฐะมานะโส
อุคคัณหิต์วานะ โส ราชา	คาถาโย ปะระมุตตะมา
มะนะสิ อะกะริ ทิเน	ทิเน วาจุคคะตา สัพพา
สัชฌายันโต มะหาราชา	วุฑฒิปัตโต มะหายะโส
สัพพะสัตตุชะโย โหติ	สัพพะทิสาสุ ปากะโฏ
ทีฆายุโก มะหาเตโช	มะหาปัญโญ มะหัพพะโล
จิระกาลัง รัชเช[๑] ฐัต์วา	รัฏฐัง ปาเลสิ[๒] โส ตะทาฯ

---

๑ ต้นฉบับเดิมเป็น รัฏเฐ

๒ ต้นฉบับเดิมเป็น ปาเลตุ

คำแปล

พระคาถาทั้ง ๑๔ บทนี้ เกิดขึ้นที่ประเทศศรีลังกา เป็นคาถาที่ล้วนไปด้วยนัยวิจิตรลึกซึ้ง กวีทั้งหลายต่างรื่นรมย์ใจ เมื่อถึงวันฤกษ์งามยามดี กวีเหล่านั้นได้สวดถวายพระเจ้าติสสะ ครานั้นพระเจ้าติสสะมหาราชทรงปกครองลังกาทวีป ทรงพอพระราชหฤทัย ได้ทรงทำสักการะ (พระราชทานรางวัล) แก่กวีเหล่านั้น ทรงเรียนเอาคาถาที่ดีเยี่ยม (คือคาถาปะโชตา) จนขึ้นพระทัยทุกบท และมนสิการเป็นประจำทุกวันมิได้ขาด เมื่อพระองค์สาธยายพระคาถาบทนี้ ทรงประสพแต่ความเจริญรุ่งเรือง มีพระเกียรติยศยิ่งใหญ่ ปราบอริราชศัตรูได้ทั้งมวล ลือชาปรากฏไปทั่วทิศานุทิศ มีพระชนมายุยืนนาน มีพระเดชานุภาพ และพระปรีชาสามารถเป็นอันมาก ทรงปกครองอาณาประชาราษฎร์ ดำรงอยู่ในสิริราชสมบัติสิ้นกาลช้านานฯ

คาถาปะโชตานี้โบราณาจารย์ นับถือว่ามีอานุภาพมาก และเป็นคาถาที่ท้าวพระยาเสนาผู้ใหญ่ ตลอดถึงพระสังฆเถระระดับมหาสังฆราชามหาสวามี อัครราชครู อัครราชโมฬี แห่งล้านนาไทยในอดีต อาทิมหาสิริมังคลาจารย์, มหาสิริกิตติ, มหาสัทธัมมโพธิ เป็นต้น ให้ความเคารพนับถือ นอกจากนี้ยังได้ทราบมาว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชก็ได้ทรงเล่าเรียนและสาธยายพระคาถาทั้ง ๑๔ บทนี้เป็นประจำ โดยพระองค์ท่านได้ทรงจารึกพระตำรับนี้ไว้เป็นพระตำรับข้างที่ประจำพระองค์ ด้วยลายพระหัตถ์ของพระองค์เองด้วย สาธุชนผู้เลื่อมใสควรมีไว้สักการะบูชาและหมั่นสาธยายจำเริญให้ขึ้นใจอยู่เป็นนิจ จักเจริญ รุ่งเรืองบริบูรณ์ด้วยข้าวของ สมบัติ ลาภ ยศ สิริ เดช ปัญญา อายุ วัณณะ สุขะ พละ ชัยชนะประสิทธิ สวัสดิมงคล ศัตรูพินาศ แคล้วคลาดปลอดภัย เทพยดาทั้งหลายคุ้มครองรักษา เป็นที่เมตตาสนิทเสน่หาแก่ผู้พบเห็นทุกประการ

จุททะสะคาถา หรือคาถาปะโชตานี้ เดิมเป็นของศรีลังกา ได้เข้ามาสู่ดินแดนล้านนาเป็นเวลาห้าร้อยกว่าปีแล้ว ต้นฉบับมีอยู่ในคัมภีร์ใบลานและสมุดพับสาอักษรล้านนา ได้หายไปจากความทรงจำของพุทธศาสนิกชนชาวไทยเป็นเวลานานทีเดียว อาจกล่าวได้ว่าเกือบจะไม่มีใครรู้จักพระคาถานี้เลยก็ว่าได้ จึงได้ทำการปริวรรตและนำมาตรวจสอบชำระใหม่ บัดนี้ถือเป็นนิมิตหมายอันดี จึงขออัญเชิญพระคาถาบทนี้กลับมาเผยแพร่ให้ปรากฏสู่สายตาพุทธศาสนิกชนชาวไทยอีกครั้งหนึ่ง เพื่อความเป็นสิริมงคลรุ่งเรืองสืบต่อไป[๑]

พระมหาญาณธวัช ญาณฑฺธโช

๒ มกราคม ๒๕๕๓

---

๑ ต้องการรายละเอียดคาถาปะโชตาเพิ่มเติม สามารถเข้าไปดูได้ที่ google โดยพิมพ์คำว่า คาถาปะโชตา

แบบจำลองเรือนยันต์
ภูมิปัญญาชั้นเลิศของโบราณาจารย์

ก่อนที่จะได้แสดงแบบจำลองเรือนยันต์ถัดจากนี้ไปจะได้กล่าวถึงจุดประสงค์ที่นำมาลงไว้ในที่นี้สักเล็กน้อย ทั้งนี้เผื่อที่จะได้เป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่ศึกษาทางด้านเลขยันต์ และผู้สนใจใคร่รู้ อนึ่งเพื่อเชิดชูภูมิความรู้ของโบราณาจารย์ชาวศรีลังกาและล้านนา ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาได้ติดต่อกันทางด้านพระศาสนาและวัฒนธรรม มีสัมพันธไมตรีอันดีต่อกันอย่างแน่นแฟ้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงอัจฉริยภาพของท่านผู้ประพันธ์คาถาทั้ง ๑๔ บทนี้ และคิดค้นรูปแบบยันต์ขึ้นมา ซึ่งมีลีลาการประพันธ์ที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองโดยเฉพาะ มีการใช้ศัพท์ที่แต่งเป็นกลบทคือคำหรือสัมผัสที่เป็นชั้นเชิงยิ่งกว่าธรรมดา มีการใช้คำซ้ำ หรือคำที่อ่านออกเสียงเหมือนกัน โดยอ่านจากซ้ายไปขวา หรือจากขวาไปซ้ายก็ได้ เป็นต้น ขอยกตัวอย่างโดยย่อ ดังนี้

๑. ในคาถาที่ ๒, ๖ มีการใช้ปฏิโลมยมกคือ คำที่อ่านออกเสียงเหมือนกันจากซ้ายไปขวา หรืออ่านจากขวาไปซ้าย อยู่ในทุกบาทดังนี้

โภ โนชิโย โย ชิโน โภ　　โน ปาตุ โส โสตุปาโน
ชิตุโนมมโนตุชิ　　โย โสมภิภิมโสโย. (คาถา ๒)
มโนชิโตมโต ชิโน　　มโนภิโต มโต ภิโน
มโนธิโรมโรธิ โน　　มโนตฺตโรมโรตฺตโน. (คาถา ๖)

นอกจากนี้ โปรดสังเกตในแต่ละบาทจะมีอักษรซ้ำกันทุก ๕ พยางค์ ดังนี้ บาทที่ ๑ ม ม, ชิ ชิ บาทที่ ๒ ม ม, ภิ ภิ บาทที่ ๓ ม ม, ธิ ธิ บาทที่ ๔ ม ม, ต ต

อนึ่งคำว่า มโน จะปรากฏในต้นบาทของทุกบาท และคำว่า โน จะปรากฏในปลายบาทของทุกบาทเช่นกัน

๒. ในคาถาที่ ๔ มีการใช้ยมกหลายอย่างผสมกัน ทั้งยมกปลายบาท (ปาทันตยมก) และยมกต้นบาท (ปาทาทิยมก) ดังนี้

โน ธิโร **มุนิโน มโน** **โน มโน**ทม**โน ธิโน**
โนธิโนตฺถงฺค**มา เตโน** **โน เต มา**โร **วิโรธิ โน.**

นอกจากนี้ สามพยางค์ต้นของบาทที่ ๑, ๔ และสามพยางค์ปลายของบาทที่ ๓, ๔ ก็มีการใช้ปฏิโลมยมกอีกด้วย คือ

โน ธิ โร – โร ธิ โน, มา เต โน – โน เต มา

อนึ่งคำว่า โน จะปรากฏในต้นบาทและปลายบาทของทุกบาทอีกด้วย

๓. ในคาถาที่ ๕ มีการใช้คำที่มีเสียงพยัญชนะซ้ำกันกล่าวคือ เสียง ก (กะ) จะปรากฏอยู่ในพยางค์ที่ ๑ และ ที่ ๕ ของทุก ๆ บาท ดังนี้

กรุณาธิ**ก**จิตฺตตฺโถ **ก**ตาตฺโถ สกธมฺมโท
กตนเม**ก**พุทฺธสฺส **ก**ตญฺชลี **ก**โรมิหํ.

๔. ในคาถาที่ ๗, ๘ มีการใช้กลบทที่เรียกว่า โคมุตตาวะพี คือเน้นพยัญชนะที่มีเสียงซ้ำกัน โดยจับคู่บาทที่ ๑ กับบาทที่ ๓ และบาทที่ ๒ กับบาทที่ ๔ ให้มีเสียงตรงกันเฉพาะบางคำหรือทั้งหมด โดยสามารถอ่านไปตามแนวนอน และทะแยงมุมได้ (ดูแบบจำลองเรือนยันต์คาถาที่ ๗,๘)

นอกจากนี้ในคาถาที่ ๙ ยังมีการแสดงสัมผัสในที่เรียกว่า ปทาสัตติ คือมีเสียงคล้องจองกัน ดังนี้

โย เทติ เทวเท**โวคฺคํ** มคฺคํ **โนคฺคํ** ผลํ ตโต

และในคาถาที่ ๑๐ มีการใช้ปาทันตยมกทุก ๆ บาท ดังนี้ ธิโย ธิโย, ชิโย ชิโย, ริโย ริโย, ภิโย ภิโย จึงถือได้ว่า คาถาปะโชตาเป็นคาถาที่แต่งดีอยู่ในระดับชั้นครู ทั้งมีลีลาการประพันธ์ที่ไพเราะสละสลวยง่ายแก่การนำไปทรงจำท่องบ่นอีกบทหนึ่ง

การชำระคาถาปะโชตาและปริวรรตออกมาเป็นอักษรไทยกลางจนสำเร็จเป็นฉบับที่สมบูรณ์ได้นี้ ส่วนหนึ่งอิงอาศัยรูปแบบยันต์ที่ท่านทำขึ้นไว้ ซึ่งเชื่อว่าเป็นผลงานของโบราณาจารย์ล้านนา เพราะแต่เดิมคาถาปะโชตาใช้สำหรับภาวนาท่องบ่นอย่างเดียว ดังปรากฏว่าพระเจ้าติสสะ (เทวานัมปิยติสสะ) แห่งกรุงลังกาทรงใช้สวดสาธยายเป็นประจำ ต่อมาเมื่ออานุภาพของคาถาปะโชตาเป็นที่ปรากฏ เกจิอาจารย์ทั้งหลายเล็งเห็นความสำคัญ จึงนำไปใส่เข้าไว้ในรูปแบบตะกรุดเลขยันต์ เนื่องจากคาถาปะโชตามีผู้ชำระไว้มากมายหลายฉบับ จึงมีที่พิรุธผิดเพี้ยนเป็นอันมาก เช่นในบาทสุดท้ายของคาถาที่ ๑๑ ว่า **ปะชามพุเชภาภิพุโธ ปะโพธะโก** เฉพาะตรง **ภาภิ** บางฉบับเป็น **ภาติ** ก็มี ทั้งนี้เกิดจากความผิดพลาดทางด้านอักขรวิธี เนื่องด้วยตัว **ภ** กับ **ต** ในอักษรล้านนามีรูปร่างใกล้เคียงกันคือ ฑ - ต ถ้าเขียนโดยไม่ระวังก็เกิดความผิดพลาดได้ แต่ถ้าเปิดดูแบบจำลองเรือนยันต์แล้วก็จะรู้ได้ทันทีว่าควรเป็น **ภาภิ** หรือ **ภาติ** หรือคำว่า **ธิโร** ในคาถาที่ ๔ ก็มีผู้ถามว่าทำไมไม่เป็น **ธีโร** เมื่อดูแบบจำลองเรือนยันต์ความสงสัยก็จะหมดไป นอกจากนี้คาถาอื่น ๆ ก็มีจุดที่น่าสนใจและศึกษาเช่นกัน โดยเฉพาะการถอดกลบทยันต์ของแต่ละบทออกมาแสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญด้านภาษาบาลีของผู้ประพันธ์ได้อย่างยอดเยี่ยม ซึ่งมีอยู่เพียงไม่กี่ท่านเท่านั้น ดังที่มหาอำมาตย์จตุรังคพลผู้รจนาคัมภีร์อภิธานัปปทีปิกาฎีกากล่าวไว้ในตอนท้ายแห่งพรรณนาปาตาลวรรคว่า **สกลพฺยากรณ-มหาวนาสงฺคญฺญาณจารินา กวิกุญฺชรเกสรินา** “กวีผู้ยิ่งใหญ่ซึ่งเที่ยวไปด้วยความรู้ที่ไม่ติดขัดในป่าใหญ่คือไวยากรณ์ทั้งมวล” ได้แก่มีความแตกฉานอย่างมากนั่นเองผู้ที่ประพันธ์ได้ในระดับนี้จะต้องเป็น

กวีที่มีชื่อเสียงเพราะสามารถคิดค้นคำศัพท์มาใช้ในการประพันธ์และจัดลงในเรือนยันต์ได้อย่างเหมาะเจาะลงตัวเป็นระบบระเบียบ ลำพังการประพันธ์โดยใช้ศัพท์แบบธรรมดาทั่วไปก็เป็นเรื่องยากอยู่แล้ว แต่นี่ท่านเพิ่มความยากสลับซับซ้อนเข้าไว้อีกชั้นหนึ่งดูเหมือนราวกะว่าการประพันธ์ของท่านไม่ได้ยากเย็นอะไร ถ้าลองศึกษาวิเคราะห์พระคาถาบทนี้อย่างละเอียดถี่ถ้วน โดยใช้หลักวรรณคดีวิจารณ์มาร่วมวิเคราะห์งานวรรณกรรมของท่านด้วยแล้ว จะรู้สึกทึ่งในความสามารถของผู้ประพันธ์และเกิดความนิยมชมชอบพระคาถาบทนี้ไม่น้อยทีเดียว จากการที่ได้ศึกษาวิเคราะห์เรือนยันต์ของแต่ละคาถาพบว่ามีการใช้กลบทหลายรูปแบบในเรือนยันต์ทำให้นึกถึงแบบเรียนหนังสือไทยเล่มแรกคือ "จินดามณี" ขึ้นมาทันที ซึ่งพอสรุปให้เห็นจุดเด่นทางด้านวรรณกรรม ดังนี้

คาถาที่ ๑,๒ มีเสียงซ้ำกัน ๒๔ คำ (จาก ๓๒ คำ) คือ

คาถาที่ ๑ โช (๒) ตา (๒) ธ (๒) มฺมา (๒) ภา (๒) โห (๒) ว (๒) โร (๒) ส (๒) ตา (๒) โย (๒) สุ (๒)

คาถาที่ ๒ โน (๒) ชิ (๒) โย (๒) โย (๒) ชิ (๒) โน (๒) ตุ (๒) โส (๒) โส (๒) ตุ (๒) ม (๒) ม (๒) (แต่ละคำอ่านซ้ำกัน ๒ ครั้ง) ย่อลงในตาราง ๒๐ ห้อง มีอักขระแฝงอยู่ ๑๒ ตัว

คาถาที่ ๓ มีเสียงซ้ำกัน ๑๒ คำ (จาก ๓๒ คำ) คือ น ห้องกลาง (๔) ตํ (๒) ส (๒) รํ (๒) รํ (๒) ย่อลงในตาราง ๒๕ ห้อง มีอักขระแฝงอยู่ ๗ ตัว

คาถาที่ ๔ มีเสียงซ้ำกัน ๒๔ คำ (จาก ๓๒ คำ) คือ โน ห้องกลาง (๘) ธิ (๒) โร (๒) โน (๒) ม (๒) โน (๒) ธิ (๒) มา (๒) เต (๒) ย่อลงในตาราง ๑๗ ห้อง มีอักขระแฝงอยู่ ๑๕ ตัว

คาถาที่ ๕ มีเสียงซ้ำกัน ๘ คำ (จาก ๓๒ คำ) คือ ก (๘) ย่อลงในตารางรูปดอกบัว ๙ ห้องมีอักขระแฝงอยู่ ๗ ตัว

คาถาที่ ๖ มีเสียงซ้ำกันทั้ง ๓๒ คำ คือ ม ห้องกลาง (๘) โต (๔) โน (๔) โร (๔) โน (๔) ภิ (๒) ชิ (๒) ธิ (๒) ตุต (๒) ย่อลงในตาราง ๙ ห้อง มีอักขระแฝงอยู่ ๒๓ ตัว

คาถาที่ ๗ มีเสียงซ้ำกัน ๒๘ คำ (จาก ๔๔ คำ) คือ มา (๒) นา (๒) ว (๒) ร (๒) ทํ (๒) รา (๒) อ (๒) ม (๒) หา (๒) ภิ (๒) น (๒) ตํ (๒) ภ (๒) คฺคํ (๒) ใช้ตารางทะแยงมุม

คาถาที่ ๘ มีเสียงซ้ำกัน ๒๔ คำ (จาก ๔๔ คำ) คือ โย (๒) ธิ (๒) ตุโต (๒) ร (๒) ม (๒) รา (๒) นํ (๒) วา (๒) เท (๒) ภิ (๒) มา (๒) นา (๒) ใช้ตารางทะแยงมุมเหมือนคาถาที่ ๗

คาถาที่ ๙ มีเสียงซ้ำกัน ๑๑ คำ (จาก ๓๒ คำ) คือ เท (๓) คฺคํ (๔) ม (๒) โน (๒) ย่อลงในตารางรูปพระขรรค์ ๔ ห้อง มีอักขระแฝงอยู่ ๗ ตัว

คาถาที่ ๑๐ มีเสียงซ้ำกัน ๑๖ คำ (จาก ๔๘ คำ) คือ ธิ (๒) ชิ (๒) ริ (๒) ภิ (๒) โย (๘) ย่อลงในตารางรูปหอกซัด ๔ ห้อง มีอักขระแฝงอยู่ ๑๑ ตัว

คาถาที่ ๑๑ มีเสียงซ้ำกัน ๑๒ คำ (จาก ๔๘ คำ) คือ น ห้องกลาง (๔) วิ (๒) โก (๒) ภิ (๒) โก (๒) ย่อลงในตาราง ๑๓ ห้อง มีอักขระแฝงอยู่ ๗ ตัว

คาถาที่ ๑๒, ๑๓, ๑๔

ไม่มีรายละเอียดซับซ้อน บทที่ ๑๓ ตามอุปเทสวิธี ท่านให้ลงในผ้าขาวบริสุทธิ์ทำเป็นรูปตุงสามหาง (ธงสามชาย) บทที่ ๑๔ ให้ลงลงใส่ดาบอาวุธคู่กาย

เฉพาะบทที่ ๑๒ ฉบับอาจารย์เทพย์ สาริกบุตร ใช้กลบทโคมูตร เหมือนบทที่ ๗,๘ ลงเป็นตาราง รูปนาคเหมือนกัน

(ดูภาพแบบจำลองเรือนยันต์ถัดจากนี้ประกอบคำอธิบาย)

จึงอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบยันต์ที่โบราณาจารย์ทำขึ้นไว้มีส่วนช่วยอย่างมากในการชำระสอบทานคาถาปะโชตา สำหรับอุปเทสวิธี (วิธีนำไปใช้) ของยันต์แต่ละบทนั้นไม่ได้นำมาลงไว้ในที่นี้ เพราะจุดประสงค์ของหนังสือเล่มนี้ **"เน้นการภาวนาท่องบ่นเป็นกิจหลัก"** แต่ที่นำแบบจำลองเรือนยันต์มาลงไว้ด้วย ก็เพื่อสนับสนุนข้อมูลการชำระสอบทานและประกาศเกียรติคุณของผู้ประพันธ์คาถาทั้ง ๑๔ บทนี้และคิดค้นรูปแบบยันต์ขึ้นมา ซึ่งเป็นผลงานของโบราณาจารย์ลังกาและล้านนาร่วมกัน อันจัดเป็นองค์รวมจะได้นำไปสู่การพัฒนาในเชิงต่อยอด เพราะยังเป็นที่สงสัยอยู่ว่า คาถาปะโชตาเกิดขึ้นที่ศรีลังกาก็จริง แต่ทุกวันนี้พุทธศาสนิกชนชาวศรีลังการู้จักพระคาถานี้กันหรือไม่ หรือว่าคาถาปะโชตาได้อันตรธานไปจากเกาะลังกาเมื่อกว่าห้าร้อยปีก่อนโน้นแล้ว ซึ่งจะต้องสืบค้นข้อมูลต่อไป ถ้ามีโอกาสพบปะภิกษุชาวสิงหลสักครั้งก็จะได้สอบถามเรื่องนี้ดู ถ้าเป็นดังที่คาดไว้ คาถาปะโชตาก็พร้อมที่จะถูกอัญเชิญกลับบ้านอีกครั้งในอนาคต ซึ่งถือเป็นนิมิตหมายอันดี

พระมหาญาณธวัช ญาณทฺธโช

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

แบบจำลองเรือนยันต์ที่ลงด้วยคาถาปะโชตา[๑]

๑. ปฐมคาถา (คาถาที่ ๑)

			โค	จ			
		ริ	โย	สุ	ว		
	ติ	ว	โร	ส	ตา	ว	
ป	โช	ตา	ธ	มฺมา	ภา	โห	ตุ

ชื่อเฉพาะ - (ไม่ปรากฏ)

ชื่อทั่วไป - ผะตึ้ดแสนผาง (ประทีปแสนปรางฯ)[๒]

---

๑ ในที่นี้ใช้อักขรวิธีแบบบาลีทั้งหมดเพื่อให้ตรงกับฉบับอักษรล้านนา

๒ หมายถึง ปรางประทีป หรือเรือนประทีป (ปทีปฆร – ศัพท์นี้อาจหมายถึงโคมไฟอย่างที่ใช้กันในภาคเหนือปัจจุบันนี้) ในพระบาลีมีคำว่า ปทีเปยฺย (ทีปกปลฺลิกาทิปทีปูปกรณํ – อุปกรณ์ประทีปมีตะคันเป็นต้น) น่าจะตรงกับคำว่า ปรางประทีปในที่นี้ ธรรมเนียมการตามประทีปนี้มีมาแต่อินเดียและลังกา สมัยสุโขทัยพบว่ามีใช้กันอยู่ น่าจะได้รับอิทธิพลมาจากลังกา เพราะลัทธิลังกาวงศ์ได้เผยแผ่เข้ามายังรามัญและสุโขทัยก่อนแล้วจึงเข้าสู่ล้านนา ปัจจุบันมีใช้เฉพาะในแถบหัวเมืองล้านนาเท่านั้น ที่อื่นไม่มี เป็นอันว่าการตามประทีปที่มีมาแต่โบราณมีใช้เฉพาะในหัวเมืองฝ่ายเหนือ ภาชนะสำหรับจุดประทีปนั้นทำด้วยดินเหนียว ทางล้านนาเรียก **ผางผะตึ้ด** หรือ **อ้องผะตึ้ด** บางทีก็เรียก **ผะตึ้ดตีนกา** ใช้ด้ายฟั่นให้มีลักษณะเป็นตีนกาสำหรับเป็นไส้ และใช้เปรียง (ไขข้อที่ได้จากสัตว์) น้ำมันยางหรือน้ำมันงา เป็นต้น สำหรับเป็นเชื้อจุด มีประวัติความเป็นมาปรากฏอยู่ในพระธรรมเทศนาพื้นเมืองล้านนาเรื่องมูลตีนกา หรือ กาเผือกชาดก นำมากล่าวไว้ในที่นี้เพื่อต้องการอธิบายหลักทางภาษากล่าวคือคำว่า ปราง อ่านออกเสียงตามสำเนียงล้านนาว่า ผาง คำอื่นๆ ก็เช่นเดียวกัน เช่น ปราบ – ผาบ, โปรด – โผด เป็นต้น

๒. ทุติยคาถา (คาถาที่ ๒)

			ภิ	ภิ			
		โน	ม	ม	โน		
	ปา	ตุ	โส	โส	ตุ	ปา	
โภ	โน	ชิ	โย	โย	ชิ	โน	โภ

ชื่อเฉพาะ - (ไม่ปรากฏ)

ชื่อทั่วไป - (ไม่ปรากฏ)

(น่าจะเรียกชื่ออย่างเดียวกับปฐมคาถา)

๓. ตติยคาถา (คาถาที่ ๓)

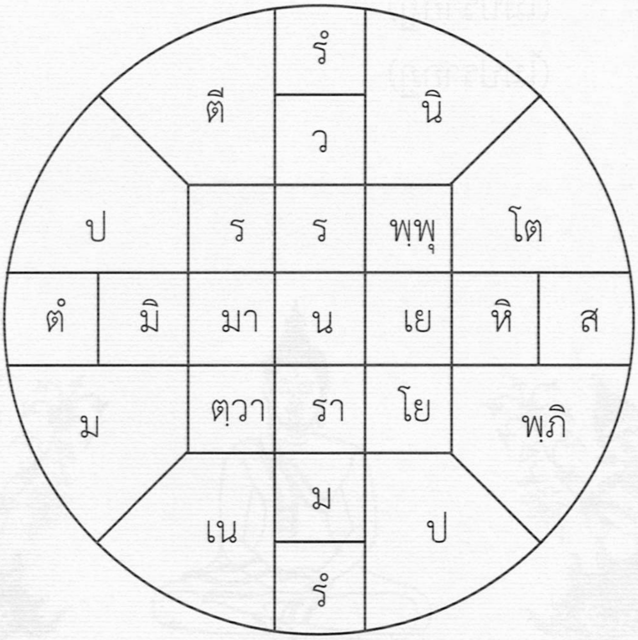

ชื่อเฉพาะ - (ไม่ปรากฏ)

ชื่อทั่วไป - (ไม่ปรากฏ)

๔. จตุตถคาถา (คาถาที่ ๔)

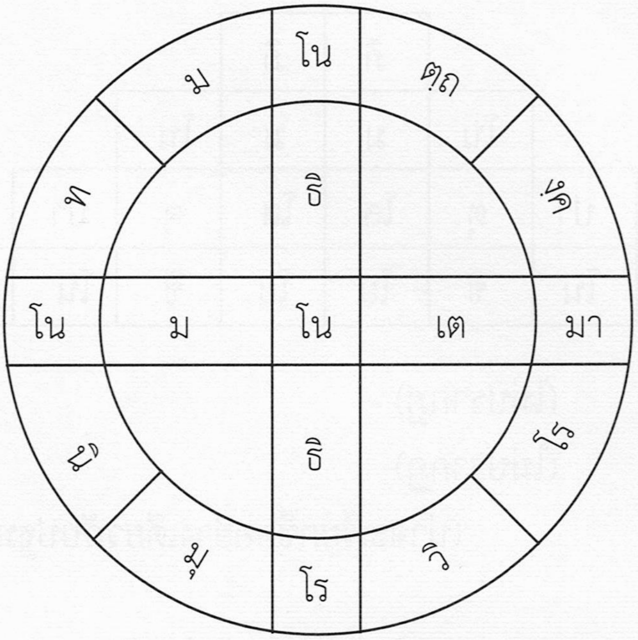

ชื่อเฉพาะ - (ไม่ปรากฏ)

ชื่อทั่วไป - (ไม่ปรากฏ)

๕. ปัญจมคาถา (คาถาที่ ๕)

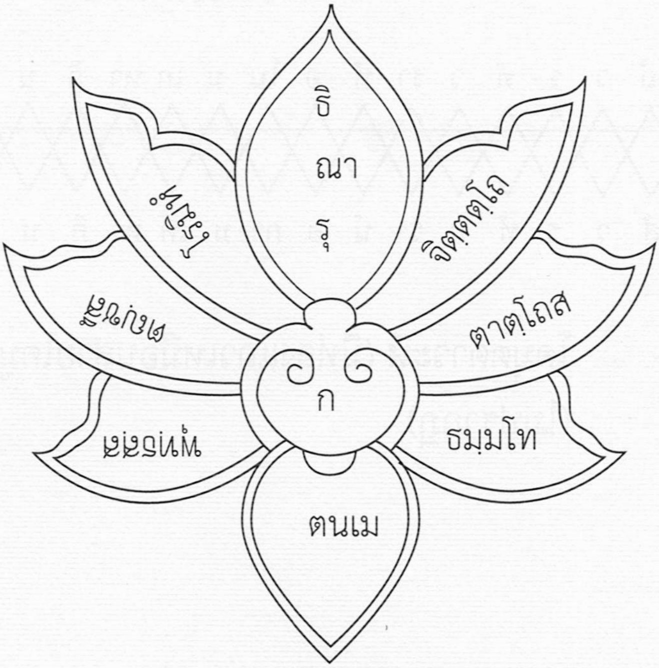

ชื่อเฉพาะ - ปะทุมะผุลละ (ดอกบัวบาน)
ชื่อทั่วไป - ดอกบัวแก้วพระยา

๖. ฉัฏฐคาถา (คาถาที่ ๖)

ภิ	โต	ชิ
โน	ม	โน
ธิ	โร	ตฺต

ชื่อเฉพาะ - จตุกกะเนยยะ (มีนัยเหมือนทางที่แพร่ง)
ชื่อทั่วไป - น้ำบ่อทรายคำ

๗. สัตตมคาถา (คาถาที่ ๗)

น มา มิ นา ถํ ว ร ทํ ว รา ทํ อ โน ม เก หา ภิ น ตํ ภ ว คฺคํ

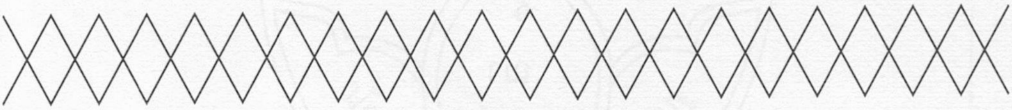

กุ มา ร นา สํ ว ร ทํ น รา นํ อ กา ม เท หา ภิ น ตํ ภ ช คฺคํ

ชื่อเฉพาะ - โคมุตตาวะพี (มีท่องแถวเหมือนสายโคมูตร)

ชื่อทั่วไป - (ไม่ปรากฏ)

๘. อัฏฐมคาถา (คาถาที่๘)

โย โพ ธิ ป ตฺโต ว ร โท ม รา นํ เท วา ติ เท โว ภิ ต มา ร นา โส

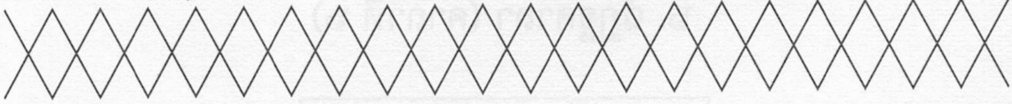

โย คา ธิ มุ ตฺโต ส ร โส ม รา นํ โอ วา ท เท ตํ ภิ น มา มิ นา ถํ

ชื่อเฉพาะ - (ไม่ปรากฏ)

ชื่อทั่วไป - (ไม่ปรากฏ)

(น่าจะเรียกชื่ออย่างเดียวกับสัตตมคาถา)

๙. นวมคาถา (คาถาที่ ๙)

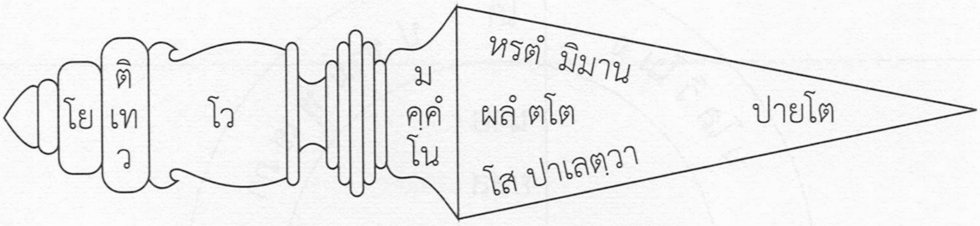

ชื่อเฉพาะ - ขัคคะเชยยะ (พระขรรค์ชัยศรี)

ชื่อทั่วไป - (ไม่ปรากฏ)

๑๐. ทสมคาถา (คาถาที่ ๑๐)

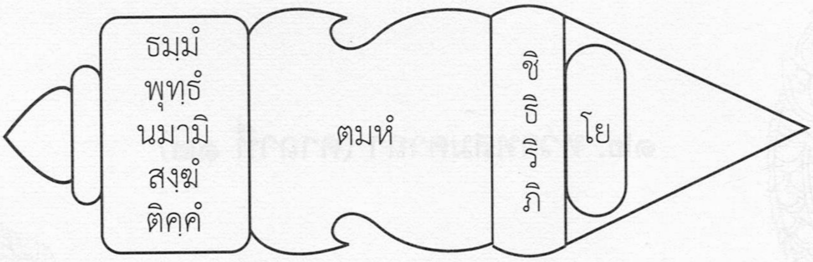

ชื่อเฉพาะ - อันตะยะมะกะ (อันตยมก – ซ้ำตรงปลายบาท)

ชื่อทั่วไป - (ไม่ปรากฏ)

๑๑. เอกาทสมคาถา (คาถาที่ ๑๑)

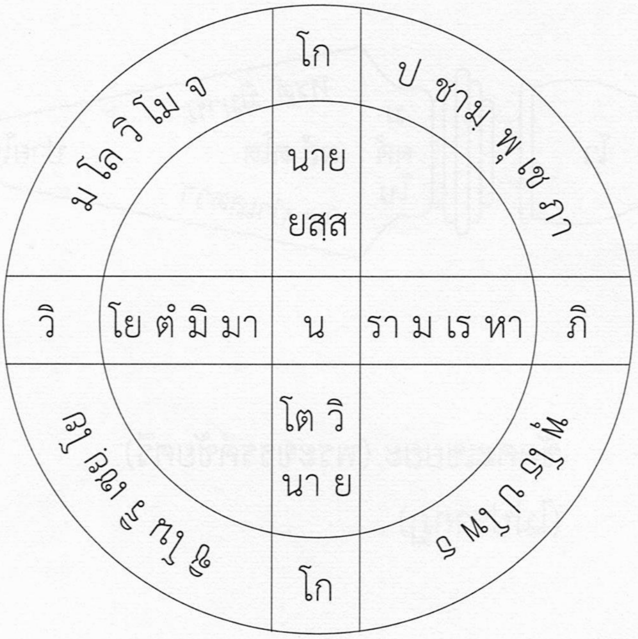

ชื่อเฉพาะ - วังสัฏฐานะจักกะ (วงล้อแห่งวังสัฏฐะคาถา)
ชื่อทั่วไป - (ไม่ปรากฏ)

๑๒. ทวาทสมคาถา (คาถาที่ ๑๒)

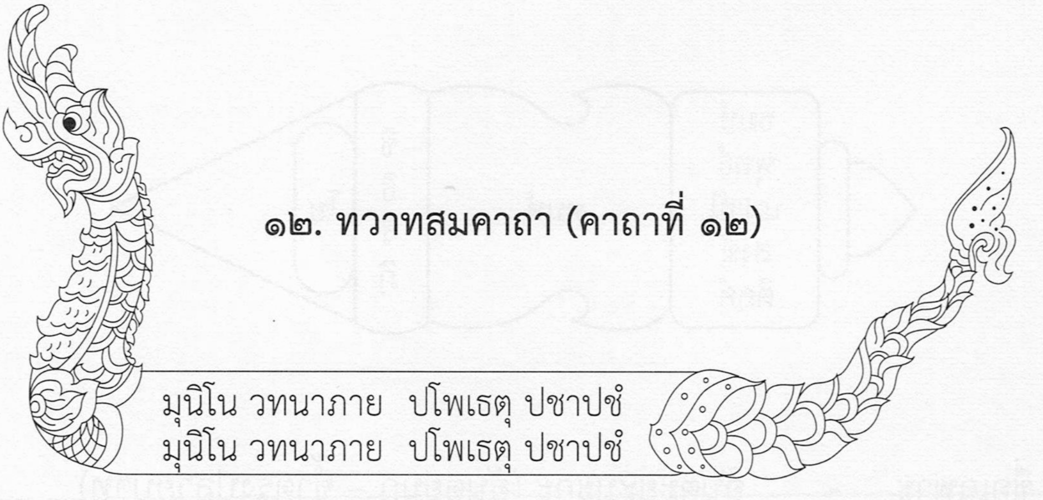

ชื่อเฉพาะ - นาคะปาสะ (นาคบาศก์)
ชื่อทั่วไป - (ไม่ปรากฏ)

๑๓. เตรสมคาถา (คาถาที่ ๑๓)

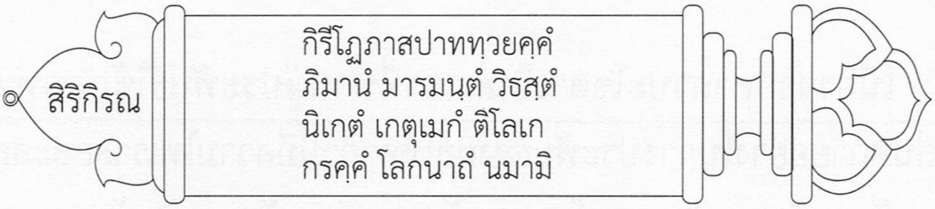

ชื่อเฉพาะ - สิริเชยยะวัฑฒะนะ (เจริญสิริและชัยชนะ)

ชื่อทั่วไป - (ไม่ปรากฏ)

๑๔. จุทฺทสมคาถา (คาถาที่ ๑๔)

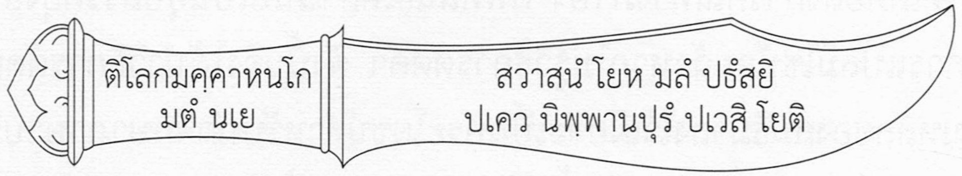

ชื่อเฉพาะ - (ไม่ปรากฏ)

ชื่อทั่วไป - (ไม่ปรากฏ)

หมายเหตุ คำว่า “ไม่ปรากฏ” หมายถึงเฉพาะในฉบับที่ใช้ประกอบการเรียบเรียงนี้เท่านั้น

พระมหาญาณธวัช ญาณทฺธโช

๒๐ มกราคม ๒๕๕๓

เพิ่มเติม

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

อธิบายวิธีตัดบทสนธิคำบาลีในคาถาปะโชตา

เนื่องจากคาถาปะโชตาเป็นคาถาที่ท่านผู้ประพันธ์ใช้กลบทหรือลูกเล่นหลายอย่างในการประพันธ์ส่งผลให้คาถานี้มีความไพเราะสละสลวยในด้านสัททาลังการ ประกอบด้วยคุณาลังการ, อัตถาลังการ เป็นต้น เหมาะแก่การนำไปสวดสาธยาย ลีลาของการประพันธ์ควรได้รับการยกย่องว่าอยู่ในระดับแถวหน้าเลยทีเดียว เนื่องจากศัพท์ที่ท่านนำมาใช้ในการประพันธ์นั้นกระชับได้ใจความ โดยผู้ประพันธ์ใช้วิธีการย่นย่อศัพท์ให้สั้นกะทัดรัดยิ่งขึ้นด้วยวิธีสนธิ นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังได้ซ่อนนัยที่ยุ่งยากคลุมเครือเอาไว้โดยนำกลบทต่างๆ ที่มีอยู่ในคัมภีร์อลังการมาใช้ร่วมในการประพันธ์ด้วยก่อให้เกิดอลังการคุณทางภาษา ศัพท์สนธิเหล่านี้นับเป็นอุปสรรคยุ่งยากในการแปลมิใช่น้อยถ้าหากไม่รู้วิธีการตัดคำ ดังนั้นจึงได้นำวิธีการตัดคำตามหลักของสนธิมาลงไว้เผื่อจะเป็นประโยชน์สำหรับนักศึกษาภาษาบาลีไม่มากก็น้อย โดยวิธีการตัดคำนั้นได้อาศัยรูปแบบที่ครูบาอาจารย์ได้แปลไว้เป็นฉบับนิสสยะหรือนิสสัยบ้าง ผู้เรียบเรียงจัดทำขึ้นใหม่โดยใช้กฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์มาตัดสินร่วมด้วยบ้าง ทั้งนี้ได้ใช้ฉบับนิสสัยของวัดหนองเงือก ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เป็นหลักเทียบเคียงโดยจะใช้เครื่องหมาย ’ ช่วยกำกับในการตัดบทสนธิเพื่อเป็นข้อสังเกตและกำหนดง่ายยิ่งขึ้น ดังนี้

คาถาที่ ๑

ปโชตา ธมฺมาภา โหตุ   โชติวโร สตาวโห
ตาว'ริโย สุวตาภา-   ธโร'โยโค จ สุสมฺมา.

(หรือ)

ตา'ว'ริโย สุวตา'ภา-   ธโร โยโค จ สุมฺมา.

บทว่า **ตาวริโย** ตัดบทเป็น ตาว+อริโย หรือ ตา+อิว+อริโย

บทว่า **สุวตาภาธโรโยโค** ตัดบทเป็น สุวตาภาธโร+อโยโค หรือ สุวโต+อาภาธโร ตามนัยนี้บทว่า โยโค เรียงแยกไว้ต่างหาก ไม่เชื่อมสนธิ และต้องโยค ปโชโต โหตุ เข้ามาแปลร่วมด้วย

เฉพาะคำว่า ธมฺมาภา บางฉบับมีรูปว่า ธมฺมภา ตามนัยนี้ไม่ใช่บทสนธิเป็นเพียงบทสมาสคือ ธมฺม+ภา รูปดังกล่าวนี้ยังส่งผลให้มีการรัสสะ อา ของคำว่า สุสมฺมา ในบาทที่ ๔ เป็น อ อีกด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เข้ากับกลบทของคาถานี้โดยมีรูปว่า

ปโชตา ธมฺมภา โหตุ   โชติวโร สตาวโห
ตาว'ริโย สุวตาภา-   ธโร'โยโค จ สุสมฺม.

อย่างไรก็ตามปาฐะว่า ธมฺมาภา น่าจะเป็นปาฐะเดิม ส่วนที่เป็น ธมฺมภา นั้นเข้าใจว่ามีผู้แก้ไขทีหลังเพื่อให้ได้ ย คณะ (๑๒๒) ตามกฎปัฐยาวัตร แต่ถึงแม้ว่าจะแก้ไขให้เป็น ย คณะแล้วก็ตาม คาถานี้ก็ยังไม่ใช่ปัฐยาวัตรอยู่ดี เพราะคำว่า จ สุสมฺ ในบาทที่ ๔ เป็น ส คณะ (๑๑๒) มิใช่ ช คณะ (๑๒๑) เหมือนในบาทที่ ๒ คือ สตาว นอกจากนี้คำว่า สุวตา ในบาทที่ ๓ ก็มิใช่ ย คณะ แต่เป็น ส คณะ เผอิญคำว่า ธมฺมาภา และ ธมฺมภา นี้มี

ความหมายอย่างเดียวกันคือแปลว่า "รัศมีแห่งพระธรรม" เพราะคำว่า อาภา และ ภา เป็นศัพท์ไวพจน์ (Synonym) ของกันและกัน ดังนั้นคำว่า ธมฺมภา ถ้าใช้ในที่อื่นก็ถือว่าถูกต้อง แต่ไม่ควรเข้าใจว่าคำนี้มาจากรูปเดิมว่า ธมฺมาภา แล้วรัสสะ อา เป็น อ เพื่อรักษาฉันท์ ส่วนคำว่า สุสมฺม นั้นไม่มีเหตุอันควรที่จะต้องทำรัสสะ เพราะไม่เกี่ยวข้องกับคณะฉันท์ แม้หากจะทำรัสสะก็ต้องอาศัยนิมิตคือศัพท์ข้างหลัง ดังที่คัมภีร์สัททนีติสุตตมาลาสูตรที่ ๑๗๙ แสดงไว้ว่า **สญฺโญเค วาถวา อาคเม ทีโฆ รสฺสํ.** (ในกรณีที่มีพยัญชนะสังโยคหรืออาคมอยู่เบื้องหลังให้ทำรัสสะได้) เช่น ปเคว = ปา+เอว (ค อาคม) สมฺมทกฺขาตา = สมฺมา+ทกฺขาตา รัสสะ อา เป็น อ เพราะบทหลังมีสังโยคคือ ทกฺ อยู่ หรืออย่างคำว่า สมฺมเทว ก็มาจาก สมฺมา+เอว โดยลง ท อาคมและรัสสะ ส่วนคำว่า สุสมฺมา ในคาถานี้ไม่มีศัพท์ที่เป็นนิมิตอยู่ข้างหลังจึงรัสสะเป็น สุสมฺม ไม่ได้ ดังนั้นปาฐะที่ได้รับการแก้ไขใหม่ในคาถานี้จึงถือว่าไม่ถูกต้องเพราะผิดกฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์ดังกล่าวแล้ว

อนึ่งคาถาปะโชตานี้ได้รับการประพันธ์ขึ้นก่อน พ.ศ. ๗๐๐ ก่อนที่จะมีการแต่งคัมภีร์ฉันท์วุตโตทัย ถึงแม้ว่าปาฐะบางบทในคาถานี้จะไม่ต้องด้วยกฎเกณฑ์ทางฉันทลักษณ์ ก็ถือว่าใช้ได้และเรียกว่าคาถาสามัญ (ดูวุตโตทัยปกรณ์ท้ายปริจเฉทที่ ๕) แต่มิใช่ปัฐยาวัตร ถ้าถือเอากฎฉันท์เป็นสำคัญก็จะตรวจคณะฉันท์ในคาถาที่เหลือไม่ได้เลย เพราะในคาถาที่ ๒ และคาถาที่ ๙ ก็มีลักษณะดังกล่าวนี้เช่นกัน ถึงแม้จะมีคำกล่าวว่า กฎฉันท์สำคัญกว่ากฎไวยากรณ์ ดังนั้นท่านจึงอนุญาตให้ทำทีฆะและรัสสะ เป็นต้น ในคาถาได้ก็ตาม แต่ก็ให้ดูฐานะที่เหมาะสมว่าสมควรทำได้หรือไม่ เพราะถ้ามุ่งความถูกต้องตามกฎฉันท์อย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงไวยากรณ์แล้วไซร้จะมีกฎไวยากรณ์ไว้เพื่ออะไร

เพราะฉะนั้นจึงไม่ควรจะแก้ไขปาฐะใดๆ ตามอำเภอใจ (อตฺตโน รุจิ) มิเช่นนั้นก็จะกลายเป็นโมหาคติและไม่เคารพมติครูบาอาจารย์ไป โบราณสอนไว้ว่า "ไม่รู้อย่าชี้" เพราะถ้ามีผู้ที่ถือเอาตามความเห็นที่ไม่ถูกต้องมากเข้า ก็จะเกิดความผิดพลาดที่ใหญ่หลวงตามมาดังคำพังเพยว่า "เถรส่องบาตร" ฉะนั้น

คาถานี้เรียกว่า สามัญญูคาถา (คาถาสามัญ)

คาถาที่ ๒

โภ โน'ชิโย โย ชิโน โภ โน ปาตุ โส โสตุปาโน
ชิตุ'โนมมโนตุชิ โย โสมภิ'ภิมโสโย.

บทว่า **โนชิโย** ตัดบทเป็น โน+อชิโย อีกนัยหนึ่ง บทนี้เป็นสมาสระหว่าง โน กับ ชิโย มีอรรถเท่ากับบทว่า อชิโย

บทว่า **ชิตุโนมมโนตุชิ** ตัดบทเป็น ชิตุ+อโนมมโนตุชิ

บทว่า **โสมภิภิมโสโย** ตัดบทเป็น โสมภิ+อภิมโสโย

คาถานี้เรียกว่า สามัญญูคาถา

คาถาที่ ๓

นมามิ ตํ นรวรํ นเยหิ สนรามรํ
เนตฺวา'มตํ ปรตีรํ นิพฺพุโต สพฺภิ โย ปรํ.

บทว่า **เนตฺวามตํ** ตัดบทเป็น เนตฺวา+อมตํ

คาถานี้เรียกว่า ปฐมนการตติยสการวิปุลาคาถา

คาถาที่ ๔

โน ธิโร มุนิโน มโน โน มโนทมโน ธิโน
โนธิโน'ตฺถงฺคมา เตโน' โน เต มาโร วิโรธิ โน.

บทว่า **โนธิโนตฺถงฺคมา** ตัดบทว่า โนธิโน+อตฺถงฺคมา
บทว่า **เตโนโน** ตัดบทเป็น เตน+อูโน
คาถานี้เรียกว่า ปฐมชการวิปุลาคาถา

คาถาที่ ๕

กรุณาธิกจิตฺตตฺโถ[๑] กตาตฺโถ สกธมฺมโท[๒]
กตนเม'กพุทฺธสฺส[๓] กตญฺชลี[๓] กโรมิ'หํ.[๔]

บทว่า **กตนเมกพุทฺธสฺส** ตัดบทเป็น กตนโม+เอกพุทฺธสฺส
บทว่า **กโรมิหํ** ตัดบทแป็น กโรมิ+อหํ
คาถานี้เรียกว่า ปัฐยาวัตตคาถา (ปัฐยาวัตร)

---

๑ บางฉบับเป็น กรุณาธิกจิตฺตฏฺโฐ ก็มี

๒ บางฉบับเป็น สกธมฺมาโท ก็มี

๓-๓ บางฉบับเป็น กตนฺนเมกพุทฺธสฺส กตญฺชลิ ก็มี ที่เป็น กตญฺชุลี หรือ กตญฺชุลิ ตามปรากฏในบางฉบับนั้นพึงทราบว่า เป็นบาลีแบบไทยดังคำว่า อปโลกน, อสนิ ไทยใช้ อุปโลกน์, อสุนี เป็นต้น

๔ กโรมหํ (?)

คาถาที่ ๖

มโนชิโต'มโต ชิโน   มโนภิโต มโต ภิโน
มโนธิโร'มโรธิ โน'   มโนตฺตโร'มโร'ตฺตโน.

(หรือ)

มโนธิโร'มโรธิ โน'   มโร'ตฺตโน'มโนตฺตโร.

บทว่า **มโนชิโตมโต** ตัดบทเป็น มโนชิโต+อมโต
บทว่า **มโนธิโรมโรธิ** ตัดบทแป็น มโนธิโร+อโรธิ (ลง ม อาคม)
บทว่า **โนมโนตฺตโรมโรตฺตโน** ตัดบทเป็น โน+อนุตฺตโร+อมโร+อตฺตโน (ลง ม อาคมหน้า อนุตฺตโร และพฤทธิ์ อุ เป็น โอ)

ในคาถาที่ ๖ นี้เฉพาะบาทที่ ๔ บางฉบับเป็น **มโรตฺตโนมโนตฺตโร** ก็มี ใช้ได้เหมือนกัน ตามนัยนี้ตัดบทสนธิโดยเชื่อมกับ โน ในบาทที่ ๓ เป็น โน+อมโร+อตฺตโน+อนุตฺตโร ลง ม อาคม หน้า อนุตฺตโร และพฤทธิ์ อุ เป็น โอ เหมือนกับนัยแรก ซึ่งเมื่อว่าตามวิธีการถอดกลบทยันต์ต้องเป็น **มโนตฺตโรมโรตฺตโน** ดังแสดงเป็นตารางยันต์และมีวิธีถอด ดังนี้

ภิ	โต	ชิ
โน	ม	โน
ธิ	โร	ตฺต

วิธีถอด

๓	๔	๓
๒	๑	๒
๓	๔	๓

เวลาอ่านให้เรียงลำดับดังนี้ ๑ ๒ ๓ ๔, ๑ ๔ ๓ ๒ และอ่าน ๔ ครั้ง แต่ครั้งที่ ๔ ในที่นี้ท่านอ่านจาก ๑ ไปหา ๔ ๓ ๒ ก่อน แล้วจึงอ่านจาก ๑ ไปหา ๒ ๓ ๔ ทีหลัง (ดูคาถาที่ ๖ ประกอบ) เวลาเรียงเป็นบาทคาถาจึงเป็น **มโรตฺตโนมโนตฺตโร** ถึงแม้ว่าจะผิดลำดับการแก้กลบท แต่ก็ถือว่าได้ความตามภาษาบาลีซึ่งฉบับนิสสัยของครูบาเตชะและ

สมุดพับสาขนานอริยวงศ์วัดหนองเงือก ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ต่างใช้ตรงกันคือเป็น **มโรตฺตโนมโนตฺตโร** ที่ว่าได้ความตามภาษาบาลีนั้นขอชี้แจงเหตุผล ดังนี้

ศัพท์ว่า ม ตรง มโรตฺตโน มีศัพท์เต็มมาจาก อมโร ซึ่งสนธิกับ โน ในบาทที่ ๓ ว่า โนมโร และ โนมโร สนธิกับ อตฺตโน เป็น โนมโรตฺตโน โนมโรตฺตโน สนธิกับ อนุตฺตโร เป็น โนมโรตฺตโนมโนตฺตโร ดังแสดงวิธีการเชื่อมสนธิระหว่างบทต่อบท ดังนี้

โน+อมโร = โนมโร

โนมโร+อตฺตโน = โนมโรตฺตโน

โนมโรตฺตโน+อนุตฺตโร = โนมโรตฺตโนมโนตฺตโร (ม อาคม)

การลง ม อาคมเชื่อมสนธิระหว่าง อตฺตโน และ อนุตฺตโร ในที่นี้ถือว่าเหมาะสม เพราะในเวลาแปลมองหาสัมพันธ์ได้ง่ายกว่า กล่าวคือบทว่า อตฺตโน สัมพันธ์เข้ากับ อนุตฺตโร โดยตรง ซึ่งเรียงไว้ชิดกัน แต่ถ้าหากสลับตำแหน่งของคำเพื่อให้ถูกต้องตามวิธีการถอดกลบทเป็น **มโนตฺตโรมโรตฺตโน** ก็ให้ลง ม อาคมมาหน้า อนุตฺตโร โดยสนธิกับ โน ในบาทที่ ๓ เป็น โนมโนตฺตโร มีวิธีเชื่อมสนธิระหว่างบทต่อบท ดังนี้

โน+อนุตฺตโร = โนมโนตฺตโร (ม อาคม)

โนมโนตฺตโร+อมโร = โนมโนตฺตโรมโร

โนมโนตฺตโรมโร+อตฺตโน = โนมโนตฺตโรมโรตฺตโน

วิธีการเรียงเช่นนี้ถึงแม้บทว่า อนุตฺตโร (อโนตฺตโร) กับ อตฺตโน จะเรียงไว้ห่างกันและมองหาสัมพันธ์ยาก ก็ไม่ต้องโทษทางสัมพันธ์แต่อย่างใด ถือเป็นวิธีที่ได้รับการยกเว้นพิเศษและเรียกวิธีเช่นนี้ว่า **อฏฺฐานปโยค** (วางผิดตำแหน่ง) ดังนั้นในคาถาที่ ๖ นี้ เฉพาะบาทที่ ๔ จึงมีการถอดกลบท ๒ แบบต่างจาก ๓ บาทที่เหลือ คือเป็น **มโนตฺตโรมโรตฺตโน** ก็ได้ เป็น

มโรตฺตโนมโนตฺตโร ก็ได้ สามารถวางเป็นรูปคาถาได้อีกแบบหนึ่งและมีคำแปลอย่างเดียวกัน ดังนี้

มโนชิโต'มโต ชิโน　　มโนภิโต มโต ภิโน
มโนธิโร'มโรธิ โน'　　มโร'ตฺตโน'มโนตฺตโร.

คาถานี้เรียกว่า ชการวิปุลาคาถา

คาถาที่ ๗

นมามิ นาถํ วรทํ วราทํ
อโนมเกหา'ภินตํ ภวคฺคํ
กุมารนาสํ วรทํ นรานํ
อกามเทหา'ภินตํ ภชคฺคํ.

บทว่า **อโนมเกหาภินตํ** ตัดบทเป็น อโนมเกหิ+อภินตํ
บทว่า **อกามเทหาภินตํ** ตัดบทเป็น อกามเทหิ+อภินตํ
คาถานี้เรียกว่า อุเปนทวชิราคาถา (อุเปนทรวิเชียร)

คาถาที่ ๘

โย โพธิปตฺโต วรโท'มรานํ
เทวาติเทโว ภิตมารนาโส
โยคาธิมุตฺโต สรโส'มรานํ
โอวาทเท'ตํ'ภินมามิ นาถํ.

บทว่า **วรโทมรานํ** ตัดบทเป็น วรโท+อมรานํ

บทว่า **สรโสมรานํ** ตัดบทเป็น สรโส+อมรานํ

บทนี้ฉบับนิสสัย วัดหนองเงือก แปลไว้ว่า "แก่คนทั้งหลายฝูงปราศจากมลทิน" ตามนัยนี้ตัดบทว่า สรโส+อมลานํ แต่ในคาถาท่านแปลง ล เป็น ร เพื่อให้เข้ากับกลบทโคมุตตาวะฬี แต่จะแปลว่า "แก่เทวดาทั้งหลาย" (อมรานํ) ก็ได้ เพราะในบาทแรกของคาถาท่านกล่าวถึงเทวดามาก่อน เนื้อความจึงเป็นอันเนื่องกัน

บทว่า **โอวาทเทตํภินมามิ** ตัดบทเป็น โอวาทโท+เอตํ+อภินมามิ

เฉพาะบาทที่ ๒ ฉบับนิสสัยวัดหนองเงือกแสดงวิธีแปลไว้สองนัยโดยนัยแรกประกอบเป็นบทที่เชื่อมสนธิกันว่า **เทวาติเทโวภิตมารนาโส** และตัดบทเป็น เทวาติเทโว+อภิตมารนาโส ส่วนนัยที่สองแยกไว้คนละบทอย่างที่ชำระไว้นี้

คาถานี้เรียกว่า อินทวชิราคาถา (อินทรวิเชียร)

คาถาที่ ๙

โย เทติ เทวเทโว'คฺคํ มคฺคํ โน'คฺคํ ผลํ ตโต
นมามิ ตํ'รห'มคฺคํ โน โส ปาเลตุวา'ปายโต.

บทว่า **เทวเทโวคฺคํ** ตัดบทเป็น เทวเทโว+อคฺคํ

บทว่า **โนคฺคํ** ตัดบทเป็น โน+อคฺคํ

บทว่า **ตํรหมคฺคํ** ตัดบทเป็น ตํ+อหํ+อคฺคํ (ร อาคม)
หรือ ตํ+อรหมคฺคํ

บทว่า **ปาเลตฺวาปายโต** ตัดบทเป็น ปาเลตุ+อปายโต

คาถานี้เรียกว่า สามัญญูคาถา แต่ถ้าเปลี่ยน ปาเลตฺวาปายโต เป็น ปาเลตุปายโต ก็จะเป็นตติยสการวิปุลาคาถา

คาถาที่ ๑๐

นมามิ พุทฺธํ ต'มหํ ธิโย ธิ โย
นมามิ ธมฺมํ ต'มหํ'ชิโยชิ โย
นมามิ สงฺฆํ ต'มหํ'ริโย ริ โย
นมามิ ติคฺคํ ต'มหํ ภิโย ภิ โย.

บทว่า **ตมหํ** ตัดบทเป็น ตํ+อหํ

บทว่า **ตมหํชิโยชิ** ตัดบทเป็น ตํ+อหํ+อชิโยชิ

บทว่า **ตมหํริโย** ตัดบทเป็น ตํ+อหํ+อริโย

คาถานี้ฉบับนิสสัยวัดหนองเงือกแสดงวิธีแปลไว้สองนัยจึงอาจตัดบทสนธิและจัดวางรูปคาถาได้อีกแบบหนึ่งว่า

นมามิ พุทฺธํ ต'มหํ ธิโย ธิโย
นมามิ ธมฺมํ ต'มหํ'ชิโย ชิโย
นมามิ สงฺฆํ ต'มหํ'ริโย'ริโย
นมามิ ติคฺคํ ต'มหํ ภิโย ภิโย .

บทว่า **ตมหํชิโย** ตัดบทเป็น ตํ+อหํ+อชิโย

บทว่า **ตมหํริโยริโย** ตัดบทเป็น ตํ+อหํ+อริโย+อริโย

เฉพาะบาทที่ ๒ ท่านแปลไว้นัยเดียวอย่างที่ชำระไว้นั้น ในที่นี้ข้าพเจ้าชำระขัดเกลาขึ้นใหม่อาจแปลได้ว่า "พระธรรมใดอันข้าศึก (คือกิเลส) ไม่อาจผจญได้ คือเป็นธรรมชนะข้าศึก ข้าพระองค์ขอนอบน้อมพระธรรมนั้น" โดยในแต่ละบาทต้องโยค ย สัพพนาม (คือ โย) เข้ามารับ ต สัพพนามข้างหน้า (คือ ตํ) อนึ่งปาฐะว่า ภิโย ภิโย ในที่นี้ แม้ควรจะเป็น ภิยฺโย ภิยฺโย แต่ในคาถาท่านอนุญาตให้ลดสังโยคาทิครุคือ ยฺ เพื่อรักษาฉันท์ได้

คาถานี้เรียกว่า วังสัฏฐคาถา

คาถาที่ ๑๑

นมามิ ตํ โย วินยสฺส นายโก
นรามเรหา'ภินโต วินายโก
ชิโน'ริเชยฺโย วิมโล วิโมจโก
ปชามฺพุเชภา'ภิพุโธ ปโพธโก.

บทว่า **นรามเรหาภินโต** ตัดบทเป็น นรามเรหิ+อภินโต

บทว่า **ชิโนริเชยฺโย** ตัดบทเป็น ชิโน+อริเชยฺโย

บทว่า **ปชามฺพุเชภาภิพุโธ** ตัดบทเป็น ปชามฺพุเชภิ+อภิพุโธ

บทนี้ฉบับนิสสัยวัดหนองเงือกแสดงรูปที่ไม่เชื่อมสนธิว่า **ปชามฺพุเช ภาภิ พุโธ** ตามนัยก่อนคำว่า ปชามฺพุเชภิ เป็นตติยาการิตกัมมะ ตามนัยหลังคำว่า ปชามฺพุเช เป็นทุติยาการิตกัมมะ และคำว่า ภาภิ เป็นกรณะ ทั้งสามบทนี้สัมพันธ์เข้ากับบทว่า ปโพธโก อนึ่งคำว่า พุโธ ทุกฉบับ เป็น พุทฺโธ ทั้งหมด ในที่นี้ได้ลดสังโยคาทิครุคือ ทฺ ลงเพื่อให้ได้ ช คณะคือ พุโธป (๑๒๑)

ตามกฎของวังสัฏฐคาถาที่บังคับให้พยางค์ที่ ๗ ของทุกบาทเป็นลหุ คำว่า พุโธ จึงใช้แทน พุทฺโธ ได้ในที่นี้ ซึ่งกฎข้อนี้สอดคล้องกับสัททนีติสูตรที่ ๑๓๕ ว่า **สณฺณฺตฺโต พฺยญฺชโน วิสญฺโญโค.** (ในคาถาบางแห่งพยัญชนะสังโยคจะไม่มีตัวซ้อน) เช่น ปุตฺตานญฺหิ วโธ ทุโข. (ขุ.ธ. ๒๕/๓๑๖/๗๑) เป็นต้น คำว่า ทุโข ในที่นี้ลดรูปมาจาก ทุกฺโข โดยลบ กฺ สังโยคเพื่อรักษาฉันท์ให้ได้ ช คณะคือ วโธทุ (๑๒๑) อีกนัยหนึ่งเป็น พุโธ นั่นเอง โดยถือว่ารูปนี้สำเร็จมาจาก พุธฺ ธาตุ (รู้) + อ ปัจจัย ดังตัวอย่างในสิคาโลวาทสูตรว่า ครุํ อาราธเย พุโธ. ส่วนตามรูปแรกนั้นสำเร็จมาจาก พุธฺ ธาตุ+ต ปัจจัย ได้รูปเป็น พุทฺโธ และลบ ทฺ สังโยคเพื่อรักษาฉันท์ดังกล่าวแล้ว ที่เป็น พุทฺโธ นั้นเข้าใจว่าเกิดจากความผิดพลาดในการคัดลอกต่อๆ กันมา เนื่องจากผู้คัดลอกบางท่านอาจไม่มีความชำนาญทางด้านบาลีก็เป็นได้

คาถานี้เรียกว่า วังสัฏฐคาถา

คาถาที่ ๑๒

มุนิโน วทนาภาย ปโพเธตุ ปชาปชํ
มุนิโน วทนาภาย ปโพเธตุ ปชาปชํ.

ในคาถาที่ ๑๒ นี้ไม่มีบทสนธิที่เชื่อมระหว่างวิภัตติกับวิภัตติ จึงไม่ได้แสดงวิธีการตัดบทไว้ มีแต่บทสนธิที่เชื่อมแบบสมาสซึ่งได้ตัดบทไว้ในที่ถัดจากนี้แล้ว

คาถานี้เรียกว่า ปัฐยาวัตตคาถา

คาถาที่ ๑๓

สิริกิรณกิรีโฏ’ภาสปาทฺทฺวยคฺคํ
สิริกิรณ’ภิมานํ มาร’มนฺตํ วิธสฺตํ
สิริกิรณนิเกตํ เกตุ’เมกํ ติโลเก
สิริกิรณ’กรคฺคํ โลกนาถํ นมามิ.

บทว่า **มารมนฺตํ** ตัดบทเป็น มารํ+อนฺตํ
บทว่า **เกตุเมกํ** ตัดบทเป็น เกตุํ+เอกํ
คาถานี้เรียกว่า มาลินีคาถา (ดูสูตรฉันท์ของคาถานี้ในหน้าที่ ๘๕)

คาถาที่ ๑๔

ติโลกมคฺคาหนโก มตํ นเย
สวาสนํ โย’ห มลํ ปธํสยิ
ติโลกมคฺคาหนโก’มตํ นเย
ปเคว นิพฺพานปุรํ ปเวสิ โย’ติ.

บทว่า **โยห** ตัดบทเป็น โย+อิห
บทว่า **ติโลกมคฺคาหนโกมตํ** ตัดบทเป็น ติโลกมคฺคาหนโก+อมตํ
บทว่า **ปเคว** ตัดบทเป็น ปา+เอว (ค อาคม)
บทว่า **โยติ** ตัดบทเป็น โย+อิติ
คาถานี้เรียกว่า วังสัฏฐคาถา

ตัดบทสนธิที่เข้าสมาส (เฉพาะบางบท)

คาถาที่ ๑

บทว่า **ธมฺมาภา** ตัดบทเป็น ธมฺม+อาภา

บทว่า **สุวตาภาธโร** ตัดบทเป็น สุวต+อาภาธโร

คาถาที่ ๒

บทว่า **อภิมโสโย** ตัดบทเป็น อภิมโส+อโย

บทว่า **อโนมมโนตฺชิ** ตัดบทเป็น อโนมมโน+อุตฺชิ

คาถาที่ ๑๐

บทว่า **อชิโยชิ** ตัดบทเป็น อชิย+โอชิ

คาถาที่ ๑๒

บทว่า **ปชาปชํ** ตัดบทเป็น ปชา+อปชํ

บทนี้เป็นสมาหารทวันทสมาสมีวิเคราะห์ว่า

ปชา จ อปชา จ - ปชาปชํ. (ประชาสัตว์น้อยใหญ่)

บทว่า **ปชาปชํ** ตัดบทเป็น ปชา+อาปชํ

บทนี้เป็นอวธารณบุพพบทกัมมธารยสมาสมีวิเคราะห์ว่า

ปชา เอว อาปชํ - ปชาปชํ. (ประทุมชาติคือประชาสัตว์)

บทว่า **อาปชํ** แปลตามศัพท์ว่า "ดอกไม้ที่เกิดในน้ำ" ได้แก่ประทุมชาติ คือ ดอกบัว สำเร็จมาจาก อาป (น้ำ) + ชนฺ ธาตุ (เกิด) + กฺวิ ปัจจัย มีวิเคราะห์ว่า

อาปสฺมึ ชาตํ - อาปชํ. (เกิดแล้วในน้ำ ชื่อว่า อาปชะ คือ ดอกบัว)

คาถาที่ ๑๓

บทว่า **สิริกิรณกิรีโฏภาสปาทุวยคฺคํ** ตัดบทเป็น
สิริกิรณกิรีฏ+โอภาสปาทุวย+อคฺคํ

บทว่า **สิริกิรณภิมานํ** ตัดบทเป็น สิริกิรณ+อภิมานํ

บทว่า **สิริกิรณกรคฺคํ** ตัดบทเป็น สิริกิรณ+อากร+อคฺคํ
หรือ สิริกิรณกร+อคฺคํ

คาถาที่ ๑๔

บทว่า **ติโลกมคฺคาหนโก** ตัดบทเป็น ติโลก+อคฺคิ+อาหนโก (ม อาคม)

บทว่า **ติโลกมคฺคาหนโก** ตัดบทเป็น ติโลกมคฺค+อาหนโก

ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับคาถาปะโชตา

ต้นฉบับเดิมของคาถาปะโชตานี้เมื่อครั้งรัชกาลพระเจ้าติโลกราชคงจะเป็นฉบับที่ถูกต้องสมบูรณ์อย่างเต็มที่ เนื่องจากผู้ที่บันทึกตำนานความเป็นมาอยู่ในยุคสมัยหลังห่างจากรัชกาลพระเจ้าติโลกราชตั้งหลายร้อยปี โดยได้ฉบับที่คัดลอกต่อๆ กันมาซึ่งแพร่หลายกระจายอยู่ตามสำนักต่างๆ และไม่ค่อยจะสมบูรณ์นัก จึงชำระเอาตามใจชอบ มิได้อิงกฎเกณฑ์ทางฉันทลักษณ์และไวยากรณ์บาลี จึงมีหลายสำนวนและพิรุธผิดเพี้ยนเป็นอันมาก เพราะต่างก็ถือว่าของตนเองถูก ข้อนี้พึงเห็นตัวอย่างในคาถาชินบัญชรเป็นต้นซึ่งมีอยู่มากมายหลายฉบับ

การบันทึกเป็นตำนานนี้คงจะบันทึกจากคำบอกเล่าหรือจากตำราที่มีผู้บันทึกขึ้นไว้ก่อน จะเห็นได้ว่าข้อมูลบางอย่างในตำนานคลาดเคลื่อนจากประวัติศาสตร์เช่นที่กล่าวว่า คาถาปะโชตาแต่งขึ้นในรัชสมัยพระเจ้า

สัทธาติสสะซึ่งที่ถูกควรจะเป็นรัชสมัยพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ เพราะหลังจากพุทธปรินิพพาน ๒๑๘ ปี ตรงกับรัชสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชครองชมพูทวีปและพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะครองลังกาทวีปในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ทั้งนี้พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะยังได้ทรงเป็นพระอทิฏฐสหาย (สหายผู้ไม่เคยเห็นกัน) ของพระเจ้าอโศกอีกด้วย ในรัชกาลนี้มีความสำคัญคือ การทำตติยสังคายนาและพระเจ้าอโศกทรงส่งพระมหินทเถระกับพระนางสังฆมิตตาเถรีผู้เป็นพระโอรสธิดาไปยังลังกาเพื่อประดิษฐานพระพุทธศาสนา แสดงว่าผู้บันทึกตำนานลำดับชื่อบุคคลผิดไปแต่ลำดับศักราชถูกต้อง ทั้งนี้คงเนื่องมาจากผู้บันทึกไม่แม่นยำในพงศาวดารลังกานั่นเอง นอกจากนี้คำว่า ติสสะ ก็เป็นชื่อเรียกทั่วไปในสมัยนั้นทั้งในเจ้านายและสามัญชน ดังนั้นการที่จะรู้ว่าเป็น พระเจ้าติสสะพระองค์ไหนจะต้องดูสร้อยกำกับพระนามแต่ละพระองค์ด้วย เช่น เทวานัมปิยติสสะ, สัทธาติสสะ, กูฏกัณณติสสะ, กัลยาณิยติสสะ, กากวัณณติสสะ เป็นต้น ผู้บันทึกตำนานคงจะไม่ได้สอบทานกับคัมภีร์มหาวงศ์ (พงศาวดารลังกา) อย่างละเอียดถี่ถ้วนจึงเกิดความผิดพลาดขึ้นดังกล่าว ซึ่งผู้บันทึกอ้างว่า โบราณาจารย์ได้บันทึกไว้ในใบลานเป็นภาษาบาลี ต่อมาพระมหาป่าเจ้าปัญญาวชิระ อรัญญวาสี (ราชครูสวนดอก) ได้แปลจากบาลีที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลานเป็นภาษาล้านนาเพื่อเกื้อกูลคฤหัสถ์และนักบวชทั้งหลายผู้ไม่รู้บาลี (ดูในประวัติความเป็นมาหน้า ๙๖) ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวอยู่ในช่วงรัชกาลพระเจ้ากาวิละครองนครเชียงใหม่ (พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๔๙) ห่างจากรัชกาลพระเจ้าติโลกราชตั้ง ๓๒๕ ปี (พ.ศ. ๑๙๘๕-๒๓๑๐) นอกจากนี้ในตำนานดังกล่าวยังได้เรียกชื่อคาถาบทนี้ว่า จุททะสะมะคาถา ซึ่งที่จริงควรเป็น จุททะสะคาถา อันหมายถึง คาถา ๑๔ บท ส่วนจุททะสะมะคาถานั้นหมายถึง คาถาบทที่ ๑๔ เพียงบทเดียวเท่านั้น

พุทธกิจ ๕ ประการ

ปุพฺพณฺเห ปิณฺฑปาตญฺจ สายณฺเห ธมฺมเทสนํ
ปโทเส ภิกฺขุโอวาทํ อฑฺฒรตฺเต เทวปญฺหนํ
ปจฺจูเสว คเต กาเล ภพฺพาภพฺเพ วิโลกนํ.

ตอนเช้าบิณฑบาต เย็นไม่ขาดแสดงธรรม
สอนพระ ณ ยามค่ำ กลางคืนพร่ำเทพปัญหา
รุ่งแจ้งแสงอาทิตย์ ประกอบกิจตรวจสัตตา
นี้เป็นเบญจกิจจา ที่พระศาสดาทรงกระทำฯ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นมุนีผู้ประเสริฐ ทรงยังพุทธกิจ ๕ ประการเหล่านี้คือ ๑) เวลาเช้าเสด็จออกบิณฑบาต ๒) เวลาเย็นทรงแสดงธรรม ๓) เวลาค่ำทรงโอวาทภิกษุ ๔) เวลาเที่ยงคืนทรงตอบปัญหาแก่เทวดา ๕) เวลาย่ำรุ่งทรงทอดพระเนตรดูสัตว์ผู้ควรและไม่ควรตรัสรู้ ให้หมดจด

ตำนานชินบัญชร

ชินะปัญชะระปริตร หรือ ชะยะปัญชะระคาถา
(ไชยะเบ็งชร - ชินบัญชรฉบับล้านนา)

๑. ชะยาสันนาคะตา[๑] พุทธา เชต์วา มารัง สะวาหะนัง
จะตุสัจจามะตะระสัง[๒] เย ปิวิงสุ นะราสะภา

๒. ตัณหังกะราทะโย พุทธา อัฏฐะวีสะติ นายะกา
สัพเพ ปะติฏฐิตา มัยหัง มัตถะเก เต มุนิสสะราฯ

๓. สิเร[๓] ปะติฏฐิโต มัยหัง พุทโธ ธัมโม ตุ[๔] โลจะเน[๔]
สังโฆ ปะติฏฐิโต มัยหัง อุเร สัพพะคุณากะโรฯ

๔. หะทะเย อะนุรุทโธ จะ[๕] สาริปุตโต จะ ทักขิเณ
โกณฑัญโญ ปุพพะภาคัส์มิง[๖] โมคคัลลาโน จะ วามะเกฯ

๕. ทักขิเณ สะวะเน มัยหัง อาสุง อานันทะราหุลา[๗]
กัสสะโป จะ มะหานาโม อุโภปิ[๘] วามะโสตะเกฯ

๖. เกสันเต[๙] ปิฏฐิภาคัส์มิง สุริโยวะ ปะภังกะโร
นิสินโน สิริสัมปันโน โสภิโต มุนิปุงคะโวฯ

๗. กุมาระกัสสะโป นามะ[๑๐] มะเหสี จิต์ระวาทะโก
โส มัยหัง วะทะเน นิจจัง ปะติฏฐาสิ คุณากะโรฯ

๘. ปุณโณ อังคุลิมาโล จะ อุปาลีนันทะสิมพะลี[๑๑]
เถรา ปัญจะ อิเม ชาตา[๑๒] นะลาเฏ ติละกา มะมะฯ

๙. เสสาสีติ มะหาเถรา ชิตะวันโต ชิโนระสา
ชะลันตา สีละเตเชนะ อังคะมังเคสุ สัณฐิตาฯ

๑๐. ระตะนัง ปุระโต อาสิ ทักขิเณ เมตตะสุตตะกัง
ธะชัคคัง ปัจฉะโต อาสิ วาเม อังคุลิมาละกังฯ

๑๑. ขันธะโมระปะริตตัญจะ อาฏานาฏิยะสุตตะกัง
อากาเส ฉะทะนัง อาสิ เสสา ปาการะสัญญิตาฯ[๑๓]
๑๒. ชินานัง พะละสังยุตเต[๑๔] สุตตะปาการะลังกะเต[๑๕]
วะสะโต เม สะกิจเจนะ[๑๖] สะทา สัมพุทธะปัญชะเรฯ[๑๗]
๑๓. วาตะปิตตะกะสัญชาตา[๑๘] พาหิรัชฌัตตุปัททะวา
อะเสสา วิละยัง[๑๙] ยันตุ อะนันตะชินะเตชะสาฯ[๒๐]
๑๔. ชินะปัญชะระมัชฌัมหิ วิหะรันตัง มะหีตะเล
สะทา ปาเลนตุ มัง สัพเพ เต มะหาปุริสาสะภาฯ
๑๕. อิจเจวะมันโต สุคุตโต สุรักโข
พุทธานุภาเวนะ[๒๑] ชิตูปัททะโว[๒๒]
ธัมมานุภาเวนะ จัตตาริสังโฆ[๒๓]
สังฆานุภาเวนะ ชิตันตะราโย
จะรามิ สัทธัมมะนุภาวะปาลิโตติฯ[๒๔]

ชินะปัญชะระปะริตตังฯ

(ชะยะปัญชะระปัณณะระสะคาถา นิฏฐิตาฯ)[๒๕]

---

๑ ฉบับทั่วไปเป็น ชะยาสะนาคะตา ก็มี ชะยาสะนากะตา ก็มี ชิยาสะนากะตา ก็มี ฉบับลังกาเป็น ชะยาสะนะคะตา ใช้ได้เหมือนกัน

๒ ฉบับทั่วไปเป็น จะตุสัจจาสะภัง ระสัง

๓ ฉบับทั่วไปเป็น สีเส มีอรรถเหมือน สิเร คือแปลว่าหัวเหมือนกัน

๔-๔ ฉบับทั่วไปเป็น ท์วิโลจะเน ฉบับลังกาเป็น ตะวะ โลจะเน

๕ เป็น หะทะเย เม อะนุรุทโธ ก็มี

๖ ฉบับทั่วไปเป็น ปิฏฐิภาคัส์มิง ฉบับพม่าเป็น ปัจฉาภาคัส์มิง ส่วนปาฐะในฉบับนี้สอดคล้องกับบทนมัสการพระอรหันต์แปดทิศดังนี้

โกณฑัญโญ **ปุพพะภาเค** จะ อาคะเณยเย จะ กัสสะโป
สารีปุตโต จะ ทักขิเณ หะระติเย อุปาลิ จะ
ปัจฉิเมปิ จะ อานันโท พายัพเพ จะ คะวัมปะติ
โมคคัลลาโน จะ อุตตะเร อีสาเนปิ จะ ราหุโลฯ

พึงทราบว่าการอัญเชิญพระสาวกมาประดิษฐานเป็นเกราะแก้วกำบังรอบด้านนี้ท่านกำหนดเอาระยะใกล้คือบริเวณรอบตัว ดังนั้นข้างที่ยังคงความสำคัญอยู่และพอกำหนดได้ก็คือ ข้างหน้า , ข้างหลัง และข้างขวา , ข้างซ้าย พระสารีบุตรและพระมหาโมคคัลลานะ เป็นพระอัครสาวกขวาซ้ายจึงยังคงอยู่ตำแหน่งเดิม (ดูชินบัญชรคาถาที่ ๔) แต่ในชินบัญชรท่านใช้ วามะเก แทน อุตตะเร ซึ่ง แปลว่า ด้านซ้ายหรือข้างซ้ายเหมือนกัน แต่กินความหมายแคบกว่า ถือว่าเหมาะสมในที่นี้ เพราะถ้าใช้ อุตตะเร กินความหมายกว้างไป คือหมายถึงทิศอุดร (ทิศที่อยู่ข้างซ้ายคือทิศเหนือ) พระอานนท์ประจำทิศปัศจิม (ตะวันตก) และพระราหุลประจำทิศอีสาน (ตะวันออกเฉียงเหนือ) ท่านย้ายมารวมกันให้ประดิษฐานที่หูข้างขวา พระมหากัสสปะอยู่ทิศอาคเนย์ (ตะวันออกเฉียงใต้) ย้ายมาประดิษฐานที่หูข้างซ้าย พร้อมทั้งพระมหานามะ ส่วนพระอุบาลีพร้อมด้วยพระเถระอื่นอีก ๔ องค์ประดิษฐานอยู่ที่หน้าผาก ส่วนข้างหลังตำแหน่งเดิมของพระอานนท์ อัญเชิญพระโสภิตะมาประดิษฐานแทนตรงบริเวณท้ายทอย ดังนั้นพระอัญญาโกณฑัญญะจึงควรประดิษฐานอยู่ในตำแหน่งเดิมคือข้างหน้า

๗ บทนี้เป็นอิตรีตรทวันทสมาส (อสมาหารทวันทสมาส) จึงควรเป็นรูปพหูพจน์ตามกริยาคุมพากย์ คือ **อาสุง** ว่า **อานันทะราหุลา** ถ้าเป็นสมาหารทวันทสมาส เวลาสำเร็จรูปต้องเป็นนปุงสกลิงค์ เอกพจน์เท่านั้น คือ **อานันทะราหุลัง** แต่รูปนี้ไม่สมควรที่ใช้สวดกันมาแต่เดิมคือ **อานันทะราหุโล** นั้น ไม่ต้องด้วยวิธีแห่งสมาหารทวันทสมาสที่กำหนดให้รูปสำเร็จเป็นนปุงสกลิงค์ เอกพจน์อย่างเดียว แต่คำที่กล่าวนี้เป็นเยภุยยนัย (วิธีที่นิยมใช้กันโดยมาก) ในสมาหารทวันทะบางอุทาหรณ์ ไม่ทำเป็นนปุงสกลิงค์ เอกพจน์อย่างเดียวก็มีได้ เช่น **อาธิปัจจะปะริวาโร, ฉันทะปาริสุทธิ** เป็นต้น ซึ่งในที่นี้เป็นปุงลิงค์และอิตถีลิงค์เอกพจน์ตามลิงค์เดิมของตน ถ้าเป็น **อานันทะราหุโล** กริยาคุมพากย์ควรเป็น **อาสิ** ไม่ใช่ **อาสุง** แต่รูปนี้ไม่ควร ท่านผู้ชำระจากต้นฉบับเดิมคงจะไม่ทันได้สังเกต แต่ถ้าถือว่ารูปนี้ไม่ใช่สมาสก็ควรแยกเป็นอีกบทหนึ่งต่างหากว่า **อาสุง อานันโท ราหุโล** เช่นนี้ไม่ผิดหลักภาษา เพราะ จ ศัพท์ในคาถาที่ ๔ สามารถ

ติดตามมาในคาถานี้ได้ แต่ก็ผิดคณะฉันท์ ท่านผู้ชำระคงต้องการคำในพยางค์ที่ ๕ คือ **โท** เป็นลหุ เพื่อให้ได้ ช คณะ ตามกฎปัฐยาวัตร และหลีกเลี่ยงการเสียฉันท์จึงแปลง โอ เป็น อ ในชั้นเดิมคงจะเขียนแบบแยกบทว่า **อานันทะ ราหุโล** ต่อมามีผู้เข้าใจว่าน่าจะเป็นสมาส จึงรวมเป็นบทเดียวกันเสียแต่การแปลง โอ เป็น อ เช่นนี้ ไม่มีสูตรทำตัวโดยตรงในไวยากรณ์บาลี เพราะในสูตร **โลปญฺจ ตตฺรากาโร** นั้น ท่านให้ลบสระโอหน้านิมิตพยัญชนะหลัง (นิมิตสระหลังก็มีบ้างด้วย จ ศัพท์ อันเป็น สมุปิณฑนตฺถ) แล้วลง อ อาคมมา คล้ายการแปลง โอ เป็น อ นั่นเองแต่วิธีนี้ใช้ได้เฉพาะกับ โอ ที่สุด ของ ต และ เอตศัพท์เท่านั้น เช่น **ส สีลวา** (โส สีลวา), **เอส ธมฺโม** (เอโส ธมฺโม) แต่ถ้าไม่ยึดตามเยภุยยนัยก็สามารถลบ โอ และลง อ อาคม ตามสูตรนี้ได้ และต้องเขียนแยกกันว่า **อานันทะ ราหุโล** ตามนัยนี้เป็นพยัญชนะสนธิ อีกนัยหนึ่งเมื่อว่าโดยปริยายจะถือว่าบทนี้เป็นอวิภัตติกนิทเทส (บทที่ไม่แสดงวิภัตติ) ก็ได้ โดยอาเทศมาจากรูปว่า **อานันโท** นั่งเอง ทั้งนี้เพื่อจะรักษาฉันท์ ดังตัวอย่างว่า **กาโย เต สพฺพ โสวณฺโณ** (นีติ. ปทมาลา) เป็นต้น คำว่า สพฺพ อาเทศมาจากรูปเดิมว่า สพฺโพ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในสัททนีติ สุตตมาลาสูตรที่ ๑๖๓ (**กฺวจิ สเร พฺยญฺชเน วา โอทนฺตานํ นามานํ อาการนฺตตฺตํ ปกติ.**) อย่างไรก็ตามถ้าคล้อยตามนัยในคาถาที่ ๘ ว่า อุปาลีนันทะสิมพะลี (หรือ อุปาลีนันทะสีวะลี) ก็ควรเป็นบทที่เข้าสมาสว่า อานันทะราหุลา ที่เป็นอานันทะราหุโล นั้นเข้าใจว่าท่านประสงค์ให้เสียง โอ ในบาทนี้สัมผัสกับเสียง โอ ของบาทอื่นๆ มากกว่า เพราะการเรียงกัตตาสองบทไว้ด้วยกัน บทหนึ่งแสดงวิภัตติ อีกบทหนึ่งไม่แสดงเช่นนี้ยากแก่การทำความเข้าใจ เพราะทำหน้าที่เป็นวิเสสยะทั้งสองบท ผู้ไม่รู้อาจคิดว่าเป็นบทอาลปนะก็ได้ โบราณาจารย์คงจะคัดลอกมาผิดจริงๆ แต่ผิดของท่านกลายเป็นถูกไปโดยบังเอิญดีอยู่หน่อยที่คำว่า อุปาลีนันทะสิมพะลี ในคาถาที่ ๘ เป็นศัพท์ที่ลงท้ายด้วย อี การันต์ จึงใช้เป็นบทสมาสได้ เพราะรูปนี้ถึงแม้จะเป็นพหูพจน์ก็คงรูปดุจเอกพจน์ มิเช่นนั้นก็คงจะมีปัญหาเหมือนคำว่า อานันทะราหุโล เช่นกัน

๘ เป็น อุภาสุง ก็มี อุโภสุง ก็มี
๙ เป็น เกสะโต ก็มี เกเสนเต ก็มี
๑๐ เป็น กุมาระกัสสะโป เถโร ก็มี
๑๑ นี้ใช้ตามต้นฉบับเดิม ฉบับทั่วไปเป็น สีวะลี
๑๒ เป็น อิเม ปัญจะ มะหาเถรา ก็มี

๑๓ เป็น ปาการะสัณฐิตา ก็มี ฉบับพม่าเป็น ปาการะลังกะตา ฉบับลังกาตรงกับฉบับนี้

๑๔ บางฉบับเป็น ชินา นานาวะระสังยุตตา ก็มี ชินานาวะระสังยุตตา ก็มี ชินะนานาวะระสังยุตตา ก็มี ชินาณาวะระสังยุตตา ก็มี ฉบับลังกาเป็น ชินาณาพะละสังยุตเต ฉบับของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) เป็น ชินานานาวะระสังยุตตา ส่วนฉบับพม่าตรงกับฉบับนี้

๑๕ หมายถึง ประดับด้วยกำแพงพระสูตร ฉบับเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) เป็น สัตตัปปาการะลังกะตา (ประดับด้วยกำแพง ๗ ชั้น) ได้แก่ พระสูตรหรือพระปริตรทั้ง ๗ ที่กล่าวถึงข้างต้นคือ รัตนสูตร, เมตตสูตร, ธชัคคปริตร, อังคุลิมาลปริตร, ขันธปริตร, โมรปริตร, และ อาฏานาฏิยสูตร บางฉบับเป็น สัพพะปาการะลังกะเต (ประดับด้วยกำแพงทั้งปวง) ฉบับนี้ใช้ตามฉบับใบลาน ฉบับลังกาเป็น ธัมมะปาการะลังกะเต (ประดับด้วยกำแพงพระธรรม)

๑๖ เป็น สักกัจเจนะ ก็มี ฉบับลังกาเป็น จะตุกิจเจนะ ฉบับพม่าเป็น อะกิจเฉนะ

๑๗ บางฉบับเป็น สัมมาสัมพุทธะปัญชะเร

๑๘ ฉบับทั่วไปเป็น วาตะปิตตาทิสัญชาตา บางฉบับเป็น วาละมิคาทิสัญชาตา ใช้ได้เหมือนกัน

๑๙ ฉบับทั่วไปเป็น วินะยัง ฉบับพม่าเป็น วินาสัง ฉบับใบลานเดิมเป็น วิลิยัง ข้าพเจ้าได้แก้ไขให้ถูกต้องตามไวยากรณ์เป็น วิละยัง ซึ่งตรงกับฉบับลังกา ทั้ง ๓ บทนี้มีความหมายในลักษณะทำนองเดียวกัน ใช้ได้เหมือนกัน

๒๐ บางฉบับเป็น อะนันตะคุณะ ก็มี

๒๑ ฉบับทั่วไปเป็น ชินานุภาเวนะ

๒๒ ฉบับลังกาเป็น ชิตูปะปัททะโว ฉบับทั่วไปเป็น ชิตูปัททะโว ใช้ได้เหมือนกัน ที่เป็น พุทธานุภาเวนะ ชิตูปัททะโว หรือ ชินานุภาเวนะ ชิตูปัททะโว นั้นถือว่าตรงตามลักษณะของอินทรวิเชียร และอุเปนทรวิเชียร เพราะสังโยคาทิครุ (คือ ปัท) ก็ถือว่าเป็นลหุได้ ตามกฎที่กล่าวไว้ในคัมภีร์ฉันท์สันสกฤตชื่อ ฉันโทมัญชรีซึ่งยกสาธกมาจากคัมภีร์สรัสวตีกัณฐาภรณะว่า

ติพฺพปยตโนจฺจารณา'ตฺร ลฆุตฺต'มิติ กณฺฐาภรณํ. ย'ทุตฺตํ

ยทา ติพฺพปยตเนน สํโยคาทิสฺส'คารวํ
น ฉนฺโทภงฺค'มิจฺจาหุ ตทา โทสาย วิญฺญุโน.
(ฉนฺโทมญฺชรี. ๑.๑๘)

"คัมภีร์กัณฐาภรณะกล่าวว่า ความเป็นลหุย่อมมีในครุเหล่านี้ ด้วยความพยายามออกเสียงเร็ว ดังสาธกที่โบราณาจารย์กล่าวว่า เมื่อใดความเป็นลหุของสังโยคเป็นต้นมีอยู่ด้วยความพยายามออกเสียงเร็ว เมื่อนั้นกวีไม่กล่าวเป็นโทษว่าเสียฉันท์"

ส่วน ทะ ถึงแม้จะเป็นลหุก็ถือว่าเป็นครุ และเรียกว่า ปาทันตครุ อนึ่งพึงทราบว่าปาทันตครุในที่นี้หมายเอาลหุสองตัวท้าย ตัวใดตัวหนึ่งซึ่งใช้แทนครุได้

๒๓ ฉบับทั่วไปเป็น ชิตาริสังโฆ ก็มี ชิตาริสังโค ก็มี ฉบับลังกาเป็น หะตาริสังโฆ ใช้ได้เหมือนกัน

๒๔ คาถานี้เป็นอุปชาติคาถาที่ผสมระหว่างฉันท์ ๑๑ พยางค์ กับ ๑๒ พยางค์ กล่าวคือ บาทแรกกับบาทที่ ๓ ของคาถาเป็นวิธวังกมาลาคาถา ซึ่งประกอบด้วย ต, ต, ต คณะ และ ครุ, ครุ (วิธฺวงฺกมาลา ตโย ตา ครู เทฺว - ฉนฺโทมญฺชรี) ตรง จัตตาริ ถ้าเป็น ชิตาริ ก็จะเป็นอินทวชิราคาถา (อินทรวิเชียร) บาทที่ ๒ เป็นอินทรวิเชียร บาทนี้ตรง พุทธานุภาเวนะ ถ้าเป็น ชินานุภาเวนะ ก็จะเป็นอุเปนทรวิเชียร บาทที่ ๔ เป็นอินทรวิเชียร บาทสุดท้ายเป็นวังสัฏฐะ คาถานี้ท่านผูกประพันธ์เป็นคาถาที่มี ๕ บาท เหมือนคาถาในรัตนสูตรว่า ยังกิญจิ วิตตัง อิธะ วา หุรัง วา.... เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุ (ดูคำอธิบายในความเป็นมาของคาถาชินบัญชรถัดจากนี้)

๒๕ บางฉบับสรุปแสดงอานิสงส์ของพระคาถานี้ไว้อีกว่า

โย อิมัง ภาสะติ โส ขันธะรักโข สัพพัตถะ ชะโยมันตะมายะโสชิตัง(๑) ชินาติ สัพพัตถะ ราชะกุลาทีสุ ฐิโต ภาเสยยะ อันตะรายะนิวาระณัตถัง สักกัจจะคาระเวนะ พุทธาทิกัง อารัมมะณัง กัต์วา สัพพัตถะ โสตถิ โหติฯ

---

(๑) น่าจะเป็น ชะโยมันตะมะโสชิตัง โดยตัดบทว่า ชะโย+อันตะมะโส+อะชิตัง แปลว่า "มีชัยในที่ทั้งปวง โดยที่สุดย่อมชนะศัตรูที่ยังไม่ชนะ" ผู้ใดมีต้นฉบับลองเอาเทียบดู อีกนัยหนึ่งไม่ต้องเชื่อมสนธิ แต่แยกประกอบเป็นบทๆ ว่า สัพพัตถะ ชะโย มันตะมายะโส ชิตัง ชินาติ แปลว่า "มีชัยทั่วทุกแห่ง ย่อมชนะข้าศึกโดยมนต์และกลอุบาย" โดยแปล ชิตัง เป็นกิริยาวิเสสนะของ ชินาติ ก็ได้

ชินะปัญชะระปริตร (แปล)

๑-๒. ข้าฯ ขอเชิญเสด็จพระพุทธนราสภ จอมมุนีนายก ทั้งยี่สิบแปดพระองค์ มีพระพุทธตัณหังกรเป็นปฐม บรรดาที่ประทับแทบชัยบัลลังก์ ทรงพิชิตพญามารผู้พร้อมพรั่งด้วยเสนาราชพาหนะ เสวยอมตะรส คือพระจตุราริยสัจทุกถ้วนหน้า มาสถิตสถาพร ณ เบื้องกระหม่อม จอมขวัญฯ

๓. ขออัญเชิญพระพุทธ ขึ้นประดิษฐานเหนือเศียรเกล้า ส่วนพระธรรม สถิตที่เนตรนัยนา อีกพระสงฆ์ผู้ทรงสรรพคุณากร มาดำรงตรง อุระประเทศ (หน้าอก)ฯ

๔. อัญเชิญพระอนุรุทธสถิตที่หทัย พระสารีบุตรกำบังภัย ณ เบื้องขวา พระโมคคัลลาน์วสนาการ ณ เบื้องซ้าย เบื้องบูรพาอาราธนา พระโกณฑัญญ์ มาอธิวาสฯ

๕. ณ ตรงโสตขวาเชิญพระอานนท์และพระราหุล โสตซ้ายพิทูล พระมหากัสสปและพระมหานาม มาสถิต ฯ

๖. เชิญพระโสภิต มุนีผู้ประเสริฐ มีสิริเกิดพร้อมสรรพ สกาววาววับ ดั่งดวงสุริย์ นิสีทนาการ ณ เบื้องปฤษฎางค์ (หลัง) ตรงสุดปลายเกศา (ท้ายทอย)

๗. พระกุมารกัสสปมหาฤๅษี มีวาทีพิจิตร สรรพสิทธิ์คุณากร โปรดมา สถิตธรธำรงตรงโอษฐ์ข้าฯ อยู่ร่ำไปฯ

๘. อัญเชิญพระเถระทั้ง ๕ เหล่านี้ คือ พระปุณณ์, พระองคุลิมาล, พระอุบาลี, พระนนท์ และพระฉิมพลี (สีวลี) มาปรากฏเกิดที่นลาฏ (หน้าผาก) ดังดิลกมาศจุณเจิม

๙. กับทั้งขออัญเชิญพระอสีติมหาเถรพุทธชิโนรสมิให้เศษ ชนะกิเลสบมิแผ้วพาน ชัชวาลด้วยเดชศีล สถิตสิ้นทั่วสรรพางค์กายฯ

๑๐. อัญเชิญรัตนสูตรพิทักษ์เบื้องหน้า เมตตสูตรพิทักษ์เบื้องขวา ธชัคคปริตรพิทักษ์เบื้องหลัง อังคุลิมาลปริตรพิทักษ์เบื้องซ้ายฯ

๑๑. อัญเชิญขันธปริตร,โมรปริตร และอาฏานาฏิยสูตร มาเป็นฉัตรกั้นกลางเวหา พระปริตรและพระสูตรที่ยังไม่ได้กิตตนา อัญเชิญมาเป็นคูคันรอบขอบปราการหมายสำคัญไว้ฯ

๑๒-๑๓. เมื่อข้าฯ อยู่ด้วยกิจแห่งอาตมงค์ ในกรงล้อมพระสัมพุทธอันสังยุตด้วยพระชินพล แวดวงด้วยสุตตปราการเป็นนิตย์ ขอให้อุปัทวะทั้งภายนอกและภายในบรรดามี อันบังเกิดแต่ลมและดีเป็นสมุฏฐาน (ได้แก่โรคลมพิษและโรคดีกำเริบ) จงย่อยยับไปอย่าให้เหลือ ด้วยเดชแห่งพระอนันตชินผู้ชนะกิเลสไม่มีที่สิ้นสุดฯ

๑๔. ขอพระมหาบุรุษผู้ประเสริฐทั้งมวลนั้นโปรดมาอภิบาลข้าฯ ผู้ดำรง ณ ตรงภาคพื้น ท่ามกลางพระชินบัญชรทุกเมื่อเถิดฯ

๑๕. ขอให้ข้าฯ ผู้ได้รับการคุ้มครองป้องกันเป็นอย่างดีในภายใน (พระชินบัญชร) ด้วยประการดังกล่าวแล้ว พิชิตอุปัทวะด้วยพุทธานุภาพ ขจัดหมู่ไพรีด้วยธรรมานุภาพ ผจญผองอันตรายด้วยสังฆานุภาพ ได้รับอภิบาลโดยอำนาจพระสัทธรรมแล้วจะดำเนินชีวิต,ประพฤติอยู่ในคำสอน, บทจรท่องไป ฉะนี้แลฯ

จบชินะปัญชะระปริตรฯ

(หรือ จบชะยะปัญชะระคาถา ๑๕ บทฯ)

ความเป็นมาของคาถาชินบัญชร

คาถาชินบัญชรมีชื่อเรียกทางบาลีว่า "ชินะปัญชะระปริตร" บ้าง "ชะยะปัญชะระคาถา" บ้าง ทางล้านนาจัดเข้าในไชยทั้ง ๗ เรียกว่า "ไชยะเบ็งชร" มีอยู่มากมายหลายฉบับ แต่ฉบับที่รู้จักกันมากที่สุดก็คือฉบับของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พฺรหฺมรํสี) วัดระฆังโฆสิตาราม กรุงเทพมหานคร เพราะเจ้าประคุณสมเด็จเป็นผู้นำมาเผยแพร่ก่อนเป็นองค์แรก คนทั่วไปจึงเข้าใจว่าสมเด็จท่านเป็นผู้แต่งพระคาถาบทนี้ เมื่อเห็นชินบัญชรต้องนึกถึงสมเด็จก่อน แต่ที่จริงคาถาชินบัญชรนี้เป็นของโบราณ สมเด็จท่านค้นพบในคัมภีร์ใบลานและนำมาเผยแพร่อีกต่อหนึ่ง ดังนั้นจึงปรากฏว่ามีอยู่มากมายหลายฉบับและแตกต่างกันออกไปบ้าง แต่ยังคงเค้าเดิมไว้เป็นส่วนมาก แสดงว่าผู้แต่งเป็นคนๆ เดียวกัน ที่แผกกันน่าจะมาดัดแปลงแก้ไขในชั้นหลังๆ และถึงแม้จะต่างกันโดยพยัญชนะแต่ก็ไม่ทำให้เสียอรรถะและความมุ่งหมายของท่านผู้แต่งแต่อย่างใด เกี่ยวกับเรื่องนี้หลวงพ่อธรรมสร สิริจนฺโท แห่งวัดตึ๊ดใหม่ อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน เคยกล่าวไว้ว่า "คาถาชินบัญชรมีอยู่มากมายหลายฉบับ ผู้ใดขึ้นใจได้บทใด หรือถือฉบับใดก็ดีทั้งนั้น" ที่เป็นดังนี้เพราะคัดลอกต่อๆ กันมานั่นเอง ย่อมจะผิดเพี้ยนกันไปบ้าง ใครได้สำนวนไหนก็อย่าสงสัยให้ท่องจำตามนั้น อย่าไปหาว่าของคนอื่นผิด เพราะต่างก็ไม่ใช่คนแต่ง ถึงจะเพี้ยนกันไปบ้างก็ไม่ถึงกับทำให้เสียความ ซึ่งยังมีอีกหลายแห่งที่จดจำแตกต่างกันมา และไม่ได้ลงอธิบายไว้ เพราะเกรงจะยืดยาวไป แต่แทบทั้งหมดแปลได้ไม่ผิดไวยากรณ์ เห็นมีเพียงที่เดียวเท่านั้นที่ดูเหมือนจะมีปัญหาว่าผิดไวยากรณ์หรือไม่ซึ่งข้าพเจ้าวิจารณ์ไว้ในเชิงอรรถข้างต้นแล้ว คือ **อาสุง อานันทะราหุโล**

อนึ่งบทที่ ๑๕ ของคาถาหรือบทสุดท้ายตามฉบับของไทยนั้น ของเดิมท่านคงแต่งไว้ในรูปของฉันท์หรือคาถา (ร้อยกรอง) เพราะมีเค้าโครงของฉันทลักษณ์อยู่ในบาทที่ ๑, ๓ และ ๔ สามารถตรวจคณะและครุ,ลหุ ตามกฎของฉันท์ได้ ส่วนบาทที่เหลือดูไม่เป็นรูปคาถา ผู้ชำระในภายหลังจึงเหมาเอาว่ามิใช่คาถาเพราะตรวจคณะฉันท์ไม่ได้ จึงวางรูปคาถาเป็นจุณณิยะ (ร้อยแก้ว) เสียเป็นส่วนมาก เห็นมีแต่ฉบับลังกาเท่านั้นที่วางเป็นรูปคาถาได้ถูกต้อง

อันที่จริงบทที่ ๑๕ นี้ ท่านแต่งไว้เป็นคาถาอยู่แล้ว แต่ที่ไม่เป็นคาถาเพราะมีการแต่งเพิ่มและแก้ไขต่อๆ กันมานั่นเอง บาทที่ ๑ ว่า **อิจเจวะมันโต สุคุตโต สุรักโข** นั้น ถูกต้องตามกฎเกณฑ์ของฉันทลักษณ์ ฉบับลังกาเป็น **อิจเจวะมัจจันตะกะโต สุรักโข** ก็ถือว่าถูกต้อง ฉบับล้านนาบางฉบับเป็น **อิจเจวะเมกะโต รักโข สุรักโข** นี้พิรุธอยู่ บาทสุดท้ายตามฉบับล้านนาทั่วไปว่า **จะรามิ ธัมมานุภาวะปาละโตติ** นี้ก็พิรุธ

อนึ่งคำว่า **ปิฏฐิภาคัส์มิง** ฉบับทั่วไปมีที่ซ้ำกันสองที่คือ บทที่ ๔ และบทที่ ๖ แต่ชินบัญชรที่ข้าพเจ้านำมาชำระใหม่นี้ บทที่ ๔ ใช้ **ปุพพะภาคัส์มิง** ตามใบลานฉบับหนึ่งซึ่งไม่ปรากฏในฉบับอื่นเห็นว่าแปลกดีและไม่เสียความหมาย กลับทำให้มีความหมายเพิ่มขึ้นเสียอีก อนึ่งในบทนมัสการพระอรหันต์แปดทิศก็ปรากฏข้อความตรงกันว่า **โกณฑัญโญ ปุพพะภาเค จะ** บทว่า **ปุพพะภาคัส์มิง** กับบทว่า **ปุพพะภาเค** มีคำแปลอย่างเดียวกันคือแปลว่า “ข้างหน้า” ได้นำความกราบเรียนพระอาจารย์คันธสาราภิวงศ์ วัดท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ท่านเห็นชอบด้วย โดยให้เหตุผลว่าพระอัญญาโกณฑัญญะเป็นปฐมสาวกได้บรรลุธรรมก่อนพระสาวกทั้งปวงจึงควรอยู่ข้างหน้า บทว่า **ปิฏฐิภาคัส์มิง** จึงน่าจะซ้ำกัน

ส่วนในฉบับของพม่าเป็น **ปัจฉาภาคัส์มิง** คงมีความหมายดุจเดียวกับบทว่า **ปิฏฐิภาคัส์มิง** คือแปลว่า “ข้างหลัง” เหมือนกัน

เพราะฉะนั้นพึงทราบว่าฉบับที่ข้าพเจ้าชำระไว้นี้จะปรากฏบทที่แตกต่างจากฉบับทั่วไป และเป็นฉบับที่รวบรวมชินบัญชรเกือบทุกฉบับไว้ในฉบับเดียวกันก็ว่าได้ แต่จะไม่ยึดเอาความเก่าแก่ของต้นฉบับใบลานว่าอันไหนจารก่อนหลัง เพราะฉบับที่มีอายุมากที่สุดที่ข้าพเจ้ามีอยู่ในเวลานี้ซึ่งจารเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๒ แก่กว่าฉบับวัดบวรนิเวศวิหารที่สมเด็จพระญาณสังวรทรงใช้อ้างอิงและตรวจชำระไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ ตั้งสองปี (จารเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๔ ต้นฉบับของวัดดอนไชยพระบาท อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน) ซึ่งถือกันว่ามีอายุเก่าแก่ที่สุดในเวลานี้ และเพิ่งจะถูกทำลายสถิตินั้น ก็ยังปรากฏว่ามีที่พิรุธอยู่ ดังนั้นการที่จะถือเอาอายุของใบลานมาเป็นบรรทัดฐานว่าต้นฉบับเดิมเป็นอย่างไรนั้น ยังมิใช่หลักฐานที่พอจะทำให้เชื่อถือได้ เพราะอาจจะยังมีต้นฉบับที่มีอายุเก่าแก่กว่านี้อยู่อีกก็ได้ การอาศัยการจดจำทางมุขปาฐะต่างหาก พอจะนำมาเป็นหลักฐานได้ในที่นี้ เพราะต่างครูก็ต่างอาจารย์ต่างก็จดจำกันมาคนละฉบับ ถ้าใกล้เคียงหรือเหมือนกันมากก็แสดงว่าคัดลอกหรือจดจำเรียนเอามาจากสำนักเดียวกัน ถ้าเป็นสำนักเดียวกันถึงแม้อายุของต้นฉบับจะห่างกันมากน้อยก็ตามก็จะลงเป็นฉบับเดียวกัน ถ้าต่างกันก็ต่างสำนักแสดงว่ามีการแก้ไขกันอีกทีหนึ่งดังนี้เป็นต้น แต่สิ่งที่นับว่าน่าภูมิใจก็คือได้มีการชำระขัดเกลาบทที่ ๑๕ ให้ถูกต้องตามรูปแบบของฉันทลักษณ์ และใกล้เคียงต้นฉบับเดิมมากที่สุดอีกครั้งหนึ่ง เป็นการนำของเดิมมาชำระให้ถูกต้อง นับว่าคาถาทั้ง ๑๕ บทนี้ มีความถูกต้องสมบูรณ์อย่างเต็มที่ตามที่ปรากฏท้ายชินบัญชรฉบับล้านนาว่า **ปัณณะระสะคาถา** (คาถา ๑๕ บท) เพราะแต่เดิมนับได้เพียง ๑๔ บทข้างต้นเท่านั้น บทที่ ๑๕ ดูเหมือน

ไม่ใช่คาถา เพราะตามลักษณะของคาถาทั่วไปจะไม่มีบาทเศษ ซึ่งถือเป็นข้อห้ามของการแต่งฉันท์ คำว่าคาถานั้นก็คือฉันทลักษณ์ ๔ บาทรวมกันเรียกว่าหนึ่งคาถา ถ้ามี ๖ บาท ก็จะเรียกคาถากึ่ง ถ้า ๘ บาท ก็เรียกสองคาถาดังนี้เป็นต้น คาถาที่มีบาทเศษเป็นบาทคี่หรือเกินมานั้น ถึงแม้จะผิดกฎเกณฑ์ของฉันทลักษณ์แต่ก็ปรากฏว่ามีใช้ในพระบาลีบ้าง ดังเช่นในรัตนสูตรเป็นต้น ดังนั้นท่านจึงอนุโลมให้ใช้ได้ในเวลาแต่งฉันท์หรือประพันธ์คาถาเฉพาะกรณีที่จำเป็นจริงๆ เท่านั้น ห้ามใช้พร่ำเพรื่อ นอกจากนี้ในที่มีบาทหย่อนกว่า ๔ บาท ก็ควรนับเป็นคาถาได้เช่นกัน เช่น

พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ
ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ
สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ.

ซึ่งคาถานี้พระพุทธองค์ตรัสเรียกว่า "อริยสาวิตรีคาถา" ที่มี ๓ บาท ๒๔ พยางค์ นัยว่าพระองค์ตรัสเรียกไตรสรณคมน์ทั้ง ๓ ว่า อริยสาวิตรีคาถานี้ถือเป็นพุทธวิธีอย่างหนึ่งที่ทรงใช้เปลี่ยนแนวความเชื่อดั้งเดิมของพราหมณ-ลัทธิทั้งหลายที่ถือว่า สาวิตรีคาถา เป็นต้นกำเนิดของคัมภีร์พระเวท ก่อนที่จะสาธยายพระเวทจะต้องสาธยายสาวิตรีคาถาเป็นปฐมบทก่อน ด้วยการเผยแพร่แนวความเชื่อใหม่ว่าสาวิตรีคาถาใช่จะมีอยู่แต่ในลัทธิพราหมณ์เท่านั้น ถึงในพุทธศาสนาก็มีสาวิตรีคาถาเช่นกันโดยทรงนำคำว่า สาวิตรี มาปรับเปลี่ยนใหม่เป็น อริยสาวิตรี แปลว่า สาวิตรีของพระอริยเจ้า และให้พระสาวกใช้สาธยายเป็นสาวิตรีคาถาของทางพุทธศาสนา ทางพราหมณ์ถือว่า สาวิตรีคาถาเป็นต้นกำเนิดของพระเวทฉันใด ทางพุทธก็ถือว่า อริยสาวิตรีคาถาเป็นต้นกำเนิดของพระไตรปิฎกฉันนั้นเหมือนกัน ดังมีสาธกในอรรถกถาว่า

เอตฺถ จ ภควา ปรมตฺถเวทานํ ติณฺณํ ปิฏกานํ อาทิภูตํ ปรมตฺถพฺราหฺมเณหิ สพฺพพุทฺเธหิ ปกาสิตํ อตฺถสมฺปนฺนํ พฺยญฺชนสมฺปนฺนํ 'พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามี' ติ อิมํ อริยสาวิตฺตึ สนฺธาย ปุจฺฉติ. (สุตฺตนิปาต ๒/๒๒๖)

"อนึ่งในที่นี้พระผู้มีพระภาคตรัสถามหมายเอาสาวิตรีคาถาของพระอริยะคือ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ, ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ, สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ ที่เพียบพร้อมด้วยอรรถและพยัญชนะเป็นเบื้องแรกของพระไตรปิฎก อันเป็นพระเวทโดยปรมัตถ์ เป็นข้อที่พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ ผู้เป็นพราหมณ์โดยปรมัตถ์ ได้ทรงประกาศไว้นี้"

มีพระบาลีที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า **สาวิตฺตี ฉนฺทโส มุขํ** (สาวิตรีเป็นประธานแห่งพระเวท) สาวิตรีคาถาของพราหมณ์นั้นมีปรากฏในคัมภีร์ฤคเวทซึ่งจารึกเป็นภาษาสันสกฤตดังนี้

ตตฺ สวิตุรฺ วเรณิยํ[๑]
ภรฺโค เทวสฺย ธีมหิ
ธิโย โย นะ ปฺรโจทยาตฺ.

(ฤคเวท มณฺฑล ๓ สุตฺต ๖๒ คาถา ๑๐)

คาถาที่ ๑๕ นี้ นับว่าโบราณาจารย์ท่านแต่งไว้ถูกต้อง เพราะไม่ผิดจากลักษณะพระบาลีดังกล่าวแล้ว ถึงแม้จะมีบาทเกินมาก็ตาม นอกจากนี้ฉันทลักษณ์ที่มีเพียง ๒ บาท ก็เรียกว่าคาถาได้เช่นกัน เช่น

กุลาลภณฺเฑ อาณายํ อายุเธ ทานราสิสุ.

(อภิธาน คาถา ๗๘๒)

---

๑ บางครั้งเป็น โอมฺ ตตฺ สวิตุรฺ วเรณฺยํ ถ้าไม่มี โอมฺ อยู่ข้างหน้าก็ให้ลง อิ ที่ วเรณฺย เป็น วเรณิย

คาถา ๒ บาทนี้ก็ถือว่าเป็นหนึ่งคาถาได้ คัมภีร์อภิธานัปปทีปิกาฎีกา (อธิบายคาถา ๗๘๒) กล่าวยืนยันเรื่องนี้ว่า **สทฺธคาถาปิ คาถาเยว** (คาถาที่มีครึ่งหนึ่งคือมี ๒ บาท ก็ถือว่าเป็นคาถาได้เช่นกัน)

ใจความของคาถาชินบัญชรก็คือ เป็นบทสวดที่กล่าวอาราธนาพระพุทธเจ้า ๒๘ พระองค์ พระสาวก และพระปริตรทั้งหลายให้มาประทับอยู่ในส่วนต่างๆ ของร่างกายซึ่งนับได้ดังนี้คือ กระหม่อม, ศีรษะ, นัยน์ตา,หน้าอก, หัวใจ, ข้างขวา, ข้างซ้าย, ข้างหน้า, ข้างหลัง, หูทั้งสองข้าง, ปลายผมหรือท้ายทอย, ใบหน้า, หน้าผากและอวัยวะน้อยใหญ่ทั้งหลาย โดยได้อัญเชิญพระรัตนตรัยเป็นต้นให้เข้ามาดำรงอยู่ในอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายเหล่านี้เพื่อพิทักษ์คุ้มครองผู้สวดสาธยายให้แคล้วคลาดปลอดภัยเสมือนหนึ่งอยู่ในแวดวงกรงล้อมของพระชินเจ้าทั้งหลาย สำหรับอานิสงส์ของพระคาถานี้ท่านสรุปแสดงไว้ว่า

อานิสงส์คาถาชินบัญชร

ผู้ใดสวดเป็นประจำจะป้องกันรักษาตนได้ ย่อมได้ชัยชนะในทุกๆ แห่ง นอกจากนี้ยังเอาชนะศัตรูที่ยังชนะไม่ได้ ถึงจะยืนปราศรัยในที่ทั้งปวงเป็นต้นว่าราชสกุลก็ตาม จะปราศจากความหวาดหวั่นครั่นคร้าม ให้ตั้งสติมุ่งตรงต่อพุทธารมณ์เป็นอาทิ โดยสัจจเคารพจะสามารถป้องกันอันตรายมีราชันตรายเป็นต้นได้ และย่อมสวัสดีมีชัยในที่ทุกสถาน (ดูเชิงอรรถที่ ๒๕ ข้างต้น)

คาถาชินบัญชรนี้ปรากฏว่าได้รับความนิยมนับถือจากพุทธศาสนิกชน ๓ ประเทศคือ ไทย พม่า และลังกา ดังนั้นต้นฉบับจึงมีอยู่ใน ๓ ประเทศ (อาจมีประเทศอื่นด้วย) ของเดิมคงมีอยู่เพียง ๑๔ บทเท่านั้นตามฉบับ

พม่าเดิม (ปัจจุบันมี ๑๕ บท) ซึ่งทางพม่าเรียก "รัตนะบัญชร" และมีชื่อเป็นภาษาพม่าว่า "รัตนะชวยไช่" (กรงทองแห่งพระรัตนตรัย) ของไทยมีอยู่ ๑๕ บท โดยบทสุดท้ายเป็นนิคมคาถาสรุปคาถา ๑๔ บทข้างต้น ของลังกาแต่งเพิ่มเข้ามาอีกเป็น ๒๒ บท และเรียก "ชินะปัญชะระยะ" ส่วนทางล้านนาเรียก "ชะยะปัญชะระ" หรือ "ไชยะเบ็งชร"

เกี่ยวกับความเป็นมารวมถึงชื่อผู้แต่งหรือสถานที่ๆ แต่งพระคาถานี้ นักปราชญ์ทางพม่าเชื่อว่าแต่งขึ้นที่เชียงใหม่ในสมัยอาณาจักรล้านนา โดยพระเถระรูปหนึ่งไม่ปรากฏนาม (ดูอัครมหาบัณฑิตานุสรณ์ วัดท่ามะโอ ลำปาง ๒๕๓๔) เป็นวรรณกรรมบาลีที่แต่งในประเทศไทย[๑] แต่นักปราชญ์ทางล้านนาเชื่อว่าตกทอดมาแต่ลังกา[๒] ดังปรากฏข้อความในคัมภีร์ใบลานภาษาล้านนาว่า

---

๑ เรื่องนี้มีปรากฏอยู่ในคัมภีร์พุทธนวมวินิจฉัยของพม่าในวินยสมูหวินิจฉัย มีข้อความกล่าวถึงคาถาชินบัญชรว่าแต่งในรัชสมัยพระเจ้าอโนรธา รัชกาลที่ ๒๐ ซึ่งเป็นกษัตริย์พม่าที่มาครองนครเชียงใหม่ระหว่าง พ.ศ. ๒๑๒๑ – ๒๑๕๐ เรื่องนี้น่าจะเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนความจริงคาถาชินบัญชรคงจะมีมาก่อนหน้าตั้งแต่รัชสมัยพระเจ้าติโลกราชแล้วและมีอายุมากกว่านั้น ภายหลังเสื่อมความนิยมลงจึงมีการฟื้นฟูขึ้นมาสวดใหม่ในรัชสมัยพระเจ้าอโนรธา ด้วยเหตุผลบางประการดังปรากฏในคัมภีร์นั้นว่าทรงโปรดให้ชาวเมืองสวดแทนการบูชาดาวนพเคราะห์ที่ไม่คล้อยตามคำสอนในพระพุทธศาสนา ความน่าจะเป็นดังนี้ (ผู้เขียน)

๒ สันนิษฐานว่าพระมหาเถรชยมังคละแห่งนครหริภุญชัยนำมาแต่ลังกาทวีป พร้อมทั้งคาถาปะโชตาแล้วคัดลอกถวายพระเจ้าติโลกราชเมื่อ พ.ศ. ๑๙๘๕

อุปปัตตินิทาน

"อุปปัตตินิทานอันเกิดแห่งคาถาไชยะเบ็งชรอันนี้ว่ายังมีลูกพระยาเมืองลังกาเกิดมาแล้วหมอโหราทวายว่า 'มีอายุได้ ๗ ปี ปลาย ๗ เดือน เจ้าราชบุตรลูกมหาราชเจ้าจักตายด้วยฟ้าผ่าชะแล' ว่าอั้นเถิงเวยยะอายุได้ ๗ ปี เปี่ยง ๗ เดือนแท้ พระยาตนพ่อมีคำเคืองใจมากนัก จิ่งไปไหว้อรหันตาเจ้าทังมวลในเมืองลังกาที่นั้น อรหันตา ๕ ร้อยตน[๑] พร้อมกันขอดและตนและคาถาเหนือปราสาทชั้นถ้วน ๗ ที่ใกล้ปล่องเบ็งชรแล้วก็หื้อพระยาปูชาเอาด้วยอาสนา, ฉัตร, พัด, ช่อ, ทุง, ธูปเทียน, ประทีป, เข้าตอก, ดอกไม้ชู่อันแล้วหื้อลูกพระยาเรียนเอาแล้วจำเริญไหว้ชู่วันใจ้ๆ เถิงเมื่ออายุได้ ๗ ปี ปลาย ๗ เดือนแท้ ฟ้าก็ผ่าแท้ลวดบ่จับไปจับหินก้อนนึ่งอันมีทิสะวันตก แจ่งเวียงลังกา ราชกุมารน้อยตนนั้นก็ลวดมีอายุยืนยาวไปพ้นจากไภยะทังมวลแล้วได้เป็นพระยาแทนพ่อวันนั้นแลฯ คาถา ๑๕ บทนี้มีคุณมากนักแล คาถานี้ ๘ ตัวไหนเป็นบาทนึ่ง คือว่า ๔ บาทเป็นคาถาแล"[๒]

จากประวัติความเป็นมาข้างต้นนั้นถอดเป็นใจความได้ว่า

สมัยหนึ่งยังมีราชกุมารของกษัตริย์ลังกาพระองค์หนึ่ง (ในประวัติไม่ได้ระบุพระนามไว้) เมื่อแรกคราวประสูติมาโหรหลวงทำนายว่าพระกุมารจะมีพระชนม์อยู่ได้เพียง ๗ ชันษาเท่านั้นก็จะถูกอสุนีบาตหรือฟ้าผ่าตกต้องพระองค์อย่างแน่นอน พอมีพระชนมายุใกล้ครบ ๗ ปีบริบูรณ์พระราชบิดาทรงวิตกกังวลพระทัยเป็นยิ่งนัก จึงเสด็จไปนมัสการพระอรหันต์ทั้งปวงในลังกาทวีป เพื่อขอคำชี้แนะปรึกษาและหาทางแก้ไข

---

๑ บ้างว่า ๑๔ ตน (รูป/องค์) ซึ่งน่าจะตรงกับจำนวนพระคาถาในที่นี้

๒ เฉพาะที่เป็นวัตตคาถามี ๑๔ บท ส่วนบทที่ ๑๕ เป็นคาถาสรุปท่านแต่งเพิ่มทีหลัง

พระอรหันต์ทั้งปวงจึงประชุมกันบนปราสาทชั้นที่ ๗ ใกล้สีหบัญชร ได้ช่วยกันผูกพระคาถานี้ขึ้น ณ ตรงที่ใกล้ปล่องสีหบัญชรนั้น เหตุนั้นพระคาถานี้จึงปรากฏชื่อว่า "ชินบัญชร" แปลว่า กรงหรือหน้าต่างของพระชินเจ้า ซึ่งโดยปริยายหมายถึงเครื่องป้องกัน โดยนำคำว่าบัญชรซึ่งเป็นมงคลนามมาใช้ในการตั้งชื่อพระคาถา หลังจากนั้นก็ให้พระองค์บูชาเอาด้วยเครื่องสักการะต่างๆ แล้วให้พระกุมารเรียนเอาพระคาถาทั้งหมดและสาธยายเป็นประจำทุกวัน พอพระชนมายุครบ ๗ ปีบริบูรณ์ ฟ้าก็ผ่าจริงตามคำทำนายของโหราจารย์ แต่กลับผ่าไม่ถูกพระกุมารแต่อย่างใดได้พลาดไปถูกศิลาใหญ่ก้อนหนึ่ง ซึ่งอยู่ทางมุมเมืองด้านทิศตะวันตกของเมืองลังกาแทน ขณะประทับอยู่ในที่กลางแจ้ง พระกุมารจึงพ้นจากมรณภัยและมีพระชนมายุยืนยาวไปจวบจนกระทั่งได้สืบราชสมบัติเป็นกษัตริย์ลังกาต่อจากพระราชบิดา เพราะอานุภาพของคาถาชินบัญชรๆ จึงได้รับการยกย่องนับถือตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

อาศัยเหตุที่พระกุมารรอดพ้นจากมรณภัยครั้งนั้น พระคาถานี้จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "คาถาฟ้าฟีก" ซึ่งหมายถึง ฟ้าหลีก นั่นเอง โดยโบราณาจารย์ล้านนาได้ถอดอักขระย่อออกไว้เป็นตับต๊อง (ตับท้อง) และหัวใจคาถาเรียกว่า "ตับต๊องชินบัญชร" หรือ "หัวใจฟ้าฟีก" ดังนี้ **ระตะนัง ปุระโต อาสิ** (อยู่ในบทที่ ๑๐) มีประสิทธิคุณทางภาวนาป้องกันอันตรายให้ปลอดภัยแคล้วคลาดจากฟ้าผ่า ไฟไหม้ เป็นต้น นับถือกันว่าประสิทธินัก บ้างก็เรียก "คาถายอดตาลหิ้น" ใช้ไปในทางอยู่ยงคงกระพันก็มี มีเรื่องเล่าว่า

ในแคว้นล้านนาสมัยของเจ้าหนานติ๊บจ๊าง (ทิพย์ช้าง) วีรบุรุษต้นตระกูลทิพย์ช้าง, เจ้าเจ็ดตน ผู้กอบกู้นครลำปาง แค่ได้ยินชื่อเสียงเรียงนามก็คงรู้แล้วว่าเก่งกล้าสามารถขนาดไหน หลักฐานทางประวัติศาสตร์

ยังอยู่ที่วัดพระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เป็นรอยกระสุนทะลุผ่านรั้วทองเหลืองกำแพงแก้วล้อมองค์พระธาตุ เมื่อครั้งเจ้าหนานนำกองกำลังบุกเข้าไปยิงท้าวมหายศแม่ทัพพม่าตาย ซึ่งยึดบริเวณลานวัดพระธาตุลำปางหลวงเป็นที่พักกำลังพล ทำให้ทัพพม่าแตกกระจัดกระจายไป เผอิญมีกระสุนนัดหนึ่งทะลุไปถูกรั้วทองเหลืองปรากฏร่องรอยหลงเหลืออยู่จนถึงทุกวันนี้ นับเป็นวีรกรรมกู้ชาติที่เด็ดเดี่ยวกล้าหาญอีกวีรกรรมหนึ่ง[๑] ท่านเป็นเจ้าปู่ของเจ้าชีวิตอ้าว องค์นี้ก็เช่นเดียวกันอุทานว่าอ้าวเมื่อไหร่เป็นต้องจับประหารเมื่อนั้น เจ้าหนานมีอาจารย์อยู่ท่านหนึ่งซึ่งนับถือมาก เป็นผู้ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาอาคมทั้งหลายให้กับเจ้าหนานวันหนึ่งท่านเรียกเจ้าหนานเข้าไปหาบอกว่าจะให้ของดี มันเป็นคาถาแต่ยังไม่มีชื่อเรียก มีอยู่ ๘ คำ ซึ่งได้แก่คาถาดังกล่าวข้างต้นนั่นเอง เมื่อเจ้าหนานท่องจำจนขึ้นใจแล้วต้องการพิสูจน์ความขลัง จึงสั่งให้พวกทหารเอาปืนมาอยู่ใต้ต้นตาลให้มากที่สุด จากนั้นก็ขึ้นไปอยู่บนยอดตาลแล้วสั่งให้พวกทหารระดมยิง ยิงเท่าไหร่ก็ไม่จับ แต่ลูกกระสุนกลับถูกยอดตาลจนปลายด้วนหมด เจ้าหนานจึงตั้งชื่อคาถาบทนี้ว่า "ยอดตาลหิ้น" ซึ่งหมายถึงยอดตาลเหี้ยนนั่นเองและใช้เรียกตั้งแต่บัดนั้นมา

ชินบัญชรฉบับล้านนานั้นจะใกล้เคียงกับฉบับลังกาเป็นส่วนมาก มีที่ต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้นโดยฉบับลังกาจะเน้นการสวดให้ผู้อื่น ส่วนฉบับล้านนาและฉบับอื่นๆ จะเน้นการสวดให้กับตนเอง ต่อแต่นี้จะได้นำคาถาชินบัญชรฉบับลังกา ฉบับพม่า พร้อมทั้งฉบับวัดระฆังโฆสิตาราม มาลงไว้เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างกันของแต่ละฉบับและให้สาธุชนทั้งหลายได้เลือกสวดตามความพอใจ ดังนี้

---

๑ ต่อมาได้รับสถาปนาเป็นเจ้าผู้ครองนครลำปาง มีนามว่าเจ้าพระยาสุลวฦๅชัยสงคราม

ชินะปัญชะระยะ
(ชินบัญชรฉบับลังกา)

๑. ชะยาสะนะคะตา วีรา เชต์วา มารัง สะวาหินิง
จะตุสัจจามะตะระสัง เย ปิวิงสุ นะราสะภาฯ

๒. ตัณหังกะราทะโย พุทธา อัฏฐะวีสะติ นายะกา
สัพเพ ปะติฏฐิตา ตุยหัง มัตถะเก เต มุนิสสะราฯ

๓. สิเร ปะติฏฐิตา พุทธา ธัมโม จะ ตะวะ โลจะเน
สังโฆ ปะติฏฐิโต ตุยหัง อุเร สัพพะคุณากะโรฯ

๔. หะทะเย อะนุรุทโธ จะ สาริปุตโต จะ ทักขิเณ
โกณฑัญโญ ปิฏฐิภาคัส์มิง โมคคัลลาโนสิ วามะเกฯ

๕. ทักขิเณ สะวะเน ตุยหัง อาสุง อานันทะราหุลา
กัสสะโป จะ มะหานาโม อุโภสุง วามะโสตะเกฯ

๖. เกสันเต ปิฏฐิภาคัส์มิง สุริโย วิยะ ปะภังกะโร
นิสินโน สิริสัมปันโน โสภิโต มุนิปุงคะโวฯ

๗. กุมาระกัสสะโป นามะ มะเหสี จิต์ระวาทะโก
โส ตุยหัง วะทะเน นิจจัง ปะติฏฐาสิ คุณากะโรฯ

๘. ปุณโณ อังคุลิมาโล จะ อุปาลีนันทะสีวะลี
เถรา ปัญจะ อิเม ชาตา ละลาเฏ ติละกา ตะวะฯ

๙. เสสาสีติ มะหาเถรา วิชิตา ชินะสาวะกา
ชะลันตา สีละเตเชนะ อังคะมังเคสุ สัณฐิตาฯ

๑๐. ระตะนัง ปุระโต อาสิ ทักขิเณ เมตตะสุตตะกัง
ธะชัคคัง ปัจฉะโต อาสิ วาเม อังคุลิมาละกังฯ

๑๑. ขันธะโมระปะริตตัญจะ อาฏฐานาฏิยะสุตตะกัง
อากาสัจฉะทะนัง อาสิ เสสา ปาการะสัญญิตาฯ

๑๒. ชินาณาพะละสังยุตเต ธัมมะปาการะลังกะเต
วะสะโต เต จะตุกิจเจนะ สะทา สัมพุทธะปัญชะเรฯ

๑๓. วาตะปิตตาทิสัญชาตา พาหิรัชฌัตตุปัททะวา
อะเสสา วิละยัง ยันตุ อะนันตะคุณะเตชะสาฯ

๑๔. ชินะปัญชะระมัชฌัฏฐัง วิหะรันตัง มะหีตะเล
สะทา ปาเลนตุ ต์วัง สัพเพ เต มะหาปุริสาสะภาฯ

๑๕. อิจเจวะมัจจันตะกะโต สุรักโข
ชินานุภาเวนะ ชิตูปะปัททะโว
พุทธานุภาเวนะ หะตาริสังโฆ
จะราหิ สัทธัมมะนุภาวะปาลิโตฯ

๑๖. อิจเจวะมัจจันตะกะโต สุรักโข
ชินานุภาเวนะ ชิตูปะปัททะโว
ธัมมานุภาเวนะ หะตาริสังโฆ
จะราหิ สัทธัมมะนุภาวะปาลิโตฯ

๑๗. อิจเจวะมัจจันตะกะโต สุรักโข
ชินานุภาเวนะ ชิตูปะปัททะโว
สังฆานุภาเวนะ หะตาริสังโฆ
จะราหิ สัทธัมมะนุภาวะปาลิโตฯ

๑๘. สัทธัมมะปาการะปะริกขิโตสิ
อัฏฐาริยา อัฏฐะทิสาสุ โหนติ
เอตถันตะเร อัฏฐะนาถา ภะวันติ
อุทธัง วิตานังวะ ชินา ฐิตา เตฯ

๑๙. ภินทันโต มาระเสนัง ตะวะ สิระสิ ฐิโต โพธิมารุยหะ สัตถา
โมคคัลลาโนสิ วาเม วะสะติ ภุชะตะเฏ ทักขิเณ สาริปุตโต
ธัมโม มัชเฌ อุรัส์มิง วิหะระติ ภะวะโต โมกขะโต โมระโยนิง
สัมปัตโต โพธิสัตโต จะระณะยุคะคะโต ภานุ โลเกกะนาโถฯ[๑]

๒๐. สัพพาวะมังคะลุปัททะวะทุนนิมิตตัง
สัพพีติโรคะคะหะโทสะมะเสสะนินทา
สัพพันตะรายะภะยะทุสสุปินัง อะกันตัง
พุทธานุภาวะปะวะเรนะ ปะยาตุ นาสังฯ

๒๑. สัพพาวะมังคะลุปัททะวะทุนนิมิตตัง
สัพพีติโรคะคะหะโทสะมะเสสะนินทา
สัพพันตะรายะภะยะทุสสุปินัง อะกันตัง
ธัมมานุภาวะปะวะเรนะ ปะยาตุ นาสังฯ

๒๒. สัพพาวะมังคะลุปัททะวะทุนนิมิตตัง
สัพพีติโรคะคะหะโทสะมะเสสะนินทา
สัพพันตะรายะภะยะทุสสุปินัง อะกันตัง
สังฆานุภาวะปะวะเรนะ ปะยาตุ นาสังฯ

(ปริวรรตจากต้นฉบับอักษรสิงหล โดย พระมหาญาณธวัช ญาณทฺธโช)

---

๑ สัทธรา ๒๑ (มฺรา ภฺนา โย โยตฺร เยนตฺติมุนิยติยุตา สทฺธรา กิตฺติตายํ - วุตฺโตทย)

รัตนะบัญชรหรือรัตนะชวยไช่
(ชินบัญชรฉบับพม่า)

๑. ชะยาสะนาคะตา พุทธา ชิต์วา มารัง สะวาหะนัง
จะตุสัจจะมะตะระสัง เย ปิวิงสุ นะราสะภาฯ

๒. ตัณหังกะราทะโย พุทธา อัฏฐะวีสะติ นายะกา
สัพเพ ปะติฏฐิตา มัยหัง มัตถะเก เต มุนิสสะราฯ

๓. สีเส ปะติฏฐิโต โนสิ พุทโธ ธัมโม ท์วิโลจะเน
สังโฆ ปะติฏฐิโต มัยหัง อุเร สัพพะคุณากะโรฯ

๔. หะทะเย เม อะนุรุทโธ สาริปุตโต จะ ทักขิเณ
โกณฑัญโญ ปัจฉาภาคัส์มิง โมคคัลลาโน จะ วามะเกฯ

๕. ทักขิเณ สะวะเน มัยหัง อาสุง อานันทะราหุลา
กัสสะโป จะ มะหานาโม อุโภสุง วามะโสตะเกฯ

๖. เกสันเต ปิฏฐิภาคัส์มิง สุริโยวะ ปะภังกะโร
นิสินโน สิริสัมปันโน โสภิโต มุนิปุงคะโวฯ

๗. กุมาระกัสสะโป นามะ มะเหสี จิต์ระวาจะโก
โส มัยหัง วะทะเน นิจจัง ปะติฏฐาสิ คุณากะโรฯ

๘. ปุณโณ อังคุลิมาโล จะ อุปาลินันทะสีวะลิ
อิเม ปัญจะ มหาเถรา นะลาเฏ ติละกา วิยะฯ

๙. เต หิ เสสา มะหาเถรา ชิตะวันโต ชิโนระสา
ชะลันตา สีละเตเชนะ อัคคะมังเคสุ สัณฐิตาฯ

๑๐. ระตะนัง ปุระโต อาสิ ทักขิเณ เมตตะสุตตะกัง
ธะชัคคัง ปัจฉะโต อาสิ วาเม อังคุลิมาละกัง ฯ

๑๑. ขันธะโมระปะริตตัญจะ อาฏานาฏิยะสุตตะกัง
อากาเส ฉะทะนัง อาสิ เสสา ปาการะลังกะตาฯ

๑๒. ชินานัง พะละสังยุตเต ธัมมะปาการะลังกะเต
วะสะโต เม อะกิจเฉนะ สัมมาสัมพุทธะปัญชะเรฯ

๑๓. วาตะปิตตาทิสัญชาตา พาหิรัชฌัตตุปัททะวา
อะเสสา วินาสัง ยันตุ อะนันตะคุณะเตชะสาฯ

๑๔. ชินะปัญชะระมัชฌัมหิ วิหะรันตัง มะหีตะเล
สะทา ปาเลนตุ มัง สัพเพ เต มะหาปุริสาสะภาฯ

๑๕. กะโต อิจเจวะเมกันตัง สุรักโข ชินะเตชะสา
คุณากะรัสสะ สังฆัสสะ ภะเวยยัง สุขิโต อะหังฯ

(คัดจากท้ายหนังสือ คัมภีร์สังขยาปกาสกฎีกา)

หินทั้งแท่งยังแสร้งทำให้เว้าโหว่
เป็นสิงโตได้สนิทไม่ผิดแผน
การสอนคนให้ดีแม้มีแปลน
ยังยากแสนยิ่งกว่าแหวะแกะสิงโตฯ

ชินบัญชร
(ฉบับวัดระฆังโฆสิตาราม)

๑.	ชะยาสะนากะตา พุทธา	เชต์วา มารัง สะวาหะนัง
	จะตุสัจจาสะภัง ระสัง	เย ปิวิงสุ นะราสะภา
๒.	ตัณหังกะราทะโย พุทธา	อัฏฐะวีสะติ นายะกา
	สัพเพ ปะติฏฐิตา มัยหัง	มัตถะเก เต มุนิสสะราฯ
๓.	สีเส ปะติฏฐิโต มัยหัง	พุทโธ ธัมโม ท์วิโลจะเน
	สังโฆ ปะติฏฐิโต มัยหัง	อุเร สัพพะคุณากะโรฯ
๔.	หะทะเย เม อะนุรุทโธ	สารีปุตโต จะ ทักขิเณ
	โกณฑัญโญ ปิฏฐิภาคัส์มิง	โมคคัลลาโน จะ วามะเกฯ
๕.	ทักขิเณ สะวะเน มัยหัง	อาสุง อานันทะ[๑] ราหุโล
	กัสสะโป จะ มะหานาโม	อุภาสุง วามะโสตะเกฯ
๖.	เกสะโต ปิฏฐิภาคัส์มิง	สุริโยวะ ปะภังกะโร
	นิสินโน สิริสัมปันโน	โสภิโต มุนิปุงคะโวฯ
๗.	กุมาระกัสสะโป เถโร	มะเหสี จิตตะวาทะโก
	โส มัยหัง วะทะเน นิจจัง	ปะติฏฐาสิ คุณากะโรฯ
๘.	ปุณโณ อังคุลิมาโล จะ	อุปาลีนันทะสีวะลี
	เถรา ปัญจะ อิเม ชาตา	นะลาเฏ ติละกา มะมะฯ
๙.	เสสาสีติ มะหาเถรา	วิชิตา ชินะสาวะกา
	เอเตสีติ มะหาเถรา	ชิตะวันโต ชิโนระสา
	ชะลันตา สีละเตเชนะ	อังคะมังเคสุ สัณฐิตาฯ

---

๑ บทนี้เป็นอวิภัตติกนิทเทส มาจากรูปเดิมว่า อานันโท ดูคำอธิบายในหน้าที่ ๑๔๓ - ๑๔๔ เชิงอรรถที่ ๗

๑๐. ระตะนัง ปุระโต อาสิ ทักขิเณ เมตตะสุตตะกัง
ธะชัคคัง ปัจฉะโต อาสิ วาเม อังคุลิมาละกังฯ

๑๑. ขันธะโมระปะริตตัญจะ อาฏานาฏิยะสุตตะกัง
อากาเส ฉะทะนัง อาสิ เสสา ปาการะสัณฐิตาฯ

๑๒. ชินานานาวะระสังยุตตา สัตตัปปาการะลังกะตา
วาตะปิตตาทิสัญชาตา พาหิรัชฌัตตุปัททะวา

๑๓. อะเสสา วินะยัง ยันตุ อะนันตะชินะเตชะสา
วะสะโต เม สะกิจเจนะ สะทา สัมพุทธะปัญชะเรฯ

๑๔. ชินะปัญชะระมัชฌัมหิ วิหะรันตัง มะหีตะเล
สะทา ปาเลนตุ มัง สัพเพ เต มะหาปุริสาสะภาฯ

๑๕. อิจเจวะมันโต สุคุตโต สุรักโข
ชินานุภาเวนะ ชิตูปัททะโว
ธัมมานุภาเวนะ ชิตาริสังโฆ
สังฆานุภาเวนะ ชิตันตะราโย
สัทธัมมานุภาวะปาลิโต จะรามิ ชินะปัญชะเรติฯ

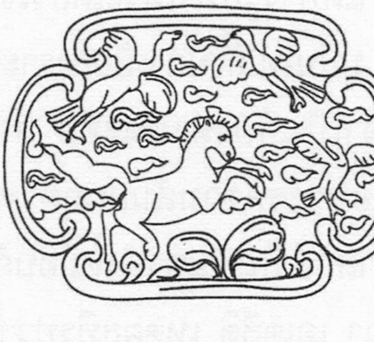

เกี่ยวกับบท "เอเตสีติ" ในคาถาที่ ๙
(ฉบับวัดระฆังโฆสิตาราม)

รูปนี้ตัดบทว่า เอเต+อสีติ = เอเตสีติ สำเร็จด้วยกัจจายนสูตร ที่ ๑๓ ว่า **วา ปโร อสรูปา.** (สระหน้ากับสระหลังมีรูปไม่เสมอกันให้ลบสระหลัง) เหมือนคำว่า **เตปิ** (เต+อปิ) ฉบับปัจจุบันแก้ไขเป็น **เอตาสีติ** และว่าเป็นโลปสระสนธิโดยมีวิธีตัดบทเหมือนกัน พึงทราบว่าสำเร็จด้วยกัจจายนสูตรที่ ๑๕ ว่า **ทีฆํ.** (เมื่อลบสระหน้าให้ทีฆะสระหลังได้บ้าง) โดยลบสระหน้าที่ เอเต ได้รูปเป็น เอตฺ และทีฆะสระหลังที่ อสีติ ได้รูปเป็น อาสีติ เมื่อนำ เอตฺ กับ อาสีติ มาสนธิกัน (เอตฺ+อาสีติ) ก็จะได้รูปว่า **เอตาสีติ** เหมือนคำว่า **สจายํ** (สเจ+อยํ = สจฺ+อายํ) **สจาหํ** (สเจ+อหํ = สจฺ+อาหํ) เป็นต้น

อย่างไรก็ตามรูปว่า **เอเตสีติ** ตามฉบับเดิมนั้นไม่ถือว่าผิดไวยากรณ์ดังที่เข้าใจกันแต่อย่างใด และเหมาะสมกว่ารูปว่า **เอตาสีติ** เสียอีก เพราะในสูตร ทีฆํ นั้นท่านห้ามการทำทีฆะสระหลังไว้ด้วยกฺวจิศัพท์ (บ้าง) หมายความว่าหลังจากลบสระหน้าแล้วไม่ต้องทีฆะสระหลังก็ได้ เช่น **วตยํ** (วต+อยํ) ในประโยคว่า อจิรํ วตยํ กาโย ไม่ต้องทำเป็น วตายํ แต่รูปว่า **วตายํ** ก็มีใช้ดังตัวอย่างว่า อโห วตายํ เป็นต้น ซึ่งสามารถเชื่อมสนธิได้ทั้งสองวิธีดังเช่นบทว่า เอเตสีติ กับ เอตาสีติ แต่บางรูปทำได้วิธีเดียวเช่น **มุนินฺโท** (มุนิ+อินฺโท) จะไม่มีรูปที่เป็นทีฆะว่า มุนีนฺโท ทั้งนี้คงเป็นเพราะบทหลังมีสังโยค (คือ อินฺ) อยู่แล้วนั่นเอง จึงไม่จำเป็นต้องทำทีฆะอีก ส่วนที่เป็นรูปว่า มุเนนฺโท ดังนี้บ้าง พึงทราบว่าอนุวรรตตามสันสกฤต หรืออย่างรูปว่า **วนฺเทหํ** (วนฺเท+อหํ) ก็ไม่นิยมทำสนธิเป็น วนฺทาหํ เหมือนกับรูปว่า เอตาสีติ แต่ใช้วิธีลบสระหลังเหมือนรูปว่า เอเตสีติ เหตุผลที่รูปว่า **เอเตสีติ** เหมาะสมกว่า เอตาสีติ ก็คือ เอต ศัพท์ในที่นี้ทำหน้าที่เป็นวิเสสนะ (บทขยาย) ของวิเสสยะ

(บทประธาน) ที่เป็นปุงลิงค์ (บ่งเพศนามที่เป็นบุรุษ) คือ **มหาเถรา** ดังนั้นจึงควรมีรูปที่ชัดเจนว่า เอเตสีติ เพราะถ้าเป็น เอตาสีติ สามารถตัดบทว่า เอตา+อสีติ ดังนี้ก็ได้ อาจชวนให้เข้าใจผิดคิดว่าเป็น อิตถีลิงค์ (บ่งเพศนามที่เป็นสตรี) ไป ส่วนรูปว่า **เสสาสีติ** นั้นเป็นรูปที่มีลิงค์ชัดเจนคือ ตัดบทว่า เสสา+อสีติ ถึงแม้จะลบสระหลังหรือลบสระหน้าแล้วทีฆะสระหลังก็ได้ทั้งนั้น เพราะมาจากรูปเดิมที่เป็นปุงลิงค์ว่า เสส เมื่อนำมาแจกวิภัตติได้รูปว่า เสสา และใช้เป็นวิเสสนะของ มหาเถรา สามารถเข้าใจได้ง่ายกว่า เพราะศัพท์นี้มีวิธีแจกวิภัตติเหมือนกับ อ การันต์ในปุงลิงค์ทั่วไป (คือปุริส) ต่างจากเอตศัพท์ซึ่งเป็นสัพพนามมีวิธีแจกวิภัตติต่างกันในลิงค์ทั้งสองกล่าวคือ เอเต, เอตา รูปว่า เอตาสีติ จึงไม่ชัดเจนเพราะนอกจากจะตัดบทว่า เอเต+อสีติ แล้วยังตัดบทว่า เอตา+อสีติ ได้อีก ส่วนรูปว่า **เสสา** นั้นถึงจะมีอยู่ในสองลิงค์ก็จริง แต่ในที่นี้สามารถกำหนดรู้ได้ว่าเป็นปุงลิงค์โดยอาศัยบริบท (บทข้างเคียง) คือ **มหาเถรา** เพราะถ้าต้องการให้ เสสา เป็นอิตถีลิงค์บาทคาถานี้จะมีรูปว่า **เสสาสีติ มหาเถรี** ส่วน **เอตาสีติ** นั้นถ้าใช้เป็นวิเสสนะของ **มหาเถรา** ในเมื่อตัดบทว่า เอตา+อสีติ คำว่า เอตา ถึงแม้จะมีรูปเหมือนกับ มหาเถรา จะถือว่าใช้ศัพท์ผิดลิงค์ไปทันทีเพราะรูปดังกล่าวนี้คลุมเครือนั่นเอง แต่ถ้าเป็นรูปว่า **เอตาสีติ มหาเถรี** ก็ชัดเจนทั้งความและไวยากรณ์ ดังนั้นรูปว่า **เอเตสีติ มหาเถรา** จึงเหมาะสมกว่าในที่นี้ ที่จริงรูปว่า **เอตาสีติ** นี้เป็นทีฆสระสนธิไม่ใช่โลปสระสนธิอย่างที่ท่านบอกไว้ข้างต้นนั้น รูปว่า **เอเตสีติ** ต่างหากที่เป็นโลปสระสนธิ การทำสนธินั้นถึงแม้อยู่ในฐานะที่ทำได้แต่ก็ให้ดูที่ความเหมาะสมว่ามีตัวอย่างใช้ในพระบาลีหรือที่แห่งอื่นหรือไม่

เกี่ยวกับบท “ชินานานาวะระสังยุตตา” ในคาถาที่ ๑๑

รูปนี้เขียนตามรูปเดิมว่า ชินานานาวรสํยุตฺตา ตัดบทว่า ชินานํ+อนาวรสํยุตฺตา โดยวิธีลบนิคคหิตหน้า ทีฆะสระ อ หลังด้วยกัจจายนสูตรที่ ๓๘ ว่า **กฺวจิ โลปํ.** (ลบนิคคหิตหน้า ทีฆะสระหลังได้บ้าง) มีวิธีทำสนธิดังนี้

ชินานานาวรสํยุตฺตา (ชินานํ+อนาวรสํยุตฺตา = ชินานฺ+อานาวรสํยุตฺตา) เหมือนบทว่า **เตสาหํ** (เตสํ+อหํ = เตสฺ+อาหํ) บาทนี้เป็นนวักขริกะ (มี ๙ พยางค์) บางอาจารย์ชี้แจงว่ารูปนี้ไม่มีคำแปล ดังนั้นจึงพบเห็นในบางฉบับท่านแยกออกเป็นสองบทว่า **ชินา นานาวรสํยุตฺตา** บางฉบับประกอบเป็นบทที่เข้าสมาสและเชื่อมสนธิว่า **ชินานาวรสํยุตฺตา** (ชิน+อนาวรสํยุตฺตา หรือ ชินานํ+อาวรสํยุตฺตา) บ้าง **ชินนานาวรสํยุตฺตา** (ชินะนานาวะระสังยุตตา) บ้าง ฉบับปัจจุบันแก้ไขเป็น **ชินาณาวรสํยุตฺตา** (ชิน+อาณาวรสํยุตฺตา หรือ ชิน+อาณา+อาวรสํยุตฺตา) ฉบับลังกาเป็น **ชินาณาพลสํยุตฺเต** (ชิน+อาณาพลสํยุตฺเต) ฉบับล้านนาและพม่าเป็น **ชินานํ พลสํยุตฺเต** ใช้ได้ทุกฉบับซึ่งแต่ละฉบับมีคำแปลตามลำดับ ดังนี้

๑. **ชินานานาวรสํยุตฺตา** - ประกอบด้วยอนาวรญาณแห่งพระชินเจ้าทั้งหลาย (ชินานํ+อนาวรสํยุตฺตา)
๒. **ชินา นานาวรสํยุตฺตา** - พระชินเจ้าทั้งหลายผู้ประกอบด้วยคุณความดีต่างๆ (หรือ) ประกอบด้วยเครื่องป้องกันนานาชนิด
๓. **ชินานาวรสํยุตฺตา** - ประกอบด้วยอนาวรญาณแห่งพระชินเจ้า (ชิน+อนาวรสํยุตฺตา) เหมือนในข้อ ๑ ต่างกันเพียงลบและไม่ลบวิภัตติ อีกนัยหนึ่งแปลว่า ประกอบด้วยเครื่องป้องกันแห่งพระชินเจ้าทั้งหลาย (ชินานํ+อาวรสํยุตฺตา)

๔. **ชินนานาวรสํยุตฺตา** - ประกอบด้วยคุณความดีต่างๆ (หรือ) ประกอบด้วยเครื่องป้องกันนานาชนิดแห่งพระชินเจ้า

๕. **ชินาณาวรสํยุตฺตา** - ประกอบด้วยเครื่องป้องกันคืออำนาจแห่งพระชินเจ้า (ชิน+อาณาวรสํยุตฺตา, ชิน+อาณา+อาวรสํยุตฺตา)

๖. **ชินาณาพลสํยุตฺเต** - ประกอบด้วยกำลังคืออำนาจแห่งพระชินเจ้า (ชิน+อาณาพลสํยุตฺเต)

๗. **ชินานํ พลสํยุตฺเต** - ประกอบด้วยกำลังแห่งพระชินเจ้าทั้งหลาย

หมายเหตุ อนาวรญาณคือ พระญาณที่ไม่มีสิ่งใดสามารถขัดขวางได้ซึ่งมีอยู่เฉพาะแก่พระพุทธเจ้าหรือเป็นพระคุณสมบัติเฉพาะพระพุทธองค์เท่านั้น

วร = ประเสริฐ, เลิศ, ดี

วร,อาวร = เครื่องป้องกัน

ชินบัญชรฉบับวัดระฆังโฆสิตารามและฉบับทั่วไปที่พิมพ์เผยแพร่ในปัจจุบันนี้ต่างจากฉบับของล้านนา พม่า และลังกา มีที่สังเกต ดังนี้

ในคาถาที่ ๙ ท่านเพิ่มข้อความเข้ามาอีกสองบาทรวมเป็นคาถากึ่ง คาถาที่ ๑๒-๑๓ ท่านเรียงลำดับสลับกันต่างจากฉบับอื่นๆ ส่วนในคาถาที่เหลือใกล้เคียงหรือเหมือนกันทุกฉบับ

ภาคผนวก
เกร็ดชินบัญชร

รายละเอียดอื่นๆ เกี่ยวกับคาถาชินบัญชรที่มีผู้มีจิตศรัทธาจัดพิมพ์เผยแพร่ขึ้นไว้ตามหนังสือสวดมนต์ต่างๆ มีดังนี้

อานิสงส์ชินบัญชร

พระคาถาชินบัญชรนี้เป็นคาถาที่ศักดิ์สิทธิ์ยิ่งนัก ตกทอดมาจากลังกา เจ้าประคุณสมเด็จฯ ค้นพบในคัมภีร์โบราณได้ดัดแปลงแก้ไขแต่งเติมให้ดีขึ้นเป็นเอกลักษณ์พิเศษได้เนื้อถ้อยกระทงความสมบูรณ์แปลออกมาแล้วมีแต่สิ่งสิริมงคลแก่ผู้สวดภาวนาทุกประการ

พระคาถานี้เป็นการอัญเชิญพระพุทธานุภาพแห่งพระบรมศาสดาสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระพุทธเจ้าที่ได้เคยมาตรัสรู้ก่อนหน้านั้น จากนั้นเป็นการอัญเชิญพระอรหันต์ขีณาสพ อันสำเร็จคุณธรรมวิเศษแต่ละองค์ไม่เหมือนกัน นอกนั้นยังอัญเชิญพระสูตรต่างๆ อันโบราณาจารย์เจ้าถือว่าเป็นพระพุทธมนต์อันวิเศษแต่ละสูตรมารวมกันสอดคล้องเป็นกำแพงแก้วคุ้มกันตั้งแต่กระหม่อมจอมขวัญของผู้ภาวนาพระคาถาลงมาจนล้อมรอบตัว จนกระทั่งหาช่องโหว่ให้อันตรายสอดแทรกเข้ามามิได้

อานุภาพคาถาชินบัญชร

ผู้ใดได้สวดภาวนาพระคาถาชินบัญชรนี้เป็นประจำอยู่สม่ำเสมอ จะเกิดความเป็นสิริมงคลสมบูรณ์พูนผล ศัตรูหมู่มารไม่กล้ำกราย ไปทางใด ย่อมเกิดเมตตามหานิยม เกิดลาภผลพูนทวี ขจัดภัยจากภูตผีปีศาจ ตลอดจนคุณไสยต่างๆ ทำน้ำมนต์รดแก้วิกลจริตแก้สรรพโรคภัยหายสิ้น เป็นสิริมงคลแก่ชีวิต มีคุณานุภาพตามแต่จะปรารถนา ดังคำโบราณว่า "ฝอยท่วมหลังช้าง" จะเดินทางไปที่ใดๆ สวด ๑๐ จบแล้วอธิษฐานจะสำเร็จสมดังใจ[๑]

นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงคาถาชินบัญชรไว้ในอีกหลายแห่ง แต่เห็นว่าเกินความจำเป็นในที่นี้ เพราะเป็นส่วนพิธีการโดยมาก เช่น วิธีเริ่มต้นสวดควรสวดวันไหนก่อน ต้องตระเตรียมอะไรบ้าง เป็นต้น ซึ่งมีการดึงเอาบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับคาถาชินบัญชรโดยตรงโดยเฉพาะ เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของพิธีการด้วย จนอาจกล่าวได้ว่าสมเด็จเป็นสัญลักษณ์ของคาถาชินบัญชรไปเลยก็ว่าได้ เพราะแต่เดิมคนทั่วไปเข้าใจว่าสมเด็จเป็นผู้แต่งพระคาถาบทนี้จึงนิยมเพิ่มคาถาบูชาองค์สมเด็จไว้ข้างหน้าคาถาชินบัญชรด้วย ผู้ต้องการทราบรายละเอียดพึงหาอ่านได้จากหนังสือสวดมนต์ทั่วไป

บ่อยครั้งที่มีผู้ถามข้าพเจ้าว่า ก่อนสวดคาถาชินบัญชรจำเป็นต้องสวดบท **ปุตตะกาโม ละเภ ปุตตัง** ด้วยหรือไม่ ? ถ้าไม่สวดจะเป็นอะไรไหม ? ข้าพเจ้าก็ได้ให้คำตอบแก่ผู้มาถามและชี้แจงให้เข้าใจว่า การจะสวดหรือไม่สวดนั้นขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้สวดเอง ถ้ามีเวลามากหน่อยไม่ได้เร่งรีบอะไร หรือผู้ที่มีความเคารพศรัทธาในองค์เจ้าประคุณสมเด็จ

---

๑ ทั้งสองบทนี้ไม่ทราบว่าเป็นบทความของท่านผู้ใดเรียบเรียงไว้

จะสวดด้วยก็ยิ่งดี แต่ถ้าไม่สวดก็ไม่เป็นไรเพราะเป็นส่วนที่นอกเหนือจากคาถาชินบัญชร ถึงแม้จะไม่สวดก็ถือว่าได้สวดคาถาชินบัญชรครบหมดทุกบทแล้ว คาถาอื่นๆ นอกจากนี้เป็นเพียงส่วนประกอบเท่านั้น จะสวดหรือไม่สวดก็ตามย่อมได้รับอานิสงส์แห่งคาถาชินบัญชรเหมือนกันหรือเท่ากัน โดยขอให้ปรับทัศนคติเสียใหม่ว่า คาถาชินบัญชรมิใช่เป็นของเจ้าประคุณสมเด็จ หรือแต่งโดยเจ้าประคุณสมเด็จ แต่ที่เรียกกันทั่วไปว่า เป็นของเจ้าประคุณสมเด็จนั้น ก็เพราะเป็นคาถาที่เจ้าประคุณสมเด็จเคารพนับถือและนำมาเผยแพร่แก่สาธุชนทั่วไป ถือเป็นมรดกธรรมที่สมเด็จได้ทิ้งไว้ให้ลูกหลานเป็น **"คาถาประจำองค์เจ้าประคุณสมเด็จ"** ซึ่งสมเด็จท่านเคยได้ใช้เจริญสาธยายเป็นประจำ กล่าวกันว่าพระสมเด็จทุกรุ่นที่เจ้าประคุณสมเด็จสร้างก็ปลุกเสกด้วยคาถาชินบัญชรนี้ซึ่งนิยมนับถือว่าเป็นพระคาถาที่ศักดิ์สิทธิ์ แต่ถ้าจะเรียกเสียใหม่ว่า คาถาชินบัญชรฉบับสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) หรือ ฉบับวัดระฆังฯ ดังนี้ก็น่าจะถูกต้องกว่าด้วยเมื่อมีคนกล่าวอ้างว่าเป็นของเจ้าประคุณสมเด็จ คนอื่นๆ ก็จะอ้างความเป็นเจ้าของได้เช่นกันเพราะคาถาชินบัญชรมีอยู่มากมายหลายฉบับและหลายประเทศดังกล่าวแล้ว ทั้งนี้คาถาชินบัญชรได้มีมาก่อนหน้าและเป็นที่รู้จักของชาวล้านนามาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าร้อยปี แต่เพิ่งจะเป็นที่รู้จักแพร่หลายในหมู่ชาวภาคกลางเมื่อตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์นี่เอง โดยเจ้าประคุณสมเด็จเป็นผู้ค้นพบและนำมาเผยแพร่ดังที่ได้กล่าวแล้ว ดังนั้นจึงได้คัดเฉพาะส่วนที่เห็นว่าสำคัญและยังไม่ได้จัดพิมพ์เผยแพร่ในที่อื่นมาก่อนมาลงไว้เท่านั้น

หัวใจคาถาชินบัญชร

ชะ	จะ	ตะ	สะ	สี	สัง	หะ	โก
ทะ	กะ	เก	นิ	กุ	โส	ปุ	เถ
เส	เอ	ชะ	ระ	ธะ	ขะ	อา	ชิ
วา	อะ	วะ	ชิ	สะ	อิ	ตัง ฯ	

หัวใจคาถาชินบัญชรนี้มีทั้งหมด ๓๑ คำ โดยย่อเอาอักขระต้นของบาทคาถาที่อยู่ทางด้านซ้ายมือทั้ง ๑๔ บท และอักขระต้นของบทที่ ๑๕ อีกหนึ่งคำคือ อิ ย่อจากบทว่า อิจเจวะมันโต (ตามต้นฉบับวัดระฆังฯ) และปิดท้ายด้วยคำว่า ตัง เข้าใจว่าย่อมาจากบทว่า ชินะปัญชะระปะริตตัง ซึ่งต้นฉบับเดิมคงจะใช้บทนี้ปิดท้ายเหมือนกับฉบับล้านนา มิใช่จบลงเพียง ชินะปัญชะเรติ อย่างที่สวดกันทั่วไปในปัจจุบันนี้ แสดงว่าโบราณนับถือคาถาชินบัญชรเป็นพระปริตร (เครื่องป้องกัน) ด้วยบทหนึ่งในบรรดาพระปริตรทั้งหลายที่มิได้มาในพระบาลีและเรียกว่า ชินะปัญชะระปริตร หรือ ชินบัญชรปริตร

นอกจากนี้คำว่า อะ ตามต้นฉบับเดิมนั้นเป็น อา ได้ตรวจสอบกับฉบับวัดระฆังฯ ดู พบว่าไม่ตรงกันจึงแก้ไขให้ถูกต้องเป็น อะ เพราะคำนี้ย่อมาจาก อะเสสา ในคาถาที่ ๑๓

หัวใจคาถาชินบัญชรนี้ใช้ภาวนาแทนคาถาชินบัญชรทั้งหมด เหมาะสำหรับผู้ที่มีเวลาไม่มากหรือท่องจำคาถาชินบัญชรได้ยังไม่ครบทุกบท ถือว่ามีพลานุภาพเช่นเดียวกัน แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นเวลาสวดผู้สวดจะต้องน้อมระลึกถึงคาถาชินบัญชรฉบับเต็มบทด้วย เพื่อขอให้เกิดอานุภาพและมีประสิทธิคุณยิ่งขึ้น เพราะถ้าหากไม่เชื่อมั่นในอานุภาพคาถาชินบัญชรแล้ว ถึงแม้จะสวดหัวใจชินบัญชรตั้งร้อยหนพันหนก็ไม่มีผลแก่ผู้สวดแต่อย่างใด

คาถาชินบัญชรย่อ

ชินะปัญชะระปะริตตัง มัง รักขะตุ สัพพะทาฯ

คาถาชินบัญชรย่อนี้ใช้ภาวนาควบคู่กับหัวใจชินบัญชรก็ได้ ควรใช้ภาวนาในเวลาเดินทางหรือเกิดภาวะคับขัน ก็จะช่วยให้รอดพ้นจากอุปสรรคอันตรายต่างๆ หรือผ่อนหนักให้กลายเป็นเบาได้ เป็นการขออำนาจพระชินบัญชรมาพิทักษ์รักษาให้เกิดความสวัสดีมีชัย มีคำแปลว่า "ขอให้พระชินบัญชรปริตรโปรดรักษาข้าพเจ้าทุกเมื่อเถิด"

ฉะนั้นผู้ที่จะสวดคาถาชินบัญชรย่อบทนี้ได้จะต้องเป็นผู้ที่สวดคาถาชินบัญชรเป็นประจำเท่านั้น เมื่อเกิดภัยจวนตัวจึงขอให้อำนาจพระชินบัญชรมาช่วยปกปักรักษา แต่ถ้าไม่เคยสวดเลยอำนาจที่ไหนเล่าจะมาช่วยปกป้องคุ้มครองได้ เพราะการขออำนาจพระปริตรหรือบทสวดต่างๆ มาคุ้มครองตนเองนั้นมีผลสืบเนื่องมาจากการที่ผู้สวดเคยได้สาธยายพระปริตรหรือบทสวดเหล่านั้นมาก่อนแล้วนั่นเอง

หมายเหตุ การเรียก "คาถา" หรือ "พระคาถา" ต่างกันในที่บางแห่งนั้น พึงทราบว่าโดยใจความมีนัยเหมือนกันทุกแห่ง

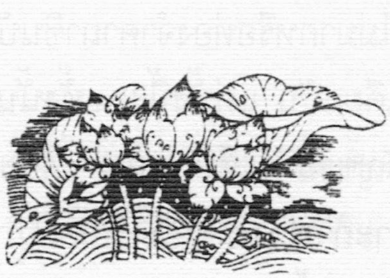

ชินบัญชรแปล (กาพย์ยานี)

โดย พระพิมลธรรม (ชอบ อนุจารี ราชบัณฑิต)

วัดราษฎร์บำรุง จังหวัดชลบุรี

(เก็บความตามฉบับวัดระฆังโฆสิตาราม)

ข้าฯ ขอเชิญเสด็จ	พระสรรเพชญ์พุทธองค์
นราสภาทรง-	พิชิตมารและเสนา
ยี่สิบแปดพระองค์	นายกสงฆ์ทรงสมญา
ตัณหังกรเป็นต้นมา	ทรงดื่มแล้วซึ่งรสธรรม
จตุสัจอันประเสริฐ	ทรงคุณเลิศดิลกล้ำ
ยอดบุญพระคุณนำ	ยิ่งเทพไทไตรวิชชา
โปรดรับประทับทรง	ณ ที่ตรงกระหม่อมข้า-
พระพุทธเจ้า สา-	ธุประณมบังคมเชิญ
ขอให้พระพุทธะ	สักยะพระจำเริญ
ประทับบนเศียรเทอญ	ปราชญ์สรรเสริฐพระบารมี
ขอให้พระธรรมะ	อริยะวิสุทธิ์ศรี
ประทับจักขุนทรีย์	ให้ข้าฯ มีปัญญาญาณ
ขอให้พระสังฆะ	วิสุทธะคุณาจาร
สถิตประดิษฐาน	อุระข้าฯ อย่ารู้ไกล
ให้พระอนุรุทธ	บริสุทธิ์อยู่หทัย
พระสารีบุตรไพ-	โรจนัย ณ เบื้องขวา
เบื้องหลังพระโกณฑัญ-	ญะสถิต จิตตสา
เบื้องซ้ายพระโมคคัลลา-	นะ สถิตสถาพร

หูขวา พระอานนท์	ประชุมชนประณมกร
พระราหุลอุดมพร	สถิตร่วมจรัญญา
หูซ้าย พระกัสสป	นิราศภพกิตติมา
คู่กับพระมหา-	นาม สถิตประดิษฐาน[๑]
พระพุทธะโสภิต	ผู้เรืองฤทธิ์อุดมญาณ
จอมมุนีวีระหาญ	ไตรวิชชาประภากร
ดุจดวงพระอาทิตย์	แรงร้อยฤทธิ์พันแสงศร
สถิตเกศอุดมกร	ปัญฉิมภาคพิบูลพรรณ
พระกุมารกัสสป	ผู้เจนจบวจีสัณห์
บ่อบุญคุณานันต์	สถิตโอษฐ์อลังการ
ขอให้พระปุณณะ-	เถระ พระอังคุลิมาล
พระอุบาลีศานต์	พระนันทะพระสีวลี
บรรจบเป็นเบญจะ	พระเถระผู้เรืองศรี
สถิตอยู่นลาฏมี	เสน่ห์ดีไมตรีงาม
แปดสิบพระสาวก	มนต์สาธกผู้เรืองนาม
เรืองเดชทุกโมงยาม	ด้วยสีลาธิคุณคง
สถิตทั่วทุกส่วนกาย	ทั้งน้อยใหญ่ประทับทรง
เป็นคุณจำเริญมง-	คละเลิศประเสริฐศรี
ขอเชิญพระปริตร	อันศักดิ์สิทธิ์ในแดนตรี
เมตตาและปรานี	บริรักษ์นิราศภัย
เบื้องหน้ารัตนสูตร	ธรรมาวุธอันเกรียงไกร
ทักษิณอันฤๅชัย	เมตตสูตรพระพุทธมนต์

๑ หรือ คู่กับพระมหานา- มะ สถิตประดิษฐาน

ปัจฉิมธชัคคสูตร พุทธาวุธวิเศษล้น
อุดรมหามนต์ อังคุลิมาละสูตรเสริม
ขันธะโมระปริตร ดังจักรกฤษณ์ประสิทธิ์เฉลิม
อาฏานาฏิยะเติม พระขรรค์เพชรเผด็จมาร
เพดานกั้นมารอากาศ ให้ปลาตเกษมศานต์
อีกให้เป็นปราการ กำแพงแก้วกำจัดภัย
ทวารบถกลดเจ็ดชั้น ดำรงมั่นเดโชชัย
พระชินราชประสาสน์ให้ เป็นเกราะใหญ่คุ้มครองตน
ด้วยเดชพระชินศรี เรืองฤทธีมหิทธิ์ดล
ขจัดภัยทุกแห่งหน ทั้งวิบัติอุปัทวา
ทั้งภายนอกและภายใน เกิดเป็นภัยไม่นำพา
เพียงลมร้ายพัดไปมา ไม่บีฑาอย่าอาวรณ์
เมื่อข้าฯ สวดพระสูตร พระสัมพุทธบัญชร
สูงสุดพุทธพร ในพื้นเมทนีดล
กลางชินบัญชร คุณากรกิตติพล
หวังใดให้เป็นผล จากกุศลสาธยาย
ขอมวลมหาบุรุษ หน่อพระพุทธฤาสาย
รักษาข้าฯ อย่าคลาย ตลอดกาลนิรันดร
อีกเวทมนต์ดลคาถา ที่มวลข้าฯ ประณมกร
เล่าเรียนเพียรว่าวอน อนุสรณ์ตลอดมา
เป็นคุณคุ้มครองดี อย่าให้มีซึ่งโรคา
เป็นคุณช่วยรักษา สรรพภัยไม่แผ้วพาน
อานุภาพพระชินะ อุปัทวะอย่ารู้หาญ

ห่างไกลไม่ระราน ประสพงานสวัสดี
อานุภาพพระธรรมะ ให้ชำนะความอัปรีย์
ห่างไกลคนใจผี กาลกิณีไม่กล้ำกราย
อานุภาพพระสังฆะ ให้ชำนะอันตราย
ไม่เห็นคนใจร้าย ไม่มั่นหมายมาราวี
อานุภาพพระสัทธรรม ทุกเช้าค่ำรักษาศรี
จำรัสจำเริญดี ร่มพระศรีชินบัญชรฯ

หมายเหตุ ได้ขัดเกลาข้อความบางแห่งและปรับปรุงอักขรวิธีบางบท เพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

อย่า-อยู่-ดู-ดาย

อย่า *อย่าทะนงหลงตนทุกคนอย่า* ***อย่า***
อยู่ *อยู่อุตส่าห์สร้างตนทุกคนอยู่* ***อยู่***
ดู *ดูให้เห็นเป็นจริงอย่านิ่งดู* ***ดู***
ดาย *ดายให้รู้คุณค่าอย่าดูดายฯ* ***ดาย***

ชินบัญชรแปล (กลอนสุภาพ)[๑]

พระพุทธะทุกพระองค์ทรงล้ำเลิศ　ทรงดื่มรสธรรมประเสริฐสัจจะสี่
ประทับเหนือบัลลังก์ชัยไล่ไพรี　คือมารร้ายใจอัปรีย์พร้อมเสนา
พระทรงเป็นผู้นำทั้งสามโลก　ทรงดับทุกข์คลายโศกคนทั่วหล้า
นับแต่องค์ตัณหังกรเป็นต้นมา　ยี่สิบแปดพระมหามุนียง
อันตัวข้าฯ ขอเคารพสักการะ　เหล่าพระสัมพุทธะผู้สูงส่ง
อัญเชิญเทอญเชิญรับประทับทรง　สถิตตรงกลางกระหม่อมน้อมบูชา
พุทธสถิตเสถียรเหนือเศียรเกล้า　พระธรรมเนาสองเนตรวิเศษหล้า
อีกพระสงฆ์ทรงสรรพคุณา　สถิตหว่างกลางอุราป้องกันภัย
กลางหทัยเชิญพระอนุรุทธ　สารีบุตรคู่แขนขวาอย่าสงสัย
เบื้องหลังคือโกณฑัญญะประทับชัย　โมคคัลลานน์สถิตในเบื้องแขนซ้าย
เชิญพุทธอนุชาอานนท์　สถิตบนหูขวาอย่ารู้หาย
อีกองค์พระราหุลคุณกำจาย　อัญเชิญให้สถิตอยู่คู่เคียงกัน
พระมหากัสสปะพระธุดงค์　มหานามะเถระทรงศีลขันธ์
อัญเชิญให้ประดิษฐานทุกวารวัน　ณ โสตซ้ายให้มิ่งขวัญจำเริญนาน
ณ เบื้องหลังถัดไปแต่ปลายผม　พระโสภิตมุนีสมสุรีย์ฉาน
เชิญประทับนับนิรันดร์อนันต์กาล　ดลบันดาลศรีสวัสดิ์พิพัฒน์ชัย
เชิญพระกุมาระกัสสปะ　ผู้เชี่ยวชาญวาทะทรงคุณใหญ่
สถิตโอษฐ์ของข้าฯ อย่ามีภัย　วาจาสิทธิ์ฤทธิไกรในธานิน
อุบาลี,สีวลี,ปุณณะ　องคุลิมาล,นันทะ ผู้ทรงศีล
ทั้งห้าอยู่หน้าผากข้าเป็นอาจิณ　ใครยลยินเป็นเสน่ห์ทุกเวลา

๑　ไม่ทราบนามผู้แต่ง

พระมหาสาวกพระชินสีห์ แปดสิบมีศีลพิสุทธิ์ผุดผ่องหล้า
เชิญสถิตในตัวทั่วกายา คุ้มครองข้าปลอดภัยไปชั่วกาล
รัตนสูตรกันภัยไว้เบื้องหน้า ข้างขวามีเมตตาสูตรประสาน
ธชัคค์สูตรอยู่เบื้องหลังระวังนาน อังคุลิมาลปริตรให้อยู่ซ้ายครัน
ขันธปริตร โมรปริตร อาฏานาฏิยะปิดเพดานกั้น[๑]
พระสูตรพระชินสีห์มีอนันต์ เป็นกำแพงเจ็ดชั้นลดหลั่นไป
ปกป้องภัยนานาบรรดามี เช่นโรคลมโรคดีบีฑาให้
ด้วยเดชะพระชินะบัญชรชัย ขอโพยภัยจงสลายมลายพลัน
ข้าฯ ผู้เป็นสาวกพระสัมพุทธ บำเพ็ญกิจบริสุทธิ์ด้วยใจมั่น
ภายในกรงทองของภควันต์ ใต้แผ่นพื้นแผ่นสวรรค์วิมานแมน
ขอพระมหาบุรุษผู้ประเสริฐ พระผู้เลิศวิมุติพิสุทธิ์แสน
แม้ทั้งหลายทั้งสิ้นทั่วดินแดน ปกพื้นแผ่นปกหล้าที่ข้าฯ เนา
พุทธมนต์ชินบัญชรกลอนเสนาะ ข้าฯ ได้สวดเสียงไพเราะทุกค่ำเช้า
มนต์ขลังคงความขลังไว้อย่าได้เพลา ขอเทพไท้อย่าดูเบาจงคุ้มครอง
ขออำนาจพระสัมมาสัมพุทธะ ขอให้ข้าฯ จงชำนะความขัดข้อง
ด้วยอำนาจพระธรรมอันเรืองรอง อย่าได้พ้องพานหมู่ศัตรูมาร
ด้วยอำนาจองค์พระอริยสงฆ์ ขอข้าฯ จงเป็นสุขทุกสถาน
อันตรายใดใดไม่แผ้วพาน พระสัทธรรมอภิบาลชินบัญชรฯ

---

๑ หรือ อาฏานาฏีย์ปิดเพดานกั้น เพื่อให้พ้องเสียงกับคำว่า ตีปิด

อธิบายคำศัพท์ภาษาล้านนาบางศัพท์[๑]

นวคราส (นะ-วะ-คฺราด)	นพเคราะห์ คำนี้มีรากศัพท์มาจากสันสกฤตว่า นวคฺราหสฺ เมื่อนำมาใช้ในภาษาล้านนาแผลงเป็น นวคราห์ส แต่นิยมตัด ห ออกเสียตัวหนึ่งเป็น นวคราส ศัพท์ว่า นวคฺราหสฺ นี้ทางสันสกฤตใช้เป็น ส การันต์ เมื่อตัด สฺ ออกจะมีรูปเป็น นวคฺราห และแผลงเป็นบาลีได้รูปว่า นวคฺคาห (ที่เป็นรัสสะมีรูปว่า นวคฺคห) ภาษาไทยกลางแผลงเป็น นพเคราะห์ ภาษาล้านนาแผลงเป็น นวคราห์ส แต่เขียน นวคราส โดยใช้พยัญชนะท้ายสุดเป็นตัวสะกด คำนี้เทียบได้กับคำว่า สาสน ซึ่งแผลงเป็น สาส์น ก็ได้ สาสน์ก็ได้
ปุคละ	บุคคล
ยิงชาย	หญิงชาย
ทังหลาย	ทั้งหลาย ทัง - ทั้ง
หื้อ	ให้
ประโยชนะ	ประโยชน์

---

๑ เรียงตามลำดับก่อนหลังที่ซ้ำกันหรือลงเชิงอรรถไว้แล้วจะไม่อธิบายอีก

พระยา	ราชา,กษัตริย์
พระยาอินทร์	พระอินทร์
ยอคุณ	สรรเสริญคุณ
แซว่ (อ่านกล้ำ)	ลิ่มสลัก
ล่ำดับ	ลำดับ
ปูชา	บูชา
ธัมมะสังวาธ	การสาธยายธรรม สังวาธ - สังวัธยาย, สวาธยาย
วุฒิ (วุด-ทิ)	เจริญ,รุ่งเรือง
เพิงใจ	พึงพอใจ
เข้าพุ่น	ข้าวที่แต่งบูชาพระพุทธ เพื่อให้เจ้าของผู้บูชาพ้นจากเคราะห์ภัยมีทั้งหมด ๔๙ ก้อน เรียกว่า กระบวนข้าว ๔๙ ก้อน โดยถือคติคล้อยตามจำนวนข้าวมธุปายาสที่นางสุชาดาแต่งไปถวายเจ้าชายสิทธัตถะเมื่อแรกจวนตรัสรู้ ส่วนเข้าพุ่นคู่ปีน่าจะหมายถึง ข้าวที่แต่งบูชาพระพุทธเท่าจำนวนอายุของผู้บูชา เข้า - ข้าว
พระเจ้า	พระพุทธเจ้า โดยปริยายหมายถึงพระพุทธรูป
ชุ,ชู่	ทุก ชุวัน - ทุกวัน, ชู่คน - ทุกคน
บอระมวร	บริบูรณ์
พยาธิ	โรคภัยไข้เจ็บ
ร่ำงับ	ระงับ

เทื่อ	คำปฏิเสธตรงกับ ยังไม่ ในบางที่ใช้นับจำนวน หมายถึง ครั้ง สักเทื่อ - สักครั้ง
คาบนึ่ง	ยุคสมัยหนึ่ง คาบ - ยุค, สมัย ใช้นับจำนวนหมายถึง ครั้ง, ที, หน, เที่ยว, รอบ, ๑๐ คาบ – ๑๐ หน
อรหันตา (อะ-ระ-หัน-ตา)	พระอรหันต์
ขอด	สำนวน หมายถึง ผูก, แต่ง, รจนา, ร้อยกรอง, ประพันธ์
สวาทธิยาย (อ่านกล้ำ)	สาธยาย บางทีใช้ควบคู่กันว่า สังวาธสวาทธิยาย
จิ่ง	จึง
แต่เช่น	ตั้งแต่สมัย เช่น - สมัย
เถิง	ถึง
ลูน	ภายหลัง
คัน	ถ้า,หาก คันว่า - ถ้าว่า,หากว่า
ชะแล	แน่นอน
อามาตย์	อำมาตย์
ชุ่มนุม	ชุมนุม
ชา	คำถาม หรือ, บ้าง, หนอ
เจิ่งเจ้า	เจ้าเหนือหัว เจื่องเจ้า ก็เรียก
เครื่องเสิ้ก	เครื่องแต่งกายนักรบ เสิ้ก - ศึก,ข้าศึก, ศัตรู
ด้ำ	ลักษณะนาม ด้าม,เล่ม ดาบแสนด้ำ - ดาบแสนเล่ม

ราทธะนา	อาราธนา
หั้นแล	นั่นแล หั้น - นั่น
ขนาน, หนาน	ผู้ชายที่เคยบวชพระแล้วสึกออกมาตรงกับทิดของทางภาคกลาง
เมินนาน	ช้านาน, นานมาก
สัมปัตติ	สมบัติ
สวาตรสิปปะธัมม์ (อ่านกล้ำ)	ศิลปศาสตร์ทางธรรม ที่ไม่มี ว กล้ำ มีรูปเป็น สาตร หมายถึง ศาสตร์ นั่นเอง
เสี้ยง	สิ้น
ถือทือ	มีไว้ติดตัวและครอบครอง
วิสารทะธารณะปัญญา	ปัญญาทรงจำที่เฉียบแหลม
ผะหยา	สติปัญญา, ปัญญาญาณ
สมริทธิ	สัมฤทธิ์ผล
เทียรย่อม	ย่อมโดยปรกติ มีในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงด้วย
สูตร	สวดสาธยาย (ดู สวาธ หน้า ๑๐๒)
เฮย	คำลงท้ายตรงกับ เอ๋ย, เอ่ย
ทวาย (อ่านกล้ำ)	ทาย, ทำนาย, พยากรณ์
เปี่ยง	จวนถึง, ใกล้ถึง, เกือบครบ
เบ็งชร	บัญชร,หน้าต่าง
ไจ้ๆ	บ่อยๆ, เนืองๆ, เป็นนิตย์
แจ่ง	มุม
ตับต๊อง,หัวใจ	อักขระย่อของพระคาถาแต่ละบทที่เกจิอาจารย์ถอดออกไว้เพื่อง่ายแก่การจดจำหัวข้อ หรือนำไปใช้สะดวก

สิ่งที่ควรทำในแต่ละวัย

ปฐมํ ปราชเย สิปฺปํ ทุติยํ ปราชเย ธนํ
ตติยํ ปราชเย ธมฺมํ จตุตฺถํ กึ กริสฺสติ.

(โลกนีติปาฬิ)

ปางน้อยสำเหนียกรู้ เรียนคุณ
ครั้นใหญ่ย่อมหาทุน ทรัพย์ไว้
เมื่อกลางแก่แสวงบุญ ธรรมชอบ
ยามหง่อมทำใดได้ แต่ล้วนอนิจจังฯ

(โลกนิติ)

วัยเยาว์ควรตั้งใจเล่าเรียน วัยหนุ่มควรตั้งหน้าทำงานหาเงิน วัยกลางคนควรหันหน้าเข้าวัดวา วัยชราจักทำอะไรได้

สามสิ่งอย่ามีเศษ

อิณเสโส อคฺคิเสโส สตฺตุเสโส ตเถว จ
ปุนปฺปุนํ วิวฑฺฒนฺติ ตสฺมา เสสํ น การเย.

(โลกนีติปาฬิ)

เศษหนี้ เศษไฟไว้ เหลือฟืน
เศษศัตรู ยั่งยืน เช่นเชื้อ
จักเจริญสืบวันคืน ใหญ่ยิ่ง
สามสิ่งอย่ารั้งเรื้อ เศษน้อยจงสูญฯ

(โลกนิติ)

เศษหนี้ เศษไฟ เศษศัตรู จักเจริญเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะฉะนั้นอย่าทำให้มีเศษ

รายนามผู้มีจิตศรัทธาร่วมจัดพิมพ์หนังสือสวดมนต์

๑.	พระเทพสิทธิโกศล เจ้าอาวาสวัดพลับพลาชัย	๕,๐๐๐ บาท
๒.	พระปริยัติธรรมธาดา ผจล. วัดเบญจมบพิตรฯ	๑,๐๐๐ บาท
๓.	พระมหาญาณธวัช ญาณทฺธโช วัดพลับพลาชัย	๓,๐๐๐ บาท
๔.	พระปลัดญาณเมธ สิริญาณเมธี วัดคณิกาผล	๒,๐๐๐ บาท
๕.	พระครูวินัยธรประดิษฐ์ พุทฺธิเมธี วัดพลับพลาชัย	๒,๐๐๐ บาท
๖.	น.ส. สุทิน ลิ้มตระกูล	๒,๐๐๐ บาท
๗.	คุณสิริวรรณ ธรรมวณิชย์กุล พร้อมทั้งครอบครัว	๒,๐๐๐ บาท
๘.	คุณสุภัทรา ตันสิรานนท์ พร้อมทั้งครอบครัว	๒,๐๐๐ บาท
๙.	ห้างหุ้นส่วนจำกัดเสถียรกลการ	๒,๐๐๐ บาท
๑๐.	ร้านนายโชว ห้าแยกพลับพลาไชย	๒,๐๐๐ บาท
๑๑.	คณะญาติธรรมฮ่องกง - ไทย	๑,๘๐๐ บาท
๑๒.	คุณวิวัฒน์ ไวทยพานิช	๑,๕๐๐ บาท
๑๓.	พระมหาชาญชัย ฐานวุฑฺโฒ วัดเบญจมบพิตรฯ	๑,๐๐๐ บาท
๑๔.	พระมหาอิศราพงศ์ อิสฺสรวํโส วัดน้อยนพคุณ	๑,๐๐๐ บาท
๑๕.	คุณพรชัย พูนล้ำเลิศ	๑,๐๐๐ บาท
๑๖.	น.ส. อัมพร อดุลย์วงศ์ พร้อมทั้งครอบครัว	๑,๐๐๐ บาท
๑๗.	ร้านไก่บ้านพริกไทยดำ	๑,๐๐๐ บาท
๑๘.	ร้านสมบูรณ์พวงหรีด	๑,๐๐๐ บาท
๑๙	คุณบัวพา กวาน พร้อมทั้งครอบครัว เมืองฮ่องกง	๑,๐๐๐ บาท
๒๐.	คุณพชรพร วรสิน พร้อมทั้งครอบครัว จ.ปทุมธานี	๑,๐๐๐ บาท
๒๑.	คุณสกุนตลา ไชยงาม พร้อมทั้งครอบครัว จ.ระนอง	๑,๐๐๐ บาท
๒๒.	คุณศรีสุนันท์ แซ่ตั้ง - คุณชยานันท์ แก่นแก้ว พร้อมทั้งครอบครัว	๑,๐๐๐ บาท

๒๓.	คุณอรุณ แซ่หว่อง พร้อมทั้งครอบครัว อุทิศให้บิดามารดาและญาติ	๖๐๐ บาท
๒๔.	พระครูวินัยธรประดิษฐ์ พุทฺธิเมธี อุทิศให้แก่ พ่อสี-แม่สา ทะลาไธสง, พ่อประสงค์-แม่วัน เตวิชา	๕๐๐ บาท
๒๕.	พระมหาคงธฤต กิตฺติโสภโณ วัดน้อยนพคุณ	๕๐๐ บาท
๒๖.	พระอาจารย์จันทร์ทุน นาควโร (บุศราคัม)	๕๐๐ บาท
๒๗.	พระมหาจรูญ จารุวณฺโณ วัดเบญจมบพิตรฯ	๕๐๐ บาท
๒๘.	คุณทองดี สุริยะมณี และน้องไหม จ.ลำปาง	๕๐๐ บาท
๒๙.	คุณวรรณา จิตเพ็ชร - คุณคงพัชร นิลชัย	๕๐๐ บาท
๓๐.	คุณสำลี แก่นแก้ว - คุณกัลยกร แก่นแก้ว คุณเสาวลักษณ์ - ชัยวัฒน์ เพ็ชรโรจน์	๕๐๐ บาท
๓๑.	คุณพ่อหลง มายะ จ.น่าน	๕๐๐ บาท
๓๒.	คุณเสาวรีย์ ซ้อนพุฒ (วรรณสอน) จ.น่าน	๕๐๐ บาท
๓๓.	คุณอำนาจ เทียนชัยอนันต์	๕๐๐ บาท
๓๔.	คุณมณฑา พิบูลย์เมธ พร้อมทั้งครอบครัว	๕๐๐ บาท
๓๕.	คุณเสาวลักษณ์ (คุณจุก) แซ่ฉั่ว	๕๐๐ บาท
๓๖.	คุณมาลี สุนทรพันธ์ พร้อมทั้งครอบครัว	๕๐๐ บาท
๓๗.	น.ส. พิมลรัตน์ คำแก้ว	๕๐๐ บาท
๓๘.	น.ส. มนัชดา ตุลยนิษก์	๕๐๐ บาท
๓๙.	คุณณรงค์ – สุพรรณ สุรเมธากุล	๕๐๐ บาท
๔๐.	คุณวรรณา โชติเมธีภิรมย์	๕๐๐ บาท
๔๑.	คุณพ่อเจ็งตี่ แซ่เตียว - คุณแม่เอียวลั้ง แซ่โค้ว ครอบครัวอัครวิริยะกิจ	๕๐๐ บาท
๔๒.	ร้านพลับพลาชัยออคิด (เจ๊จู)	๕๐๐ บาท

๔๓. ร้านจู่จี๋ ๕๐๐ บาท
๔๔. ร้านซุปเปอร์มานะยนต์ ๕๐๐ บาท
๔๕. ร้านดำรงยาง ๕๐๐ บาท
๔๖. ร้านหนังสือบิวบุ๊ค ๕๐๐ บาท
๔๗. คุณกมลเลิศ พงศ์เจริญสิริกุล ๕๐๐ บาท
๔๘. เจ้หิ้ว ๕๐๐ บาท
๔๙. น.ส. ทองคำ ผดุงศุข - น.ส. อุบล วรชัยคุณาธาร
พร้อมทั้งครอบครัว ๕๐๐ บาท
๕๐. พ่อบุญมา-แม่หงษ์ ทะลาไธสง จ.นครราชสีมา ๕๐๐ บาท
๕๑. น.ส. ทองพันธ์ ทะลาไธสง จ.นครราชสีมา ๕๐๐ บาท
๕๒. น.ส. สมหมาย ปะหุสี จ.มหาสารคาม ๕๐๐ บาท
๕๓. คุณจันทร์หอม ทะลาไธสง - คุณประมวล อินพรม
ขวัญชัย - จิราพร อินพรม อุทิศให้เจ้ากรรมนายเวร ๕๐๐ บาท
๕๔. นายขาล - จันทา ผินนอก, นายนิคม มะปะเข
น.ส.ตา ทะลาไธสง จ.นครราชสีมา ๕๐๐ บาท
๕๕. ครอบครัวทะลาไธสง อุทิศให้แก่เจ้ากรรมนายเวร ๕๐๐ บาท
๕๖. คุณอำพัน วรชัยคุณาธาร พร้อมทั้งครอบครัว
อุทิศให้บิดามารดาและญาติ ๕๐๐ บาท
๕๗. คุณปริญญา - เพ็ญศรี และครอบครัวเดชวัฒนานันท์ ๓๐๐ บาท
๕๘. ร้านตงฮั้ว ๓๐๐ บาท
๕๙. คุณเล็ก วงศ์วิญญูชน ๓๐๐ บาท
๖๐. คุณนฎกร อภัยวงษ์ ๒๐๐ บาท
๖๑. คุณนิกร ปู่พะบุญ ๒๐๐ บาท
๖๒. คุณพัณณิตา วริศพรทวีสิน ๒๐๐ บาท

๖๓. คุณฉลาด ไกรกลาง	๒๐๐	บาท
๖๔. คุณยุทธจักร เขื่อนขันธ์	๒๐๐	บาท
๖๕. คุณอรรณพ โสภิตอาชาศักดิ์	๒๐๐	บาท
๖๖. คุณสุดา เล้าอรุณ	๒๐๐	บาท
๖๗. คุณเตือนใจ กุลภิญญาภรณ์	๒๐๐	บาท
๖๘. คุณพรพิมล สุพรรณวรนพ	๒๐๐	บาท
๖๙. คุณสุนา อัคเรศรษฐการ	๒๐๐	บาท
๗๐. คุณศุภลักษณ์ โรจน์ศิริพรชัย	๒๐๐	บาท
๗๑. คุณพรทิพย์ นิยมรัตนกิจ	๒๐๐	บาท
๗๒. คุณอรนินท์ – นวลศรี ตั้งพิพัฒน์พงศ์	๒๐๐	บาท
๗๓. คุณสนธิ์ กันหาลา – น.ส.สายฝน อินทะวงศ์	๒๐๐	บาท
๗๔. พระมหาเสริม รตฺตวณฺโณ วัดชำนิหัตถการ	๒๐๐	บาท
๗๕. คุณย่าผ่อน ศิลปกรพิศาล	๒๐๐	บาท
๗๖. คุณรังสฤษฎ์ – คุณจิตตานันท์ ศิลปกรพิศาล พร้อมทั้งครอบครัว	๒๐๐	บาท
๗๗. นายธัชธรรม์ พยุงภร	๒๐๐	บาท
๗๘. พระมหาธีระวัฒน์ ญาณธมฺโม วัดชำนิหัตถการ	๑๐๐	บาท
๗๙. พระมหานิมิตร นาควโร วัดชำนิหัตถการ	๑๐๐	บาท
๘๐. พระวิชาญ วชิรญาโณ วัดชัยมงคล	๑๐๐	บาท
๘๑. สามเณรปฏิพล วงศ์พุทธา	๑๐๐	บาท
๘๒. คุณจินตนา ยุวเทพากร	๑๐๐	บาท
๘๓. คุณรุ้งนภา ยุวเทพากร	๑๐๐	บาท
๘๔. คุณศราวุฒิ ช่างเกวียน	๑๐๐	บาท
๘๕. คุณพัณณนิภา พัฒนะจิรานันท์	๑๐๐	บาท

๘๖. คุณนริศรา กิตติเลิศกุล ๑๐๐ บาท
๘๗. คุณสุธีดา เลิศจิรกุล ๑๐๐ บาท
๘๘. คุณณัฐชนัญ ตั้งคุณไพบูลย์ ๑๐๐ บาท
๘๙. คุณขนิษฐา คงทรัพย์ พร้อมทั้งครอบครัว ๑๐๐ บาท
๙๐. คุณมาลีรัตน์ อำพนวิพุส ๑๐๐ บาท
๙๑. คุณสุนทรี เพียซ้าย ๑๐๐ บาท
๙๒. คุณสุเนตร์ จันทร์วไลศรี ๑๐๐ บาท
๙๓. คุณธีระวรรณ สุภวัฒนา ๑๐๐ บาท
๙๔. คุณกอบกุล อินทรัตน์ชัยกิจ ๑๐๐ บาท
๙๕. คุณชาลิสา อินทรัตน์ชัยกิจ ๑๐๐ บาท
๙๖. คุณสิริพัชร อินทรัตน์ชัยกิจ ๑๐๐ บาท
๙๗. คุณดาวศิริ พรหมพินิจ ๑๐๐ บาท
๙๘. คุณพนา นิธิเศรษฐกุล ๑๐๐ บาท
๙๙. คุณวรญา อุดมวีรเกษม ๑๐๐ บาท
๑๐๐. คุณสุดา พงษ์กิตติสกุล ๑๐๐ บาท
๑๐๑. คุณลดีวัลย์ ลิชนะสมบัติ ๑๐๐ บาท
๑๐๒. คุณสุภัทรา เชิดฤาชัย ๑๐๐ บาท
๑๐๓. ป้าพิศ ๑๐๐ บาท
๑๐๔. คุณอัญชลี วงศ์วิญญูชน ๑๐๐ บาท
๑๐๕. น.ส อมรรัตน์ พรมทอง ๑๐๐ บาท
๑๐๖. คุณพ่อชาย ปะหุสี จ.มหาสารคาม ๑๐๐ บาท
๑๐๗. น.ส. วงเดือน ปะหุสี จ.มหาสารคาม ๑๐๐ บาท
๑๐๘. น.ส. นารี รัตนศรี ๑๐๐ บาท
๑๐๙. คุณสุข โคตะบิน ๑๐๐ บาท

๑๑๐. คุณอุดม วรชัยคุณาธาร ๑๐๐ บาท

๑๑๑. น.ส สมศิริ เขื่อนนันท์ ๑๐๐ บาท

๑๑๒. หจก. ปันชะยา ครีเอชั่น ถวายค่ายานพาหนะตลอดการดำเนินงาน

รวมยอดบริจาคทั้งสิ้น ๖๕,๖๒๐ บาท

ประกาศอนุโมทนา

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย ช่วยปกป้องคุ้มครอง
ให้เจ้าภาพทุกท่านผู้มีส่วนในการบำรุงพระศาสนา
จงปราศจากทุกข์โศกโรคภัย
ประสพแต่สิ่งที่ดีงาม และความสำเร็จทุกด้าน
กับทั้งเจริญด้วยจตุรพิธพรชัย ๔ ประการ
คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ทุกทิพาราตรีกาล
โดยทั่วกันเทอญ

เหตุที่ทำให้มนต์เสื่อมเป็นต้น

อสชฺฌายมลา มนฺตา อนุฏฺฐานมลา ฆรา
มลํ วณฺณสฺส โกสชฺชํ ปมาโท รกฺขโต มลํ.
(ธรรมบท)

มนตราเว้นบ่นพร่ำ เกิดมละ นา
คร้านเกียจแผ้วฆรา ไป่เกลี้ยง
สกนธ์บ่ชำระ เหม็นสาบ ท่านเนอ
ประมาทเลินเล่อเพี้ยง ทรัพย์ท่านเสียหายฯ
(ญ.ญ.ม.)

มนต์ไม่หมั่นสาธยายก็ลืมเลือน
บ้านเรือนไม่หมั่นปัดกวาดเช็ดถูก็สกปรก
ร่างกายไม่หมั่นขัดสีฉวีวรรณก็เศร้าหมอง
มีหน้าที่เฝ้าดูแลแต่เผลอเรอ ข้าวของก็เสียหาย

พระปริตรสังเขป พร้อมทั้ง บทสวดมนต์พิเศษบางบท